CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

KRI-468

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

30
18.10.97

بادشاہ درویش گورو گوبند سنگھ

مہاں-کاو

پدم شری اندرجیت سنگھ تُلسی
راج کوی

گورو گوبند سنگھ فاؤنڈیشن
چنڈی گڑھ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دھنواد

مُکھ چتر :- سردار عطر سنگھ آرمی ایجوکیشنل سٹورز

راجپس روڈ نویں دِلّی

مُہر بابا بندہ بہادر :- ماتا جوگندر کور (ہندیئی سمپرداۓ روہتک)

© - کاپی رائٹ :- اندرجیت سنگھ تُلسی

پہلی وار : دسمبر ۱۹۶۶ء

چترکار : جسونت سنگھ

پرکاشک : گورو گوبند سنگھ فاؤنڈیشن، چنڈی گڑھ

پرنٹر : یونین پرنٹنگ پریس دہلی

کتابت : بیٹھک کاتباں کملا مارکیٹ نیو دلّی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چوپ نی قلمے میریئے رس دی پوری چوپ
ستگور چرنیں بیٹھ کے کھیڈاں کھیڈ انوپ
کھوہل نی قلمے میریئے من دی گھنڈی کھوہل
ڈوہل نی قلمے میریئے دل دی رنگت ڈوہل
پہن نی قلمے میریئے لوڑی کوئی لباس
وسم دوارے چاڑھ لئے اپنے ساس سواس
گا نی قلمے میریئے ان گایا کوئی گیت
چھوہ نی قلمے میریئے ان چھوہیا سنگیت
بول نی قلمے میریئے کی منگنی ایں ہور
وس گیا ہے سپیئے تیرا شہر بھنبور
رام کتھا جگ جگ اٹل بول رہی راماین
لکھ دے گورو گوبند دی تُوں وی گوبندائن

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پراک کتھن

گورو گوبند سنگھ فاؤنڈیشن پرکاشن سب کمیٹی وَلّوں صاحب دسویں پاتشاہ دے تِن سو سالہ جنم اُتسو سمے کجھ نگر تے چنگا ساہت چھاپن دا پربندھ کیتا گیا ہے۔ اُیکی گئی یوجنا انوسار ایس جاہندے ہاں کہ نہ کیول گورو صاحب دے جیون دے ہر پکھ نوں اُتے اُنہاں دے اُمل وچاراں تے مہان کارناِمیاں نوں ہی روشن تے اُجاگر کیتا جاوے۔ سگوں اُنہاں بارے ہر ورگ، شریئی تے آیو دی جنتا لئی رچناواں لکھوائیاں تے پیش کیتیاں جان۔ وشیش کرکے نویوک بچیاں واسطے جنہاں نے آؤن والی قوم دا رُوپ دھارن کرنا ہے۔ اِسے طرح دُور دُور دیشاں، بدیشاں وچ رہن والے دھرم، درشن، ساہت تے سبھیتا دے رسیاں لئی وی وشیش پستکاں تیار کروائیاں گیاں ہن تاں جو اِس اَدُتی دوس پر کوئی ویکتی وی دسم پاتشاہ دی جیونی تے گھال نوں انجان نہ رہ جاوے اتے ہر کوئی اِس امرت رس دا سواد مان سکے۔ گورو جی دی کیرتی تے قربانی نوں وشو منکھ دے کناں تک پہنچاؤنا اِس سنستھا دا مُکھ اُدیش ہے۔

ساڈے دیش دی وڈیری وسوں پنڈاں وچ وسدی ہے۔ اُس وچ شردھا سنسکار پریم بھگتی شہریاں نالوں دی عام طور تے زیادہ ہندی ہے۔ پر اُنہاں نوں ٹھیٹھ تے سرل بولی وچ کوتا بڑی کھچ پیدا کردی ہے۔ اِس آشے نوں مُکھ رکھ کے اُپروکت اُدیش دی پورتی وجوں "بادشاہ درویش گورو گوبند سنگھ" نام دا مہاں کاو پاٹھکاں دی بھیٹا کیتا جا رہا ہے۔ اِس دا کرتا پدم شری سردار اندرجیت سنگھ تلسی پنجابی دا لوک پریہ کوی منیا گیا ہے۔ پنجاب سرکار نے اُس دی ساہت سیوا کر کے اُس نوں "راج کوی" تھاپیا۔ چین تے پاکستان دے حملے دیلے اِس کوی نے اپنی کو بتا راہیں جنگ یُدھ دے میداناں وچ جا کے نوجواناں، سپاہیاں۔ دیش دے راکھیاں، سُوربیراں تے جودھیاں نوں بڑا بھاری اُتساہ دِتا۔ اُس دے گرجدے بولاں نے موئی ہِمّت جگا دِتی۔ ڈولے پھرکن لگے۔ باہاں اُلرن لگیاں اتے جیکارے گونجن لگے تے دیس وچ سُورکھیا لئی نویں جاگرتی پیدا ہو گئی۔ اِس کوی دی پربھاوشالی کوتا نوں مُکھ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

رکھ کے ہی اساں اِنہاں نوُں بینتی کیتی کہ اوہ گورو گوبند سنگھ جی اُتے ہر من پیارا مہان کاو لکھن ۔ تُلسی جی نے ساڈی بینتی پروان کیتی ۔ تے اِہ انوپم رچنا تھوڑے سمے وِچ ہی فاؤنڈیشن نوُں تیار کر دتی ۔

تُلسی جی نے دسیا ہے کہ اُنہاں نے اِہ رچنا کِویں لکھی ۔ اُنہاں نے سنت سپاہی، تے اکال پُرکھ دے نواجے سُت اگے ارداس کیتی، کہ ہے سُتگورو! جویں رام نے اپنے بھگت تُلسی (داس) پاسوں "رام چرِتر مانس" لکھوایا سی ۔ اِسے طرح اِس تُلسی پاسوں، تسیں آپ ہی اپنا چرتر انکت کرواؤ ۔ تُلسی دی سچے ہِردے نال کیتی ارداس برتھی نہ گئی ۔ گورو گوبند سنگھ نے اُس تے مہر کیتی تے اُس دی قلم راہیں اِہ رچنا تیار کروائی ۔ دھرم یُدھ وِچ جوجھن والے پرم یودھے دی اِہ گاتھا اِس طرح لکھی گئی ہے ۔

اِس مہاکاو دا سوماں تے آدیش "بچِتر ناٹک" ہی ہے اُسے دی ڈونگھی واغ بیل اُپر اِس کِرت دی اُساری کیتی گئی ہے ۔ گورو صاحب دے اُدیش نوُں ہی مُکھ رکھیا گیا ہے ۔ دُشٹاں تے دُشٹ برتی دا ناس کرنا اُتے سنتاں تے ست کرماں نوُں اُبھارنا اِس دا اُدیش ہے ۔

چڑھدی کلا تے اکال پُرکھ دی ٹیک اِس مہاکاو وِچ تانے پیٹے وانگ وہاسے گئے ہن ۔ اِس مہاں کاو نوُں پڑھن سُنن والیاں دے دِل دھرم واسطے تے دھرم دی رکھیا واسطے اِک نواں اُتساہ پیدا کر دے ہن ۔ ظُلم جبر تے باہرے آکرمن وِرُدھ کھلون دی شکتی آجاندی ہے ۔ اِک پکّا نسچہ بن جاندا ہے ۔ کہ جبر اگے سر نہیں نواؤنا ۔ ظُلم دیاں جڑھاں پُٹن واسطے ہر قربانی کرنا دھرم ہے

سارا جہاں کاو دیوی گُناں دا درپن ہے ۔ گورو گوبند سنگھ دا وِیکتیتو سرب سانجھی والتا تے مانو پیار دا پرتیک ہے ۔ اوہ منکھ نوُں خالص، کندن بناؤنا چاہندے ہن ۔ اُنہاں دا اکال پُرکھ اِک ہے اُنہاں دا بھائی چارہ اِک ہے ۔ دھرم اِک ہے ۔ دیش (وِشو) اِک ہے ۔ پاتشاہ اِک ہے تے رعیت ساری اِک ہے ۔ اُوتھے کوئی ذات پات،

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

رنگ روپ ۔ ایہی غریبی جاں دھرم نسل دا ونکرا نہیں ۔ اُنہاں دا دھرم اکال پُرکھ دا دھرم ہے تے اُنہاں دے مُنکھ اکال پُرکھ دے خالصے ہن گوروصاحب دا جیون تے اُویش غیر سیمبردائی تے نجنتو۔دردوھی سن ۔ تُلسی دی رچنا وی اِسے اُویش دی مانوی پُورتی ہے۔

ساری رچنا سرل تے ساہتک شبداولی نال ہولی پھُل لگدی ہے ییثوں آس ہے کہ پنجاب دا ہر وسنیک اس نوں پڑھ کے اُس مرد اگڑے تے نیلے گھوڑے والے دی یاد نوں ہردم تازہ رکھ سکے گا۔ اس کاو راہیں اوہ اپنے سنسکار نے پُوجنیہ مہان جودھے ' دے چرناں وچ اپنی شردھا نجلی بیش کر سکے گا۔ اِہ اس مہان کاو دی کرامات ہووے گی۔

رچناں دی ترتیب کال کرم انوسار دتی ہے۔ بھاگ تے اُپ بھاگ ہن ' اتہاس دے چانن بھرے مارگ نوں چھڈیا نہیں گیا۔ اُپ شیرشک کاو ٹکاں جاں ٹوکاں نال شنگاردے گئے ہن ۔ پنجابی مہاوریاں تے اکھاناں دی سچجی ورتوں کیتی گئی ہے ۔گورباتی دیاں کوئی اک ٹکاں نوں جاں اُنہاں دے بھاواں نوں بڑی سجھتا نال جڑھیا ہے کوی نے ' خالصہ ' تے ' سکھی ' دی روپ ریکھا بڑی سندر ایلکی ہے۔

" جیسا پرکھ اکال ہے

تیسا تیرا روپ "

سکھی آدرش ، رہت مریادا ، آچرن تے بت دا جیون بہت اُچا تے بکھڑا ہے۔ سکھی نال پیار تے سکھی دی اُچتائی دا اندازہ ہیٹھ لکھی ونگی توں لگایا جا سکدا ہے۔

یئں مرجاواں جگ جگ جیوے شالا میری سکھی

والاں تو باریک ہے جیہڑی کھنڈے نالوں تکھی"

"خالصہ" رچن ہار دا آد پُرکھ ہے ۔ اُسے دا روپ ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

رچناکار نے آد پرکھ دی رچنا جویں رچائی
ان بن میں اج تہاڈی اوہیو شکل بنائی

اتے گورو نے اوہ آد روپ دی دِتا تے نال ہی شیراں ورگا گروہ نے تِنکرے ورگا پتہ دی :- "پر ہیں سکھو اج تہانوں آد روپ ہے دِتا
شیراں ورگا گروہ دِتا تِنکرے ورگا پتہ"

ایہہ اک پرم منکھ دا ہی چتر ہو سکدا ہے۔

"بادشاہ درویش گورو گوبند سنگھ" دے کرتا نے اہ ناں بھائی صاحب بھائی نندلال جی گویا دے دیوان "گنج نامہ" وچوں چھپیا ہے نے 'بادشاہ'، 'درویش'، 'گورو'، 'گوبند'، 'سنگھ' انہاں پنج حرفاں نوں پنج بھاگاں وچ صاحب گورو گوبند سنگھ جی دا جیون درساؤن دی ویونت جوکوی نوں سجھی ہے۔ اہ دی ست گور دی اک الہی دین ہے۔

پٹیالہ
دسمبر ۱۹۶۶ء

کرپال سنگھ نارنگ
چیئرمین
گورو گوبند سنگھ فاؤنڈیشن
پرکاشن سب کمیٹی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سہج تے سُوجھ

سِکھی مارگ وِچ حمد تے نعت اِکو ہی چیز ہن کیوں جو گورُو، سُنگورُو ٹھاکر تے سیوک آتم تے رام، نوں ہی تے تیرا تیرا وِچ کوئی فرق نہیں۔

پرماتما دی صفت صلاہ دا جذبہ ہی پکی کے ڈاڈھی بن بن جاندا ہے۔ گورُو دی سوہنی دِب، بیرمُورت دل وِچ وَسدیاں ہی گورجہاں دے سومے کلجت اندروں پھُٹ پیندے ہن

تیری مدحت کا جذبہ شاعرگر

اِس ہنر میں نہاں ہیں لاکھ ہنر (دیوانہ)

گورُو جہاں دا ہنر جیں نوں آگیا اُس نے مانو ساریاں ہنراں دا احاطہ کر لیا۔ ساریاں ہنراں دیاں رساں تائیں آپنے اندر جیر لیا۔ گورسنگورو دی پریماں بھگتی کرم 'اُپاسنا' دھیان، گیان جگ، سنیاس، جوگ، سانکھ سبھ نوں بے نیاز کر دیندی ہے۔

بھاویں ہمالے دے قدماں وِچ بیٹھو بھاویں ٹیسی دی گودی وِچ، ہمالے دی عظمت دا پار کہنے پایا تے پاونا ہے؟ نہ کوئی سنگورو دی اچل مُورت نوں سمجھ سکیا ہے نہ کوئی اُس دے اناد کرم۔ اُس دی دِب کھیڈ اُس دی اننت لیلا دی تھاہ ہی پا سکیا ہے۔

اپنی اپنی بُدھی انوسار گورو گوبند دی سوبھا کرنی کتھی کتھیں بھن بھن لباس پوائی جاندے نے پر کی کسے نے کلے کلے لئی۔ سمُوہ پنتھ لئی۔ سارے ہندوستانی سماج لئی کُل جگ اچر لئی۔ ساری کائنات لئی۔ جو کجھ اکال پُرکھ دے ایس نوا جے ست نے کیتا ہے۔ اُس نوں متھ۔ مِن۔ ماپ تول لیا ہے؟ ہر آوھی صدی، ہر نوری صدی نویں زبان وِچ نویاں گُنّاں دی نویں جہاں نویں ڈھکون نوں گاؤندی ہی رہے گی پر لو تیکر۔

اجے تے کیاں ماہنہ لکھیاں نے ہی اپنے دسویں پاتشاہ دے سارے بھیت بے نقاب نہیں ہون دِتے۔

CC-0. Kashmir Research Institute; Srinagar. Digitized by eGangotri

پر تاریخ باہرلی واقعیت توں پرے اِک ہور سچا رسیلا سچ ہے جو سچیار دے سرُوپ
دا انوبھوی گیان ہے جس نوں کوئی وِرلا کوئی پراپت کر کے اپنی TRANSLUCENT خوشبوئی
بھری لہری بھاکھا وِچ مغل باغ وانگ پسار کھنڈا کے رکھ دیندا ہے ۔ شبداں دے وی شالیمار
تے تاج ساجے جا سکدے نے بانی آپ ہی سچ سروپ جا پدی ہے ۔

منکھ دی سرجن شکتی کئی ہیں ڈھاہ اُسار سکدی ہے اُس دے پچھے من بُدھ دی سوجھتا
تے گورست گور دی بھاپا تے نوازش ہووے ۔

(۲)

میری خوش قسمتی ہے کہ میں اپنے ویلے دے دسمیش مہاں وِچ سر کڈھویں پنجوٹے لوکاں
اپنا شکتی موجب داد دے چکیا ہاں ۔ کرتار سنگھ ۔ کلاسوالیا ۔ دھنی رام چاترک ۔
جودھ سنگھ گیانی ۔ فیروزدین شرف ۔ اوتار سنگھ آزاد ۔ ہن بینوں ڈھلی عمرا وِچ اِک ہور ۔
جواں سال تے ۔ جواں بخت ۔ کلاکار دے کارنامے دی سراہنا دا موقع ملیا ہے ۔ اس
وڈبھاگے دی سراہنا سنگتاں تے سرکار دونویں رجویں کر چکیاں ہن تے کر دیاں رہن گیاں
انگریز سرکار تے ماتا جی دے لکھے گیت نوں پبلک جلسے وِچ گاؤن دے قصور وِچ حراست
وِچ لے لیا ۹ سال دی عمر دے کاہنے کا پچھے وِچ ۔ انبالے تے لدھیانے دیاں سنگتاں نے
رو پیے وارے ۔ گورنر گاڈگل نے اپنی سوجھ تے مرضی نال آپ نوں راج کوی تھاپ کے
نویں پرت پائی ۔ سورگ واسی نہرو جی نے تُلسی جی نوں مہاں کوی کہا ۔ بھارت سرکار نے ایسے
سال آپ نوں پدم شری دا خطاب دِتا ہے ۔ سپاہیاں توں لے کے کرنیلاں جرنیلاں تیک نے
نظماں کی سنیاں سورم گتی دے پیالے غٹ غٹ ایس ساقی پاسوں پیتے ۔ اہ تیک بخت
نازپا لیا تاں ہیں (کہ پتا جی ایہنوں چھ ست سال دا سی کہ چھڈ گئے تے ماتا جی نے ۲۱
سال تیک ہی انہاں دا ساتھ دِتا) پر ہاں دا دہلیا ضرور ہے ۔

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

تلسی جی نوں ایناں ستنکار کیوں ملیا ؟ گناں بدلے ، مہنگی چیز کمیابی کر کے مہنگی ہندی ہے
پکھہڑے گن ؟ اوہ سارے جو اک دیسی قوم ، سمے دے پرتی ندھ ، نمائندے ، کوندر وچ
ہونے چاہیدے نے جس نے جیون دے ہر مثبت تے منفی ، سنجیدہ تے ہساویں چنگے
تے ماڑے پاسے اُتے چانن پانا ہندا ہے ۔

۱۔ سُریلا تے رسیلا گلا ، بھرواں تے غالب بول
۲۔ ہر من پیاری بھاکھا تے دل چیریں چھند ابندی
۳۔ مضمون نال ٹھاٹھاں ماردا پیار
۴۔ مضمون بھاکھا ۔ ڈھنگ دی نویائی
۵۔ لوہڑے دی آمد
۶۔ چوبھ ۔ طنز ۔ چوٹ ۔ ہاس رس دی بھرپور تا
۷۔ اُپماواں النکار تے راگا تمکتا دی سچجی ورتوں

شعر جذبات سے لبریز چلے آتے ہیں چشمۂ کوہ سے جوں آب لذیذ و شفاف (دیوانہ)

ہر شاعری کوئل دی کوک ، جھرنے دی شرشر ، ہنیری دی شوک شاں تے بجلی دی کڑاک
نالوں ودھیرے تاثیر رکھن والی تے لکھ سئے گناں ودھ ارتھ بھرپور ہندی ہے ۔ ایہاں کوئی دسے
واک وچ تعمیری قوت ہندی ہے ۔ اس وچ بہورنگاپن ۔ بہو آوازاپن ہندا ہے ۔ اس وتح ست
سطحاں بدلدی کردو رتا تے نرمائی ہوندی ہے ۔ اوہ ہر شبد نوں ، تک نوں بند نوں ، نظم نوں ، جیوندی
جاگدی شکتی دیوی بنا لیندا ہے ۔

آمد تے آورد ، اُماہ تے اُساری ، سہج تے ہٹھ سوجھ ، دوہاں دوہاں بغیر پورنتا دی اُڈاری کوئی
پراپت نہیں کر سکدا ۔ ادھورے کوئی زمین تے پئے گھسٹدے ، ٹپوسیاں ماردے تے لنگڑیاں دوڑاں
لاندے ہن ۔

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اندرجیت سنگھ تلسی اپنے کلا کوشل نوں چنگی طرح سمجھیت ہے ۔ اُسدی اُلمائی ۔ پکائی ۔ وگسائی ۔ پرپیتا کسی صوُرتاں پھڑدی ہے

۱۔ ہر نظم وڈے پیمانے تے وڈے کینوس تے چترن ہر جن دا منصوبہ بن دا ہے ایہیں ریوڑیاں نہیں بھوریاں جاندیاں ۔

۲۔ ہر نظم دا خاکہ BLUE PRINT تیار ہو جاندا

۳۔ درجہ بدرجہ ، پوڑی پوڑی وکاس نے چڑھا کلپ کر لیندے ہن

۴۔ وشے انگ ، چھند انگ ، طرز انگ وچ بھیدی تسکاندی ، گر ماندی اک سُترتا قائم رہندی ہے اتے اوہناں وچ برابر تبدیلی کیتی جاندی ہے تاں جو اک سارتا کرت نوں ترخید نہ بنا دیئے

۵۔ وچار ، اُدگار دی ہوتنا دے صدقے تلسی جی کسے نہ کسے RHETORICAL DEVICE کلامی صنعت نوں ورتدے ہن تاں جو ڈھل ڈھل پیندے رس توں چھٹ کو تا وچ اُدنج وی آوے اک شان ، اک جلال ، اک وَل پیچ ، اک رعب ، اک نخرا ، سرمہ پاتاں سبھ لیندے ہن ۔ پرمٹکاں دی حاجت کسے کسے نوں ہے ۔ پر تلسی جی داتاں طلسماتی سُرمہ ہے

تلسی جی پاس دو گجھے چمکاری استر ہو رہن ۔ پہلا سچے دل نال ، پورے صدق تے یقین نال کسے مضمون تے قلم چلاندے ہن ۔ پوری جان کاری نال منورتھ نوں منزل نوں پل پل ساہویں رکھدیاں دوجا سستی ، سطحی ، بازاری ، بے رسی ، ڈگ چیز تیار کرن توں پورا پرہیز کردے ہن ۔

میرا دعوے ہے کہ کوئی ات چیز پارکھ ہی تلسی جی دی سطحی شبد اولی وسادی اُلوٹھے قافیاں بھرتی دے لفظاں دی ان ہوند ۔ پیر پیر تے جدت نے گورباني تے گور رچناں دیاں ECHOES دی لسبت کرکے داد دے سکے گا

(۳)

اک شاعر دی جیہڑی ظاہری تصویر عاماں خاصاں نے بنائی ہوئی ہے اوہ اندرجیت سنگھ تے نہیں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گھٹدی ۔ ایس نے شاعر کہاں دی خاطر کھانا پینا نہیں چھڈیا ۔ اجہکہ نوں بھگھ نہیں بنایا ۔ رب تے مذہب نے اخلاق نوں تلانجلی نہیں دتی ۔ ایرکھا، خوشامد ۔ آپادھاپی دا زہر نہیں کھاہدا ۔ گورکھ ہے ۔ گور سکھی جیون جیوندا ہے اپار پربھو دی کرپا نوں یاد کر کے مر تے میٹھا بنیا رہندا ہے ۔ جیون وچ پوترتا ۔ وشواش مساوات، خودداری نہ ہووے تاں شاعری حرفاں دے اندر جال دی دوکان بن کے رہ جاندی ہے

میخوانہ تجھ سے کعبہ اہل نشاط ہے

میخوانہ اک دوکان ہے ساقی جو تو نہ ہو (دیوانہ)

اک تلسی جی نے رامائن لکھی ۔ اک تلسی گوبند ائن لکھ کے جیون مکتی دا پتھ اپنا رہا ہے ۔ میں اس ہر پہلو توں پورن جہاں کاود ے رچیتے نوں مبارکھ نہیں دیندا ۔ میں تاں اپنے دیس ۔ اپنی بولی اپنے سمے نوں ضرور مبارکھ دیندا ہاں اس یودھے بھگت ۔ کوی، سیوک، دانی، محنتی ۔ پینے وکھوں نے اپنا کرتو انقلابی ڈھنگ نال نباہ دتا ہے ۔ ہن اس دا پھل کھانا تے پھل دینا پربھو دے ہتھ، گورو دیو دے ہتھ ہے ۔ پنتھ دے ہتھ ہے ۔ بھارت واسیاں دے ہتھ ہے ۔ میٹوں یقین ہے کہ آزاد بھارت آپنیاں تحالص کلاکاراں نال ادبی تجھد کرے گا جس دی رامائن تے کرشنائن تے یودھائن دیاں رچن ہاریاں نال ننکار وچوں کبنا جاندا آرہا ہے ۔

چونویاں اتی پربھاوشالی سطراں ول دھیان دواؤن دی کھمال چاہندا ہاں ۔

۱ ۔ النکار (۲) حبت (نویائی) (۳) رنگن (۴) شبد برہم (۵) راگا تمکتا

۱ ۔ النکار

جنگل کدی نہ ونڈو سے پنچھی تے حیوان
ایہہ پر بایاں ونڈیاں ایسے ہی انسان
پہلوں پالی آدمی اپنے دل وچ حد
ونڈیا اپنی آل توں ونڈی اپنی جد
ونڈ لیا پھر ادس نے اپنا ہی پروار
اپتے دہیڑے وچ ہی کیتی کھڑی دیوار
پھیر دیوراں اٹھ کے گئیاں باہر کھلو
دکھو وکھ مکان تے پنڈ گئے سبھ ہو
پنڈاں نالوں ہو گئے دکھو وکھرے شہر
شہروں اٹھ کے پھیلیا ملکاں دے وچ زہر

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ٹلکاں اُٹھ کے ونڈیا سارا ہی سنسار
سارے ہی سنسار نے ونڈیا سرجنہار (گگن دمامہ باجیو)

۲۔ جدت۔ نوینپائی

دیش دھرم ہے آکھدا ساڈا ابھیونک
دے کے پریم پٹولڑے وینداپروے ڈھک
کرناں وانگوں پھٹیاں سماں لشکی جھان
جلوے نکّا مچّھ دے اکھاں نوں چندھیان
دو ہونٹھاں دے بلدیاں نکھرے ایہہ مسکان
جداں کھڑاں دمیل تے دھرتی تے اسمان

(بھنگانی پدمہ حصہ دوسرا)

۳۔ رنگین۔

ہنداسے وچ ہاں نوں بڑا پیارا ہان
بچے دیکھ گوبند نوں چھالاں پیئے لگان
کہندے اج ہے آگیا ایسا کوئی کھڈار
نالے ساڈا سنگورو نالے ساڈا یار

(بال لیلا)

۴۔ شبد برہم

ایتھے گئی اوتھے گئی بجلی دے وانگ پئی
وڈے وڈے تھپلاں دے موچھیاں نوں چیردی
کھڑگاں تے کھنڈیاں وچ گدھا پا کے نچدی
تے ہوئیاں دیناں کھیڈے کلکی کلیر دی
گھپوں گھپوں کر کے ہے گھان گھپ لاہی جاندی
نہ ہے کتے نکلدی نہ چڑھے ایہنوں ہتھ کتی
ہپھوں ہپھوں کر کے نے ویریاں دے ساہ پھلے
پھلدی ہے جویں کہ لوہاراں والی دھونکنی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کدی کدے جمع کدی وجہاں تقسیم کرے
کدے تفریق دی اوہ پڑھے تہ مہارتی
اک اک وار نال یاراں یاراں سبراں لوٹی
ضرباں نہے دیتی جاندی بڑی ہوں ہارتی
ڈونی دا پہاڑا ہے پہاڑیاں نے پڑھی جاندی
پھٹاں دہاں پھٹیاں تے پائی جاندی پورنے
حل کرسکے نہ سوال اندی بنیوری دا
مغلاں دے پیدھے جو ہلاکو مشہور نے

(وہ تیغ دمیشی دی)

راگا تمکتا

گوبندا گوبندا آیا گوبندا
ایسے پالا فرمائیے
موہے کہو نہ ٹھدا لے
ئیں ہوں مانوا منانوا گوبندا

گیت بہاری گوبندا

کوئی چلیاں فی تبتیاں ہواواں کہ جنگلاں دے رکھ بولدے
ماواں پیپلاں نوں ٹھنڈیاں نے چھاواں کہ جنگلاں دے رکھ بولدے

(گیت ماتا سندری نے صاحبزادیاں دی ممتا)

آؤ سوگ منایئے فی بھگوڑے آئے۔ بھگوڑے آئے
بند ڈھول بٹایئے فی بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

(گیت۔ مائی بھاگو)

موہن سنگھ اوبرائے
دیوانہ

۵۶۲ سیکٹر ۱۶ ڈی
چنڈی گڑھ ۱۷

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اِک اونکار دا اِہ رُوپ لیکھک نُوں سُفنے وِچ آیا ہے
اتے کلاکار نے ایس نُوں ساکار کر دِتا ہے۔

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ہیم کُنٹ پربت ہے جہاں

دس نی نقلے میریئے پچھلے جُگ دی بات
کُجھ ملی اس جگ نوئ اک الہی دات
سُنیا ایں کل ہمالیہ اُس دن اُٹھیا نچّ
جس دن ہیٹھاں لتھیا آد جُگادی سچّ
سُنیا ایں سپت سرنگ تے ہویا جد پرکاش
دھرتی تایئں ٹیکیا متھہ خود آکاش
ہمگریاں تے نُہٹیا کوئ نرالا نور
سارا پربت ہو گیا جلوۂ کوہ طور
نیلی بھاء سی ماردی برفاں دی لشکار
قدرت راس رچاوندی بن کے کرشن مُرار
ہیم کُنٹ دی برف چوں جوت ہوئ پرچنڈ
کیتی جس دی آرتی سارے ہی برہمنڈ
بیٹھا جہاں تپسوی ہو کے اچھو اچھید
برتی پُرکھ اکال دے پرناں روپ ابھید
جہاں نور دے نور دا نوری اک آکار
سُکھم سیمبھو روپ ہے تیج دنت وید ار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جس دی لگن اڈِگ ہے جس دا صبر اڈول
جس دا ہر اک حوصلہ پربت جیہا اُتول
اَج دُوَے نوں ہو گیا اِکو رُوپ سرُوپ
چانن دا ہڑ آگیا بھر گئے اندھلے کُوپ
کل وَل وہندی روشنی دَوڑی دھرتی وَل
چُم رہی آکاش نوں اُس دی ہر اک چھَل
گنگا وِچ دی جا رلی بن کے گنگ ترنگ
جمنا نال وی ٹُرپئی کر کر کے ست سنگ
سرسوتی دی جوتکا جا پہنچی پریاگ
مانوتا دی مانگ دا گاؤندی پھرے سُہاگ
کر کر تیرتھ یاترا نانوِیں گورُو حضوُر
رہندے اُٹھے پہر سی بانی وِچ مخموُر
تیغ بہادر صاحب نوُں ہویا اِک اِلہام
پینا پؤ شہادتی اک دِن عرشی جام
دَھرم دُھرِندر ہر گھڑی ایہو سوچ مُڑاؤن
کرُو دَھرم دی رکھیا ساڈے پچھوں کوَن
کس نے زِندہ رکھنی دیش دَھرم دی شان
مُردہ قوم وِچ پاوَنی کس نے مُڑ کے جان
ستگور کردے بینتی سُن میرے ہرجن ہار
بخشو دسویں جوت نوں کھولو دسم دوار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

عرض سُنی داتار نے سُنھٹے پُرکھ اکال
جہاں تیج نے تیج نوُں لایا چھاتی نال
بولے سرجن ہار سی اُٹھ میرے لال اُٹل
مُشکل پرچہ وقت دا توہیوں کرنا حل
مَیں اپنا سُت اَج توں تینوُں دِیاں نواج
اُٹھ میرے پُتر لاڈلے رکھ دھرم دی لاج
پنتھ میرا اِک ساج دے خالص تے بلبیر
ٹوریں میری جگت تے اصلی توں تصویر
اگوں سرجن ہار نوُں کہیا الہی نُور
چرناں چوں داتار جی مینوُں کرو نہ دُور
نِچھُ جہا مَیں بھگت ہاں اَجے نمانا بال
شاید سکّاں توڑ نہ موہ ممتا دے جال
بولے تد داتار سی سُن میرے سُت گوبند
سب کُجھ ہنیھیں وار کے بننا توں بخشند
اُٹھ میرے بیر بہادرا میری فتح گجھا
جھنڈا اِک اونکار دا دُنیا وِچ جھُلا
ہتھ جوڑ گوبند نے اِنج چلائی بات
"میرا مجھ میں کچھ نہیں سب کچھ تیری دات"
مَنّو میری بینتی عرض کراں سر نیائے
"پنتھ چلے تب جگت میں جب تم ہوو سہائے"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دے کے کنڈ تے تھاپڑا ہتھیں پرکھ اکال
دھرتی اُتے ٹوریا اپنا گوبند لال
دس نی قلمے میریئے اوس سمے دا حال
جس دم آئے جگ تے دُنیا دے پرتپال
اوس وقت دے وس دے سارے اَنیا چار
دیا دھرم تے ہو رہے کِداں دے سن وار
اِہ وی قلمے دس دے سچّے سِرجنہار
کِداں لایا آپنا سچّ کھنڈ وِچ دربار
کِداں گیتی دھرت نے اپنی کُوک پُکار
کِداں سُن کے بینتی بوہڑے بوہڑن ہار
کِداں بدلی اوس نے ظلماں والی رُت
سچّ کھنڈ وِچوں ٹوریا کِداں اپنا پُت
سُن دے کویا نِلدیا ! کَرُوی قلم بِھجان
اوس وقت دے حال نوں ایداں کراں بیان :-

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دھرتی کرے پُکار - بوہڑو ہے کرتار !

(آگمن)

جد بھارت دے وِچ وُدھ گئے سن بھتاں بھتاں اَنیا چار
جد منڈی لگی لہو دی سن لوبھتاں دے بیوپار
جد ویش مساناں ہارسی تے قوماں سن مُردار
جد آپو دھاپی پئے گئی جد وددھ گئی ہتّر مار
جد بھُوت چھُڑیلاں ڈین دا سی گھر گھر بھرم وِچار
جد جادُو ٹُونے وَرت دے سن مُورکھ مُوہڑھ گنوار
جد دھرتی دی ہِک آپھری تے جینا سی دُشوار
جد راجہ پرَجا کُوڑ سی جد کُوڑا سی سنسار
جد کُوڑے منڈپ ماڑیاں جد کُوڑے بَین ہار
جد کُوڑا رُپا سوئینا جد کُوڑا پینُن ہار
جد کایا کپڑ کُوڑ سی جد کُوڑا رُوپ اپار
جد چیلے ساز وجاوندے تے نچّن گورُو نچّار
جد پھکڑ سادھُو سنت وی سن دیندے پئے بدکار
جد کامے دے ہَڈ توڑ کے تے چربی لئی پنگھار
جد ہھنیں وَڈھ کے قافلے بنج اُٹھے خود سردار
جد سُنہاں لائیاں آپ ہی گھر گھر وِچ بھرے دار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جد منگدے سی مُنہ پاڑ کے خود وُڈھی عہدے دار
جُد کھیت نوں کھا کے واڑ نے سن مارے بھُس ڈکار
جُد حُسن بازاریں چڑھ گیا سُٹن پیسے دی چھنکار
جد وُھو کے لیئے گئے ڈولیوں خود دُلہن نائیں کہار
جُد پٹی مار دو ہتھڑاں - سب ست ستو نیتی تار
جُد پُن دا بیڑا ڈُبیا جد پاپ دا بیڑا پار
جُد چانن دا ڈھڈ پاڑ کے نُونہہ پُونجھے سن اندھیار
جُد سڑکے کوے ہو گئے گُل دھولر محل مینار
جُد سُنجاں بن کے ہونیاں ڈف گیاں شہر بازار
جُد زندہ گڈ مُنکھ نوں کردیندے سن سنگ سار
جد زہر ملا کے ویچدے سن شربت وچ عطار
جُد گُل اُتے چلدی پئی مارڑے گل تلوار
جُد جِلھا کرے نوابیاں تے جھُرن پیئے ہُشیار
جُد شمع شمع دا بن گیا اک ٹھڈا دعوے دار
جُد گُل نزلوکی ہو گئی تپ دِق دے نال بیمار
جُد سُٹن لگی کھنگ کے لہو بھجے ہوٹے کھنگار
جُد پنیاں پنجر سُک کے سن ہو گئے چھوڈ ہاں ہار
جُد گیاں وُرت پلتناں تن پیلے وانگ وِسار
جُد قدرت دا مُنہ چونڈھ کے لُٹ کھڑیا کیسے نکھار
جد بانگاں ہویاں بوریاں سب مُلاں سن لاچار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جد وَج وَج بولی ہوگئی کُل ٹلیاں دی ٹنکار
ند دھرتی چیکاں ماریاں تے کیتی ہا ہا کار
ند ست اُسمانیں چیر کے جا کُوکی اِنج پُکار
نیری رچناں مٹی ہوگئی مُڑ بُوہڑیں بوہڑن ہار
جھبٹ اُکھڑی برقی اوس دی جو سب دا سرجنہار
اُس آسے پاسے ویکھیا سی حاضر کُل دربار
اوتھے حاضر بشن مہیش سی نالے وشنو کرشن مُرار
اوتھے بیٹھے برہما بُدھ سی جھاویر رام اوتار
اوتھے بم بم بھولے ناتھ سی جدے گل سرپاں دے ہار
جدے جُوڑے وچوں وگدی پئی گنگا دی اک دھار
اوتھے جوگی اتنے جوگیشری سن بیٹھے ممّی ہزار
اوتھے تا کے بیٹھے دُھوتیاں کئی سر وچ بھسم کھلار
اوتھے سدّھ چوراسی بیٹھ کے پئے کردے سَن تکرار
اوتھے اندر لئی اپسرا آ لگیاں گَون ملہار
کِتے وِشوامتر مینکا کِتے نچدّے پھرن نچار
کِتے نارد بیٹھا جھُوم کے ٹنکائی جاوے تار
اوتھے حضرت عیسےٰ ویکھیا جیہڑا اہس سس چڑھیا دار
اوتھے حضرت مُوسےٰ ویکھیا کوہ طوُر دا دعوے دار
اوتھے ولی محمدؐ صاحب سی جیدی کعبے ول نوہار
اوتھے بیٹھا حضرت نوُح سی ہئے بیڑی تے پتوار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اوتھے بیٹھے نانک پاتشاہ پئے جپدے ست کرتار
اوتھے باقی سُتے شہنشاہ سن بیٹھے پُھونکرا مار
اوتھے ہور دی دُوجے اولیا سن بیٹھے بے شمار
تد سونچ سونچ کے رب نے اِک کیتی ایہو وچار
مَیں سمے سمے ہاں بھیجدا وِچ دُنیا دے اوتار
اَج کِنوں بھیجاں اوپروں مَیں کُلجگ دے وچکار
جو تیغ بہادر صاحب دا اِک ہووے رُوپ اَپار
جو جِتے نَو کھنڈ میدنی ست نام دا ڈنکا مار
جِدے چرن دباون دیوتے تے گاون منگلا چار
جو کُل میری مخلوق دا بن جاوے پہرے دار
چوں وَرناں تے چوں دھرم دی جو بنھے اِک قطار
جو کایرتا پاکھنڈ دا دیئے کالا گُھنڈ اُتار
جو سوما ہووے اَنکھ دا جو سچا سُچا پیار
جو چڑھدیوں لہندے نیکراں دے پریم دی چوگ کھلار
جو ہوکا دیوے حق دا جو آکھے ست کرتار
ہر اِک دی بابت سوچیا تد واتے وار و وار
پھر دُوجی واری تکیا رب بھریا کُل دربار
تد ٹِک گئی نظر داتار دی اِنج بولے سرجن ہار
مَیں لبھ لیا دُنیا والیو ترلوکی دا شنگار
جِدا مستک نورو نُور ہے جِدی میرے جئی نوہار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بس اپنا آپ ہاں بھیجدا گور گوبند جامہ دھار
اہ دسواں نانک تھاپیا ہیں دُنیا دے وچکار
اوئے دھن دھن آکھو پرانیوں تے جاؤ صد بلہار
دھن سولاں سو چھپا ٹھ ہے دھن بائی دسمبر وار
دھن تیغ بہادر صاحب نے جنوں پتدنا بارم بار
دھن ماتا گجری ہو گئی دھن اُس دی کُکھ اُپار
دھن دھرتی پٹنہ صاحب دی ہے دھن دھن پرانت بہار
پھر پرگٹ ہویا جگ تے اک ایسا سچ سچیار
جس کر جگ وچ ڈاونا ہے کلجگ دا آکار
جدے آوندیاں چانن ہو گیا سب مٹیا اندھ غبار
اج چار کونٹاں ڈگیاں وچ سجدے نتستکار
اوہتوں گوبند گوبند آکھدے ہن دُنیا دے نرنار
جس دھرتی تے اسماں دے ہن کھو ہلے دسم دوار
ہو سادھاں وڈبھاگیو پئی آوندی جے سرکار
سب پلکاں نین وچھا دیئو گور گوبند رہے پدھار
ہے دھن دھن بوہ سُدی سپتمی دھن وار ہویا روی وار
دھن پیدی دائی ہو گئی جس چھوہیا اک اونکار
کہو گج کے گورمکھ پیار یو دھن دھن ہے کرتار
دھن دھن دھن ہے کرتار

دھن دھن ہے کرتار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گوبند

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گورو گوبند سِنگھ

پَیدی دائیؑ خبر سُنائیؑ

(گیت)

لال جمیا نی سَیّو لال جمیّا
گجری دی کُکھ جوں گوپال جمیّا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پیدا ہویا جگ اُتے رب دا کوئی نُور نی
جاپدا اے مینُوں اوہ تاں ظاہرا ظہُور نی
رُوپ جھلّب نہ جاوے
تیج اکھ چندھیاوے
ایسا رب دا دُلارا باکمال جمّیا
لال جمّیا نی سیّو لال جمّیا
روندا آیا جگ نی اہ دُھروں آیا ہسدا
اہ تاں ساڈے روم روم وِچ جاپے وسّدا
جدوں آیا بلکاری
رویا اِک وی نہ واری
اہ تاں بُلھیاں تے پاوندا نی دُھماں جیا
لال جمّیا نی سیّو لال جمّیا
پھکّا پھکّا پیئی جاندا چنّ دا ہے چانناں
سمیاں دے بادشاہ نوں سبھے ہی پچھانناں
مند مند مُسکاوے
اِک اُنگلی اُٹھاوے
اہ تاں ساریاں دا سانجھا سانجھیوال جمّیا
لال جمّیا نی سیّو لال جمّیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جاپدا اسے ایداں اہدے قدماں نہیں رُکنا
مُکنا اُمنگ اہدے حوصلے نہیں مُکنا
سُتی قوم نوں جگاونا
اپسے دیش نوں بچاونا
اِہ تاں یودھیاں چوں یودھا بے مثال جمیا
لال جمیا نی سیو لال جمیا !
گجری دی کُکھ چوں گوپال جمیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بھیکھن کھڑا دوار

پٹنے چوں گلی گلی گلیاں چوں شہر شہر
شہراں وچوں دور دور خبراں جاں پجیاں
رب دا بھکھاری جہا بھیکھ شاہ فقیر اک
گورو دے دوارے لئے کے آیا سی دو کجیاں
اک کجی ہندوآں دی دوجی اسلام دی ہے
دل وچ آیا ایہو دھارنا اوہ دھار دا
ویکھیئے اہ پت سانجھیوالتا دے راکھیاں دا
کہڑی کجی اتے ہتھ اپنا ہے مار دا
دوہاں اتے ہتھ جد رکھیا گوبند رائے
سجدے چ ڈگ کے فقیر ایداں بولیا
اللہ دا ہی روپ ہیں توں مولا دا ہی روپ ہیں
تینوں اج ربا میں کروڑاں وچوں ٹولیا
جھٹ پٹ اٹھ کے فقیر نٹھا واہو داہی
بلھو بلھ کنوں کن خبراں سنا گیا
دکھڑے ہٹاون والا مکھڑے ہساون والا
انکھاں جگاون والا آگیا بھئی آگیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پُچوکیاں تے جھنڈیاں نوں کھڑگاں تے کھنڈیاں نوں
نیزیاں تے بھالیاں نوں ایہو ہی سنبھالے گا
کیڑیاں کراڑاں تائیں تھاپ دیؤ بادشاہیاں
بادشاہاں نال گھاہی اپنے بٹھالے گا
تاریاں دی لوئے لوئے چاننتاں دے خون ہوئے
چاننی دے قاتلاں نوں چن چن مارے گا
ڈِگیاں تے ڈھٹھیاں نوں ماڑیاں تے مُٹھیاں نوں
کر کے اکٹھا اِک اِک نوں پیارے گا
ہتھو ہتھ آپنے نبیڑے گا راہ فیصلے تے
بیرو بیر فاصلے تے فاصلہ نبیڑے گا
دُوجیاں دے پلیاں تے چھٹا وی نہ پین دیؤ
لہو وچ چولا بھانویں آپنا بیڑے گا
بینکڑے شمیر تے کبیر ڈول جان بھانویں
اہدا پیر اپنے نشانے نوں نہ ڈولے گا
دُنیا نوں پچھے لا کے سمیاں نوں اگے جا کے
اِک نویں جگ دا وشال پٹ کھولے گا
نویں نویں راہ کڈھو نویں نویں گل کرو
توڑ موڑ چھڈو سب رسماں پرانیاں
پچھے چپے آنوں میٹ جائے گا کدورتاں تے
ذرّے ذرّے اُتے لکھ جائے گا کہانیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بول ہمالے پُتری !

(گیت)

ہرے گنگا ہرے ہر ہر ہرے ٹھنڈیا پانیاں
کھیڈ کے کنڈھے تیرے گوبند مُوجاں مانیاں
آ سُنا ینیوں کہانی او ہمالے پُتری
کس طرح تیرے کنارے فوج اوہدی اُتری
کس طرح مُنڈیاں دیاں بنھ بنھ کے پھریا ڈھانیاں
ہرے گنگا ہرے ہر ہر ہرے ٹھنڈیا پانیاں

سُٹ کے سونے دیاں کڑیاں نوں لوہا پیا دیا
بودھیاں دا ویس جنے بچپنے وِچ دھا دیا
بخششاں گوبند دیاں سانبھیاں نہیں جانیاں
ہرے گنگا ہرے ہر ہر ہرے ٹھنڈیا پانیاں

مار کے کہداں گُلیلے مٹکیاں نوں توڑیا ؟
کس طرح سنسار دے ٹُٹے دلاں نوں جوڑیا
کس طرح سُلجھا گیا سی اُلجھیاں اوہ تانیاں
ہرے گنگا ہرے ہر ہر ہرے ٹھنڈیا پانیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

توتلی بولی پچ کدّاں بولدی سی توتلا
بُھل جاندی کوُکنا اُس دے سی اَگے کوکِلا
کِس طرح نانک دِیاں پڑھدا سی پنجے بانیاں
ہرے نہائیاں ہرسے دھویاں ہرے ٹھنڈیاں پانیاں
بخششاں گوبند دِیاں سانبھیاں نہیں جانیاں

گنگا کرے بیان

(بہاری گوبندا)

گوبندا گوبندا آیا ______ گوبندا
لے کے تیر وا کمان وا ______ گوبندا
وا کی چال وا چھبیلی
وا کی اکھیاں کٹیلی
وا کی یہی پہچان وا ______ گوبندا
ایسی بنیاں بنائے
ایسا کھیلوا رچائے
سارا پٹنہ حیران وا ______ گوبندا
دو دو فوجوا بنائی
لڑے نقلی لڑائی
جیت لیتا ہے میدان وا ______ گوبندا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کہے گیتا سناؤ
مورا ہیا ہلساؤ
روز لگتے دیوان وا ــــــ گوبندا

کبھی مار پیٹ جائے
کبھی گروا لگائے
ایسو من کا مہان وا ــــــ گوبندا

جب بنیا فریبی
کم تولت جلیبی
لوٹ لیتا ہے دوکان وا ــــــ گوبندا

پڑا کال جورو جوری
بانٹے گیہوآں کی بوری
کھٹے کر کے کسان وا ــــــ گوبندا

گنگا گھاٹ پہ جو جائے
گنگا دوڑی دوڑی آئے
بولے میں ہوں قربان وا ــــــ گوبندا

رام کہے بشو دت
اللہ کہے صوفی مت
لوک کہیں بھگوان وا ــــــ گوبندا

ایسے بالا فرمائے
موسے کہو نہ خدائے
میں ہوں مان وا انسان وا گوبندا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کہے گجری ماتا ری
مَیں تو جاؤں بلہاری
میری کوکھ کی ہے شان دا ——— گوبندا
گوبندا گوبندا
آیا گوبندا

ستگور جی دی کھیڈ دا انت نہ پاراوار

(بال لیلا)

بالا پریتم کھیڈدا کھیڈاں کئی ہزار
اُس دی اِک اِک کھیڈ دا انت نہ پاراوار
لنگھیا کوئی نواب جاں لگے کہن غلام
مُنڈیو کھیڈن والیو جھُک جھُک کرو سلام
اگوں گوبند بولیا مُنڈیاں دا سردار
ساڈا سر ہے جھُکدا ستگور دے دربار
پھیر جھُکا کے دندیاں کھولی اپنی زبان
پیدا کیتے رب نے اکو جئے انسان
مُسلمان سی آکھدے اللہ دا ہے نور
ہندو ہے سن آکھدے ساڈا ہری حضور

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پنڈت شو دت آکھدا کر کر کے پرنام
جاں اہ میرا کرشن ہے جاں ہے میرا رام
یاد کراں جد رام نوں لاواں جدوں دھیان
آ بہندا میرے کول ہے پھڑ کے تیر کمان
یاد کراں جد کرشن نوں اوہیو پچھے وات
پولے ویریں آن کے کہے "پنڈت جی جھات"
اہ وی توڑ سے مٹکیاں اُنج گلیلے مار
جداں ہے سن توڑ دے مٹکی کرشن مرار
جھڑے روپ نج ویکھنا اوہیو ویکھو روپ
ہکھیا ٹھیک گیانیاں بچّہ رتب سروپ

اک فتح چند نام دا راجہ سینی ذات
اُس نوں ہوئی نصیب نہ پُتر والی دات
کسے چیز دی تھوڑ نہ ملکھ جگیراں باغ
عمرا گھٹدی جا رہی بجھدے جان چراغ
کھائی جاندا دکھ سی راجے نوں دن رات
رانی اچپل دکھ ہے اک نہ لگا پات
شو دت کولوں پچھدا کد بوہڑو بھگوان
ساڈی جھولی پاؤنا کد اُس پُتر دان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ہشو دت کہندا راجیا دِل نہ رتا ڈُلا
اِبسے پٹنے شہر وِچ ربّ گیا اِی آ
جا کے گھر وِچ بیٹھ جا لا کے سہج دھیان
رانی جی نوں آکھنا اُدّ ے ہوئے گا بھان
راجہ رانی بہہ گئے دونویں کر اِشنان
رانی کہندی ہے پربھو دیوو پُت نِشان
"دھین دُودھے تے باہری کِتے نہ آوے کام
جل بِن ساکھ کُملا وتی اُپجے ناہیں دام"
آجا بالا پریتما مَیں من چاؤ گھناں
"ہر درشن کو ہن لوچدا نانک پیاس منّاں"
آ کے گودی بہہ گیا نِرا پُرا اِک نوُر
رانی کہندی مالکا کُجھ ہوئی بھرپُور
گھُٹ گھُٹ پاوے جپھیاں لاوے سینے نال
چُم چُم نوُری مُکھڑا کِیتا لال و لال
بالا پریتم بولدا بس کر بس کر مال
رانی اگوں آکھدی نہ دے پُتّر نال
"اکھیں ویکھ نہ رَجیاں" او میرے گھنشام
"کِرت کرم کے وِچھڑے کر کرپا میلہ رام"
راجہ لے کے آگیا اندروں دودھ جلیب
پریتم کہندے ہو گیا ساڈے نال فریب

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کمچھے نے اوہ پوریاں تنہیاں سی جو آپ
چیز مکاؤنی پُت نوں رانی ماں ہے پاپ
گھونگنیاں دے مارنے پچھے اساں ضرور
رکھو دودھ ملائیاں ساڈے کولوں دور
راجہ کہندا رانیئے ہُن نہ منگیں پُت
اس دے کولوں ہور نہ سوہنی کوئی رُت
اُہیو ساڈے باغ دا کھڑیا پُھل گلاب
ہویا اُج نصیب سہے پُتر لاجواب
راجے دے پھر باغ نوں گوبند لائے بھاگ
اُجڑے ہوئے باغ دا ستگور بنے سُہاگ
"وَنڑ تن پربھ ننگ مُولیا سمرتھ پُرکھ اَپار
ہر ملنے نوں من لوچدا کرم ملاون ہار"
ہُن نہ آل اولاد دی راجہ آکھے بھُکھ
سبھے اچھاں پُنیاں سفلی ہوئی کُکھ

پیر پیر تے ستگورو تارے کئی غریب
جس جس درشن پا لیا ہویا خوش نصیب
چشمہ ہے ایہہ فیض دا کہے نواب کریم
شہنشاہاں دا شہنشاہ کہے نواب رحیم

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دین دُکھی دا بن گیا بالا جی غمخوار
سارا پٹنہ شہر ہی جاندا سی بلہار
نقلی کرے لڑائیاں بالاں وی لے فوج
گنگا لہراں وانگراں اُٹھے من دی موج
کیتا نہیں حضور نے سونے نال پیار
سوُرن کڑا سی سُٹیا گنگا دے وچکار
کِتھے سُٹیا پُچھدی آ کے گُجری ماں
دُوجے نُوں وی سُٹ کے کہن لگے اُس تھاں
تیغ بہادر صاحب سُن اُس ویلے آسام
جھٹ پٹ اوہناں بھیجیا پٹنے ایہ پیغام
لے کے گوبند لال نوں پہنچو پُوری انند
ساماراج دے ظلم دے کھٹّے کرئیے دند
پٹنے گھل سنیہڑا عالی گورو جناب
سِدھے ٹُرے آسام توں پہنچے سن پنجاب
خبراں سُنیاں شہر نے ہو گئے لوک اُداس
دَوڑے دَوڑے پہنچدے ماتا گجری پاس
کہندے پٹنے شہر دی نکلن لگی جند
ٹُر جاؤ ایتھوں زندگی ٹُریا جے گوبند
"جے سَو چندا اُگوے سُورج چڑھے ہزار
ایتے جانن ہندیاں گور بن گھور اندھار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کہندا بشودت رام نے پھیر لیا بن باس
کلُ اجودھیا رو رہی ٹُٹ گئی دھرواس
ستگور دین تسلّیاں ہونا نہیں نراس
جدتک دُنیا قائم ہے رہوں تہاڈے پاس
جدتک جگ تے اُمتیاں بچیاں دا سنسار
ہر بچے چوں دیکھنا میرے نقش نوہار
کر کر کٹھے پُوجنا اپنے بال گوپال
آون والے وقت دی کرنی جنہاں سنبھال
چُم چُم رکھنے مُکھڑے کرتاں والے ہتھ
چُم چُم رکھنے پیر اوہ جنہاں بنا دنے پتھ
اِک دن ایسا آئیگا دُنیا وِچ ضرور
آن ملے گا آپ ہی مُوسے نُوں کوہ طور
نہ کوئی ہندو رہے گا نہ کوئی مسلمان
اِس دُنیا تے رہے گا خالص اِک انسان
دھرم ہوؤ مانکھتا آدم ہوسی نام
اوہیو اللہ واہیگورو اوہیو کرشن تے رام
نہ کوئی چھوٹا رہے گا نہ اُچا ابھیمان
اِکو پنگت بیٹھیاں بلنا پہنن کھان
گھڑنی اہناں بچیاں ایسی ہے تقدیر
راجے نال برابری اُٹھ کے کرو فقیر

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پٹنے نوں روانگی :-

سمت ستراں سونتے چڑھے اٹھائی سال
ٹُریا پٹنہ چھڈ کے گجری دا جِد لال
دے کے پریم نشانیاں ٹُر پئے بخشن ہار
لوک پنگھوڑا اوس دا چُمن وار و وار
دائی ڈوری بنھ کے رہی پنگھوڑا کھچ
کہندی ہیتوں وسدے ستگور لیٹے وچ
رہیا پنگھوڑا ہلدا رُکی ذرا نہ ڈور
پہنچ گئے پریاگ سی پٹنے دے چِت چور
کردے تیرتھ یاترا گاؤن الٰہی راگ
پھیر بنارس شہر دے آن جگائے بھاگ
پنڈتاں پچھے پرشن سی آ کے لیے حساب
دِتے نانک دیو دی بانی نال جواب
بِندرا بن اجودھیا متھرا گئے گوپال
سجدے رہے دیوان سی ڈھولک چھینے نال
پنج مہینے یاترا کردے رہے وسور
آ کے پھر پنجاب وِچ جا ٹھہرے لکھنور
چڑھیا ہے سی بھادروں خوب ہوئی برسات
ندیاں نالے چڑھ گئے رُڑھ رُڑھ جان دیہات

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پُرمی انندوں گھلیا نانوں گور سندیش
ٹِکے رہو نکھنور وِچ جد تک مشکل پیش
سُنیا جد پیغام اِہ سارے گور پروار
سوچن لگے بیٹھ کے کد ہُندے دیدار
جد توں آئے جگ تے دُنیا دے بخشند
درشن پتیا حضور دے ڈِٹھے نہ گوبند
دِل نُوں تانگھاں لگیاں نین ہوئے بیتاب
ایپر ہن دی تڑپ نُوں وِندے اِنج جواب
بعد ہنیری رات دے ہُندی سدا سویر
اُس دے گھر وِچ دیر ہے ہُندا نہیں اندھیر
پٹنے وانگوں اِس جگہ اُٹھی ہن دی موج
نقلی کرن لڑائیاں پھیر بنا کے فوج
کِدھرے نال گوالیاں موڑ لیا دن ڈھور
گئوآں پھرن چرانوندے کِدھرے نند کِشور
ہل چلاوندے ویکھ کے لگے کہن کِسان
کھیتی دھنے جٹ دی پھر کیتی بھگوان
پنڈوں باہر سی وسدی کھٹی بد نصیب
جس وِچ رہندے پنڈ دے کمّی اتے غریب
اُس بستی وِچ پہنچ کے ستگور نکدے حال
لالاں مُنہ چوں ڈِگدیاں ننگے پیر دے بال

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

نواں مسیحا جگ دا کٹن لگا روگ
پا کے مُنہ وِچ اُنگلاں بٹ بٹ ویکھن لوگ
گنڈ کِسے دی پُونجھدا کِسے دی پُونجھے لال
چُاب چُک لائے بکُونگڑے گھُٹ کلیجے نال
کِسے نُوں دے دے تھاپیاں چُمنڈ پیئے پرتپال
کِسے نُوں ٹپکہ کھول کے دے آئے کرپال
کہندے وقت ہے آ رہیا تھوڑی کرو اُڈیک
بنّدیاں نوُں جو ونڈ دی میٹ دیاں گے ریک
تد تک چکر پہن کے کرو سیپیو سیپ
پُھل کنول دے وانگراں رہنا پر نرلیپ
پنڈت نائے مولوی لگے سب گھبراؤن
ذات پات دے بھید نوُں لگا کون مٹاؤن
دُور دُور توں آ رہی سنگت درشن پاؤن
آیا ایتھے کون ہے ساڈے بھاگ جگاؤن
کولوں کِدھرے لنگھیا عالم عارف دین
درشن کر گوبند دے من لئی اُس این
سجدے دے وِچ ڈگیا چیلے سن ناراض
کافر اگے پیر جی کاہنوں پڑھو نماز
پیر کہا تُسیں چیلیو کُفر رہے ہو تول
نینوں تے اج لگدا اللہ آیا کول

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ننگ خیالو چیلیو لکھیا وچ قرآن
بندہ آپے رّب ہے بندہ آپ جہان
اس بندے وچ رّب ہے جانوں چتر سُجان
توڑو بھانڈا بھرم دا لے آؤ ایمان
سُنیا جد لکھنور وچ ٹِکیا ہے رگھبیر
پھیر دوبارہ آگیا بھیکھن شاہ فقیر
درشن پا کے اوس نے کیتے ست سلام
ھُوئی جی تے پی لئے معرفتاں دے جام
دِن تے دِن رہے بیتدے اِہناں کھیڈاں نال
دیندے شستر وِدّیا ماما جی کرپال
کِسے نہ ڈِٹھا اج تک ایسا گھوڑ سوار
بالی عُمرا وِچ جو کرتب کرے ہزار
گھوڑے نوں نچّوا وندے دو لتّاں دے بھار
سُوراں والی جھلّ چوں آون کھیڈ شکار
اِک دِن اک دیوان وِچ بیٹھا سی سِرمور
سرپٹ آیا دوڑدا گھوڑا اک لکھنور
نہ گل رسّہ سنگلی نہ ہی کوئی لگام
سارے پنڈ دا اوس نے کیتا جِین حرام
گلیاں دے وِچ بھڑکدا پھردا سی مُنہ زور
بال ایانے بالکے ڈر ڈر پاوندے شور

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سہمے لوکیں اَندریں بُوہے کر کے بند
مالک گھوڑے اوس دا صُوبہ سی سرہند
گھوڑے نوں جے آگئی کِدھرے اِک جھریٹ
رولو صُوبہ پنڈ نوں گلیاں وِچ گھسیٹ
گھوڑا پھردا بھُونیا چپ کر سن جبران
خطرے دے وِچ نوکری دُوجی خطرے جان
مُنہ چوں جھگ وگاوندے لگے کرن پُکار
آیا ہَے اصطبل چوں نٹھ کے اِہ مُردار
گوبند اگوں جس گھڑی گھوڑے بھری پلانگ
گردن نوں ہتھ پائے سنگور مار چھلانگ
نٹھدا گھوڑا ہِدکیا ہویا کون سوار
سنگور تھلے ڈِیگیا دھونوں جپھہ مار
گھوڑا رگڑے اَڈیاں چپا کر اُٹھے پچیک
ویکھیں کِتے بہادرا پیٹے نہ پنڈے لیک
لکھ تہاڈا شُکریہ نِکّی جتی جناب
ایپر ساڈوں وسدی اکو گل خراب
مالک گھوڑے ایس دا صُوبہ ہَے سرہند
گھوڑے نوں اِنج ویکھدا جویں ہلالی چند
اجتک ایہدی پٹھ تے بیٹھا نہیں کوئی ہور
صُوبے ہیٹھاں نچدا ہیلاں پا پا مور

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بُلبھٹ دِتا اِک نہ پنچھی اوس اُڈار
اُپیر ہوئے آپ ہو گردن تے اسوار
خبر ہوئے نہ اوس نوں منگو اپنی خیر
صُوبے دا مشہور ہے قبراں ہتیکہ ڈیر
سُن کے گوبند دِسیا ستگور دا فرمان
"بھے کاہوں کو دیت نہہ نہہ بھے مانت آن"
رُچیا پُرکھ اکال نے اشو میدھ دا یگ
پوُرے اُترال گے اسیں ویکھ لوے گا جگ
بے شک کہنا چاکرو او صُوبے سرہند
گھوڑا تیرا پھڑ رہیا نِکّے جئے گوبند
تیغ بہادر صاحب دا اِکو اِک ہی پُت
جس نے تیری صُوبیا مان لئی او رُت
بند ہوئی برسات جاں رستے ہوئے ٹھیک
جا پہنچے لکھنور توں کیرت پور نزدیک
اگوں آئی لین سی ساری پُری انند
سُورج مل پروار نوں ملے نورانی چند

انند پور صاحب پہنچیا:-

پہنچے جدوں انند پور شہر گیا ہرشا
وا ایو منڈل مہکیا پوُن گئی نشیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ہندو کہندے آ گئی ساڈی برامید
مسلمان سبھی آکھدے اج اساڈی عید
راہ وِچ وچھدے جا رہے رستے تے بازار
ذرّہ ذرّہ اُٹھ کے کردا پیا دیدار
رنگا رنگ سجاوٹاں پریاں نوں شرمون
گلیاں دے کُکھ کان دی اُچی ہو گئی دھون
بجرناں ہیٹھاں آ رہے تتکے کرن بیان
"ستیہ مارگ چلدیاں اُستت کرے جہان"
چھجّے چھت بنیریاں کُل جھکائے سیس
دیون بردھ حویلیاں گوبند نوں آسیس
کوٹھے منڈپ ماڑیاں ویکھن اڈیاں چک
جھوم جھوم کے گاوندے ملتی والی تک
"ہم گھر ساجن آئے" جی اُچی شبد الاؤنڑ
"ساچے میل ملائے" جی رُکھ بروٹے گاؤنڑ
کوتک ایسا ورتیا نگری وِچ ادبھتّ
چھے چھے رُتاں آگئیاں مانن اِکو رُتّ
چال ستاہانہ چلدا چھے سالاں دا بال
لگے بوہ بد رنگلا گجری ماں دا لال
رُت آئی دیدار دی اکھاں درشن پاؤنڑ
دُوروں لوکیں آ رہے اٹھ سٹھ تیرتھ نہاونڑ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کریاں والے آ گئے کٹ پہاڑی میل
ڈالاں ہریاں ہو گئیاں موسم ہوئے تبدیل
کوکن لگیاں کوئلاں امبیں پئے گئے بور
ماگھ مہینے آ گیا نگھا جیہا سرور
کوڑی ویل گلو دی بیٹھی مشری گھول
کاواں موہنوں نکلے ہساں ورگے بول
اڈ اڈ پنچھی دسدے نویوں نویں کلول
بوٹاں نے وچ آہلنے کھنبھ لئے سن تول
چڑیاں چوہکن لگیاں نال بڑے ہی پکلنجھ
جی کردا اے توڑیئے بازاں دے اج کھنجھ
رگ رگ دے وچ دوڑیا جذبہ بے حساب
جیبھ جیبھ سی آکھدی آیا انقلاب
تھاں تھاں بھیڑاں لگیاں ہوئے خوب اکٹھ
اج ہوئی اس شہر دی لوکیں کہندے چھٹھ
ویلا سی نہ راس دا کردے جاندے پاٹھ
نکے جیئے اس بال دے بڑے روحانی ٹھاٹھ
جگ مگ جگن دیوالیاں درشن دتے رام
چل چل آتشبازیاں لین گوراں دا نام
بچے سن دے آ رہے ماواں توں ہر وار
سنگور جی دی کھیڈ دا انت نہ پارا وار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایہہ بچے ہر گھڑی ایہیو کرن خیال
ستگور کیوں نہیں کھیڈے کدی اوہناں دے نال
ایداں آپنے آپ نوں آپے پھر سمجھان
ناں واں گورو بزرگ ہے بچے اسیں انجان
ہُندا سچ مُچ ہاں نوں بڑا پیارا ہاں
بچے ویکھ گوبند نوں چھالاں پیئے لگان
کہندے اج ہے آگیا ایسا کوئی کھڈار
نالے ساڈا ستگورو نالے ساڈا یار
جو وی صورت ویکھدا ہُندا جائے نہال
ہر اک جوہری آکھدا بڑا قیمتی لال
ہُندا اپنی رُوح تے بندے دا کلبوت
گھوڑا اُپر گھوڑیاں نت پتا تے پوت
کوئی کہے کہ ایس دی ماتا جئی جھلکار
کوئی کہے کہ ایس دی باپو جئی نوہار
بھولے سکھ نہ جان دے تارن خاطر ہند
پُتر پُرکھ اکال دا آیا ہے گوبند
تیغ بہادر صاحب ناں ہین روحانی باپ
جنہاں نوں داتار نے اپنے گھلیا آپ
اوہناں ذمے فرض ہے لایا ست کرتار
سکھشا دیو گوبند نوں گلتار ن گلتار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بھیس کتا سربنس دے بن جاوے سرتاج
دُنیا کہے گوبند نوُں گورو غریب نواج
جیوُں جیوُں نیڑے آ رہیا ستگور دا دربار
تیوُں تیوُں ہتھ چرن گوبند دے ہندے جان اُڈار
گوبند چاوہندے اُڈ کے پہنچیاں ستگور پاس
روم روم نوُں درس دی لگی بھکھ پیاس
ورشن تپا حضوُر دے کرنے پہلی وار
دل دے وِچ اُتار دے نوُری نقش نگار
اک دم چانن ہوگیا پھیل گئی کنسو
چھڈ سنگھاسن اپنا ستگور گئے کھلو
ویکھن لگے رّب دا کوئی الہی نوُر
تڑ پیٔے اگوں بین نوُں ناؤیں گورو حضوُر
دُھرم دُھربیدر نتھٹیا، چھیڑیا راگ ہنڈول
کھوُہا آیا چل کے آپ پیاسے کول
گوبند نین ہلا لیٔے جوڑے ہرت خیال
رمزاں نال وٹاندرے کیتے رمزاں نال
بہتا چر گوبند جاں جھّل نہ سکے تاب
چرناں دے وِچ ڈگدے بن کے پھُل گلاب
چُک کلیجے لالیا ناؤیں گورتے لال
گودی وِچ بٹھا لیا بڑے ملہاراں نال

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گھٹ گھٹ پایاں جپھیاں جس ویلے گوبند
کہندے نال مذاق دے نانویں گور بخشند
اسیں بڑے کمزور ہاں تسیں بڑے بلبیر
کھرّوا کرو پیار نہ ساڈا ، بردھ سریر
اُٹھو میرے لال جی اُٹھ میرے ماہتاب
لکھیا اک شلوک میں اُس دا دیو جواب
"بل چھٹکیو بندھن پرے کچھو نہ ہوت اُپائے
کہہ نانک اب اوٹ ہر گج جیوں ہوہ سہائے"
سُن کے پتا حضور دا پہلا ہی فرمان
اگوں ایداں بولدی توتل جہی زبان
"بل ہوآ بندھن چھُٹے سب کچھ ہوت اُپائے
نانک سب کچھ تُمرے ہاتھ میں تُم ہی ہوت سہائے"
گد گد ہوئے پاتشاہ چُم چُم کہندے مُکھ
ساڈے وہیڑے لگیا چانن دا کوئی رُکھ
لا کے پتا حضور دی مستک اُتے خاک
گوبند ایداں بولدے ہری مُکھ چوں واک
جیسا ستگور سُنی دا تیسو ہی مَیں ڈیٹھ
وچھڑیاں میلے پربھو ہر درگہہ کا بسیٹھ
ہر ناموں منتر درڑائیندا کٹے ہیوں میں روگ
نانک ستگور تناں ملایا جن دُھرے پیا سنجوگ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

روبا آ کشمیر

اک دن پُری انند دے اندر نانویں گورو براج رہے
نوں بدھیاں دے نال سی دیناں دُکھیاں تائیں نواج رہے
نوں سالاں دے گوبند رائے گلّ گلّ تے مُسکا رہے سن
اپنی راے ستگور جی دی رائے وِچ ملا رہے سن
اپنے نوں کشمیری پنڈتاں دی اک ٹولی آوندی ہے
تیغ بہادر جی دے اگے حال دوہائی پاوندی ہے
ہندو تو دے راکھے ستگور اورنگ زیب ستاوندا ہے
من من جنجو لاہ کے ساڈے روٹی نوں ہتھ لاوندا ہے
مندر ساڈے ڈھا ڈھا اُس نے کئی مسیتاں پائیاں نے
کنج کنواری کنیا چُکی نالے سجّ ویاہیاں نے
ڈولی بیٹھی دُلہن دی اوہ عزت ایداں کڈھدے نے
جداں ماس دے ٹکڑے اُتے گرجھاں تے کاں ٹُٹدے نے
جیہڑا نہ اسلام قبولے اُس دی کھل لُہا دیندے
گنواں دے اوہ ٹکڑے کر کے کھلاں وِچ مڑھا دیندے
ہندو ہو کے نوکریاں وِچ رہنا حُکم عدولی ہے
گن گن جنجو تلکاں تائیں ہندی ڈنڈ وصولی ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ساڈی سرلا شیلا کملا بیگم آدرا بن گئی ہے
ہن تے خونی لہر ہی ساڈے لئی کنارا بن گئی ہے
ہن تے ہندو توں دا عرشوں ٹٹن والا تارا ہے
شاہاں دے شاہ تیغ بہادر تیرا اک سہارا ہے
سن کے ستگور دے مکھ اتے نور جہا اک آیا سی
جانے کیہڑے نور دے اندر ستگور نے فرمایا سی
حد حد وی کوئی ظالم رب توں ڈردا ہے نہ سنگدا ہے
تد تد ہی بلوان سماں اک سیس بلی وچ منگدا ہے
اج سمے نوں مہاں بلی جو اپنا سیس چڑھائے گا
اوہیو اہناں دکھیاں دا اج رڑھدا دھرم بچائے گا
چپ چاپ جہی چھا گئی سارے سہم گئے نر ناری سن
ایپر اکھاں میٹ کے سوچی جاندے پر اپکاری سن
اپنے پتر نوں گوبند رائے چرن پکڑ کے کہندے ہن
انج سراں توں جے کر فرضے سیس وار کے لہندے ہن
کیہڑا سیس تہاڈے نالوں دنیا دے وچ اچا ہے
کیہڑا پرش تہاڈے نالوں دنیا دے وچ سچا ہے
اج قربانی دا ایہہ قرضہ اپنے سروں اتار دیو
وار دیو اہ سیس پتا جی دکھیاں خاطر وار دیو
میری فکر نہ کرنا کوئی ایسی بنت بناواں گا
جو قرضہ چھڈ جاؤ گے اوہ ہتھ وہتھ چکاواں گا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

مینوں سونہہ اہناں نکیاں نکیاں تیراں تے تلواراں دی
نکیاں نکیاں لوکاں چوں ہی قوم بنوں سرداراں دی
جیہڑے بوٹے لا چلے او حشراں تیکر مولن گے
ناڑ ناڑ وچ روم روم وچ خون نویں ہن کھولن گے
سوا لکھ نہیں اک لڑا کے چڑیوں باز تڑاواں گا
گیدڑاں نوں میں شیر بنا کے ویری نال لڑاواں گا
گد گد ہو کے ناویں ستگور پتر دے ول تکدے ہن
پتر دے ول تکدے ہن کدی اتر دے ول تکدے ہن
پھیر اچانک گوبند جی نوں گھٹ کلیجے لاوندے ہن
نکی جئی اوہدی کلغی چم کے ستگور اینج فرماندے ہن
میرے دل دے ٹکڑے جنّاں میں تینوں ازمایا سی
توں ہیوں حل ہے کیتا جو میں مشکل پرچہ پایا سی
تیرے اتر بچوں میں پتر کی دساں کی ڈٹھا ہے
دیکھن نوں اوہ کوڑا لگدا پھل اس دا پر مٹھا ہے
گڑھتی چوں ہی تیرے جذبے فوراً پھڑنا سکھیا ہے
تیری قسمت دے وچ گوبند ٹور کے ترنا لکھیا ہے
اج توں مینوں ٹور رہیا ہیں کل پتراں نوں ٹوریں گا
ممتا والی چھلّی اتوں اک اک دانہ بھوریں گا
اج توں تیرے ہتھ دھرم دی لمی واگ پھڑاوندا ہاں
جنجو تلک بچاون خاطر دلی سیس کٹاوندا ہاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چوک چاندنی وِچ ہنیر

مُڑ مُڑ دے سمیا بِنہیا تینوں شاعر رہیا بُلا
کل حال چاندنی چوک دا ہینوں آکے ذرا سُنا
جد پنڈتاں دی سُن بینتی سُن مظلوماں دی آہ
اوہ آکھے لگ کے پُت دے نہ اُٹھیا واہو داہ
اوہدہ نیج نہ جائے بُھلیا اکھ جاندی سی چُندھیا
اوہدے چرن پرتھوی چُمدی اوہنوں کردی جُور ہوا
اوہدی چوکی بھردے دیوتے اوہدے گاون شبد سلوک
اوہدا پانی بھردی موت سی اوہنوں کال نہ سکے روک
اوہدے نیناں دے وِچ بجلیاں اوہدے قدماں وِچ بھُچال
اوہدی جھولی دے وِچ بخششاں اوہ داتا دین دیال
اُس دِلّی دے وِچ پہنچ کے کجھ دِنا سیس کٹا
من سمیاں ہنتاں میریاں وس چھیتی دیر نہ لا
رتھ روک سمے نے آپنا پھر گھوڑے لئے تھپکا
دے بُرکا منٹ سکنٹ دا اِنج دِتی گل چلا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

نہ گل جو کل ہے بیتیا نہ آون والی گل
کوئی تکنے ایسے ہنڑئیے جو جان شہادت ول
اک آئو وانگ آپا لیپا وچ دیگاں دے ہٹلا
اک سُرخ رُو سی ہو گیا سر آرے نول چِروا
رب رُوپ نوں پھڑکے مُورکھاں کر دتا پنجرے بند
اوہناں جانی جان نوں جانیا اک جنجُو ورگی تند
پھر آخر دے وچ ظالماں کی کیتا نہ توں پچھ
اُس دن سی عالمگیر دی گھٹ نیویں ہو گئی مچھ
اوہ جمنا جس دے تٹ تے رنگ کھیلے نند گوپال
گورہ کھیلی ہولی خون دی مٹی داس دیالے نال
رت ڈُہلدی دیکھ شہید دی اوتھے پئی اک شُدین
اک ناچی جاپے موت دی اوہ مغل حکومت ڈین
اوہنے تن تے پایاں آندراں اوہدے گل سراں دے ہار
اوہدے مُنہ تے چھائی مُردنی اوہدے دند بڑے خونخوار
مجھ نال گنڈا کے میڈھیاں اوہ گئی چاندنی چوک
اوہ کچیاں لونگاں چب دی اوہنوں رت پین دا شوق
اوہنے آکے رب سروپ دا جد کیتا سیس جُدا
ہیں سماں سمے دا جمیا تد اُٹھیا ساں ڈڈیا
اک اُٹھی ہنیری قہر دی گئی چادر چھپر سے چھا
اک لال قلعے دے پاسیوں سکھ آیا گڈ ڈڑا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پہلوں رکھی آدر نال سی گورنانویں دی اُس دیہہ
پھر گُنتوں پھڑکے ڈین نوں اوہدے سر دنج پائی کھیہہ
پھر گڈے نال سی بنھ کے اُس دِتی لٹکر لا
ہتنھ جوڑ کے ہونی کُوکدی میری سُکھا بخش خطا
سُن لکھی شاہ بِل اپنے لئے جوش دے اندر ٹک
توں مُک جانا مُک جانیئے پر اساں نہ سکنا مُک
ئیں عجب دیوالی بالنی اج اپنی گلی ساڑ
وِچ دیہہ دی وُٹی پاوندیاں میرے دل تے ڈھین پہاڑ
اِہ دیہہ ہے اوس شہید دی جیدی لہند نہ سکے آب
جنے گھوڑی کس شہادتی اج دھریا پیر رکاب
اُج وِچ ہواواں گونجدا ہے اِکو ہی اعلان
"تیغ بہادر سی کریا کری نہ رُکن ہوں آن"
"تیغ بہادر کے چلت بھیو جگت کو سوک
ہے ہے ہے سب جگ بھیو جے جے جے سُر لوک"
مُیں پھیر سمے نوں آکھیا میرا اجے نہ بھریا جام
جو ناواں سنگوردے گیا مینوں دس جا اوہ پیغام
گل کھولی سمے نے دسیا گنج ہوئے گور قربان
گنج مغل حکومت سامنے اوہناں کیتا سی فرمان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دھرم دھر بندر لولب

میرا تیغ بہادر نام ہے سُن مغل حکومت ہمارئیے
ساڈے ہر وِچ ٹھاکر وسدا تیرے سر وِچ ٹھرک لکا ئیے
اُس ہر نوں کی چاہویں کٹنا جدے کٹیاں قائم سرداری اے
ادہنوں چاہویں سُولی چاہڑنا جنوں چڑھدی نام خماری اے
توں لکھ سلاہیا آپنے اس بھانڈے نوں گھُمیار سیئے
پر وِچ چور ستے ٹُٹیا تیرے ہتھوں ڈگ ہتیار ئیے
اساں بھری سبھا وِچ آنڑ کے انج اُچی للکر ماری اے
گورو ارجن پچھوں ظالموں اج آئی اساڈی واری اے
سُنڑ جمنا ندیئے وہندیئے کی کہندا کرشن مراری اے
کوئی رنگ لیادیں قہر دا نی میرے خُون دیے چھپکار سیئے
اساں چوک چاندنی رنگنا جیدی انج تک مانگ کنواری اے
اج سُوہے ٹیکے ٹھیکنا تینوں دھرم دیئے پھلکاریئے
مہر دھڑ دی بازی لاوندے میرے ساتھی مست جوار سیئے
سانوں نکے جیئے رب دسیا کٹ جائیے دھرم نہ ہاریئے
جھٹ کیتا مغلاں فیصلہ اہدی گردن تائیں مروڑ سیئے
جاں وِچ شکنجے کس کے اہنوں ہنوواں وانگ نچوڑیئے
جے من جائیں تیغ بہادرا تیرا رخ اسلامی موڑیئے
تیرے پچھے رُلن نوابیاں لکھ تینیئے اتے کروڑیئے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

تیرے آسے پاسے بیگماں تینوں عشق دا جن چمبوڑیئے
تینوں پلکاں اُتے چُک کے اِک پل وی ناہیں وچھوڑیئے
جے دے دِل کھلیاں چھٹیاں اسیں ہندو دھرم نوں بوڑیئے
اسیں مندراں دے ہرکلس نوں اج گچیوں پھڑ مچکوڑیئے
جے تارے منگیں عرش دے اسیں چُٹکی وِچ تروڑیئے
تینوں پیر بنا کے آپنا اسیں وِچ درگاہیں لوڑیئے
"پر تیغ بہادر بولیا دھر بیئے دھرم نہ چھوڑیئے"
چت چرن کمل کا آسرا چت چرن کمل سنگ جوڑیئے
اج دس دے بھائی دیالیا اسیں دیگ تے تیغ پیاریئے
ساڈے بند بند دے وِچ بندھے کٹ جایئے دھرم نہ ہاریئے
پھر دھرم دھرندر بولیا اہ رنیاں نے مسلکیاں
جے کُتا راج بہالیئے اوہ مُڑ مُڑ چُنڈا چکیاں
توں سنبل رکھ ایں مُورکھا پھل کلیاں نے بکبکیاں
اج شبر ببر نوں دے رہا توں گیدڑا گیدڑ بھبھکیاں
میرے گوبند پُت دیا حاکماں اج ہین انگوریاں لکیاں
بس جیں دن مستاں چھٹیاں اک وار اُڑا دؤ پھکیاں
توں چکیا ہے تلوار نوں اساں گٹھ گٹھ دھوناں چکیاں
اج کڈھ لے رڑکاں ساریاں پھر کہیں نہ باہواں تھکیاں
تیرے عدل دیاں کُل شہرتاں اساں تکیاں نے اوئے تکیاں
ترا اک دن بھٹھ بیٹھنا میری اُمت پاؤ ترقیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ساڈی لاش تے چک لے جان گے جناں نال پریتاں پکیاں
تیری لاش نوں کپڑے چلنے نہیں رونا بھیناں سکیاں
سن منتی داس میراگوں رہیا بھانویں سر چوں نکلی دھاری اے
مینوں گورچرناں وچ جوڑ دے اج ہیر پھیر کے آ رہئیے
خبر سبیس انند پور پہنچیا وچ گیاں سن ترتھلیاں
اوتھے راہواں دے ککھ روپئے نالے چھم چھم روہاں گلیاں
بلداں گل گھنگرو ڈسکدے مجھیاں گل ڈسکن ٹلیاں
اوتھے سرسوں پیلی پئے گئی اوتھے پوناں ہویاں جھلیاں
اوتھے سنگتاں ہویاں بوریاں نہ ٹک کے بہن نچلیاں
تسیں کھانا منو سنگتو گورو گوبند دین تسلیاں
میں چڑیوں باز تڑاونے جے نظراں رہن سولیاں
گورگھر دے نال مقابلہ کی کرنا مغل تسٹلیاں
تد سیس پتا دا رکھیا اوہناں جوڑ کے دونویں تلیاں
رکھ منسک اتے بولدے پھر دو منتری دہاں ڈلیاں
پہلوں پنجہ دے کے ٹھلیا جو پربت سٹیا ڈلیاں
پھر دے کے چھتاں ڈگدیاں اج دیا دھرم دیاں ٹھلیاں
گل سن کے پت دی سبیس چوں رانج لگیاں کہن تجلیاں
تیرا حکم بجا کے لالناں روحاں اپنے وطن نوں چلیاں
تد گنج کے کہا گوبند نے جند ہرے نہ ہمت ہار سیئے
آ دسا مراج دے تاج نوں اج تختوں بیٹھ اتار سیئے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جاں سیس آنند پور پہنچیا

دنیا جاں جیتے آکے نکے جئے گوبند تائیں
کداں سیس گورو جی دا ظالماں اُڑایا سی
کیہڑے کیہڑے بولاں نے کبولاں تائیں حاکماں نے
ہُکماں دے بدھے ہوئے ہندو نوں ڈرایا سی
نہترے میدان وِچ چیلا ہے جو گورُو جی دا
اک پاسے دھڑ پیا اک پاسے سیس ہے
پیراں وِچ ساڈے اوہدی لاش ویکھو لُھڑدی اے
جدی تُسیں آکھدے سَو جگ تے نہ ریس ہے
کاواں اِلاں کُتیاں نوں دِتی ہے خوراک اساں
تُسیں وی اُڑا لئو جے اُڑاونیاں جے دعوتاں
اِہ تاں تُسیں ویکھی ساڈی نِکی جنی مہربانی
ہالی ساڈی جھولی وِچ ہور نے سَنغاوتاں
مناں مُونہی کھکاڑسی تو لے تساں بھکڑو اٹئے
ہن راہ لبھدے او کیہڑے پاسے دوڑیئے
ایویں تُسیں پھوکیاں ہی پھڑاں پئے سَو ماردے
نِکلے کراڑو تُسیں بڑے ہی پگوڑیئے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کوڑ کوڑ لوڑ لوڑ گلیاں وچ پھرو بھوندے
دھوبیاں دے کُتے رہے گھر دے نہ گھاٹ دے
اِک اِک بسراں وِچ گھٹا ہو پوائی جاندے
خورے آٹے کھادھے تساں کیہڑے نے گھراٹ دے
اودوں بڑے چھاتیاں نوں ٹھوک ٹھوک آکھدے سو
اساں وی ہے دودھ گاواں گوریاں دا چُنگھیا
ہُن جدوں گنواں تے گوپالاں دی ہے کُھنب ٹھپی
رب جانے ہُن کیہڑا سپ ہے جے ڈنگھیا
بولو بولو چُپ کیوں جے ہنی دیو بادھو داوے
دسو کیہڑا کیہڑا اس ہکھڑے دا سکھ اے
منگو منگو ساڈے کولوں جان دی امان منگو
ساڈے کول ٹھوٹھیاں وچ پاؤن لئی بھکھ اے
ہور تیہوں دسیئے کی نکلے جیتے پاتشاہ
ایڈی وڈی حاضری وچوں اِک وی نہ بولیا
ایہہ جہی چُپ چاپ ہُندی ہے مساناں وچ
اک اک دِل سی گا جڑھاں تک ڈولیا
وڈے وڈے گھراں والا وڈے وڈے ڈھڈاں والا
اک وی نہ بندا جدوں دِلی وچوں آٹھیا
ساڈے جیئے غریباں تے نمانیاں لبانیاں دا
سینیاں دے وچ سی کلیجہ گیا کُٹھیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جھٹ پٹ اُٹھ کے ڈیونت ایسی گنڈی اساں
ہینکڑاں دا شرع عام توڑیا غرور ہے
مار کے چپیڑ اوہدے پُوتھے اُتے آکھیا اے
دِلی دِہیا بادشاہا ہالی دِلی دُور ہے
لکھی شاہ جلایا دھڑ اسیں ہاں لیائے ہیں
آئے تیرے چرناں دے وِچ رنگھرہیٹے ہاں
کوٹ کوٹ تیرا دھنواد سچے پاتشاہا
جس ساہنوں آکھیا کہ گورُو جی دے بیٹے ہاں
سُن سُن آیا سی جلال بجے شہنشاہ نوں
کہن لگا سارے ڈر سہم نوں مُکاواں گا
اِہ جو دڑ وٹ کے زمانہ کٹی جاوندے نے
اینہاں نوں زمانیاں دا بادشاہ بناواں گا
یار یار مرنے توں اِک واری موت چنگی
ایسی پٹی اینہاں اُپیرٹھاں نوں پڑھاواں گا
جو دی دل وِچ آؤ کہہ دیاں گا اوسے ویلے
نہ ہی آپ رکاں گا نہ گل نوں رکاواں گا
اِہ جو اِک اِک کھاندا لکھ لکھ لاہنتاں ہے
سوا سوا لکھ نال اِک نوں لڑاواں گا
کھلے گپھے دیاں گا مَیں دِل تے دلیریاں دے
اینہاں سِکھاں وِچوں سِکھ نویں ہی جگاواں گا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ٹکیا نے گچھیا نہ رہوگا ہزار وچوں
لکھاں وچوں سکھ میرا جائے گا۔ پچھانیا
کسے کبھی خان توں جاں رانی خاں دے سالیاں توں
سکھ میرا جائے گا نہ کٹیا نہ رانیا
ترکاں پٹھاناں کولوں وڈے خان خاناں کولوں
میرا سکھ مار کے کھنگھورا نہت لنگھے گا
انہاں مسکیناں اگے عاجزاں تے ویناں اگے
نہ ہی کوئی کسکے گا نہ ہی کوئی کھنگھے گا
ویکھ کے حیران جہا ہوئے گا جہان سارا
اہناں وچ جہیاں تبدیلیاں نے آؤنیاں
ہونیاں دے نال اہناں قد جا کے ماپنے نے
ڈولیاں نوں ویکھ ویکھ چھاتیاں پھلاؤنیاں
ونگے ڈیڈھے ٹیڈھے اچے اچے نیویں نیویں
پور دینے انہاں سب ٹوئے ناٹے ٹبیاں
راجیاں نواباں تائیں انہاں ہی غریبواں نے
ڈیگناں ہے پیراں نال مار مار بھبیاں
بدیاں تے پاپاں دا ایہ بیج نہیں اگاؤن دینا
دکھے بازاں ظالماں نوں جڑھ توں ہے پٹنا
پیار تے محبتاں دی ایسی دات ونڈنی اے
جس دا خزانہ کدے مکنا نہ گھٹنا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

راج تے سماج نالے دھرماں دے پانج سنگ
تن تن مونہاں میرا ہونا سدھا ٹاکرا
مندراں دے وِچ تینوں وہلیاں نہیں بہن دینا
دھنیاں دا ہل جوہٹ کامیاں او دے ٹھاکرا
اک پاسے مغلاں پٹھاناں دیاں طاقتاں نے
دوجے پاسے ذات ابھیانیاں دا دل ہے
اہ جو کہتے کہتے دھون مادے دانگو آکڑی ہے
اک اک دھون دا میں کڈھ دینا ول ہے
سراں تے سراواں وِچ کھنڈراں گفاواں وِچ
تھائیں تھائیں ڈر پیا پھردا اسے بھوت دا
چلھیاں تندوراں اتے کھوہاں تے کھڈوراں اتے
پرھیاں بِچ بہنا منع کیتا ہے اچھوت دا
خاص خاص بندیاں نوں خاص خاص کھنہو لگے
خاص خاص ویلے خاص مار دے اُڈاریاں
عام عام بندیاں نوں عام عام دکھ لگے
عام عام ویلے عام لگیاں بیماریاں
اکو اک راجپوت راجیاں تے تکواسی
اوہ دی ویکھے آپو وِچ لڑدے لتاڑدے
نام نے نشوالکاں دے وانگ رکھے اُچے لمے
چھوٹے چھوٹے دِلاں والے راجے نے پہاڑ دے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اہناں باج دھاڑیاں نے کدی وی نہ ساتھ دینا
انکھاں نوں ویچ ویچ بیٹھے ایہہ وپاری نے
کردے سلام نت نویں چڑھے سورجاں نوں
ڈھڈ پچھے وک جاندے پیٹ دے پجاری نے
کیسا ہے اورنگ زیب کیسی اوہدی ہنڈیا ہے ؟
ہندوآں وردھ کیسا کڈیا جنون ہے ؟
اگا پچھا بھلی بیٹھا اپنا وی نہیں جانڑدا ہے
کہ اوہدی رگ رگ وچ ہندوآں دا خون ہے
حرماں دے وچ ہندوانیاں دا واس کرے
راجپوتی فوجیاں نوں پھرے پچکاردا
باقی سب ویلیاں چ میلیاں تے بھیلیاں وچ
ہر ویلے ہندوآں نوں ڈِٹھا پھٹکاردا
پھوکیاں بہشتاں دے حسناں تے عشقاں دے
ملاں اوہدے لائی جاندے ملے سلے لارے نے
ملو ملی مولوی جی لوکاں نوں کرائی جاندے
حوریاں دی چھاں ہیٹھاں حوراں دے دیدارے نے
رب تے رسول دے جو نام تے مچاونڑ انھی
ایسے چوڑ چانٹاں نوں سدا ہی ونگاراں گا
زوراوراں واسطے میں کروں زوراور پیدا
نکی جہی چڑی باجاں وچ میں کھلاراں گا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

مُت بھید وَیر تے وِرودھ سارے دُور کر
گھُٹ گھُٹ آپو چ پواواں گا ہیں جپھیاں
ہوُو جے غُلامی کسے بھُلے چُکے سِکھ کولوں
تن دی تھاں مَن اُتے ماراں گا ہیں دھپھیاں
ہندواں دی قوم جیہڑی جُڑ کے نہ بیٹھدی اے
وَکھ وَکھ پٹیا جبدا وَکھ وَکھ تانیاں
جدوں میرے جھنڈے تھلے اک دِن آن جُڑے
سر تلواراں اُتے تولنے نے بانیاں
بھیتا پچ لیاؤ ہُن استراں تے شستراں نوں
گھوڑیاں تے کاٹھیاں دی ہُن بیٹھوں لوڑ ہے
اِک اِک دھیلا سامراج نوں دھکیل چھڈو
اِک اِک ٹکا بیٹوں لکھ تے کروڑ ہے
دُوجے در ٹیکیا جو ساڈوں متھا ٹیکنا نہ
جُھٹے جُھٹے متھیاں نوں دُوروں ہی سلام ہے
جُھٹے بُلھاں والیاں دی سُننی نہ گل کوئی
سُچے بُلھاں نال سدا کرنی کلام ہے
ہتھاں وِچوں ہُن کرپاناں نوں اگاواں گا
کھنڈیاں دی دھار اُتے ٹُرنا سکھاواں گا
سچّے سُچے بندیاں دے سُچّے سُچے مُونہاں وِچوں
تُوں ہی تُوں ہی تُوں ہی والا جاپ میں جپاواں گا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پلو پل دِنو دِن دِرہیاں چھائیاں وِچ
ہمیاں توں بہت پہلاں ہونا ئیں جوان ہاں
نِکّا ہاں گوبند بھاویں گل کراں وڈی وڈی
چپّے چپّے اُتّے میرا جھولنا نشان ہے

پنڈ پنّل میری کیسو کرپا

نانویں گور دے سیس دا کیتا حبد سسکار
دوروں آئیاں چل کے سنگتاں بے شمار
اکھاں ہنجو بھجیاں ہردے ڈاواں ڈول
گل گل دے وِچ پچ گئی سی تھرک رہے سن بول
سبھنے چہرے جھول گئے گئی اوداسی چھا
ساری پُری انند سی بیٹھی ہوش بھُلا
گجری جی نے پہنیا کالے رنگ دا ویس
جس دے امر سہاگ دا لُٹ گیا ہے دیس
اک بنفشی رنگ دا گوبند پہن لباس
ماما جی کرپال دے آ کے بیٹھے پاس
کالی مخمل والڑی چوکی اِک وِچھا
دِتا گوبند رائے نوں ماما جی بٹھلا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سکھاں کیتی پیش جاں گوبند نوں دستار
لگے گاؤن سلوک ایہہ نکی جتی سرکار
(کبیر) سنت مُوئے کیا روییئے جو اپنے گھر جائے
روؤو ساکت باپڑے جو ہاٹے ہاٹ بکائے
(کبیرا) مرتا مرتا جگ مُوا مر بھی نہ جانیا کوئے
ایسے مرنے جو مرے بھہر نہ مرنا ہوئے
"رام گیؤ راون گیو جاں کو بہو پروار
کہو نانک تھر کچھ نہیں سپنے جیوں سنسار
چنتا تاکی کیجیئے جو انہونی ہوئے
ایہہ مارگ سنسار کو نانک تھر نہیں کوئے"
گوبند کہندے سنگتو ہونا نہیں اُداس
سکھوا رکھو رّب تے چھڈ بگانی آس
سوچو اگا اپنا ہوئیے رنج بھرپور
اگا نیڑے آگیا پچھا رہ گیا دُور
لا گئے جو پھلواڑیاں میرے پتا حضور
اُنہاں دی مہکار دا لھنتاں نہیں سرور
دیوو چھڈ اُداسیاں بیت گئی ہے شام
اُٹھو جپیئے سنگتے نمکھ نمکھ ہری نام
نانک دے دربار دی ہینوں ہے سوگندھ
ایس پدیشی راج دا کٹ دیاں گا پھندھ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سُن کے گوبند راے دے سکھاں بچن بلاس
بکی جیئ جناب نُوں کیتی اینج ارداس
ناویں گور دا حُکم ہے کرنا نہیں عدول
گور گدّی تے بیٹھنا دانا کرو قبوُل
چارے کوُنٹاں دوڑیاں اُڈدی خبر سُنان
عرض ہوئی پروان ہے عرض ہوئی پروان
بھیٹا لے کے آ جاوٗ داتے دے دربار
تار دیوُو ترلوکیاں ستگور تارن ہار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گورُو

گورُو گوبند سنگھ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گور گور اِکو وِس انیک

پھگن ماہ دی پنجمی لگا پہلا پکھ
دیش بدیشوں سنگتاں ویکھن آئیاں وکھ
سمت چڑھی ستارھویں بتیاں ہے سی سال
جس دِن گورو گوبند نے گورتا لئی سنبھال
زرق برق اِک چاندنی تانی گئی کمال
رنگ برنگیاں جھنڈیاں اُڈن وانگ گلال
ہیٹھ وِچھائیا سنگتاں سونے دا اِک تخت
جس تے بہنا سچ کے ناؤیں گور دے لخت
پھیر وِچھائی تخت تے گدی اوہو ہان
جس توں اُٹھ کے دے گیا ناواں گور بلیدان
اِک چندوا آن کے دِتا تخت سجا
ہیرے جڑیا چھتر سی دِتا اِک لٹکا
امرت ویلے کر لیا سنگور نے اِشنان
سُوکھم بستر پہن کے لایا سہج دِھیان
بنھی ستگور سیس تے ریشم دی دستار
کمر کسے وِچ سوہندی لعلاں جڑی کٹار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

موڈھے اُتے سوہندے بھتّھے دے وچ تیر
خنجر جمدھر بچھوآ پہن لئی شمشیر
پہنی سچّے پاتشاہ کچھے تنگ نکھنگ
محلوں نکلے اس طرح گارول جویں پلنگ
شہنشاہاں دا شاہنشاہ شاہی اک فقیر
دسویں سال وچ بن رہیا دسواں نانک پیر
گھوڑے اُتے بیٹھ کے ٹُرپئے جد گوبند
پُٹھیاں چھالاں لاوندے رُکھیں بیٹھ پرند
نسکو رہ جھجھوں لنگھدے اکھاں وچھ وچھ جان
ورکھا پھل گلاب دی لوکیں پئے برسان
اُڈیا عطر ابیر سی اُڈن لگی پھاگ
رُتاں گیاں رنگیاں جاگ پئے انوراگ
وجن پئیاں ڈھولکیاں وجّے انحد ناد
جھرن جھرن سی وہہ رہیا رُوحاں وچ سواد
ستگور دیاں خاموشیاں بول رہیاں سن بول
مند مند مُسکاوناں رس رہیا سی گھول
پگھلے وانگوں موم دے پربت جیت کٹھور
اک چند تے ہو گئے عاشق لکھ چکور
تھاں تھاں میلہ لگیا تھاں تھاں کندی بھیڑ
اہو ہرے گا دُکھڑے اہو ہرے گا پیڑ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ہر اک دے پرنام داستگور دین جواب
اگے ایس جلوس دے وجدی جائے رباب
لگے پھیلنے ڈھولکی شبد گوراں دے گاوݨ
سنت اُداسی اپنے جھنڈے پیئے وجاوݨ
پہنچے ستگور دمدمے پیئے دمامے وَج
گدی نوں کر بندناں گئے گورو جی سج
بیدی بھلے سوڈھیاں دتی ایہو اسیس
جگ جگ جیویں صاحبا کلغی دھر جگدیش
بابا بڈھا صاحب دی رام کور جی انس
کہندے تلک لگائے کے جلی سوڈھی بنس
رام کور گوبند نوں چھوٹے رہے سمجھاپ
بال گورو نوں بال نے تلک لگایا آپ
ہر اک ہی ہر رت جی کیتی رسم ادا
کلغی جگا سجائے کے دتی تیغ پھڑا
گل وچ پا کے گاترا پائی وچ کرپان
جو وی جلوا ویکھدا سُنہدا جائے قربان
پائی مالا نام دی گل دے وچ اخیر
منکا منکا آکھدا دھن پیراں دا پیر
رام کنور جی گاوندے اک الہی ہیک
پنج پیسے اک ناریل رکھ منتھا ٹیک

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چَوری والے جس گھڑی سِر تے کیتا چَور
چرناں دے وِچ ڈگ پئے گور چرناں دے بَھور

گائی سِکھاں راگیاں ٹِکے دی تد وار
سنگت ساری گاوندی بھو بدھ منگلا چار

گونج گونج نرسنگھیاں دِتے دِل ہرشا
ہر کوئی اُمنگی جاوندا چڑھے نرالے چا

ہر کوئی کہندا پاتشاہ سچّا گورو حضور
جگ مگ جوت ہے ظاہرا دسواں نُور ظہُور

بنیا بھولا بادشاہ جیہ بالا درویش
چارے کُوناں ٹولیاں جے جے جے دسمیش

بُڈھا جی دی انس نے دِتی نظر گذار
کلغی جِگا جواہری ریشم دی دستار

اِک دُشالا قیمتی مالا تے کِرپان
ستگور چرنی رکھیا بھتھا تیر کمان

بھیٹا کیتے پھیر سی پنج موہراں اِک باز
گھوڑا کیتا پیش سی رکھ چاندی دے ساز

پل وِچ لگے دمدمے بھیٹاں دے انبار
بال گورو نوں ہر کوئی جاندا سی بلہار

دادی ماں نوں ٹیک کے ستگور اپنا سیس
ماتا گجری صاحب دی منگی پھیر اسیس

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سر توں موتی وار کے کہندی گجری مات
میرے لال گوبند دی سدا رہے پربھات

پھیر ایسیاں دتیاں ماما جی کرپال
ستگور کیتا سب نوں ندری ندر نہال

پھر اروداسا سودھ کے درت گیا پرشاد
پھیر گورو مکھواک دا لوکاں لیا سواد

دتا گورو گوبند نے پہلا جو وکھیان
قلم کوی دی اوس نوں کردی اینج بیان

گور اپدیش دیا گور گوبند

اے میرے سکھو گورو دے پیاریو شردھالوو
مَیں تہاڈے وچوں نواں ایمان پیدا کراں گا
جو ہمالے نال جا کے قد ماپن اپنا
بانکڑے مرجیوڑے انسان پیدا کراں گا
پہھڑ میری تے ہے دتا تھاپڑا کرتار نے
بزدلی دی زندگی نوں بدل دیواں گا ضرور
مَیں بدیشی طاقتاں دے نال کر کے ٹاکرا
بادشاہاں ہینکڑاں دا توڑ دیواں گا غرور
نہ تے میرے کول شستر تے خزانہ ہے کوئی
نہ ہی میرے کول فوجاں چھاؤنیاں دا سلسلہ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

فقط میرے کول ہے اِک دِل ہی درداں والڑا
جاں ہے میرے نال میرے واہگورو دا آسرا
جو کدی بھارت ورش دے نام دا اِک دیش سی
مٹ گیا ہے اوس دی تہذیب دا نام و نشان
چھوٹے چھوٹے جھتیاں وِچ راجیاں رجواڑیاں
مُلک دے ٹکڑے نے کیتے وَنڈیا ہندوستان
نہ کوئی ہندو دے نال وا رہ گیا کوئی دھرم ہے
نہ کوئی ہندو دے نال دی رہ گئی کوئی قوم ہے
اِنج لگدا ہے جویں کہ پھیر پرلو آ گئی
جاں کہ نیڑے آگیا کوئی حشر والا یوم ہے
حکم ہے دِلی چوں کیتا بادشاہ اورنگ زیب
ہر کوئی ہندو بھرے اِک ونڈ ہندو ہوݨ دا
وقت آیا ہے کہ کریئے ظالماں دا ساہمناں
ہݨ نہیں ویلا گنواں مندراں وِچ روݨ دا
تخت دے لائق نہیں ہے خاندانِ مُغلیہ
بادشاہ اُس دا حکومت دے نشے وِچ چور ہے
آپ تے ٹھنڈے محلاں وچ کٹے گرمیاں
کڑکدی ہوئی دُھپ دے وِچ مر رہیا مزدور ہے
بُھکھ دے ہتھوں ہزاراں کر گئے نے خودکشی
نہ کوئی پہنݨ نوں کپڑا ہے نہ کوئی پوش ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

رہن نوں جیلاں تے دھکے پل رہے نے کھان نوں
داد نہ فریاد نہ قانون دی خاموش ہے
غنڈے حاکم سرے بازار عصمت لٹدے
ویشواواں نال بھریا ہر گلی بازار ہے
جنس نالوں سستیاں عورت دیاں نے عزتاں
ہر کوئی عورت بڑی بے بس ہے لاچار ہے
شہد تے دودھاں دیاں نہراں تے رہیاں اک طرف
دودھ والے جانور دی ہو رہی گئو ہتیا
بہہ گئے ارجن دے وانگوں دھنش ہیٹھاں سٹ کے
ہندوآں چوں اڈ گئی ہندو پنے دی ستیا
ہیں کہ جس دا دھرم ہی انسانیت انصاف ہے
اج کردا ہاں علے اعلان اہ پرنگیا
سامراجی تے بدیشی طاقتاں دا مغل راج
میرے ہتھوں مار کھا کے ڈگیا کہ ڈگیا
راجسی قانون تاں ٹھونسے نے جا سکدے ضرور
راجسی دھرماں نوں اپر ٹھونسنا کوئی دھرم ہے؟
بادشاہ شائد نہیں ہے جاندا اس راز نوں
اوس دا جن شکتیاں نے توڑ دینا بھرم ہے
ساڈے نے بیشک اوہ گیتا تے گرنتھاں دے بھنڈار
کس طرح ساڑے گا گلاں دل دے اتے لکھیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

مَیں تے شاہی اکھ دا کنڈا ہے بن کے رڑکنا
ٹھیک ہے کہ جمدیاں سُولاں نے ہُندیاں تکھیاں
مَیں اُڈارو پنچھیاں دی ڈار دا ہاں راہ نُما
مَیں نکھنبے پنچھیاں دے پراں دی پرواز ہاں
مَیں غریباں دا سہارا مَیں ہاں گونگے دی زبان
مَیں صدا ہاں حق دی مَیں وقت دی آواز ہاں
مَیں ہاں سانجھا ہر کسے ہی دین دُکھیا قوم دا
مَیں ہاں لوکاں دے دِلاں دی اک عوامی داستان
ہر کسے دے واسطے کھُلا ہے دروازہ مرا
ساری دُنیا وطن ہے میرا تے گھر ہندوستان
ساریاں دھرماں دا اِکو دھرم چاہواں ویکھنا
میٹنی دُوری ہے مَیں دھرتی تے اسمان دی
ساریاں مُلکاں دا اِکو مُلک چاہواں ویکھنا
ساریاں قوماں چوں ہووے قوم اِک انسان دی
اس گھڑی جنّے دی مذہب نے بھرے سنسار وچ
اُڈدے نے اِک اڈاون والڑے دی ڈور تے
پر کسے دی دھارمک پُستک دے وِچ لکھیا نہیں
دھرم دا وادھا کرو تلوار دے ہی زور تے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جو وی کجھ اسلام دے بارے وچ دسیا صوفیاں
اوس دے انوسار تاں اوہیو ہی مسلمان ہے
جو اہ سمجھے غیر مسلم جو گواانڈھی ہے میرا
اوہ وی میرے وانگ سچے رب دا انسان ہے
ہو رہیا معصوم تے بے دوسیاں دا خون ہے
ہو رہیا ہر اک علاقے وچ قتل عام ہے
چاندنی دے چوک وچ کر کے گورو ناواں شہید
بادشاہ ہے آکھدا اہ خدمت اسلام ہے
میرے من وچ بدلیاں دی بھاونا بالکل نہیں
ہو گیا پکا سکوں ہن ہور وی وشواش ہے
اک دن لاشاں دے اس بیوپار دے وچ بادشاہ
بھل بھلا کے وچ دینی اپنی وی لاش ہے
لوڑ ہے اس وقت بنوں شستراں دی پیاریو
ظالماں دے ہتھ چوں تلوار کھوہ کے توڑیئے
جو چڑھائیاں ہین ساڈے سر تے اوہناں بھاجیاں
آؤ ہتھو ہتھ نے اوہ نقدو نقدی موڑیئے
آگیا دیلا ہے چیکو دھنش میرے ارجنوں
اج اپنے رتھ دے آپے تسیں رتھواں ہو
لؤو تہانوں بخشدا ہاں اج ایسا مرتبہ
آپ اپنے بھگت ہو آپے تسیں بھگوان ہو

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کوروآں تے پانڈواں دا یدھ گھر دا یدھ سی
اوس وچ آپس دیاں لڑیاں سی رشتے داریاں
اس زمانے وچ نیکی تے بدی دی جنگ ہے
ایس ویلے دیش اُتے اوکڑاں نے بھاریاں
ایس ویلے مُلک وچ ہے راج ظُلم وستم دا
پے گئیاں خطرے دے وچ نے ساڈیاں آزادیاں
رل گئی مٹی دے وچ ہے سبھیتا اس دیش دی
ہو رہیاں تے ہر جگہ تے ساڈیاں بربادیاں
اوس ویلے اِک دروپدی دی سی عزّت دا سوال
ایس ویلے تاں ہزاراں دی ہے عزّت لُٹ رہی
اوس ویلے اِک سُہاگن دا سی خطرے وِچ سُہاگ
ایس ویلے ویہنیاں لکھاں چوں چُوڑی ٹُٹ رہی
اُس زمانے وچ رستہ پدھرا سی امن دا
اس زمانے وچ تھاں تھاں اوکڑاں تے موڑ ہے
اس گھڑی تاں شستراں دے نال دیناں ہے جواب
بادشاہ دے نال سدھے ٹاکرے دی لوڑ ہے
اج توں آرنبھ کردا ہاں میں شستر وِدّیا
اَج توں کردا شروع ہاں کُشتیاں تے ورزشاں
مَیں سریراں تے دماغاں وچ بھراں گا شکتیاں
کر دیاں گا دُور سارے خوف نالے لرزشاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سکھ لئو تلوار نے بندوق دے سبھ پنیتڑے
سکھ لئو سکھو اکھاڑے وچ گتکے بازیاں
گھوڑیاں نے جس گھڑی ماری پلاکی یودھیاں
دُم دبا کے نٹھ جاناں خچراں تے غازیاں
دیش دے او شاعرو کویو اوئے قلماں والیو
مر گئی ہے قوم ایہنوں پھیر زندہ کر دیئو
اِہ جو ٹھنڈے جوش برفاں وچ نے لگدے جا رہے
بھر دیئو انہاں دے سینے وچ اگاں بھر دیئو
اُج نوں مَیں وی شروع کرداہاں لکھنی شاعری
میریاں "چنڈی دیاں واراں" زمانے گاؤن گے
اِک وی اکھر اُنہاں دا سُن لیا جے بُزدلاں
بادشاہ دے نال جا کے خواہ مخواہ ٹکراؤن گے
ہل گئی ورتے پچ شعر و شاعری تے وارتا
ہیں "بچتر ناٹکاں" دا کھیل ہے کوئی کھیلنا
اِک دی "اکال استت" وچ کراں گا اُستتی
ہیں "چھوی اوتار" دا سنگم ہے اک تھاں میلنا
ہیں لکھاں گا "گیان پربودھاں" دا ایسا اِک گرنتھ
وڈیاں پُرشاں دیاں جس وچ نے باتاں پاؤنیاں
ہیں لکھاں گا "رام کلیاں" "جاپ" تے مُکتی بلاس
اُستتاں تلوار تے مالا دیاں نے گاؤنیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

میں جگاواں گا "رُدر اوتار" ایسے قلم چوں
"چنڈیاں دے چرتر" نوں جو کہ اجاگر کر سکے
میں لکھاں گا "شستراں دی نام مالا" اس طرحاں
پڑھن والا موت دے مُنہ تے مخولاں کر سکے
جاندا برج بھاشاں نے پڑھ لئی ہے فارسی
ہُن ارادہ سنسکرت دی ودیا ہے پاؤن دا
بدل دینی ہے بدیشی جی حضوری دی زبان
آ گیا ویلا سودیشی نعریاں دے لاؤن دا
سنسکرت دے وِچ لکھے نے پُرانے سب گرنتھ
عام لوکاں دی سمجھ تے سوچ توں جو دُور نے
سرل بھاشا وِچ اُنہاں دے کر لیئے ہُن ترجمے
پڑھ لیئے جو وڈ وڈیرے پا گئے نے پُور نے
اج توں محبوب میری قلم تے تلوار ہے
جنگ دے میدان چوں آ کے کراں گا شاعری
قلم تے تلوار چوں پیدا کراں گا بیر رس
ہٹ جائے گی بزدلاں تے کائراں دی کائری
ذات پاتاں دا ایہہ چکّر جو چلایا راجیاں
جو ایہہ دھرماں دے پوتّر ناں تے آکھی پا رہے
توڑ دیواں گا میں بھانڈا بھرم دا پاکھنڈ دا
جا رہے نے دن جہالت دے سدا لئی جا رہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اَج جنہاں نوُں نیچ کہندے نے پجاری ذات دے
کل اُنہاں دے نال اِکو تھالیاں وِچ کھانْ گے
اَج جنہاں دے نال لگ کے بھٹ جاندے کپڑے
کل اونہاں دے نال گھُٹ گھُٹ جپھیاں پاہانْ گے
اِک لیاواں گا مَیں ایسا دیش دے وِچ انقلاب
راجیاں دے تخت اُتے لوک جا کے بہنْ گے
وہلیاں محلاں وِچ بے گھریاں نوُں دیواں گا وَسا
بادشاہ محلاں چوں آ کے جھونپڑی وِچ رہنْ گے
اک پاسے ہے سیاسی جنگ لڑنی پے رہی
اک پاسے دھرم دا وی یُدھ لڑنا پیئے گا
ہنُ بنے گی فوج سنتاں تے سپاہیاں دی نویں
ہنُ تے بنوں تیسرا کوئی پنتھ گھڑناں پیئے گا
اک سنگت اک پنگت ہے گورو گھر دا رواج
اک تھاں تے بادشاہ منگتے بٹھائے جانْ گے
اج جنہاں نوُں پنڈیاں تے تُلسیا اوٹے لعنتاں
کل اُنہاں دے محفلاں وِچ گیت گائے جانْ گے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایکو تخت ایکو پاتساہُ
سربی ٹھائیٔ وے پرواہُ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بادشاہ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گُورُو گوبِند سنگھ

سچّی تیری قدُرت سچّے پاتساہ

پچُونہہ کُونٹاں وِچ گُونجیا ستگور دا فرمان
دھرم یُدھ دے واسطے نترو وِچ مَیدان
دُوروں چل چل آوندے شسترئے کے لوک
لگے ہوݨ شہیلڑے لوک اتے پرلوک
غزنی بلخ بُخاریاں قابل تے قندھار
بھیٹا کیتے آݨ کے تحفے بے شُمار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ڈھسے پٹو چادراں کھنڈے کوچ کمٹار
نرم غلیچے ریشمی ڈھالاں تے تلوار
سکھ دُنی چند کابلوں لے آیا اُپہار
جڑتاں چڑھناں والڑا تنبو تلے دار
کاریگری کمال سی تنبو سی انمول
ایسا تنبو اک نہ بائی دھار دے کول
راجہ اک آسام دا رام رتن سی نام
ستگور چرنی بیٹھ کے کہندا کر پرنام
"پریتم چرنی جو لگے تن کی نرمل سوئے
نانک کی پربھ بینتی پربھ ملہو پراپت ہوئے"
راجہ کہندا ستگورو دوروں آئیاں چل
آیا لد بیڑا مار کے لکھ مصیبت جھل
تیغ بہادر صاحب دی بخشش ہوئی اپار
ودھدا پھلدا جا رہیا ساڈا اے پروار
پتا مرے نے ٹر گئے مان سہانی رت
مینوں ہاں جو بخشیا رام رائے گھر پت
بھیٹا کجھ لیاندیاں ست گور کرو قبول
ہاتھی اک پرشادیا آندا اے مقبول
اک لیائیاں پانشاہ پنج کلیا ہتھیار
برچھی گرج بندوق تے پٹ دا کھڑگ کٹار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بھیٹا گھوڑے پنج نے کرتب کئی وکھانْ
اُڈنْ نال ہوا دے چھوچھاک اِک تہ کھانْ
ہاتھی ایہہ پرشادیا کردا ہے مسرُور
کرتب بے شمار اِہ کردا سری حضوُر
سُنڈھ وِچ پھڑ کے چوریاں کر سکدا ہے چوُر
ہاتھی نہیں اِہدے نال دا سارے دیس دسُور
سُنڈھ نوں پُوچھل تیکراں چِٹی پئی لکیر
یُدھاں وِچ ہے سکدا دُشمن دی صف چیِر
حاضر کلغی تے جگا مانک موتی لال
چندن چوکی سوبھدی چار پُتلیاں نال
طرح طرح دے ہور وی تحفے کیتے بھیٹ
راجے کیتی بندنا گورچرناں وِچ لیٹ
"جن کو پوُرب لکھیا تن بھیٹیا گور گووند
نانک سہجے مِل رہے ہر پائیا پرمانند"
"وڈبھاگی ستگور پائیا بُوجھیا برہم بچار
تِسنا اگن سبھ بُجھ گئی جن نانک ہر اُردھار"
رام رتن دھن پا لیا ستگور اُٹھے بول
یاد کریں گا جس گھڑی پہنچاں گے تیرے کول
دِن تے دِن رہے بیتدے راتاں اُتے رات
ستگور دے دربار وِچ آوندی رہی سُگات

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

روز گورو جی دیوندے سنگتاں نوں دیدار
سارا دن سی بیتدا ایداں کار گذار
امرت ویلے اُٹھ کے ستگور کر اشنان
جپدے جپ جی صاحب سی لا کے سہج دھیان
جا کے پھر دیوان وِچ سُندے آسا وار
وِچ وِچ چھکے لاوندے ٹُٹی گنڈھن ہار
سنگت لاہا کھٹدی راگی ہون نہال
نام دان دی لُٹ سی لاؤندے دین دیال
آ کے سُندے کیرتن گبھرو ، بردھ جواک
کردے تنبد ویاکھیا ستگور ئے کے واک
بھوگ پین تے ستگورو دیندے سن اُپدیش
خطرے دے وِچ دھرم ہے خطرے دیو وِچ دیش
گور گھر وِچوں ساکھیاں کردے روز بیان
مالا تے تلوار دی مہماں کرن بکھان
ہُندی جدوں سماپتی لنگر ہون تیار
سنگت لنگر چھکدی گور ساچے دربار
ستگور بھوجن چھک کے کردے کجھ آرام
پھیر دوپہراں وِچ سی مجلس لگدی عام
ہُندیاں تیر اندازیاں کوڈ کبڈی گھول
دیندے شسترودّیا ستگور بہہ کے کول

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

آپ کراوندے ورزشاں کسرت نال قواعد
ملھاں پٹیاں لاؤٹیاں سکھ رہے سن ڈیبد
پھیر لگاؤندے پاتشاہ کوہاں دا دربار
ڈھاڈی گاؤندے ڈھد تے بڑی جشیلی وار
لوہڈے ویلے جاوندے کھیڈن لئی شکار
نال سی ہوندے آپ دے بانکے گھوڑ سوار
سندھیا ویلے آن کے کردے سن رہ راس
پھر ارداسا سودھ کے محلیں کردے واس
اک دن سدیا ستگورو نند چند دیوان
بھرے ہوئے دیوان وچ کیتا اہ فرمان
اک نگارا ڈھونڈئیے زنا نہ لائیے دیر
دوہرٹے کھوہ جیڈڑا ہووے اُس دا گھیر
نام نگارے اوس دا رکھنا ہے رنجیت
کردے جس دی گرجناں دشمن نوں بھے بھیت
سنیا جد فرمان اہ عرضاں کرن مسند
بھیم چند دے راج وچ وسدی پُری انند
چوٹ نگارے ماردے راجے تے رجواڑ
اونے ایتھے راج نے جنے ہین پہاڑ
پیے جاگی ہے دشمنی سبھے راجاں نال
چھڈو ایس خیال نوں ستگور دین دیال

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ست گور بولے بُزدلو تسیں ہو گوگڑا پال
ہت تسیں ہو رکھدے گنیکے دل خیال
دیش دھرم دی رکھیا کرنی اسیں ضرور
ذات پات دے بھید نوں کرنا چکنا چور
چوٹ نگارے مار کے کرنا ہے اعلان
دھرم یدھ آرنبھ ہے آؤ چتر سجان
پہنچے جھٹ مسندسی ماتا گجری پاس
گل وِچ پلہ پالہیا کیتی ارج ارداس
راجے بائی دھار دے خطرناک نے لوک
ماتا گورو گوبند نوں توہیوں سکدی روک
جدوں نگارا وجیا چھڑ جاوے گی جنگ
ساری پُری انند دا ہووے قافیہ تنگ
ماتا گجری بولدی سُن میرے لال گوبند
نانک دے دربار دی گدی ہے بخشند
اساں فقیری دھارنی کلغی دھر جگدیس
فوجاں راجے رکھدے اساں نہ کرنی ریس
(کبیر) نردور روپی رام ہے پھل روپی بیراگ
چھائیا روپی سادھ ہے جن تجیا بادبباد
ڈھول نگارے چھڈ کے پھڑ بیٹے کھرتال
نام پربھو دا سمریئے میرے بال گوپال

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اگوں ستگور بولدے سُن دی گجری بات
ستگورو نانک دیو دے ایہو نے ارتھات
جیوں کیلے کے پات کے پات پات میں پات
تیوں نانک کی بات کی بات بات میں بات
ویلا نہیں کھڑنال دا کھڑگ نال دا وقت
جنم بھوم ہے منگدی دیش بھگت دا رکت
دھرم دی رکشا واسطے چُکی ہیں تلوار
دیش قوم توں وارنا اپنا ہیں سنسار
اج نگارے مارنی ڈنکے والی چوٹ
بازاں نال لڑاو نے چڑیاں دے ہن بوٹ
ستگور نانک دیو دا ایہو ہے فرمان
ہر شے نوں ہے قیمتی اپنی انکھ تے آن
من نوں نیواں رکھنا اُچی رکھنی مت
مٹھت نیویں نانکا گُن چنگیایاں تت
پت پیاری پت توں انکھاں والے کہن
یودھے اوہ جو جھوجھ کے نال امن دے رہن
راجے بائی دھار دے بڑے پرے پاکھنڈ
کھیسا کٹ غریب دا بھردے جاون ڈنڈ
مغلاں دی سرکار دے پٹھو نے بدنام
وڈے جی حضور ہیئے چھوٹے ہین غلام

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بھولے لوک پہاڑ دے سہندے اتنیا چار
ذات پات دے بھید دا کھُلا ہے پرچار

دھیاں مُل نئے ویچدے ماپے اج غریب
ساڈے دل نے ویکھدے سارے بدنصیب

کداں رکھاں دوستی راجہ ہے چنڈال
کویں گذارا ہوئے گا اُس مورکھ دے نال

"نال اپانے دوستی وڈارو سیوں نیہہ
پانی اندر لیک جیوں تس دا نھاؤ نہ تھیہہ"

"سُکھی بسے مسکینیا آپ نوار تلے
بڈے بڈے اہنکار یا نانک گرب گلے"

وسنا بن مسکین ہے سہنا نہیں ایمان
منگنی سُکھ پڑوس دی دینا تور گمان

(کبیرا) "موہے مرنے کا چاؤ ہے مرو تا ہر کے دوار
مت ہر پوچھے کون ہے پرا ہمارے بار"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گگن دماما باجیو

(بھیم چند راجے دی اِپرکھا)

انت نگارا اُٹھیا شیراں وانگ دہاڑ
اِک ڈگے دے نال ہی گوُنجے کُل پہاڑ
تھر تھر تھر تھر کنبیا بھیم چند کہلوُر
پکّا اپنی ہٹھ دا راجہ سی مغروُر
آیا اکھیّں ویکھ کے ستگور دا دربار
ویکھے اُس نے اوہس تھاں کوتک کئی ہزار
اِک اِک تحفہ دیکھ کے ہویا سی حیران
مُنہ وِچ پانی آگیا ہویا بے ایمان
ریشہ ختمی ہوگیا ہاتھی ویکھ عجیب
تنبوُ تلے دار نُوں ویکھے بیٹھ قریب
فوجاں گھوڑے ویکھ کے اِک دم ہویا دنگ
کہندا ہو کے رہے گی ایہناں خاطر جنگ
پَیراں ہیٹھوں اوہس دے کھِسکی تدوں زمین
ویکھے لنگر وِچ جاں ستگور نال کمین
اِک اپاہج سِکھ نوُں ستگور کول بِھٹا
بھیتیں نڈگاہیاں آپے ہے چھکا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کہندے مُنّہ غریب دا مِشری دی ہے کان
گولک ہے ایہہ رَبّ دی کرو دانیو دان
ہٹ بٹ راجہ ویکھدا سارا حال حوال
چوہڑے نائی کھتری بیٹھے پالو پال
پھول پھول کردا آگیا سدے سب وزیر
سینے دے وِچ ایرکھا ماری جاوے تیر
کہندا کڈھو سوچ کے ایسی کوئی تدبیر
کِداں کھوہیئے اوس دا ہاتھی بے نظیر
کِداں قابُو کر لیئے تنبُو تلے دار
کداں حاصل کر لیئے وبنج کلبا ہتھیار
ساڈے راج دے وِچ ہے بنیا دُوجا راج
جی کردا ہے اوس دا کھوہ لیئیے ہُن تاج
کنور میرے اجمیر دی منگنی دا تیوہار
سِر تے آن ہے پہنچیا کردا مارو مار
سوچ سمجھ کے منتیاں جیہیں ایسی چال
میرے قبضے آجائے گورگدّی دا مال
چھیڑاں رکھن ایسیاں رلیے انتے رئیس
نیویں لوکاں دا گُورو کردے ساڈی ریس
چھڑو پنڈت بھیجئے جو ہے بڑا چلاک
گلّاں کرے گنیریاں بولن دے وِچ تاک

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چترو چاتر پہنچیا ستگور دے دربار
کہندا راجکمار دی منگنی ہے سرکار
راجے نے ہے منگیا ہاتھی اج اودھار
پشمینے دی چاندنی پنج کلپ ہتھیار
ستگور کہندے پنڈتا اوکھا ہے ویوہار
سنگت دی ایہہ بھیٹ ہے مالک گور دربار
اگوں چترو بولدا آکھاں نال یقین
سمجھو راجہ اپنی ایہدے وچ توہین
ناویں گور سی لے لئی بیشک دھرتی مل
بھیم چند دا راج ہے اہ نہ جاؤ بھل
اینج نہ کرو نرادری عرض کراں ہتھ جوڑ
منگنی پچھوں ساریاں دیاں گے چیزاں موڑ
راجے نال جے دوستی پاؤ میرے حضور
ساری پری انند توں دکھ رہن گے دور
جے نہ چیزاں دتیاں چھڑ جاوے گی جنگ
دوہیں پاسیں پے جاؤ رنگاں دے وچ بھنگ
ست گور بولے کڑک کے سن چترو عیار
چوٹ نگارے مار کے کردے ہاں انکار
راجے دے وچ کھوٹ ہے مارنہ اینویں گپ
نخفے گور دربار دے کرنا چاہے ہڑپ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بھیم چند دے وِچ نہ ہوندی جیکر کھوٹ
ایہناں چیزاں واسطے دے سکدا ساں چھوٹ
جا کے کہہ دے اوہن نوُں سُن راجہ نادان
دھرتی ہے اہ رّب دی مالک ہے انسان
جداں ایس اکاش دی کوئی نہیں ہے حد
ایداں دھرتی ایس دی کوئی نہیں سرحد
پوناں کس نے وُنڈیاں کون ہے ونڈن ہار
پوناں دے وِچ اُڈدے کھُلے پھرن اُڈار
اِک برابر روشنی دیندے سوُرج چند
تارے کدے نہ ہوندے مٹھی دے وِچ بند
لکھاں ہی آکاش تے لکھاں ہی پاتال
جداں جوُہاں باجھ نے رکھے پُرکھ اکال
جنگل کدی نہ ونڈدے پنچھی تے حیوان
اُپیر پاپیاں ونڈیاں ایسے ہی انسان
پہلوں پاپی آدمی اپنے دل وِچ حد
وُنڈیا اپنی ال نوُں ونڈی اپنی جد
وُنڈ لیا پھر اوس نے اپنا ہی پروار
اپنے دہڑے وِچ ہی کینی کھڑی دیوار
پھیر دیواراں اُٹھ کے گئیاں باہر کھلو
وکھو وکھ مکان تے ہنڈ گئے سب ہو

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پنڈاں ناوں ہو گئے وکھو وکھرے شہر
شہروں اُٹھ کے پھیلیا مُلکاں دے وِچ زہر
مُلکاں اُٹھ کے ونڈیا سارا ہی سنسار
سارے ہی سنسار نے ونڈیا سرجنہار
وکھرو وکھرے دھرم نے وکھرو وکھرے اشٹ
رُوحاں گئیاں ونڈیاں بندے گئے بھرشٹ
آپو وِچ نے لڑ رہے قوماں نالے دیش
جھگڑ رہے نے بادشاہ جھگڑ رہے درویش
دِن دِن وَدھدے جا رہے دُنیا وِچ ہتھیار
دِن دِن وَدھدے جا رہے تھاں تھاں اتیاچار
ایداں ہی جے ونڈیاں پیّاں شام سویر
وند نوہاں دی بھینا آ جائے گی پھیر
غاراں دے وِچ آدمی پھیر کرے گا واس
دنداں نے پھیر نوچناں اِک دُوجے دا ماس
بھیم چند نُوں پنڈتا دس میرا اُپدیش
پہلوں راجہ اپنی کرے دوستی پیش
مغل راج دا راج ہے سامراج دا راج
ساری ہندُو قوم نُوں لائیا جِنے خراج
بھیم چند نُوں آکھنا گدا اُٹھائے بھیم
دونویں رَل کے ڈھا لیئے ساڈا مغل غنیم

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چترُو پنڈت نڑ پیا یعنوں سٹ کے دُھونڑ
کسی ہوئی اوس دی ڈھلی نیپے گئی دَونڑ
چترُو کہندا راجیا وِگڑ گیا ای کھیل
ہلٹ تُپکا اک نہ اِنہاں ہلاں چوں تیل
اِلاں دے توں آہلنے ڈھونڈنڑ گھلیا ماس
ایس لئی ہاں آگیا خالی ہتھ نراس
چترُو لائیاں لُوتیاں جھُوٹھے قِصّے پھول
تیری شان پچ راجیا بولے گورو کبول
گورُو گیا ہنکاریا چڑھ گئی اُس نوں پھوٹ
تُوہیوں اُس نوں راجیا کر سکدا ہیں ٹھٹ
سارے بائی دھار دا ہونا اُج اکٹھ
فوراً بدلہ لینڑ دی اجّے کر لئے چھٹھ
منگتی ویکھنڑ آگئے سبھ راجے رجواڑ
قسمت نال نے جُڑ گئے سارے اج پہاڑ
موقعہ نہ اِہ راجیا ہتھوں جائے گواچ
مِل کے گورو گوبند دا پترا دسیئے واچ
بہہ کے وِچ برادری غصّے دے وِچ بول
پھیر وجا دے جنگ دا کُل پہاڑیں ڈھول
بکینا ہندو دھرم دا ایں گورو نے ناس
سارے بھارت ورش دے نپڈت ہین نراس

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کہندا اک سمان نے پنڈت اتے اچھوت
دُنیا اک بناؤن دا اُس نوں کُدیا بھوت
دیوی دے ہر بھگت نوں پاؤندا پُٹھے راہ
نیرے تخت تے راجیا رکھی اوس نگاہ
نوں سی اک دن اوس دا بنناں چاہیا سکھ
گورو چاہے توں راجیا در در منگیں بھکھ
بس کر چترو چاترا راجہ اُٹھیا چیک
ایس گورو دی جاپدی موت آئی نزدیک
دکھن وِچوں بادشاہ گھلیا ہے فرمان
گورواں دے پاکھنڈ دی دیواں ٹھپ دوکان
سبھے راجاں نال ہی کر کے گنڈھ ترُپ
ساری پُری انند وِچ کراں ہنیرا گھُپ
راجا کہندا راجیو رکی جھئی اک پُونگ
ساڈی چھاتی بیٹھ کے دلدی جاوے مونگ
سارے پائی دھار نوں خطرہ بڑا مہان
کیتا گورو نگاریاں سانوں بہت حیران
جے کر منو راجیو فوجاں دیہو چڑھا
نالے لیئیے دلیوں شاہی فوج بُلا
بھیم چند نوں دیوندے راجے اِنج صلاہ
کر کے اپنے کنور دا چھیتی نال ویاہ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ساری پُری انند نوں پھیر لواں گے گھیر
کچ پکچ کل کل روز دی ٹنگ جاؤ اک دیر
چلیئے ہالی راجیا ایہی ہی بس چال
چھٹی لکھ کے بھیجئے بڑے سلیقے نال
بھیم چند نوں سب دی چنگی لگی گل
لکھ کے چھٹی بھیجدا ستگورجی دے ول
سُنا گورُو گوبند سنگھ کھری کہاں اک بات
ذات پات نہی مٹنی جد تک آدم ذات
نانک گورُو دے وار تو کیتا بڑا لحاظ
دنیاں کھلیاں چھڈیاں تسیں نہ آئے باز
پرجا ہو کہلور دی جس نے میرا راج
پورے کرنے ہین گے ساڈے رسم رواج
جو کجھ مونہوں منگیئے فوراً کرنا پیش
نیچوں اونچ بناؤن دے بند کرو اپدیش
کل پہاڑاں وچ توں کِننے ہین پر چار
گدی لوک نے ساڈڑی گدی دے حقدار
جنہاں حکم عدولیاں ہوئیاں نے اج تک
منگو آن معافیاں نیواں کر کے نک
نال ہی ساڈا حکم ہے چھڈ دیئو کہلور
چھڈ کے پُری انند نوں ٹر جاؤ ایتھوں دور

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

نہیں نے سارے راجیاں کردینی ہے جنگ
ساڈے کول وی سنگھاں کیسریا ہے رنگ
یودھا میرا کیسری سالا ہے بلکار
دُور دُور تک اوس دی منّی ہے تلوار
کھادھی اُس نے قسم ہے سر نہیں بنھنی پگ
جد تک پُری انند نہ موہوں چھڈے جھگ
تد تک بستر اوس نے پاؤ نے ہین سفید
جد تک ہاتھی نہ ملے گورو ہووے نہ قید
تیرا جد تک ٹٹدا گوروآ نہیں گمان
تد تک کھبیّے ہتھ دے نال کرو جل پان

پریونشانے گھاؤ

(ست گورو اُتّر گھلیا)

سُن اوئے راجہ کملیا دِتا گورو جواب
فوجاں کر ئے کٹھیاں بیشک سد نواب
تُوں نہ اج تک جانیا تیرا دشمن کون
باہاں ٹُٹیاں راجیاں آخر گل نوُں آون
راجے کُل پہاڑ دے ساتوُں ہین عزیز
اُپیر اکو مرض دے سبھے ہین مریض

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سُنو پہاڑی راجیو گل سُناواں صاف
کائر تے غدّار نوں مَیں نہ کراں معاف
بھانویں ہے اوہ بادشاہ بھانویں ہے دردیش
جھوٹھے لائی لگ نوں جھوٹھا کہوں ہمیش
پی کے خون غریب دا تُساں بنا ڑے لوک
لگی تسیں پہاڑیو ہنّھر نوں ہو جوک
جھولی مُچک کنوچیا راجہ جو کرپال
کٹھ پُتلا سرکار دا چلدا دوہری چال
آؤ مِل کے راجیو کریئے دیش آزاد
رہندی دُنیا تیکراں دھرم رہے آباد
نسلاں آون والیاں کرنا نہیں معاف
دتا اج غریب نوں جیکر نہ انصاف
دکھن وِچ مرہٹیاں خوب وکھایا زور
راجپوتانے وِچ نے راجپوت شاہ زور
نال اُنہاں دے بیٹھ کے کریئے کوئی وِچار
دکھن بیٹھا بادشاہ ہوئے سمندروں پار
آؤ آپاں سوچیئے بہہ کے کیہڑے ڈھنگ
مغل راج دے نال ہے کِتھے لڑنی جنگ
سارے جیلے جس گھڑی ہو جاون بےکار
اودوں ایہو دھرم ہے چُک لوو تلوار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سُنو پہاڑی راجیو چھڈو بڑے خیال
ذات پات نوں چھڈ کے بنیئے سانجھیوال
جے کر لڑنی جنگ ہے لڑو غریبی نال
دودھاں نوں ہن ترسدے دیش قوم دے بال
نہ ہے تن تے کپڑا نہ ہے سر تے چھت
بُھکھاں بے رُزگاریاں مار ہے دتی مت
جے کر لڑنی جنگ ہے لڑو دیوانہ وار
مارو کام کرودھ تے لوبھ موہ اہنکار
پھر وی پوری نہ ہوئے جیکر کدی اُمنگ
کر لئو بے شک آن کے ساڈے نال ہی جنگ
اسیں سواگت واسطے بالکل کھڑے تیار
بھانویں آ جاؤ سوم نوں بھانویں منگلوار

سہر پاونٹے کی شُدھ لئی

(ناہن پرویش)

ست گور جیھٹی گھل کے دِتا حکم سُنا
سبھ ہلکارے اپنے دیوو جھٹ ڈُڑا
جبھتے گور دا سِکھ ہے پہنچے پُری انند
حملہ آور فوج دے کھٹے کر دیتے دند

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چوٹ نگارے لا دیئو کر کے تے ارداس
گھوڑے شستر ہیڑ کے پہنچو میرے پاس
"یہ تن وس کی بیلری گور امرت کی کھان
سیس دیئے جو گور ملیں تو بھی سستا جان"
"ہر راکھے ہر جانت ہے سر کاٹے ہر سوئے
جیسے باتی دیپ کی کٹ اجیارا ہوئے"
"ساچ برابر تپ نہیں جھوٹھ برابر پاپ
جاں کے ہردے ساچ ہے تاں ہردے گور آپ"
فتح ہوئے گی سچ دی ہار جائے گا کوڑ
چُم چم ہنئے لا لوو اس دھرتی دی دُھوڑ
سُن جیکارے جنگ دے ترلے پاؤن مسند
آکھن گجری مات نوں کرو تیاری بند
چندے تے اُگراہیاں سکھے اسیں لیاؤن
اُپر سانوں ست گورو لگے تینغ . پھڑاون
نانک دے دربار نوں شوبھا دیئے نہ جنگ
بھگتی دے سب رنگ نے ہو جانے بد رنگ
بے ایمان مسند نے بولے گور دسمیش
رخماں کدے نہ پوریاں کردے آکے پیش
اپنے نوں تد آن کے ست گور دے دربار
ناہن دے دیوان نے دتی عرض گذار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کہندا پیچھے پاتشاہ عرض کرو پروان
ناہِن سارا ترسدا دیوو درشن دان
گھلب راجے میدنی داتا ایہہ سندیش
بھیڑ بنی میرے راج تے بوہڑو گور ومیش
اک فتح شاہ نام دا راجا ہَے مغرُور
میرے راج چ آن کے پاوے نت فتور
کئی علاقے کھوہ لئے اُس نے زوراں نال
سونا لُٹ کے لے گیا سری نگر گڑھوال
ست گور سوچیں پے گئے تول رہے سن بول
گجری ماتا بولدی بہہ کے پُتر کول
رکھو میرے لال جی شرن آئے دی لاج
انج تہاڈی مدد دا ناہِن ہَے محتاج
سبھناں دی ہَے بینتی کرنا اِس تے غور
کجھ عرصے دے واسطے چلے چلو بھر مور
اِس دے وِچ ہے بہتری اِس دے وِچ کوئی راز
اک تھاں کدے نہ بیٹھدی پنچھی دی پرواز
سُنیا ہے کہ راجیاں روک لئی ہَے جنگ
شادی دے رنگ وِچ اوہ پا نہ سکدے بھنگ
سنگو شاہ جی نند چند کہندے نے کرپال
ناہِن دے وِچ پہنچئے جنگ دیئے ایہہ ٹال

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ست گور تے جد پئے گیا چوہنہہ طرفاں توں زور
من لبئ اونہاں بنیتی مالک تے رکھو ڈور
اُٹھے ایداں پاتشاہ جداں اُٹھے موج
ٹُرے اُداسی پنج سو نال ٹُری کجھ فوج
ناہن دے وچ جس گھڑی کیتا گور پرویش
راجا پرجا آکھیا جے جے جے دسمیش
قدمیں وچھ وچھ میدنی کہندا اسری احضور
اج میں اکھیں ویکھیا جلوہ کوہ طور
"ماہا ماہ ممارکھی چڑھیا سدا بسنت
پربھپڑ چت سمال سوٹے سدا سدا گوبند"
وڈہو وڈا وڈ میدنی ہرے ہر دھندے لائیدا
ندر اُبھٹی جے کرے سلطانا گھاہ کرائیدا
"بھرت بھرت پربھ آئیا پربا توں سرنائے
نانک کی پربھ بینیتی اپنی بھگتی لائے
شرن پئے دی لاج نوں پالو ہے پرتپال
ندر سَوّلی رکھ کے کٹ دیئو جنجال
ست گور چھاتی لا لیا راجا سیوادار
جمنا وہندی ویکھ کے بولے انج داتار
"نگرہ پاؤنٹہ بہو بھیے سارموُر کے دیس
جمنا ندی نکٹھہ بسے جنک پُری الکیس"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پاؤنٹے دی سُدّھ لیٹں نوں آئے ہاں خود چل
کیڑی اکھ نہ کر سکو کوئی تہاڈے ول
ست گور قلعہ بنا لیا جمنا کنڈھے آن
دُوروں دُوروں سنگتاں آون درشن پان
کدھرے ہوندے کیرتن کویاں دے دربار
کدھرے شستر وِدّیا کھڑک رہی تلوار
روز رہی کھیڈن جاوندے گورو گوبند نِہٹکار
چیتا تیبر سی ماریا اکو کر کے وار
کیتا ستگور مبدنی اتے فتح دا میل
ختم ہوئی سی دُشمنی چڑھی ساکھن دی ویل
کجھ علاقے فتح شاہ دِتے واپس موڑ
رام رائے شرمیان نے موڑے رُکھ اموڑ
کہندا راجا میدنی اج ہویا پرکاش
گھر میرے وِچ آ گیا چل کے خود آکاش
دِناں دِناں وِچ بن گیا پاؤنٹہ ہے سچ کھنڈ
متھا ٹیکن آوندا سارا ہے برہمنڈ
جمنا کنڈھے چُن لیا ستگور اک استھان
جتھے لکھن لکھتاں بڑے بڑے وِدوان
شور مچاوندی ہر جگہ جمنا ہے پُر جوش
اِس جگہ پر آن کے وگدی ہے خاموش

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایتھے بہہ کے ستگور کیتا ایہہ فرمان
قید جو کیتا پوتھیاں کر دیئے مُکت گیان
اَج ہے بینوں شاعرو ہیر رس دی لوڑ
نویں نویں تاریخ ہے نواں نواں ہے موڑ

سُٹّو لونخا کوہو

میری منو او وِدوانو قلماں دا رُخ موڑو
ایویں نہ من مرضی دے مِٹھّاسک قصّے جوڑو
رحم کرو کجھ کرشن بلی تے ہاسا نہ اُڈواؤ
نال گوپیاں کرم یوگیاں دی نہ راس رچاؤ
بھری سبھا وِچ آپ دروپدا جد پڑدا کجّے
ننگن گوپیاں دے اوہ کپڑے کداں لیکے بھجے
مَیں نہیں مَنّدا اوس کرشن نوں جو ہے راس رچاؤندا
مَیں ہاں مَنّدا اوس کرشن نوں جو ہے چکّر چلاؤندا
مَیں نہیں مَنّدا اوس کرشن نوں کرے جو مکھّن چوری
اُنگلاں تے جہنوں ناچ نچائے گوکل دی اِک گوری
مَیں منّدا ہاں اوس کرشن نوں دھرم یُدّھ جس رچیا
ارجن نوں موہ ممتا والی دلدل چوں جس کھچیا
مَیں منّاں اُس کرشن تائیں جہدی نال سُدامے یاری
گیتا دا اُپدیش سُنا کے جس ترلوکی تاری

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

تر میں کھاؤ سری رام چندر تے ناں اتہاس وِگاڑو
اُس مریادا پرشوتم دا اصلی رنگ اُگھاڑو
ہیں کُجھ مناں رام سی اپنی پتنی باجھوں لُچھے
نہیں کُجھ مناں سیتا دے اُنہاں پتے بناں توں پُچھے
ہیں متّ داہاں اوس رام نوں راوݨ نال جو لڑیا
دُشمن دی جو ہِک دے اُتے مار پلا کی چڑھیا
ساری عمرا رہیا جو وِنڈدا دُنیا وِچ چنگیائیاں
بدیاں تے بدکار دِیاں جس لنکا ہیں جلائیاں
اصلی رام ہے رام اوہی جس چُن چُن راکش مارے
اصلی رام ہے رام اوہی جس ڈُبدے پتھر تارے
وِچ وِچ اُسدے دھنش کہاں جو اُس نے موڈھے رکھے
بیر بھیلنی دے جس جُوٹھے سچے کر کر چکھے
قلماں والے گُنی گہیر وہݨ وی وقت پچھانوں
کر لئو اپنی سوجھ سجاکھی کڈھ دیؤ سب کانوں
آؤ اپنے رام کرشن دا اصلی روپ وِکھایئے
آؤ نیہرے وِچوں لوکیں باہر کڈھ لیایئے
عالم گیبر دے چھپکے ہوئے شاعر کویو آؤ
او سنگیت کلا دے ماہرو ہیتوں ہنر دکھاؤ
پھر کدیاں کجھ سطراں لکھو دھڑکدیاں کجھ طرزاں
دُکھ دُلدر روہڑ لجاوݨ مٹ جاوݨ سبھ مرضاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گُنڑ والے دی قدر کراں گا پلکاں تے بٹھلا کے
چُماں گا ہیں قلم تہاڈی ایک اونکار لکھا کے
آؤ گوبیو مستی دے وِچ ست کرتار اُچارو
ست نام دا ڈنکا جا کے چوہنہہ کُونٹاں وِچ مارو
جمنا کنڈھے پاؤنٹے دی رمنیک پہاڑی وادی
جو جی آئے لکھو اس تھاں پُوری دیاں آزادی
عربی ہندی لکھو فارسی یا سنسکرت پنجابی
ایسے کرنے سرل ترجمے جیہڑے گاؤن ربابی
جیہڑے ہے مضمون تے لکھنا سوچے خود لکھاری
میرے وَلوں کوئی نہ بندش نہ کوئی لِکھے گزاری
بیشک کھُلی لائیں اُڈاری کھُل دلبیا اوٹے گُنیا
ایپر ایتھاں یاد رہے کہ تنگ نظر ہے دُنیا
آپنی آپنی بھاشا لکھو اپنی اپنی بولی
دکھ سکھ بیشک بیٹھو جا کے اک رہے پر ٹولی
کرت تہاڈی چیتے رکھن آونڑ والیاں نسلاں
بیج تُہاڈے چُم چُم رکھن آون والیاں فصلاں
آونڑ والی بولی نوں تُسیں تحفے دیئو فقیری
آونڑ والے ساہت نوں تُسیں رج کے دیئو امیری
ذات پات دا بھید مٹا کے لکھناں چھند اچھوتے
نہ نندیا نہ ہوؤں ہیں لکھنی نہ ہی لیکھ کسوتے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جنھوں چنگا گُنی ملے اوہنوں اپنے نال رَلاؤ
جنھوں چنگا حرف ملے اوہنوں بھاشا وچ مِلاؤ
میرے یُگ دے وید ویاسو پنجواں وید رچاؤ
اپنے یُگ دے بالمیک تے کالی داس کہاؤ
نمسکار ہے میری نہالوں میرے پونجا[۵۲] کویو
جتھے میرے کوئیاں پجنا تساں نہ پجنا دیو

قلم چلی تلوار چلی

کاوِ قلم دا چلیا اِک نرالا پنتھ
نو مَن پکے وزن دے کوئیاں پچے گرنتھ
بُدھو شاہ سڈھوریا چرنی لگا پیر
گوبند وِچوں ویکھدا نانک دی تصویر
اَیدھر رچنا رنج رہے ستگور رچنا کار
اودھر گوندال گنڈ دے راجے بائی دھار
بھیم چند نے پُت دی چاڑھی جدوں برات
جا بجی بن کے فوج نے پاؤنٹے پائی جھات
سبھ راجاں دے راجیاں دِتی ایہو صلاح
ایسے پنج گوبند دی دُنیا کرو تباہ
بھیم چند دا کُڑم وی ہلّو فتح شاہ نال
ڈیرا ٹُٹیئے گورو دا لبیئے کٹ جنجال

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سری نگر وِچ جج کے سبھ راجے مغرُور
بھنڈی پا کے بہہ گئے کیتا کھڑا فتوُر
کہن فتح شاہ راجیا جاں تے رشتہ توڑ
جاں تنوں گوبند دا واپس دیوو موڑ
کہندا راجا فتح شاہ میرا گورو گوبند
کوئی الہی نُور ہے تارن آئیا ہند
سنو سنو سبھ راجیو عرض کراں ہتھ جوڑ
ساڈے ہندو دھرم نوُں مہاں بلی دی لوڑ
بھیم چند تد چیخیا بند کرو تعریف
ایہو گورو گوبند ہے میرا بڑا حریف
چوٹ نگارے لاوندا روز پری آنند
راج میرے وِچ حرکتاں کردا ناپسند
حملہ کر کے اوس تے فیصلہ دیؤ نبیڑ
گور گدّی دے راجیو بکھیئے دیؤ اُدھیڑ
گھلیا ہے جو گورُو نے لُٹ لوو تنبول
چوٹ نگارے لا دیو وجّن جنگی ڈھول
جے نہ منے فتح شاہ واپس ترے برات
رشتے سبھے ٹُٹ جان گے ختم ہوئے گی بات
جھکیا راجا فتح شاہ دھی والا سی باپ
کہندا اوہیو کراں گا جو کجھ آکھو آپ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بھیم چند نے جنگ دا کر دتا اعلان
سبھے فوجاں ہو پیاں پاؤنٹے ول روان
رکھے جو سی پنج سو نوکر گوراں پٹھان
نال راجیاں مِل گئے فوراً بے ایمان
ہوئیا آن مقابلہ دوہاں دلاں وچکار
دوہاں دھراں دے سُوریاں خوب واہی تلوار
اپنے نوں اِک آ گئی دوروں چل وہیر
چیلے لئے کے ست سو آیا بدھن پیر
بدھو شاہ دے پُت دو لڑ لڑ ہوئے شہید
اِک بھائی تے پنج سو آئے کم مُرید
سنگور چلّے چاڑھ کے جدوں مار دے تیر
تھر تھر تھر تھر کمبدے بڑے بڑے بلبیر
آخر سچّے پاتشاہ جت لیا میدان
کمی کرتی کامیاں پائے وَر وردان
ناہن دے وِچ چھڑ پئے قصّے بے شمار
ایداں واراں گاؤندے گلیاں تے بازار

کھڑگاں کھیڈن ہولی بدھ بھنگانیئے

سمت چڑھی ستاراں سال چوتالیاں
بھت وساکھ اٹھاراں اگاں بالیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اُچے ٹبے ستگور جھنڈا گڈیا
سکھاں نے جیکارہ گج کے چھڈیا
پچھے ڈھولی ڈھانگ ہے ڈھولی دھار دا
اُس دے ہیٹھاں جنگل ہے دیودار دا
سجے ہتھ تشوا اک موجیاں ماٹ دا
کھبے ہتھ ہمالہ چھاتی تان دا
نظراں ساہویں ٹلہ ہے بدھراج دا
اُسچا نگ ہمالے دے ہے تاج دا
اس دے ہیٹھاں جمنا شور مچاوندی
گری ندی ہے لاگے کلکل پاوندی
دنج رڑا میدان بھنگانی جنگ دا
جس وچ اُگیا جنگل ہلدو بھنگ دا
ڈھاک بسٹی جامن ٹیسو ہٹ کدے
دور دور تک جنگل دے پھل مہکدے
اُچی تھاں تے فوج ہے گور گوبند دی
راجے خبر مناوندے ہیٹھاں جند دی
چھڑیا یدھ بھنگانی تیغاں چلیاں
نکیاں ہوون چوٹاں خوب دولیاں
راجے لے کے آئے فوجاں بھاریاں
خوب لیاندا اسلحہ یائی دھاریاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

آئے نال پٹھان نے مُچھّاں وٹ کے
عیسٰی عیسٰی کوکن ساہ اُلٹ کے
بھجّے گور درباروں کر غدّاریاں
ویکھ گئے سن اکھیّں آپ تیاریاں
بغلاں کتے وجاندا پھرے کہلوریا
تیر پھرے بُھبڑکاوندا کتے ہنڈوریا
چڑھ کے آیا راجا ہے گڑھوالیا
کوٹ لیہر ترلوک پوری جسوالیا
کدھرے راجہ کُددا پیا گلیریا
کانگڑیا تے پھردا کتے بھنبیریا
کدھرے منڈی اُنے نَدون کٹوچیا
ہر اک نے ہی منڈی سوچ ایہہ سوچیا
نے کے آئے آپو اپنے سُور مے
خوب جناں نے کھادھے کُٹ کُٹ چُورمے
راجے وچ ہوا دے تیغاں تولدے
آکے وچ تکبّر ایداں بولدے
ساڈے نال نے فوجاں دشمن کھانیاں
لوہا جس دا مَنیا پنجاں پانیاں
مغلاں کولوں سِکھے داؤ پیچ نے
ساڈے اگے سکھ گورو دے ہیچ نے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ساڈی کنڈ تے تھاپی اورنگ زیب دی
ہٹی کرنی بند ہے ایس فریب دی
اج گورو نوں گٹنا بستہ ھٹپ کے
پاڈونتے نوں اج لُٹنا جمنا ٹپ کے
سُٹیا اوہدے نسے سبھ اُدا سیئے
لوہا کداں بیندے اوہ بنیا سیئے
ویلے بہہ بہہ دیہیاں جنہاں پا لیاں
گلہاں اُتے چڑھیاں پُک پُک لا لیاں
گینڈے وانگوں چڑھیا نپڈے ماس نے
رگن رگن کے تے لیندے مستاں سواس نے
گُٹکلے کھا کھا ہین ودھائیاں گوگڑاں
ساڈے نال کی لڑنا اُہناں لوگڑاں
گوبند کول نہ فوجاں نہ سامان ہے
ساڈے کول ہنیری تے طوفان ہے
ساڈے کول تاں اسلحہ بے شُمار ہے
اوہدے کول سرنگی اتے ستار ہے
اوہدے کول تے چمٹے چھینے ڈھولکاں
نال چڑھاوے بھریاں ہویاں گولکاں
ساڈے کول تے توڑے چھرے گولیاں
اساں برود لیاندا بھر بھر جھولیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اوہدے کول رباباں ڈھڈ ڈھمیریاں
ٹلیاں تے کھڑتالاں لتے نفیریاں
ساڈے کول نے دھونسے دھونس جمائونے
ساڈے نے نرسنگھے دل دہلاونے
اوہدے کول نے مالا گٹکے پوتھیاں
ساڈے کول نے ساگاں اُتنے سہوتھیاں
اوہدے کول تے قلماں کوی کویشری
گورو جنہاں نوں کہندا فوج ہے ایشری
قلماں چھکن والے کداں لڑن گے
کداں ڈٹ کے وچ میدانے کھڑن گے
نائی چھینبے جھیور سکے موچیاں
اج دیوتیاں جنگ دیاں نے سوچیاں
چیلے گور دے پنڈے بھنگاں گھوٹ کے
ایتھوں اوتھوں کٹھے کیتے لوٹ کے
ڈڈواں دی پنسیری پا کے ٹوکرے
ساڈے نال کی لڑنا کل دے چھوکرے
ونہیہ سالاں دے منڈے تیر کی مارنا
چٹکی دی اک مار پچ اس نے ہارنا
دوجے پاسے ستگور اینج فرماوندے
روز روز نہ ایسے موقعے آوندے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بھیم چند نوں رتا نہ آئی شرم ہے
خطرے دے وچ جس دا ہندو دھرم ہے
مُغلاں دا ہتھ ٹھوکا بنیا پھر رہیا
آپنے جالاں دے وچ آپے گھر رہیا
جنہاں مُغلاں چکیاں نوُہاں بیٹیاں
اُنہاں دے لگ آکھے کردا ہیٹیاں
ہو کے بھوُپ اکٹھے بائی دھار دے
ایہہ جو اُج نے ساڈوں پئے للکار دے
پہلی وار اکٹھے ہوئے اُج نے
لڑے ہمیشہ چھانبیاں تے چھج نے
پھر وی ساڈے دِل نوں خوشی اپار ہے
بلیا ایس بہانے بائی دھار ہے
مِل کے میرے نال جے کرن بغاوتاں
دِلی وِچ اُڑا سکدے ہاں دعوتاں
اپیر راجے بالکل کالی بھیڈ نے
بہروارن دی بھُلی بیٹھے کھیڈ نے
سوہنا تیر انداز ہے ہری ہنڈوریا
اوہ وی ہے پر پچھو جی حضوریا
ساڈے نال اونہاں نوں ایہہ روس ہے
شودر نوں کیوں دِتا بھال پردس ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اِکو پنگت وِنچ کیوں گُمّی کھاوندے
لنگر وِچ پرشادے کیوں ورتاوندے
رات کہے جے پنڈت تاں پھر رات ہے
ربّ نوں ہیٹھاں کہن براہمن ذات ہے
گھڑیاں نے من گھاڑت اِنج کہانیاں
شودر دے مُونہہ بھٹیاں جاون بانیاں
ٹُکڑی گل کہ گندی گوند بچاریاں
راجے کڈھن آئے رڑکاں ساریاں
اُٹھو میریو سکھو گور دے پیاریو
چمک وِکھاؤ اپنی میرے ستاریو
آؤ اگے وَدھ کے دُشمن پچھیئے
ذات پات دے بھیت دا مکّو ٹھپیئے
ٹھیک ہے اودھر کھڑی باقاعدہ فوج ہے
ٹھیک ہے ایدھر کیول من دی موج ہے
ایہہ وی ہے پر ٹھیک کہ جتنا پتّھر نے
ٹُٹ ہے جانا پہلے تلے کچّ نے
جو نے سکھیاں سکھو گتکے بازیاں
جو نے ساتھوں سکھیاں تیر اندازیاں
اُج اُنہاں نوں پرکھن والا وقت ہے
ناڑاں دے وِنچ کھولن لگا رکت ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سنگو شاہ جی سیناپت ئیں بھا پیا
رن بھومی دا کن کن جس نے ماپیا
ماما جی کرپال وی ہتھ وکھاؤن گے
جیت مل جی ملاں مار لیاؤن گے
دیا رام تے نند چند ہلے کرن گے
ماہری چند جی دشمن دا گھٹ بھرن گے
بدھو شاہ جی پیر مدد نوں آئے سے
ست سو نفری اپنے نال لیائے سے
پئے جاؤ اک دم شیرو اج دہاڑ کے
واپس مڑنا دشمن اج پچھاڑ کے
حکم گوراں دا پا کے سکھاں سوریاں
الکھ جگائی حق دی پورن پوریاں
کدے وچ میدان دڑ لگے مار دے
دسن لگے ہتھ کئی تلوار دے
دشمن دے وچ گیاں پے ترتھلیاں
بڑے بڑے بلوان وجا گئے ٹلیاں
اک اک کر کے ڈگدے جاندے تھم نے
ویری دے کئی بودھے آ گئے کم سنے
غصہ کھا کے اج فتح شاہ بولیا
ببر شیر دا کس نے لوہا کھولیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایجے ہری چند کول انجھے تیر نے
جو کہ کُل ہمالہ سکدے چیر نے
اگے وُدھو پٹھانوں ریجھاں لاہ لوو
پاؤنٹے وچ ہی جاکے تے ہُن ساہ لوو
جو کجھ لُٹو مال تہاڈا ہوئے گا
شاہی استقبال تہاڈا ہوئے گا
بھیکھن خان پٹھان نے کھنڈا تولیا
شنگو شاہ تے اُس نے ہلہ بولیا
ویکھ کے ایداں مچیا یُدھ گھمسان دا
دل للچایا ماہی سبھ بھلوان دا
ہتھ جوڑ کے ایداں عرض گزار دا
سنگور اج تک رہا ئیں مجھاں چار دا
میرا وی جی کر دئے ہتھ وکھا لوواں
پُٹھے سبدے دو کُو تیر چلا لوواں
سنگور دے کے تھاپی رنڑ وچ ٹور یا
ماہی بٹے وانگوں دُشمن بھوریا
اِک اِک کر کے اُس نے اجڑ ہکیا
تیراں نال سی لشکر اُس نے ڈھکیا
شنگو شاہ دی کیتی مدد کمال سی
اپنے سیناپت دی بنٹیا ڈھال سی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پہلوان دی پہلی ویکھ بہادری
پچھے کِداں رہندی ہور پرادری
لال چند حلوائی کہندا ستگورو
حکم کرو تاں مَیں وی ہوواں سُرخرو
اج تک انہاں ہتھاں تولی تکڑی
برفی وانگوں اُج مَیں کٹنی مکڑی
اہ جو آئے پٹھان نے کلغی والیا
اہناں ناگاں نوں مَیں دُودھ پیالیا
بن کے اہ غدار نے نسّے پاؤنٹیوں
کھا کے میرا اُدھار نے نسّے پاؤنٹیوں
اُج نہیں مَیں موقعہ ستگور چھوڑنا
اُج مَیں ہتھو ہتھ ہے لیکھا موڑنا
ست گور نے مُسکا کے دِتی آگیا
لال چند دے وِچوں لاوا جاگیا
دھرم دے کانٹے اُتے سِریاں تولدا
سُکھوں جاوے گوبند گوبند بولدا
دھڑ دھڑا دھڑ دھڑیاں لاؤندا جا رہیا
ستگور دی شاباش ہے پاؤندا جا رہیا
نہ ہی تھکیا گھٹیا نہ ہی ہاریا
نہ ہی بنئیے والا ٹھونگا ماریا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ماہی تے حلوائی جدوں پچھانیاں
حیرت کیتی خاناں تے جروانیاں
ٹوڑی والے تنگل ہتھ وچ چک کے
رن بھومی وچ کدے جٹ نے ٹپ کے
داتریاں دے نال نے باگھی پاؤندے
لونھاں دے نے بوہل لگائی جاؤندے
لے کے ہتھ ہتھوڑے آئے لوہار نے
چکّ اٹھا کے لے آئے گھمیار نے
لے کے اپنی آر نے موچی آ گئے
اوہ دی وچ وچ آپنے توپے لا گئے
مست چھیڑوآں آ کے چوناں چھیڑیا
درزی ہوراں بخیا آن ادھیڑیا
جھیور چک لیائے ہوڈھے دھنگیاں
ویچن لگے رن وچ موتاں مہنگیاں
چھینبے لگے ٹھیکن چوے رترڑے
پہتی جاندے دشمن تت بھڑ تڑے
کتیاں نے تاں ایویں ہتھ گرما لیئے
دھکے مار کے عربی گھوڑے ڈھا لیئے
آنڈ کھاناں ایسا رندہ پھیریا
دشمن بولے ہائے او ربا میریا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دیا رام پھر پنڈت رَنّ وِچ آؤندا
رہیا اچھوتاں نال جو بھوجن پاؤندا
دیارام اِنج لڑیا چُک دو دھاریا
جِداں لڑدا ہوٹے ورونا چاریا
کُدیا پھر کرپال مہنت ترا لڑا
انگ سنگ چلیا اُس دے کلغی والڑا
موڈھے اُتے رکھیا اُس نے گھوٹناں
اِک اِک کر کے بھنن لگا ٹوٹناں
دُشمن پائیاں مُونہہ وِچ اُنگلاں ساریاں
پھیری جائے مُطہر سِراں وِچ آریاں
سنت ہُراں دا وار نہ اِک وی اُکیّا
جا کے خان حیات دے سِر تے ٹُکیا
پھیر ہوا وِچ گُتکا اُس اُبھاریا
سِر وِچ خان حیات دے مُگدھر ماریا
ٹِڈی وانگوں اُڈے سِر دے چھچھڑے
خان ہوراں نُوں ہِل گئے ساتھی وِچھڑے
لڑیا ڈٹ کے راجا خُوب گوپال سی
پھر وی دُشمن دَل دا مندا حال سی
تیراں دی برسات ہوئی رنّ بھجیا
دوہاں دَلاں دا ہر اِک یودھا پھبجیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بُدھو شاہ بلی دانی نام کما گئے
اِک بھرا دو پُت شہیدی پا گئے
ایسا تیر ہری چند اِک چلا گیا
جیت مل سی امر شہادت پا گیا
مرنوں پہلوں تیر اجیہا چھڈ یا
ہری چند دے چھتے دے وچ گڈیا
کھا کے تے غش ڈگا سی ہنڈوریا
نے گیا چک کے تنبو وچ کھلوریا
ماما جی کرپال نے مارے معرکے
زخمی ہوئے دشمن نوں سنگھار کے
نند چند نے برچھا جھٹ سنبھالیا
کئی پٹھاناں تائیں ہتھ وکھا لیا
کیتے خاناں دے اُس ایداں ڈکرے
جداں جیداں نوں جھٹکا دیئے بکرے
صاحب چند جو سورا چھتری کُل دا
دشمن وچ ہنیری وانگوں جھلدا
لاشاں اُتے لاشاں جا دے ڈیگدا
خوب وکھایا جوہر اپنی تیغ دا
غازی چند جو یودھا اِک بلکار سی
سنگو شاہ نے جدوں بلایا پار سی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کھا کے غصّہ خان نجابت اُٹھیا
گیا کلیجہ اُس دا سینے مُٹھیا
تیگاں تے تلواراں تد چھنکھاڑیاں
رَل لگایا خاناں اُتے پہاڑیاں
خاں نجابت سنگو شاہ تے آپیا
سنگوشاہ وی خان دے اُتے جاپیا
دونویں کھٹے کردے رہے سس کسرتاں
لگے دونویں کڈھن سبھے حسرتاں
دونویں دیپک اپنی اپنی کُلّ دے
دونویں ویر بہادر اِکو تُل دے
یودھے دی تلوار جناں کوئی پچھّ نہ
چلی اوہ تلوار کرے پچھّو کچھّ نہ
پہلا ہلّہ خان نجابت لولیا
سنگو شاہ نے کھنڈا اپنا تولیا
ترچھا کیتا وار نجابت جھول گیا
جاپن لگا مسری وانگوں سوں گیا
ایپر الدم اُٹھیا چوٹ سہارکے
کیتا ایسا وار پینتڑا مار کے
سنگو شاہ دی چھاتی اُتے لگیا
اک پھوارا خون دا اوتھوں وگیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سنگو شاہ نے وار جاں کیتا موڑواں
سر توں لے کے پیراں تیکر توڑواں
خان نجابت ڈکرے ہو کے ڈھٹھیا
کیسر اتے مدھوکر ویکھ کے نٹھیا
سنگو شاہ سی جھٹ دم سورگ سدھاریا
ست گور جی نے "شاہ سنگرام" اُچاریا
سنگوہ شاہ جی بن گئے یُدھ دے بادشاہ
دشمن تک وی کر اُٹھے سن واہ واہ
لڑیا بانکا یُدھ سی سکھاں سیوکاں
نانک گھر دے گولے نام دے سیوکاں
سارا اپنا زور ہری چند لا گیا
ست گور جی دے تیر توں مُکتی پا گیا
چھڈ گئے میدان سی بائی دھاریئے
سکھ مناؤندے خوشیاں چک دو دھاریئے
پاوا بائی دھار دا جس دم ڈولیا
دھن گورو گوبند شو الک بولیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بھنگانی یُدھ حِصّہ دُوسرا

(گورُوصاحب جی دا آپ میدانِ جنگ وِچ اُترنا)

سنگوشاہ جد ہو گیۓ بینا پتی شہید
ست گور اپنی جیت دی چھڈّی نہ اُمید
اِک تیر دی ستگورُو پھڑ کے ہتھ وِچ نوک
دھرتی اُتے لکھیا اوسے وقت شلوک
"مار نجابت خان کو سنگو جُجھے جُجھار
ہا ہا اِہ لوکے بھیو سورگ لوک جیکار"
ہری چند سی مورچھت آئیا اُستوں ہوش
رن بھُومی وِچ کُدیا کھا کے انّھا جوش
ہری چند سی سُورما وڈّا تیر انداز
شہرت پھیلی اوس دی نیڑے دُور دراز
پُوجا کردا اوس دی سارا راج ہنڈور
اُس دے بانی دھار وِچ قصّے نے مشہور
سارا دیش پہاڑ دا کردا اُس نوں چور
مارے تیر ہنڈور چوں جا پہنچے لاہور
اُس نوں بُدھ پہاڑیۓ کردے نے پرنام
اُس دے ناں تے رکھدے پوتریاں دے نام

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سُفنے لین پہاڑ ناں اُس دے دن تے رات
بُلبیاں کنج کواریاں ڈورن اُسدی بات
گبھرُو بانکے دھار دے اُس نوں کرن پیار
اُس نوں بودھے آکھدے لوہے دی دیوار
پریہیاں دے وچ اوس دی ہوئے ہمیشہ گل
بل راجے دے وانگ ہے اُس دا باہُو بل
اَج تک اُس دا تیر نہ اِک وی گیا خطا
اُس نے تیراں نال ہے بدّھی ہوئی قضا
ایدھر گورو گوبند ہے دُنیا دا سرتاج
پُتر پُرکھ اکال دا گُورو غریب نواج
متھے اُتے بجلیاں چمکن بے شُمار
جوت نورانی دمکدی مستک دے وچکار
نکھاں پُورنماشیاں پلکاں دے وچ بند
اِک اکھ سورج جاپدی اِک اکھ جاپے چند
دیس دھرم ہے آکھدا ساڈا ایہیو نک
دے کے پریم پٹولڑے دیندا پردے ڈھک
کرناں وانگوں پھُٹیاں مستاں نشئی جوان
جلوے نکی مچھ دے اکھاں نوں چندھیان
دو ہوٹھاں دے بلدیاں اِنج کھڑے مُسکان
جِداں مِلن وصل تے دھرتی تے اسمان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چمکن وانگ ستاریاں ستگورجی دے دند
رسناں اُتے نچدے کئی سہر کھنڈی چھند
سمرن پُرکھ اکال نوں بانی پڑھن انوپ
نانک نانک بول کے ہو گئے نانک رُوپ
چھاتی وانگ ہمالیہ موڈھے گگن وشال
دل وچ درد جہان دا جذبہ بے مثال
ہتھاں وچ نے پرکتاں مالا تیر تُفنگ
سنت سپاہی سوُرماں لڑے دھرم دی جنگ
باڑو گورو گوبند دے ملے تے شہ زور
گوڈیاں تیکر پہنچ کے کھاون مست ہلور
پیراں وچ نے منزلاں قدماں وچ رفتار
گورچرناں دا بھور ہے سارا ہی سنسار
چال شاہانہ ویکھ کے رُک جاون دریا
ٹھاٹھ فقیری ویکھ کے مر مر جائے ادا
چڑھیا رُوپ اگمڑا یوسف ہوٹے قربان
قدرت عاشق ہو گئی مچل پئے ارمان
کٹیاں جان چوراسیاں لٹے کے جس دا نام
کردے جس نوں دیوتے جھک جھک کے پرنام
دھرتی تے آکاش تک پہنچی جس دی ذات
بانی تے وچ صفت ہے صفت صفتاں وچ بات

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جہاں بلی دے درس نوں جڑ جاندے نے ٹھٹ
واراں گاؤندے اہدیاں پنڈو پنڈ نے بھٹ
پھیر اہدے انیالڑے ایسی بھرن اڈان
مات لوک نوں چل کے سورگ لوک تک جان
سنگور نوں جد ویکھیا ہری چند بلکار
ماری دوروں اوس نے شیراں جہی للکار
پاسا ویکھ کے پلٹیا لگا رخ پلٹاؤن
تیراں دا سکھ فوج تے لگا مینہ ورساؤن
پر لوہے فہردی بہت ہویا نقصان
گھوڑے تے چڑھ نترے سنگور تد میدان
ہری چند وی آگیا لئے کے کجھ جوان
چک لے آپو آپنے دوہاں تیر کمان
سنگور کہا بہادرا کر تیہ پہلا وار
سور بیرتا نال ہے سانوں بہت پیار
ہری چند تد ماریا اپنا پہلا تیر
گھوڑے نوں آ لگیا ہس پیئے بلبیر
گھوڑا زخمی ہوگیا سنگور ماری چھال
کر لئی اپنے سامنے جھٹ فولادی ڈھال
پیر آسن گور لا لیا لگے پھر مسکاؤن
دوجے اس دے تیر دا لگے وار بچاؤن

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دُوجا تیر وی تھڑکیا گیا نشانہ چُک
ستگورجی دے کن دے کولوں لنگھیا جُھک
تیجا تیر سی ماریا اُس نے متھا ٹیک
ست گورجی دے لک دی پیٹی دتی چھیک
(فریدا) "رتی رت نہ نکلے جے تن چیرے کوئے
جو تن رتے رب سیتوں تِن تن رت نہ ہوئے
چھلتر وانگوں تیر دی چھٹی گوراں نوں نوک
ستگور بولے سورما وار میرا ہن روک
مینوں بان ہے لگیا جاگ پیا ہے روس
تیری موت نے یودھیا مینوں ہے افسوس
ستگور نے تد سمریا پہلوں پُرکھ اکال
سرب لوح نوں پُوجیا اِنہاں شبداں نال
"اُس کرپان کھنڈو کھڑگ تُپک تیر ار تیر
سیف سروہی سیھتی یہی ہمارے پیر"
دھریا اُنج کمان تے ست گور نے تد بان
جداں اندر دھنش چوں جھل پوے طوفان
اُڈیا اُڈنا سپ سی لیا ہری چند ڈنگ
گیا سینچ اس چیردا یودھے رہ گئے دنگ
"کبیر ست گور سورمے باہیا بان جو ایک
لاگت ہی بھوئے گر پریا پرا کلیجے چھیک"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

عشش عشش کر کے ست گورو لگے اگے فرمان
دیو لوک وچ پہنچیا ہری چند بلوان
راجے نبھجے جاوندے جمنا ول اخیر
پچھوں آ کے ٹھکدے موراں دے وچ تیر
گری ندی دے وچ سی دِتیاں چھالاں مار
لے کے بھرلے کشتیاں پہنچے پرلے پار
راجے نکلے کھوکھلے جداں ڈھولی ڈھانگ[1]
رڑھے زہاڑے موت دے اُٹھی خونی کانگ
ست گور نے دِن تیرھویں مار لیا میدان
مارے گئے ہر کدھویں راجے اتے پٹھان
بھیکھن خاں اج اپنی لگا جند لکاؤن
جداں چھیڑ کے ڈومناں منڈے جان بچاؤن
ہسن لگے سِدھ سی نچے بیر بیتال
بھوت پربت جنیت سی لگے پاؤن دھمال
گرجھاں گِدھ سی چیکدے چونڈھن لگے ماس
یُدھ بھومی ول ویکھ کے ستگور ہوئے اُداس
کہندے مورکھ راجیاں ٹھونس ہے دتی جنگ
اج ہزاراں دیویاں توڑ لئی ہے ونگ

---

[1] بھنگانی میدان دے پچھے کھڑا کھوکھلا پہاڑ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بیوہ ہوئیاں بیگماں کھُسے ہار شنگار
اکو ایسے گل توں بھیڑی ہے تلوار
ایپر مُچکنا دھرم ہے اُس ویلے کرپان
جد کہ حیلہ ہر کوئی ہو جاوے بے جان
ہری چند دی لاش دے پہنچے ستگور کول
اُس دی لاش نوں ویکھ کے کھولی بخشش جھول
اپنے پٹ تے رکھیا ستگور اُس دا سیس
دیو مُورتی نوں جان دی دِتی پھیر اسیس
حشراں تک نہ کیرنا ہنجو جس اک ویر
دُشمن دی اج لاش تے اُٹھے ہنجو کیر
ہے کوئی دُنیا والیو ایسا بلی مہان
دُشمن دا جو اس طرحاں کردا ہوئے سنمان
ہر اک سکھ شہید دا کیتا گور سنکار
گودی وِچ سر رکھ کے کردے رہے پیار
چُمیا سنگھو شاہ تے جیت مل دا مُکھ
کہن نہاڈی سُوریو دھنّ جنیدی کُکھ
کیتا دُشمن نال وی اکو جیہا سلوک
کڈھیاں باہر گولیاں لائیاں جو بندوق
ہر اک زخمی پا رہیا ملہماں تے شاباش
ہر اک ہندو سکھ دی بھر سسکاری لاش

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بدھو شاہ جی پیر دے جنے مرے مرید
قبراں وچ دفنا لئے سبھو امر شہید
حاضر ہوئیاں رانیاں لاشاں دتیاں موڑ
سنی ہون نوں ستگورو دتا سبھ نوں ہوڑ
گور وی فتح مناوندی پاونٹے آئی فوج
ناہن سبھ ہرشا گیا اُڈن لگی موج
ڈھالاں بھر بھر ونڈیاں موہراں گورو انعام
رکھیا صاحب اجیت سنگھ کنور صاحب دا نام
لوک اتے پرلوک دے لوکاں لئے ور دان
بدھو شاہ جی پیر دا خوب ہوئیا سنمان
حکم نامہ اک بخشیا، نالے اک دستار
بخشی اک کرپان سی موہراں پنج ہزار
صدقی بدھو شاہ نے منگی منگ عجیب
کہندا ست گور میریا میرے کھول نصیب
بخشو کنگھا اپنا جس وچ اٹکے وال
"ہوئے مبارک" لاواں چم چم اکھاں نال
کنگھا تیرا ویکھ کے یاد کروں بخشند
کیتا ابڈی فوج دا کنگھا کنج گوبند
والاں وچوں داتیا آؤنا ایہو خیال
دشمن تیرا اکر سکے ونگا اک نہ وال

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

لے پیغمبر دا پوتر وال

ستگور کنگھا بخش کے لائیا چھاتی نال
بُدھو شاہ سی ہو گیا ندریں ندر نہال

کاہلوریں باندھیو آن انندپُور گاؤں

پاؤنٹے دے وِچ وس کے ستگور چار کُو سال
واپس چالے پا لیئے ناہن چوں پرتپال
ستگور ٹوری فوج سی سِدھی پُری انند
کیتا رستے دُوسرے جانا آپ پسند
پہلا ڈیرا لا لیا لاہڑ سی داتار
تیراں دِن سی کھیڈیا ایتھے گورُو تِسکار
ستگور جی دے نال سی پنج سو سِکھ جوان
چوٹ نگارے لگدی جھولن پیئے نِشان
گھلیا راجے میدنی اپنا خاص وزیر
درشن بھیٹا گھلیاں اُس نے بے نظیر
راج نیتیاں ورتیاں راجے سوچاں سوچ
ستگور تائیں مِلن نوں کیتا اُس سنکوچ
مُخلص گڑھ وِچ ٹھہر کے مُخلص گورُو حضور
پنڈ ٹابرا تاریا کیتا نورُو نور
گئی ریاست رامگڑھ خوشیاں وِچ ہرشتا
حد کے اوتھے ستگورو ڈیرا لیا لگا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

راجہ لئے کے آکیب بھیٹا بے شمار
گھوڑے رسداں پالکی بستر تے ہتھیار
راجے تائیں بخشندے ستگور اک کرپان
جدی جڑاو مٹھ دی کاریگری مہان
اک ریاست ہور سی رائے پور جس دا نام
اُس دے اندر پہنچ کے کیتے گور بسرام
ایس ریاست وچ سی رانی کردی راج
اُس نوں جا کے تاردے گورو غریب نواج
گور چرناں دے نال سی اس رانی نوں پریت
دنے رات سی گاوندی گوبند گور دے گیت
کہا وزیراں اوہدیاں رانی آجا باز
ہونا سارے راجیاں تیرے نال ناراض
رانی کہندی مورکھو خوف کرو سبھ دور
آیا سچا پاتشاہ میرا پیتا حضور
گونج پیاں شہنائیاں سج گئے دربار
ہوئے منوہر کیرتن آسا جی دی دار
محلاں وچ پردسدی رانی ہتھیں تھال
سنگت لنگر چھکدی ڈاہڈی شردھا نال
ست گور نے تد اُٹھ کے دتے چالے پا
رانی دا پُت بل رہیا گھُٹ گھُٹ جپھیاں پا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اُس دے سِر تے رکھیا سَتگور اپنا ہتھ
کہندے سِکھ بنا دِنا پُتّر نوں سر لتھ
پھیر سِروپا بخشیا اِک ڈھال کرپان
دِتا گُٹکا اِک سی بانی دی جو کھان
رانی کیتی بھینٹ سی اِک سُنہری زین
گھوڑے شستر خِلعتاں تحفے کئی حسین
لُوڈے ناڈے نا بھیوں گئے ڈھکولی پنڈ
مہکے پھلاں وانگ سی تھوہراں اتے ارنڈ
سَتگور پہنچے کوٹلے مالک جِہدے پٹھان
کیتا خاناں خُوب سی سَتگور دا سنمان
سمت چڑھی سترھویں گئے چھتالی سال[۴۶]
پہنچے پُری انندسی جِس ویلے پرتپال
پھیر دوبارہ اُس طرحاں وسّی پُری انند
بھر بھر ونڈے جھولیاں پُورن پرمانند
ہو گئی پُری انندسی بھیم چند نوں مُکت
راجے سبھ گھبرا گئے اِیسی سوری مُکت
ہُم ہما کے آ گئے واپس سارے لوک
لِکھے سچّے پاتشاہ نِند ایہہ امر سلوک

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

(سلوک)

"کہا لگے برنن کروں پجیو جدھ اپار
جو لُجھے جُجھے سبھے بھجے سُور ہزار
جُدھ جیت آئے جبے ٹِکے نہ تن پر پانو
کہلور ئیں باندھیو آن انند پور گانو
جے جے نر تہہ نہ بھرے دینے نگر نکار
جے تہہ ٹھور بھلے بھرے تنے کری پرتپار"
چار سے پاسے گونجدی ستگور دی جیکار
رکت بیچ آ بیجیا پھتراں دے وچکار
لگے کڈھن کھنڈیاں نیتاں نال سیاڑ
ویکھ گورو دا حوصلہ نیویں ہوئے پہاڑ
بولی پُری انندسی واہ واہ گوربخشند
دھن گورو گوبند ہے دھن گورو گوبند

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چھتریو بلوانو اپنا دھرم پچھانو

او دُرگا نوُں پُوجن والے چھتریو اوسے آؤ
خیر مُبارک دھرم تہانوُں اپنا دھرم نبھاؤ
بُت پُوجن دا وقت نہیں ہے پُوج لوو رن چنڈی
دیوی پرگٹ کر نہیں سکدے بھیکھی اتے پاکھنڈی
پتّھر پُوجن والے لوکو نکتہ اک سمجھاواں
کنکر کنکر تے کس لکھیا شنکر دا سرناواں
کس نے لایا ہر اک شئے دے پچھے ہے پرچھاواں
جس نے آد پُرش نوُں رچیا اُس نوں صدقے جاواں
"اوّل اللہ نوُر اُپایا قدرت کے سبھ بندے
ایک نوُر تے سبھ جگ اُپجیا کوُن بھلے کوُن مندے"
پتّھر نوُں جے ربّ کہو تاں پربت نوُں کی کہیئے
جیکر دل وچ جنگل اُگے منگل وچ کیوں رہیئے
صد افسوس کہ جیون نالوں توڑ ہاں بیٹھے رشتہ
صد افسوس کہ غیرت والا کر گیا کوُچ فرشتہ
مُردے تے بے جان دی پوُجا لوکیں جم جم کردے
کائر لوکیں اِک اِک دِن وچ سو سو واری مردے
اورنگ زیب توں ڈر کے پنڈتاں دِتی ہے ایہہ سکھیا
"بادشاہاں نوں جزیہ بھرنا شاستراں وچ لکھیا"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

روٹی دے اک ٹکڑے خاطر دتی وچ آزادی
چھتریاں دا دھرم بنایا جنہاں نپنسک وادی
پتھر پوج پجاری ہردم چلن چال کچالاں
سانوں دھنے جٹ دیاں ہر ویلے دین مثالاں
ٹھیک ہے دھنے جٹ نے بھگون پتھر وچوں پایا
خود بھگوان نے کاما بن کے اسدا ہل چلایا
دھنا جٹ سی روٹی کھاندا کرڑی محنت کر کے
مٹی نال سی مٹی ہوندا کھیتاں وچ مر مر کے
پنڈت ہوریں جان بجھ کے چکدے نہیں ایہہ پردہ
مدد کرے بھگوان اوہدی جو اپنی مدد ہے کردہ
جہڑے ویہلڑ ہیٹ پجاری بیٹھ ویہلیاں کھاون
کم کرن دی تھاں دے اوہ کداں گن سمجھاون
دھنا جٹ سی ان اگاندا اوہ تے تھکھ اگاندے
اوہدے پلڑ وچاون ٹلیاں اوہ نے ڈھڈ وجاندے
سنکٹ کال دے وچ وی کاما رہندا ہر دم صابر
اک پل جس نوں ویہلا بہناں لگے موت برابر
کرنی نوں بھگوان اوس دا کرتی روپ چ ملیا
کرتاں والے ہتھاں دے وچ محنت دا پھل کھلیا
مکدی گل کہ نال لگن دے پتھر موم نے بن دے
کرتی دے تاں مڑکے وچوں لکھاں سورج چھن دے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دیوی پرگٹ کر نہ سکدے ویلے پیٹ پجاری
اپنی قوم دے نالوں رکھی گوگڑ جنہاں پیاری
دیوی پرگٹ ہون دے قصّے ناہیوں ثابت ہونے
اگلے پچھلے چھتریو جے دھوو سارے دھونے
کدّھے جدوں شوالک لاٹاں اُبلے جدوں ہمالہ
نام تبسیں ہور کھدے اُس دا پاک پوتر جوالا
پربت وچوں اگ جے نکلے تاں تُسیں متھے ٹیکو
لاوے مُونہوں جھگ جے نکلے تاں تُسیں متھے ٹیکو
اےپر سینے وچ جو اگاں بل رہیاں نے ساڈے
اوہیو اگاں بل رہیاں تے دل دے وچ تہاڈے
دیش دھرم دی ایہہ بدنامی کد تک متھے لاؤ گی
لاٹاں والی کدوں جوالا چنڈی چوں پرگٹاؤگی
اپنے دل دی اگ نوں پُوجو چھتریو بلوانو
برفاں دے وچ اگ اُگاؤ کوتیو تے ودوانو
دیوی پرگٹ ہو سکدی ہے جیکر جگ رچا کے
لکھاں دی سامگری جیکر اگنی وچ جلا کے
ناں تے صرف امیراں نوں ہی دیوی درس دکھاندی
نردھن اتے غریباں دی فریاد سُنی نہ جاندی
لکھاں دی سامگری جو پاکھنڈی کیتو منگدا
اوہدے نال خریداں کیوں نہ دارو سکّہ جنگ دا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

شاہی فوج نے ساڈے اُتے لائیاں تیز نگاہاں
ہر پاسے تے پھنیئر کالے ملّی بیٹھے راہاں
اس ویلے ینُوں لکھ برابر اک ٹکہ اک دھیلی
اس ویلے تاں کھڑگ ہے میری اکو اک ہی بیلی
اک اکال پُرکھ دی مہماں میں ہاں گاون والا
پنڈت جی دسے جھاتسے وچ میں نہیں آون والا
دیوی ناں ہے جن شکتی دا جو ہے لوکاں اندر
ہر اک کوشش دیوی ہے تے ہر اک من ہے مندر
نوہاں دھیاں کنجکاں نوں ہی دیوی سمجھن شاکر
گھر مندر وچ کھیڈ جو کھیڈن اوہیو ساڈے ٹھاکر
تد تک ینُوں اشٹ بھجی دے قصّے نہ سُنواؤ
جد تک پہلوں دو باہاں دی طاقت نہ دکھلاؤ
آؤ آپنے بازو دے اج زوراں نوں ازمایئے
دُرگا اُتے بھوانی نوں اج تیغاں وچ ڈھلیئے
اس دُنیا دا رُوپ نکھارو ایہو دُنیا مٹھی
پچھلی دُنیا یاد نہیں ہے اگلی کس نے ڈٹھی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پرگٹی چنڈی چنڈِ کا کرپا نِدھ کرپان

ست گور سچّا پاتشاہ سرب کلا سمرتھ
بھری سبھا وِچ بولدے چنڈی بھڑکے ہتھ
دیوی پرگٹ ہوگئی ویکھو چتر سُجان
اج بنی ہے دُرگشا ساڈی ایہہ کرپان
ایہو چنڈِی کھنڈِکا ایہو بھوانی رُوپ
دُبینتاں دی رت سکری ایہو شیرنی چوُپ
نربل تے بل ہین دی رکھشک ہے تلوار
ایہو جوالا بھڑکدی دُشمن دے وِچکار
ایہیو کرے حفاظتاں دھرم چڑھے پروان
اِس نُوں آیا پُوجدا جُگ جُگ توں انسان
ایہو راکھی امن دی جنگاں بیندی جت
چھتوے منتّر اپتے وَیری کردی چِت
ایہیو شدھیا سانبھوی گوَری للِت وشال
نیل کنٹھ کھیمنکری مہاں لکشمی مہاں کال
چنڈا تے چنڈ نائیکا انو رُوپ وِکرال
شنکھ گدا ترشول ایہہ دھنش کھڑک ارڈھال
بھدر کالی شیتلا شیراں والی ماں
مُنصف تے انصاف ایہہ ایہدے ہتھ نیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

تا مر درمکھ چھچھرا ایسے نے سنگھار
ایہو شکت بھنڈار ہے اشٹ بھجی آکار
مہاکھا سُر جہے راکشش اہں نے دتے چیر
ایہو جوالا کالکا جگد ممبے بلبیر
ایہہ بھگوتی بھگوتی کردی جو اُتہاس
بانے پوندی کیسری پہنے رکت لباس
اُسے مہری کرپالڑی کرپا ندھ کرپان
نمسکار ڈنڈوت ہے ٹہنوں گئی ندھان
"پرتھم اُپادہ جگت تُم تُم ہی پنتھ بنائے
آپ تُوہی جھگرا کرو تُم ہی کرو سہائے
مچھ کچھ باراہ تم ، تم باون اوتار
نارسنگھ بودھا تُوہی تُوہی جگت کو سار
تُوہی رام سری کرشن تُم تُوہی بشن کو رُوپ
تُوہی پرجا سبھ جگت کی تُوہی آپ ہی بھوپ
تُوہی بپر چھتری تُوہی تُوہی رنک ار راؤ
سام دام ار ڈنڈ تُوں تُم ہی بھید اپاؤ
سیس تُوہی کایا تُوہی تُیں پراتی کے پران
تیں بدیا جگ بکتر ہوئے کریں بید بکھیان
کال تُوہی کالی تُوہی تُوہی تیگ ار تیر
تُوہی نسانی جیت کی آج تُوہی جگ بیر

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

تُمیں گُرز تُم ہی گدا تُم ہی تیر تُفنگ
داس جان موری سدا رچھ کرو سرنگ
چُھری قلم رپ کرد تن خنجر گُدا نائے
اردھ رزق سبھ جگت کو موہ تُم بُہہ بچائیے
تے نیرالے سنر اُٹ ہرگ انتک سم بان
تُم بیرن پر ہفتے ہنو بھورو نبجے کرپان"
لائی مستک چُم کے چنڈی چید بخشند
بولے دیوی دیوتے جے جے گور گوبند
سارے سکھاں سیوکاں کیتی تد ڈنڈوت
کہندے نینعاں نال ہے اساں ویادھی موت
چوٹاں نہیں سہاردے انکھی غیرت مند
ہمر بھگوتی توڑنے ویری دے ہُن دند
برفاں دے وچ لائی ستگورنے جاں اگ
ایس خوشی وچ ستگورو اِک رچایا جگ
رسماں توڑ پُرانیاں گورو غریب نواج
صدیاں بدھی چلدے وتے بدل رواج
سبھ نوں پہلوں ست گورو نشودر لئے سُلوا
پنگت وچ پرشادسی دِتا خود ورتا
پنڈتاں نے رچواڑیاں کیتا وڈا روس
نھاں نھاں کردے نندیا گورو صاحب نوں کوس

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اُیپر سبھے پاتشاہ کیتی نہ پرواہ
بناں براہمن ذات دے لگے کرن نباہ

بھیجے اوہناں نر ملے کانشی تے پریاگ
گھر گھر ودّیا پاؤن دی لہر پئی اِک جاگ

آئے سِکھ کے نِرملے پڑھنا وید پُران
سارا آن اُلٹھیا اوہناں گوڑھ گیان

اگے ہر تیوہار نے پنڈت دی سی پُچھ
اگے پنڈت سمجھدے ہر اِک نوں سی تُچھ

سدا مہورت پُچھدے آئے اَن پڑھ لوک
جد دی کم ارنبھدے پنڈت دیندے روک

لگن دِشاواں کڈھدے مطلب دے انوسار
جے نہ کوئی من دا پاؤندے وِگھن ہزار

برکھا رُتے پُچھدے پنڈت توں کرسان
ہل چلائیے کس گھڑی دسّو ہے وِدوان

دھرتی ہے ہیٔ جاگدی جاں کہ سُتی گھوک
وہماں سہماں نال سن بھرے پیلے بھوک

گھرچوں نکلن لگیاں پُچھدے شبھ اشبھ
دُکھ دلدّر وِچ سی گئے وِچارے کھبھ

رکھ سرآؤندے سی پنیترڑے جا کے پنڈوں باہر
نہ کوئی کردے محنتاں نہ کوئی کردے آہر

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جیکر رُسدے دیوتے پنڈت لین منا
گئوآں سن منساوندے کر کے آپ اُپا
اُن دھن لیندے دان سی آن ویدوے رول
کہی دڑوپے کنک دے کئی پڑوپے چھول
ایداں کھا کے مُفت دے ہُنڈّے وُتّن سُوّن
دیوتیاں نوُں دیو جی کردے سن پرسّن
اِک چھِنچھر دیوتا سبھ توں بڑا غُصَیل
ہر پڑوا کے لبھدی جس دے مَن دی مَیل
دان اوہ منگے ماہنہ دا لوہا تانبا تیل
دیندا بھَبڑے پھَندرے سَو وَل پا کے میل
وار چھنچھر بال جو لوہا ٹُھک لبھاؤن
بڑی بےسگنی سمجھ کے اُس دا بُرا مناؤن
مُکدی گل کہ پنڈتاں خُوب ڈرائے لوک
بُزدِل سُست بےہمتے سگُل بنائے لوک
ست گورو جی نے کھولیا بھرماں دا خبد پاج
ذات پات دے بھید توں مُکت ہوئے محتاج
اِنج مِٹائی سَتگورو نفرت دی دیوار
بولے سی پھر گج کے اِنج میرے داتار
"بھیکھ دِکھائے جگت کو لوگن کو بس کین
انت کال کاتی کٹیو باس نرک مو لین"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

(کبیر) بانس بڈائی بوڈیا اینوں مت ڈوبو کوئے
چندن کے نکٹے بسے بانس سگندھ نہ ہوئے"
(کبیر) "چندن کا بروا بھلا بیڑیو ڈھاک پلاس
اوئے بھی چندن ہوئے رہے بسے جو چندن پاس"
"نیچاں اندر نیچ ذات نیچی ہوں ات نیچ
نانک تن کے سنگ ساتھ وڈیاں سیو کیا ریس"
اُچی نیویں ذات دا کر کے بنھ بند
سودھے سچے پاتشاہ اپنے پھیر مسند
چندرے کیتنے ہضم سی جس جس بے ایمان
سخت سزاواں نال سی کیتا سب بھگتان
نھاں نھاں گھلے حکم سی سنگور سنگت پاس
آ کے مایا اپنی آپ کرو ارداس
"تلسی" ایداں ستگورو دتے توڑ پکھنڈ
ذات پات دا ہو گیا چکنا چور گھمنڈ
سنی گئی جد اس طرحاں شودر دی فریاد
ہر اک ردا پکاریا ستگور زندہ باد

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گورُو گوبند سنگھ

آدرُوپ

(صاحب گورو گوبند دی من ہی من ارداس)

جد ساجن لگے خالصہ اک رُوپ بنا کے خاص
ایوں کیتی گورُو گوبند نے تد من ہی من ارداس
گورُو نانک میرے پاتشاہ مینُوں بلیا ہے کجھ وقت
مَیں ناڑ ناڑ نُوں بخشتاں ہُن اگاں بھریا رکت
اُج دیا دھرم نُوں ستگورُو ہَیے خطرہ بڑا جہان
اہدی رکشا خاطر صاحبا مَیں چُکی ہے کرپان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جو چھیویں گور دے وقت نوں ہن لڑدے آئے سکھ
اوہ ویرگتی ہن پا گئے لکھ سورمتائیاں لکھ
اَج بار بار ہے آ رہی ہیتوں اکو اک ہی سوچ
بَس ساجیاں سنگھ نرالڑے اِک نواں بناواں پوچ
بَیں یُدھ جیتنی جتنیا بَیں بھتیا یُدھ نداؤن
شاہزادہ نالے عہدیئے نہ آئے رَن گرماؤن
اَج اِک حقیقت کھُل گئی کُل جان گیا سنسار
نہ کدی جُھکایا جا سکے ایہہ سچّا گور دربار
گورُو نانک سچّے پاتشاہ اج آوا چلبیا اُوت
اِنسان نے مردے جارہے تے جم رہے جم دُوت
نُوں سبھے قوماں دسیّاں سَن اِکو دی سنتان
توُں دسیّا سکے ویر نے کُل دُنیا دے اِنسان
توُں دسیّا سارے رَستیاں دی منزل اِک اخیر
تُوں دسیّا سچے رب دی ہے بندہ ہی تصویر
تُوں دسیّاسی مانکھتا ہَے سبھ توں وڈا دھرم
تُوں دسیامیل محبتّاں ہن سبھ توں وڈا کرم
تُوں دسیا دُنیا والیو ہے مانس دی اک ذات
پر بے قدراں کی جاننا کی ہندی ہے سوغات
تُوں جس دی جیل چ چکیاں کدی دِتیاں سن چکرا
توں جس بابر نُوں نام دا اِک دِتا جام پلا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اُج اوسے دی اولاد نے پھر چُک لئی ہے اُت
اوہناں سارے بھارت ورش دی اج چُوس لئی ہے رت
تعلیم محمدؐ صاحب دی اُنہاں رکھ دِتی ہے طاق
متبرک ناں اسلام دا اُنہاں وِچ بِلایا خاک
نہ جانئے کِس تھاں لکھیا نئیں اِنج ودھاؤ دِین
تلواراں رکھ کے دھون تے منواؤ اپنی این
اوہ اِہناں دا ہی خُون سی جو ہویا شاہ سلیم
جِہنے دیگاں وِچ اُبالیا میرا ارجن گُورو عظیم
اُوہنے تتی تَوی بِٹھا لیا جد ساڈا گوتم بُدھ
تد اُٹھے ہر گوبند جی میرے دادا ایس وِرُدھ
اُہناں میری پیری والڑی تد پہنی سی تلوار
اُہناں سامراج دی فوج نوں تد دِتی کرڑی ہار
جد کر کے بند خلاصیاں سن ٹُر گئے بندی چھوڑ
تد میرے پِتا حضورؐ نے تیرا پنتھ چڑھایا توڑ
گُورو نانک میرے بابیا تینوں کِنج سُناواں حال
کِنج تیری ناویں جوت نوں ہے ماری پھُوک چنڈال
گُورو تیغ بہادر ہو گئے ہن دِلی وِچ شہید
پنجاب ہے بنیا کربلا تے اورنگ زیب یزید
اِہ اورنگ زیب ہے بادشاہ جاں بچڑاں دا سردار
اِہنے تھاں تھاں قتل عام دا ہے کیتا گرم بازار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

تیری بھگتی دے وِچ صاحبا اج شکتی لگا پاؤن
تیرے رستے اُتے ٹور کے راہ لگّاں نویں بناؤن
تُوں دسیا جو آدرش ہے اوہنوں چڑھو نرالی آب
ہن ایسا سکھ مَیں ساجنا نہیں جہدا کوئی جواب

وِساکھی توں اک دِن پہلاں

سولاں سو ۱۶۰۰ دا سن سی چڑھے نڑھنویں ۹۹ سال
جد کہ سچّے صاحب نے لیلا رچی کمال
جٹاں فصلاں سانبھیاں اُچے بوہل لگا
پہنچے پوری انند سی خوشیاں وِچ ہرشا
شستر لے کے آ گئے سیوک بے حساب
ستگور شرنی آ گیا سارا ہی پنجاب
چڑھیں ڈھاکہ ڈِگیا کابل تے قندھار
آئے سکھ بنگال دے آیا کُل بہار
آیا دکھن چل کے پُورب پچھم نال
اُنہاں دے حل ہو گئے مشکل سبھ سوال
ڈھول ڈھمکے وجدے گُونجے ست کرتار
بندنا کردے سکھ سی ستگور دے دربار
چار دے پاسے رونقاں خوشیاں بے شمار
داتے دے بھنڈار دا انت نہ پارا وار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ہر اک ہونٹھ پُکار دا کھُلے ہوئے دیدار
دھن دھن بخشنہار ہے دھن دھن بخشنہار
ایپر جانے اُج کیوں سنگور نے خاموش
سُورج مُکھ تے لشکدا کوئی الٰہی جوش
شاید سُرت خیال نوں لئے گئے وسم دوار
دونویں لوچن مُوند کے لائی لو کرتار
مستک اُتے لشکیا تیجا نُوری نین
کی ہوندا فرمان ہے سُنگت سی بیچین
ایداں کھوہلے ہونٹھ سی عالی گورو جناب
جیداں کھوہل کے پتیاں کھڑدا پھُل گلاب
مہکاں وانگوں اُڈ کے مُکھوں نکلے بول
اَج بس سبھ کجھ ونڈناں کجھ نہیں رکھنا کول

سنگورجی دی ریجھ

گور گوبند صاحب سوچدے کِنج تیجا پنتھ چلاواں
بس کدھ کے سارے کھوٹ نوں اک خالص قوم بناواں
بس کیس رکھا کے سیس تے سر تلیاں تے ٹکواواں
کوئی وال نہ ونگا کر سکے میں ایسے سنگھ سجاواں
جو بچن نانڈو قہر دا حد تیغاں تے بچواواں
جو کرن مخولاں موت نوں حد داراں تے چڑھواواں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ئیں مہاکال نوُں بھر کے اِک پرلو جئی لیاواں
ئیں نال سوا لکھ دُشمناں بس اِکو سِکھ لڑاواں
جد کھوپر سِتھنڑ سیس دے ئیں جھولی وِنج پُواواں
جد چُھٹن پھوآرے خُون دے ئیں گنگا نویں وگاواں
ئیں اپنا جیون آپنے سبھ سِکھاں چوں ورساواں
سربنس لُٹا کے اپنا ئیں شبد ہزارے گاواں
نہ جھگڑا زن زمین دا نہ زر دا لوبھ کماواں
جے پاون پُت شہیدیاں ئیں لکھ لکھ شُکر مناواں
نہ بننا چاہوواں بادشاہ نہ اپنا حُکم چلاؤناں
نہ کوئی ریاست ہَے میری نہ وکھرا مُلک وساؤناں
اِک پنگت وِچ بٹھال کے ئیں اِک جیا ورتاؤناں
ئیں ہندو مُسلم سِکھ دا اِک سنگم نواں بناؤناں
ئیں بھیکھن شاہ دے خواب نوُں ہے پُورا توڑ چڑھاؤناں
ئیں بدھو شاہ جئے پیر نوُں ئیں عارف نوُں وڈیاؤناں
ئیں نبید خان جرنیل نوُں ہے چھاتی نال لگاؤناں
ئیں گویا جی نند لال دا ہے رج کے مان ودھاؤناں
میرے ذمے لگا فرض ہے ئیں اس نوُں توڑ نبھاؤناں
اِنساناں نوُں انساں دا ئیں اصلی رُوپ وِکھاؤناں
ئیں مُغل حکومت نال ہے بس ایسے لئی ٹکراؤناں
ہر جبر ظُلم دے ساہمنے مینوں آندا نہیں جُھکاؤناں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بس پنج تت دا ہاں پُتلا نہ مینوں ربّ جتاوٹناں
اِہ جسم ہے لیکھے لاوٹناں اپنے پھیر کدوں ہے آوٹناں
مَیں پنج پیارے ساجنے پنج ککیاں نال سجاوٹناں
پنج ندّیاں دے پنجاب نوں مَیں دنیا وِچ چمکاوٹناں
جو لگاں لاوُن ٹہنیریاں اُنہاں گلشن نوں مہکاوٹناں
میرے خون جو بوٹا پالناں نہیں حشر ان تک مُرجھاوٹناں

سر دھر تلی گلی موری آؤ :

سُن کے ایہہ وِکھیان گوراں دا مستی ہو گئی تاری
ہر کوئی کہندا دھن دھن سنگو میں صدقے بلہاری
کیسے سُندر بچن تُہاڈے کِڈیاں سُندر باتاں
جے دن آکھو دِوس کہاں گے رات کہو تے راتاں
ساڈے ذمے کی سیوا ہے ساٹوں حکم سُناؤ
کیہڑی شے دی لوڑ تُہانوں اِک وار فرماؤ
شستر منگو شستر دیئے پیسہ منگو پیسہ
ویسی ویسی بھیٹ دیاں گے حکم کرو گے جیسا
سن دے سارے ہی بولے سنگو دھوہ کے اپنی چھنڈی
میرے دل دی اگنی کُھو اِنج نہ ہووی ٹھنڈی
اَیویں ایہہ دُنیاوی چیزاں میتھوں نہ گنواؤ
جے کر میتھوں دے سکدے ہو بھیٹا سیس چڑھاؤ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ویکھو میری تیغ پیاسی کِداں جیبھ ہلاوے
کیہڑا ہے جو سیس کٹا کے اِس دی تکھا بُجھاوے
سُن کے پتھر ہو گئے لوکیں گئیاں اُڈ ہوائیاں
اِک اِک مُنہ تے تکّن پیّاں موت دیاں پرچھائیاں
ڈر ڈر لوکیں ہو گئے تھتھے آکھن اِہ کی ہوئیا
کس نوں ڈھونا ستگورو جی نے سیساں دا اَج ڈھوئیا
اِک اِک کر کے کھسکن لگا جس نوں جان پیاری
اُیہو بہتے صدقی سکھ سی بیٹھے چونکڑے ماری
نِٹھن لگے کاتر بندے اِکدم جی بھیا نے
کلغی والا اُیہو سوڈھی حال دلاں دا جانے
جو وی سریا بچیا آکھن چاڑھے اساں چڑھاوے
نانک دی اج گدّی تے پر کیہڑا سیس کٹاوے
اِک وار پھر چنڈی ستگورو وِچ ہوا دے ماری
کون ہے جس نوں جان ہے اپنی میرے توں وی پیاری
ہے کوئی میرا سکھ جو چاہے میری خاطر مرنا
ہے کوئی ماں دا لال جو چاہے لاڑی موت نوں ورنا
ویکھاں میں اج کس کس سورے ماواں دا دودھ پیتیا
ایناں سُن کے پہلاں جگرا دیا رام نے کیتا
آکھن لگا اوہیو چنگا جو گورو تینوں بھاوے
سیس اُڑا لئے بیشک میرا کم تیرے جے آوے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گئے ٹھٹھنبر لوکیں سارے بٹ بٹ دیکھن لگے
پاگل ہے لاہور دا کھتری موت کھڑی سُو اگے
آجا جنیا تنبو اندر تیرا سیس اُڈاداں
آجا تیری مُکتی کر کے سینا نویں بناواں
سوچن لگے سیوک سارے مُکتی سینا کیسی
مُغلاں کول وی فوجاں نے پر ڈیکھی فوج نہ ایسی
ایتھے فوج بناون لگے دھڑتوں سیس اُڈا کے
ایداں وی کوئی پھلیا پھُلا نیل جڑھاں وچ پا کے
دیا رام نوں لے گئے اندر بھاناں کجھ ورتائیا
تنبو وچوں وگدا خون سبھا وچ آئیا
پھیر دوبارہ تنبے وچوں ستگور آپ پدھارے
مار پچاکے چنڈی گور دی لبڑی جیبھ سنوارے
تھر تھر تھر تھر کنبن لوکیں ہر اک جیبھ پکاری
اج گورو دے سر دے اُتے کیتی خون سواری
غصہ کھا کے ستگور پورے پھر تلوار اٹھائی
دُوجا سِس گوراں نے منگیا پے گئی حال دوہائی
دلی دے جٹ دھرم داس نے اپنا سیس نوایا
کہندا تیری خاطر صاحبا بھیٹا سیس لگایا
دھرم داس دے نال وی اوہیو ہونا سی جو ہوئیا
پھر چنڈی دے دنداں وچوں ٹپ ٹپ خون سی چوئیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

تیجی واری پھیر گورُو نے چنڈی نُوں لہرایا
محکم چند سی چھینبے اُٹھ کے اپنا سِیس جھُکایا!
کس قابل اِہ سیس ہے میرا میری ہے کی پائیاں
مَیں تے اُج دوارکا وِچّوں سیس چڑھاوَن آئیاں
محکم چند وی اُنہاں وانگوں اپنی مُکتی پائی
پھیر لہو دے دھارے چلے پھیر لہر اِک آئی
پھیر گورُو دی تیغ پیاسی اپنی جیبھ ہلائی
اگے وَدھیا صاحب چند سی بدر شہر دا نائی
مچ گیا کہرام جہا اِک مچّ گئی ترتھلی
رہندی کھوہندی سنگت لگے ہُن چلی کہ چلی
آ کے پھر جد پنجویں واری سیس گوراں نے منگیا
جگن ناتھ دے ہمّت جھیور اپنے آپ نُوں اُنگیا
اُیپر جھٹ پٹ ماتا گجری آ کے وِچ کھلو گئی
بس کر پُتّر بس کر پتّر ایہہ تاں حد ہے ہو گئی
اُیپر پنجویں سکھ نوُں سنگور جھٹ پٹ لے گئے اندر
بولے اُج اِہ تنبوُ بنیا قربانی دا مندر
پھر چلّی تلوار لہوُ دی پنجویں دھار سی آئی
ماتا گجری سوچی جاوے اِہ کی بندت بنائی
تنبوُ دا کی پردہ اُٹھیا اُٹھیا پردہ غیبی
ثابت ہوئیا اِک پل ایتھے ٹِک نہ سکدے عیبی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

باقی بیٹھے صدقی سکھاں مُنہ وِچ اُنگلاں پائیاں
حسد کے جاناں پہنچے ثابت اگڑ پچھڑ آئیاں
ہُن نا منگے سیس گوراں نے چھا گئی اک خموشی
کل بیہوشی ہوش چ آئی لگی بہت نموشی
سنگت نوں پچھتاوا لگا کیوں نہ سیس کٹائے
ہر کوئی آکھے واہ میرے داتا کیسے کھیل رچائے
ساری سنگت پَیر تے آکے روندی زار و زاری
منگن لگے سِکھ مُعافی آٹھ اُٹھ وارو واری
آکھن لگے بخش بخشیں اوہ بخشند سوامی
تیریاں رمزاں سمجھ نہ سکے لوبھی پکھنڈی کامی
نوں ایہہ امتحاناں اندر اُج جو پرچے پائے
نہ دُنیا وِچ سُنیا کدھرے نہ ویکھن وِچ آئے
زندہ رہن دا حج نہ کوئی کھا گئی اج نموشی
ساڈے کل گناہاں اُتے کردے پردہ پوشی
ہُن وی جے داتار نوں تھیں دے سکدا ایں تھاپی
ہُن وی پیج پرم سیس کٹا کے تر سکدے ہاں پاپی
سُن سُن ایڈے ڈڈو بلے رحم گوراں نوں آیا
اک اک سکھ نوں اوہناں اپنے گھٹ کلیجے لائیا
آکھن لگے اج گورو نوں اوہو بے مکھ ہوئے
میری خواہش سُن کے ہی جو اک دم نٹھ کھلوئے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بے مکھ ہو بیٹھے جے گور کولوں کیتے نہ بلدی ڈھوئی
رب دیاں سبھ ماراں وگن درد نہ جانڑے کوئی
اہ جو اج پروان چڑھے نے اہ نے ہنج پیارے
انہاں دے میں روم روم توں جاواں سد بلہارے

جیسا پرکھ اکال ہے تیسا تیرا روپ

پھیر وساکھی دے دن ست گور اک دربار سجایا
کل علاقہ بھیٹا لے کے ہم ہما کے آیا
یاراں سو داست گود پیچھے تند پرشاد سکرایا
چٹیاں چادراں اتے پا کے پھلاں نال سجایا
آسے پاسے سنگت بیٹھی نالے ہنج پیارے
اج نرالی رونق ویکھی ستگور دے دربارے
راگی مستی وچ گڑچے راگ الہی گاؤندے
آساجی دی وار دے چھکے وچ وچ ست گور لاؤندے
اچے اک سنگھاسن اتے بیٹھا جگ دا والی
اج تک جس دے در دے اتوں کوئی نہ مڑیا خالی
سرب لوہاں دے باٹے اندر کھنڈا پھیری جاون
گھولی جاندے امرت ستگور شبد گوراں دے گاون
سکھاں دی تند ماتا جی نے گھولے آن پتاسے
امرت بوندان لئی پیہیئے بیٹھے سبھ پیاسے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سکھاں نوں گوبند گورو پھر ایداں سی فرمایا
کل سی کڈھی ہوں مَیں وچوں خالص اج بنایا
کول بٹھا کے سچے سائیں اپنے پنج پیارے
کیساں دے وچ چویا امرت اکھیں چھٹے مارے
بولے ست گور پیارو تسی آکے اٹھو فتح بلاؤ
ہن ایہہ امرت اپنے ہتھوں میں آپ چھکاؤ
اج نہاتوں دیندا ہاں میں پریم کھیلن کا چاؤ
رکھ کے اپنے سیس تلی تے گلی میری وچ آؤ
مڑھی مسانی گگیاں والے سارے لوک پکھنڈی
ونگے ٹیڈھے رستے چھڈو پھڑ لیؤ سدھی ڈنڈی
اک اکال پرکھ دی پوجا کرنی آکھ سناواں
گڑیاں ویچن والے دا تاں لینا نہیں پرچھاواں
جت ست دے وچ رہنا سنگھو لوہے وانگوں پکے
مرنے تک وی نال نبھاؤ نے اپنے پنجے ککے
کچھ کڑا کرپان تے کنگھا مردے دم تک رکھنا
رہتاں دے وچ پکے سکھ دی آپ کروں پرکھنا
من نیواں مت اچی رکھنی کلا رہے نت چڑھدی
ہر کھ سوگ وچ رسنا ہووے واہگورو واہگورو پڑھدی
جو سر سائیں اگے دھریاں اس پروان ہے ہونا
اسے سر نے دھون اٹھا کے دنیا وچ کھلونا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اپنے گور جاں گور سکھ باجھوں سر نہ کتنے جھکاؤناں
نہ ہی دھونس غلامی سہنی نہ ہی دھونس جماؤناں
بس نہیں ہن دا کرامات نوں ظاہرا چوج دکھائے
اج تہاڈی نظر ساہمنے چڑیوں باج تڑا ئے
اج تسیں میرے سنگھ بنے ہو توہاں وانگ دہاڑو
دشمن دی ہر فوج نوں اپنے پیراں ہیٹھ لتاڑو
بس مرجاواں جگ جگ جیوے نشالا میری سکھی
والاں نوں باریک ہے جیہڑی کھنڈے نالوں تکھی
سرجنہار دا حکم بجا کے اج میں توڑ چڑھایا
سچا دھرم اکال پرکھ دا دنیا وچ چلایا
رچناکار نے آد پرکھ دی رچناں چوں رچائی
ان ہن میں اج تہاڈی اوہیو شکل بنائی
دھر درگاہوں کیس ملے نے سر تے چک نہ اکیئے
دھر درگاہوں وال ملے نے تاکہ شرماں ڈھکیئے
انہاں کیساں دی ہن اہماں کداں کھول سناواں
سبھ پرانے رشیاں منیاں رکھیاں سر تے جٹا داں
شو جی نالے وشنو جی سن سندر کیساں والے
رگ وید وچ کیساں دے نے کئی اودھرت حوالے
یجر وید وچ کشش رشی اہ لکھی لکھت پیاری
"کیساں والے وشنو نوں میری بندنا بار م باری"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

راجہ جنک تے دسرتھ ورگے کیس تے رکھدے آئے

جن سادھارن لوکاں نے وی کیساں دے گُن گائے

شِوجی دے سِر اُتے جیکر کیس نہ ہُندے پیارے

ساںوں کدی نصیب نہ ہُندے گنگا جی دے دھارے

ایشر دا استھان ہے ہُندا سِر دے تالو اندر

اُس تھاں اُتے جُوڑا کیتا گورکھ ناتھ مچھندر

بابا آدم دے ویلے توں کیس نے ساڈا گہنا

رہندی دُنیا تک ہے کیساں ہر اِک سِر تے رہنا

شُدھ پُجاری سیّد حاجی رکھن کیس تے داہڑھی

موراں اُتے لمیاں لمیاں زُلفاں پھردے چاہڑھی

ہے سن آپ محمدؐ صاحب کیساں دے متوالے

اج تک مُرشد آکھن اُس نوں "لمیاں زُلفاں والے"

تالو دے وچکار سی کیتا گوتم بُدھ نے جُوڑا

کیساں باجھوں لگدا سانوں سبھ سنسار ہے کوڑا

پچھلے جُگاں دے وچ نہ سی مُوتاں دے ڈنڈ لاوندے

جس نوں موت سزا سی دیندے اُس دے وال کٹاوندے

سچے چترکاراں نے تاں سچّی کلا وکھائی

ولیاں نے اوتاراں دی ہے ثابت شکل بنائی

ایہہ نویاں چترکاراں کیتی ہے چترائی

رام کرشن دی داڑھی نویاں چتراں وچ مُنڈائی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایہیو سونج کے شاید اُہناں ایسے چتر بنائے
داڑھی بناں جوان لگن گے جو اوتار نے آئے
جو انسانی جامہ پہنوں اُس نے بِردھ ہے ہونا
کاہنوں ایس حقیقت نوں ہے ایویں پیا لکونا
پر میں سکھو اج تہانوں آدروپ ہے دِتا
شیراں ورگا گردا دِتا شکرے ورگا پِتّہ
پنجاں وِچ پرمیشور ہُندا تسیں گوروَیں چیلا
اج موت دی گودی بہہ کے کر لئو جنم سہیلا
سدا جوانی مانوں سنگھو ہردم رہو نروئے
بیشک بڈھا سکھ ہوئے پر صدق نہ بڈھا ہوئے
میری اِہو اسیس ہے تینوں میرے پنتھ پیارے
میری عُمر دی تینوں لگے جیوندا رہو جگ چارے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ہلیاّں تے ہلّے پولے راجیاں تے مُغلاں

جموّں تے کشمیر دے صُوبے ابراہیم
راجے بائی دھار دے جانتے جدّوں یتیم
گھلیا اُس نے آپنا الف خان سردار
پہنچ گیا اوہ کانگڑے کروا مارو مار
ہتّھ جوڑ کے آکھدا راجہ اج کرپال
بھیم چند نوُں من وا سارا آل دوال
سبھ توں پہلوں اوس توں جا کے لوو خراج
آپے پچھے اوس دے ہر اک لگوُ راج
الف خان کہلوُر تے دِتا ہلّہ بول
بھیم چند سی پہنچیا فوراً ستگور کول
کہندا داتا رکھ لئے شرن پئے دی لاج
پچھلی بھُل چُک معاف کر گورو غریب نواج
سبھے بھُلاّں بخشیاں ستگور بخشنہار
ستگور سچّے پاتشاہ چُک لئی تلوار
کہندے سُن لے راجیا دیویں نہ تاوان
چھڈیں نہ میدان توں بھاویں نکلے جان
الف خاں نے مورچہ لایا آن ندون
آکھے میری فوج نوُں روکن والا کون

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ملیا اُس دے نال سی اِک راجہ کرپال
دُوجا اُس نوں حوصلہ شاہی کمکاں نال
اُیپر راجے آ گئے جس دم گھت وہیر
الف خاں نے ویکھیا اک نرالا ہیر
ساری ہی اس فوج دی جس دے ہتھ کمان
نُورو نُور سی مُکھڑا جلوہ بڑا مہان
دتیا تد کرپال نے اہ ہے گورو گوبند
اس دے اگے ماردا پر نہ اک پرند
جنگ مصافہ وجیا پئے جُجھار دے جُوجھ
زخمی ہو کرپال نوں سُجھی ایہو سُوجھ
ایسے وچ ہن خان جی دسّے اپنی خیر
نس جائیے میدان چوں ہرنے رکھ کے پیر
الف خان کرپال چند چھڈ گئے میدان
راجے ہندے جا رہے ست گور تے قربان
اُیپر دل دے وچ سی پھر وی وسدا چور
مطلب کڈھ کے ہو گئے پاسے مطلب خور
اندر خانے مل گئے راجے مغلاں نال
جنتا تائیں بناوندے کنج اوہ سانجھی وال
پرجا دے ہت واسطے سوچن گور جو سوچ
چاہندے راجے اوس دی ہٹی دبیئے پوچ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اورنگ زیب سی چپکیا سُن او ہوُسیے دار
دکھن دے وِچ ہو رہیا خرچہ بے شُمار
بھیج رہیا نہ مالیہ سارا اُتری ہند
کیسی چھیڑی چھیڑ رہے باغی گوُرو گوبند
صوُبا تد پنجاب دا بنیا اِک بلوان
جودھا ہیبتناک سی نام مہابت خان
خان دِلاور گھلیا اپنا اوس جرنیل
راجے مِل گئے نال سی دکھے ہوئے زنجیل
سبھ نے منّا پکّا لیا اُسٹو قلعے کمند
راتیں ستلج چیر کے ناکے کر بیٹے بند
پُت دلاور خان دا ڈِگّا مُنہ دے بھار
کھادھی پُری آنندتوں کرڑی اُس نے ہار
گھلیا خان حُسین خاں اپنا یودھا پھیر
پہلوں اُس نے گھیریا آکے راج گلیر
ست گورجی دی مدد سی منگی جدوں گوپال
بھیجے اپنے سوُرمے فوراً دین دیال
ایسا لڑیا یودھیاں آکے یدھ کمال
مریا خان حُسین سی مریا سی کرپال
واپس پھر بُلوا لیا خان دِلاور خان
مُغل راج دی ساکھ دے لگا ہینے بان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اِک دِن ایسا آگیا اگے سُنّو بیان
شہزادہ سی آگیا لے کے فوج مہان
گھلیا اورنگ زیب نے جیدوں مُعظّم پُت
اُس ویلے پنجاب وی پرت رہی سی رُت
نند لال سی پہنچیا شاہ عالم دے کول
شہزادے نوں دسّیا سارا قصّہ پھول
ست گور جی دا دسّیا جلوہ اتے جلال
دسّیا اپنے پیر دا جبھا اتے اِقبال
ست گور نوں ستکار کے لاہ کے دِلوں خیال
مُڑیا سی شہزادڑہ واپس فوجاں نال
اورنگ زیب سی چُکیا سِر تے چُک قرآن
"اَج حرامی ہوگئی میری گلّ سُنتاں"
ہاںجے بائی دھار دے کدی نہ آئے باز
اوہ سن چاہندے دبنا سمیاں دی آواز
دِت مُطابق اپنی مُک چھپ کردے وار
جس دم سچّے پاتشاہ کھیڈن جان شِکار
بلیئے عالم چند نے لائے دَل ہزار
ایہہ سچّے ربّ دا رُوپ نہ سکے مار
عالم سنگھ نے اُدھے سنگھ جیدوں دکھائے ہتھ
چھیڑی آن بہادری آپنی کھتا اکتھ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دونویں زخمی ہو گئے بلبیا عالم چند
دشمن دا لک ٹٹیا کھٹے ہو گئے دند
جس دم جانا راجیاں لبھ گئی ہے موج
منگی اورنگ زیب توں ہور وڈیری فوج
بھیم چند تے بیر سنگھ ہور کئی رجواڑ
کہندے پوری انند نوں دینا اساں اجاڑ
ست گور نوں نند بھیجیا بائی دھاد سندیش
روز روز دا ریڑکا مک جائے ہمیش
جاں تے کرو مقابلہ جاں سٹو ہتھیار
گجرے رنگڑ نال نے ساڈے کھڑے تیار
جگت اللہ ساڈے نال ہے بیراں دا اک بیر
ہاڑے پاؤندی موت ہے چکے جد شمشیر
لڑیا صاحب اجیت سنگھ جہاں نور دا نور
واہی تیغ کمال دی جلوہ اسے کوہ طور
شیر بچتر سنگھ نے اودے سنگھ سی نال
دشمن دی ہک بیٹھ کے پائی اونہاں دھمال
شیر بچتر سنگھ سی اوہیو مرد دلیر
جس نے ہاتھی بھوتیا کیتا ہے سی ڈھیر
جس دی ویکھ بہادری دشمن رہ گئے دنگ
جس نے بازی کفر دی کیتی سی بد رنگ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

مریا راجہ کیسری جگت اُدّہ مُشٹنڈ
راجے چند گھمنڈ دا دتا توڑ گھمنڈ
اوہ وی بنے ہو گیا راجے اُٹھے تنھ
راجے ٹُک گئے اندریں مُڑ نہ ہووے اکٹھ
ہالاں سوچن مندریاں راجے دن تے رات
اک سُنیہا گھل کے لوڑی ایداں بات
نکلو قلعوں باہر جے اسیں دیئیے دسوندھ
چرناں دے وچ ڈگیئے سانوں ہے سوگندھ
تُسیں ہو ہندو قوم دے چھتری اک بلوان
اج اساں محسوسیا اسیں بڑے نادان
سارا بھید سی جان دے ستگور جانی جان
پھر وی باہر آ گئے ویری نوں ازمان
گٹھ جوڑ سی جھوٹھ دا کھوٹی سی ایہ سٹ
ستگور دُنیاں ساہمنے راجے کیتے پُھٹ
ستگور خیمے گڈ کے ٹھہرے جہاں نرموہ
ہلہ کیتا راجیاں کھڑک پیا پھر لوہ
ستگور جی نوں جھوٹیاں کھاوندی کرڑی مار
لے آئے سرہند توں فوجاں کئی ہزار
ورتی نیتی یُدھ دی ستگور نیتی وان
پچھے فوج ہٹا لئی ٹکے بسولی آن

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چھڑیا یُدھ گھمسان دا پرلو اُٹھی مچّ
گل وِچ ہریاں پہن کے موت رہی سی نچّ
فتح ہوئی دسمیش دی پہنچے پُری انند
رُتبہ گورُو گوبند دا ہویا ہور بُلند
راجے آئے باز نہ لگے وَیر کماؤن
لگے ہتھیں اپنے تنبیل بڑاں وِچ پاؤن
شاہی فوج بُلا لئی دے کے چوکھا مال
سید بیگ سی گُھدیا عالف خاں دے نال
لاگے سن چمکور دے ستہ رہے براج
ہلّہ ہویا جس گھڑی جُھجھ پئے سرتاج
سَید خاں نے دیکھیا حضُور الٰہی نُور
درشن کر کے خان نوں چڑھیا کوئی سرُور
داتے دے دیدار دی جھلّ نہ سکیا تاب
ستگور چرنی سوھیدی چُھٹی اُس رکاب
کعبہ اُس نوں دسّیا رن بھومی دے وِچ
چرناں اُتے ڈگیا ایسی وَجی کھچ
نال لبایا اپنے بانکے کُجھ بلوان
کہندا توں ہی راہنما توں ہی دین ایمان
سمجھ میکے نہ ستگورو تینوں مُغل پٹھان
توں ہیں جلوہ ربّ دا جس دے ہتھ کمان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

لڑیا سی تد سعید خاں سنگورجی دے ول
نٹھے عالف خان نے راجے جھسّل وّل
بول اُٹھے تد سکھ سی دُشمن کرکے چھار
اِہ تاں بیتا نقد ہے باقی رہا اُدھار
ڈِگے اورنگ زیب دے قدمیں جا رجواڑ
کہندے خطرے وچ ہے تیرا راج پہاڑ
موقعہ ہے اہ قیمتی کھڑی کرو پھر ساکھ
گھرو گھری سکھ مڑ گئے آیا ہے ویساکھ
فصلاں کٹن واسطے ٹُرگئے جودھے خاص
گنی چُنی کجھ فوج ہے گور گوبند دے پاس
حملہ کرییے اوس نے جاپڑو شاہی فوج
ساڈی ہک تے بیٹھ کے گورو نہ مانے موج
سعید خاں رمضان خان بھیجے اورنگ زیب
اُپیر اوہ وی گھل گئے دُدھاں وچ جلیب
سعید خان وی رچھیا سعید بیگ دے وانگ
من مسجد چوں اوس نے دتی ایداں بانگ
لڑنا نال پیغمبراں نیچاں دا ہے کم
بدو بدی ہے پیٹے رہا گردن دے وچ خم
دھون اِہ میری اکڑی اج گئی ہے جھک
اک پل ایتھے دوستو میں نہ سکاں رُک

سید خاں سی نڑ گیا وچہ چھڈ کے جنگ
اُس نوں جاندا ویکھ کے راجے رہ گئے دنگ
کجھ چر دے لئی ہو گئی خالی پڑی انند
ایپر ٹنڈے جا رہے دُشمن دے سن دند
کھڑک پئی تلوار سی رُوہ کھادھا رمضان
ایدھر سنگھاں سُوریاں مار لئے میدان
ہتر سی ویمیش دا گوڑھا ہموں خان
مُغلاں نوں اُس چھانگیا خوب لڑائی جان
دیکھے مغلاں راجیاں سید بیگ دے ہتھ
ستگور دا اوہ سُورما جھوجھیا سر لتھ
ہری چند نوں ماریا کیتے ڈکرے چار
فتح ہوئی سی سچ دی نٹھ گئے مُردار
بھیم چند کہلوریا پُت اوہدا اجمیر
پیر سی اورنگ زیب دے چٹن لگے پھیر
کہندے ہندو ہون دا خُوب بھراں گے ڈن
ایپر پہلوں بادشاہ قلعہ گورو دا بھن
بنیا "سچا پاتشاہ" باغی گورو گوبند
جھوٹھا کہندا بادشاہ تینوں شاہِ ہند
چوٹ نگارے لاوندا بہندا اُچے تخت
مغل راج دا آکڑا ڈولن والا بخت

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

روہ وِچ آئیا بادشاہ رہا کچھی وَٹ
کمنداسشاہی فوج نے رہی نموشی کھٹ
گھیرے دے وِچ لے لؤ ساری پُری انند
نک وِچ دم لیا دیئو ناکے کر کے بند
آئے مغلاں ماردے واپس پُت رہید
مُغلاں نال سی ہو گئے کھچڑی اتے گھیو
ہلّہ پُری انند تے ہویا زوراں نال
تُلسی اگلی جنگ دا سنو سناواں حال

جنگ مُصافہ وجیا

(انند پور دی جنگ)

آ ہویا دُلّیں مقابلہ وجی رَٹ بھیری
آ کھنڈے گھڑگاں کھڑکیاں جھُل پئی ہنیری
آ گتھم گُتھا ہو گیا یودھے سنگ یودھا
اِنج بھپنڈے خاں جرنیل سی ند کوٹیا شودھا
میرا ساتھی دینا بیگ ہے جدی دہشت بھاری
اسیں دونویں اورنگ زیب دے ہاں پنج ہزاری
ساڈے کول نے نکّ نکّ تیکراں بھریاں بندوقاں
اساں مناں مُوہیں بارُود نے وِچ بھرے صندوقاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ساڈے کول نہ مانگ کھانیاں توپاں دیاں ڈاراں
ساڈے کول نے تیر تفنگ تے ہتھیار ہزاراں
ساڈے کول نگارے موت دے گڑ گج دمامے
تیرے کول تاں مُٹھی چول تے کنگال شدامے
ساڈے لشکر دا کوئی انت نہ تیری گنتی تھوڑی
ساڈے نال پہاڑی راجیاں ہے اٹ سٹ جوڑی
اوئے گورو کہاون والیا ہُن سُٹ دے گوٹاں
کی بازاں نال مقابلہ تیرے کرنا بوٹاں
آ میرے نال مقابلہ توں کر سے کلا
تیرے نال ہے تیرا واہگورو میرے نال ہے اللہ
تد کُدیا وچ میدان دے وریام اکیلا
اُس کہیا او خاناں نال نے دو دِل دا میلا
میری ہتھوں تیری موت ہے اج لکھی ودھاتے
توں چڑھاتا دوزخ والڑی خونخوار براتے
جے تیراں نال ای ڈھکنا تاں تیر اُٹھا لے
جے تیغاں نال ای مکنا تاں تیغ اُٹھا لے
جا دِتی تینوں پہل ہے کر وار توں پہلا
پھر ویکھ کویں ہے دھیدا نہلے تے دہلا
اہ سُن کے پیندے خان سی تد روہ وچ آیا
اوہنے لا الاہ اللہ" دا نعرہ لایا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اُہتے زرہ بکتراں نال سی کل کجیا جُسا
اُہدے سرتے خود فولاد دی تے پیریں کھُسا
اوہدا چہرہ ہیبناک سی اوہدا خونی نقا
اوہ جاپے جیوں پہاڑ نوں کوئی ہیٹھاں لتھا
اُس کہیا ہیں نیری کدھتی گوروآ گوریائی
توں ہیتوں سد کے اپنی ہے موت بلائی
ہیں کھادھے سو سو پُھٹ نے اس پنڈے اُتے
اج خون تیرا ہیں پیونا اس خونی رُتے
ہیں وڈے وڈے ہنکاریاں دے ہنکر توڑے
میرے ٹھلے ہاتھی جھولدے تے ہنکن گھوڑے
مینوں کیئ وار ازما لیا ہے ناڈھو خاناں
میری تیغ دا لوہا منّدا دربار شہاناں
ہیں پیئں نہیں دیندا ہڈیاں کدی وچ کباباں
ہیں اک مشک توں گھٹ نہ کدی پیاں شراباں
ہیں کلا ثابت بھن کے کھا جاواں بکرا
ہیں کیتا سدا مخالفاں دا ڈکرا ڈکرا
اج آ گئی ڈکرے ہون دی نیری گوروآ واری
تیرے وچوں دی اج پھیرنی تلوار دودھاری
لئے آ جا میرے ساہمنے او سکھ سردارا
آ نقد و نقد نبیڑئیے اج قرضہ سارا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اہ سُن کے ڈیگاں پھوکیاں اج ستگورہسے
جیوں کدی پیا ہے بدّلاں وچ بجلی لسے
اُنہاں جوش پچ آ کے اسطرح اہ بہتی اُچاری
اب میری اسدھوح۔ کی رچھیا تُم کرو ہماری
ہیں توہیو تیغے میر بیسے میری پالنہاری
ہیں توہیو ویر ویراہنگی میری سنجا پیاری
اج توہیو رتب دا روپ ہیں کھنڈے دودھارے
مَیں تیرے اِک اِک وار توں جاواں بلہارے
او تیرو تبرو برچھیو تیزے تلوارو
او سانگ سروہی ہتھیو او سیف کٹارو
او گرج گداؤ بچھوؤ او کوتج نکھنگو
او ڈھالو کھڑگو کھنڈیو او توپ تفنگو
او استر ششتر بھالیو خنجر ترشولو
مَیں کراں ڈنڈوتاں بندنا میرا من قبولو
اُج دیا دھرم دے ششترو تہہ تیغ اُتارو
اج لاہ لوؤ ریجھاں ساریاں مرہٹہ بلکارو
اِہ کہہ کے ستگور ششتراں نوں سیس جھکایا
اوٹے مورو بپیاں پاپ دا اج موسم آیا
تد اُدوے ہویا اج پاتشاہ سکھ پنتھ دا والی
ہے جیوں کہ سورج اُگدے دی چڑھدی لالی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اوہدے چہرے اُتے رب دا کوئی نُور الٰہی
اوہ دُشٹ دمن سی سورما کوئی سنت سپاہی
اوہ پُتر پرکھ اکال دا جو وڈ پرتاپی
جہدی پیٹھ تے سر جھہار نے خود دتی تھاپی
جہنوں چڑھدی نانک نام دی دن رات خماری
جو کھاندا غم غریب دا جہنوں گدا پیاری
اوہنے چُم کے چنڈی اپنی پھر مستک لائی
سری واہگورو جی کے خالصے دی فتح گجائی
آ رکھی اج شمشیر نے شمشیر سی پیندے
جیئوں دست پنجہ بھلوان تے آپس وچ لیندے
آ کھڑ کھڑ کھڑکاں کھڑکیاں لوہا ٹکرایا
اوتھے پیندا پیندے خان سی ہو ہو ہلکایا
کدی ایدھر بجلی کڑکدی کدی اودھر کڑکے
کدی ایدھر اگنی بھڑکدی کدے اودھر بھڑکے
کدی ایدھر نکلی دُرگشتاہ کدی اودھر نکلی
اُس پیندے دی تلوار نُوں پا لیتی ہکلی
اوہ پڑھدی چنڈی پاٹھ سی مُکھ توں مُکھ بینی
اوہ ڈاڈھے نخرے نال سی چلدی مرگ نینی
پھر اک دم دوہاں شیہنیاں اک دھوڑ دھمائی
آ لڑیاں باشنک ناگناں دو پھن اُٹھائی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اینوں کدی کدی سماہ لیندیاں کہ ٹال مٹولاں
جیوں گھل گھل کے دو گھنگیاں کدی کرن کلولاں
جد ہتیاں پیندے خان نوں چوٹاں تے چوٹاں
اوہ لگا پچھے ڈھال دے تد لین اوٹاں
اوچ بھڑیاں ڈھالاں کالیاں متھے ٹکرائی
جیوں سنڈھے ہینے جوڑ کے کیتے کرن لڑائی
اوہ ہنے قینچی وانگوں تیغ تے اوچ تیغ گھسائی
جیوں ریتی اُتے رگڑدا ہے چھری قصائی
جد تکیا پیندے خان نے اوہدی پیش نہ جاندی
جد لگا اوہنوں اوس دی ہے موت بلاندی
اُس کیتا اپنی فوج نوں اک خاص اشارہ
جھٹ جانی جان نے جانیا اوہدا مطلب سارا
ایوں تیر چلا کے ستگورو اوہدے کن سی چھیدے
جیوں گورکھ اپنے چیلیاں دے کن سی ودھے
پھر گوبند سنگھ گور سوچیا اہدے پاواں موچھے
اہ ورتن لگے راکھشش ہتھیار سنے ہو پچھے
اُہناں ست سری اکال دا چھڈیا جیکارہ
اُہناں چکیا پتر کال دا کھنڈا دو دھارہ
اوہ اٹھیا وچ ہوا دے جیوں دا ورولا
اوہ ورہیا پیندے خان تے جیوں پیندا گولا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایوں کھنڈے ہیٹھاں کھڑک سی اوہدی شور مچاندی
جیوں بازاں پنجے کونج ہے پھڑیاں کُرلاندی
اِنج رڑھیا پئیدے خان دا لتھ گلوں گلوٹا
جیوں ہوئے مستی کُرڑھکدا بے پیندا لوٹا
ایوں اُڈ اُڈ ٹوٹے اوس دے سن پاوندے لُڈیاں
جیوں تیچے پٹے انبریں کٹ جاون گڈیاں
پھر زرہ بکتر نوں کٹدا اِنج گیا دوھارا
جیوں سِر توں پیراں تیکراں پھر جاوے آرا
ایوں پئیدے دی دیہہ چیر کے کھنڈا پر گیا یا
جیوں تھم پاڑ پرہلاد نوں نرسنگھ بچایا
گل مُغلاں دے وزج پئی تد ہپھڑا دپھڑی
تد دینا بیگ مُکا لئی جھٹ ایداں رپھڑی
اُس کہیا اوئے ترکو غازیو او مغل پٹھانو
اوئے نمک حرامو اپنا کجھ فرض پچھانو
ساڈے کول نے لشکر بے پناہ کئی ہوتے ہاتھی
اوہدے کول نِرے جیوڑ نے کجھ سدھڑ ساتھی
اوہدی فوج وچ نانک داد کا سبھ گُڈم قبیلا
ساڈی فوج باقاعدہ فوج ہے جنگ لڑو گریلا
اسیں عزرائیل فریشتے اسیں موت دے ہانی
گور گوبند ساتوں کہہ رہا گدڑاں دی ڈھانی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ساڈے کول نے شاہی خلعتاں تے مال خزانے
ہتھیاراں نال نے آپھرے ساڈے توشے خانے
اوٹے آؤ اوسے ایداں کافراں دے جباڑو دانے
اوٹے جیوں کر جھڑدے پیلاں نوں پت پرانے
اوٹے آؤ اوٹے رل کے لو لیئے ہلّہ اک بھارا
اوٹے اللہ ہو دا اکبری پھیر لاییئے نعرہ
اہ سن کے دینا بیگ دی تقریر ملیری
اوہدی ہمّت ہاری فوج نوں کجھ ہوئی دلیری
اوہ کھا کے قسم قرآن دی سنگھاں تے ٹٹے
سنگھ پہلوں کھڑے نیارسی کد لاییئے چھٹے
آ ڈہن لگے رت دی نئیں وچ ان نارو
اتھے کلا کلا سکھ سی دس دس تے بھارو
انج واڈھاں وڈھیاں واڈھیاں بیساکھ سہاوے
جیوں بد بد کنکاں ہاڑیاں وچ وڈھن لاوے
کدی نیراں نال مقابلہ کدی چلن توپاں
اتھے انج منائی اشٹمی گوبند دے گوپاں
اونہاں تیغاں واہ کے بیجیاں دھرتی وچ لاشاں
انہاں کٹ کٹ فصلاں لائے سن بوہل اکاشاں
جد سنگھاں لشکر حیدری دا ڈیرہ لٹیا
تد پاوا تخت طاؤس دا وچ دلی ٹٹیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

تد زخمی دینا بیگ نوں پئے گئیاں بھانجاں
اوہدی قسمت کہندی ایس نوں ہیں ہور وی مانجاں
اوہنے نجے جاندے لشکراں وچ پاٹے پاڑے
اوہ اک دوجے تے ڈگ کے گئے آپ لتاڑے
اُتھے کئیاں نوں سی دریا نیلے دے کھاں
سے روزہ مرکے لبھیا گل پئے گیا جاں
انج چھٹے بازنے ٹونٹاں وچ ماریاں ٹھونگاں
جیوں بگلا چن دے پانیاں دے وچ ول پونگاں
اُتھے توپاں دے منہ ٹٹ کے سن ایداں لٹکے
جیوں دھرتی اُتے ٹکدے دکھ تنیوں کٹ کے
اُتھے ایداں پھردے بونترے سن اُٹھ تے ڈاچے
کوئی جویں دہاتی شہر دے وچ آن گواچے
اُتھے ایداں سی پئے الار سی گڑھ بھلاں گڈے
جیوں مردا ول اسمان دے منہ اپنا ٹڈے
خدستے مہادت ہاتھیاں پچھہ نٹے دہاکے
سب نٹھی شاہی فوج سی تد دُم دبا کے
انج ستگورجی نے جتیا اہ جنگ انوکھا
تد مال غنیمت آگیا سنگھاں ہتھ چوکھا
انج تلسی بھٹاں شاعراں اوہدی مہماں گائی
دھن دھن سچے پاتشاہ تیری دھن کمائی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پنت اُدھارن سنت اُبھارن

(بھائی جوگا سنگھ)

گورو صاحب: کی اسے تیرا ناں اوئے پشوریا بُھجنگیا ؟

جوگا: جوگا بیٹوں کہندے ساں پیو !

گورو صاحب: کِدے جوگا ہو گیا ایں دس کھاں اوئے جوگیا؟

جوگا: تیرے جوگا گیاں داتا ہو

ست گور چُک کے چھاتی لایا جوگا اِنج پکارے

جیواں تاں تیرے چرناں اندر مراں تاں ہر کے دوارے

ست گور بخش دِتی وڈیائی سنگت وِچ بہٹایا

بیچوں اُوچ گوبند نے کیتا جوگے جوگ کمایا

گور دے چرناں اندر

جوگے ڈیرے لا لئے

سنگتاں دی کر سیوا

رج رج میوے پا لئے

رنگن نام دی رنگی

پتڑھ گہی نام خماری

برتی ہوئی اکاگر

سُرتاں وِچ اُڈاری

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کیساں دی کر چوری
جوگا چور چھلاوے
دھو دھو چرن گوراں دے
غٹ غٹ پیندا جاوے
سیوا کر دے کر دے
جوگا گبھرو ہویا
اک دن عرض کرن نوں
ستگور کول کھلویا

جوگا سنگھ: میرے نیڑوں داتا
ایہہ اک چٹھی آئی
ویہوں ویکھن دے لئی
میری تڑپھے مائی
ستگور حکم دیو جے
(میں) اتی لوں مل آواں
آواں مڑ دے پیریں
اک پل دیر نہ لاواں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گُرُو صاحب :۔ ست گور آ گیا دے کے
اِہ سی حُکم سُنایا
"فوراً اُڈدا آویں
تینوں جدوں بُلایا"
حُکم گوراں دا جوگے
من دے وِچ وسایا
گل وِچ پلّہ پا کے
ایداں حُکم بجایا

جوگا سنگھ: کیساں نے سواساں سنگ اُس نوں نہاواں گائیں
کیتا ہے حکم تساں جو
چارے چارے پاسے تیری مہک ہیں کھنڈاواں گاتے
دُور دُور پھیلو خوشبو

ماتا پیتا نوں خوشیاں ہوئیاں جوگا جد گھر آیا
لکھ ہویا اِنکاری جوگا ماں پیو کاج رچایا
"ہر تیجڑی لاوں من چا بھیا بلرام جیو" جد گایا
اک ہلکارے جوگے تائیں رُکا اک پکڑایا۔

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

رُکا پڑھ پڑھ جوگے
چُم چُم مستک لایا
ہیں وڈبھاگی رُکو
جنوں گورو بُلایا
رتّا کھنّب لگا دے
جوگا کدھدا ہاڑ سے
لے جا واٹے مینوں
اپنے چاڑھ کندھاڑ سے
سوہرے دی پگ پیریں
سسُرڑی ہتھ جوڑدی
ساری جُڑی پنچایت
ترلے پا پا موڑدی
چھوڑے والی ڈُسکے
ہوکے رُک نہ سکے
ماہیا رُک نہ سکیا
ہنجو ٹھک نہ سکے
لاواں چھڈ کے نٹھیا
پچھے مُڑ نہ تکیا
باہواں پھڑ پھڑ رہیاں
جوگا گیا نہ ڈکیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پربت ٹپدا جاوے
اُڈ ندہ ندّیاں چیری
ایداں اُڈا آوے
جیداں اُڈسے بھنبیری
سکھ دا جذبہ تک کے
راہاں وچھ وچھ گئیاں
پیراں ہیٹھ منزلاں
اس دے لیٹن پئیاں
جوگا ہو ابھیمانی
ایہو آوے گاوندا
"میرے وانگوں چھپڑ کے
لاواں کون ہے آوندا"

منکے غرور دے تکبراں دے دھاگے وچ
جوگے رہیتے بھل کے پرو
ادھروں غرور اوہدا توڑنے نوں شہنشاہ نے
آپ ہی ڈھکایا اِک ڈھو

ٹردا ٹردا جوگا آیا جوگی پاروں
آکے وچ ہشیارپور دے لنگھیا اک بزاروں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اُسینے نُوں اِک باری وِچوں وِجیا نین دُگاڑا
لاواں چھڈ کے ئسن والا پُھٹڑ ہو گیا لاڑا

باری وِچوں بجلی
اِک پئی لشکاں مارے
دِل وِچ اُتری جاندے
اُس دے خاص اشارے
قد سَہرُو دا بُوٹا
دند چنبے دیاں کلیاں
لکھاں جنداں گلیاں
اوہدیاں گاہ گاہ گلیاں
اوہدے نیناں اندر
لکھاں قتل گاہاں سی
اُس نوں پائی کنگالی
لکھ امیر شاہاں سی
اُس دا ڈنگیا ہویا
مُڑ نہ پانی منگدا
جوگا تکے اُپر
اُس نوں شکدا شکدا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دِل چوں آواز آئی کاہنوں پیا ڈولدا ایں
گورو نال کرنیں دھرو
ایسا بیچا لایا پر پتلی تپنگ جئ
جوگے والا گڈا ہویا بو

چُپ چَپ گُپ شُپ ٹک ٹک جوگا پوڑیاں وَل جد ہووے
جیپ جی صاحب دی اِک اِک پوڑی رستہ گھیر کھلووے
ایداں رات گزر گئی ساری لوُر دا تڑکا ہویا
لوُری پہرے والا پہرہ اِک دم آن کھلویا

جوگا پیریں ڈگا
بخشیں پہرے دارا
پہرے دار نے کیتا
اوہدا اِنج نستارا

پہرے دار: اودھر امرت ویلا
ایدھر ویل ہے کوڑی
ایدھر نرکی پوڑی
اودھر ہر کی پوڑی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اُیدھر نین مموے
اُودھر نام خماری
اُیدھر تیغاں ابرُو
اودھر تیغ دودھاری
اُیدھر تیر نظر دے
اُودھر تیر انیالے
اُیدھر زُلفاں والی
اُودھر کلغیاں والے
اُیدھر چھنکن گھنگرُو
اُودھر چھنکن چھینے
اُیدھر نقلی زیور
اُودھر نام دے گہنے
اُیدھر جام صُراحیاں
اُودھر امرت سر ہے
اُیدھر گھر بیگانہ
اُودھر اپنا گھر ہے
اُیدھر دِل تے چوٹاں
اُودھر چوٹ نگارے
اُیدھر آہ دے نعرے
اُودھر ہین جیکارے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

*

اَیدھر غزل ٹھُمریاں
اُودھر آسا واراں
اَیدھر خُشک خزاواں
اُودھر سوہل بہاراں
اَیدھر وِشّے پوری ہَے
اُودھر نند پوری[ل] ہَے
توں ہی سوچ لئے سنگھا
کہڑی چیز بڑی ہَے۔

شوُٹ وَٹ تیر ہوجا اُیتھوں ہُن جوگیا اوئے
رِہٹی نہ دلیلاں والی گو
ہوگے وِیاں نیناں وِچ آئی شرمندگی
شرماں حیاواں پیّاں چو

جوگا سنگھ : گور دے چرناں تے سِر رکھ کے جوگا اِنج پُکارے
"دیا کرو کچھ مہر اُپاؤ ڈُبدے پتھر تارے"
توں گھٹ گھٹ دی جانن والائیں اپرادھی آدی
بخشنا تیری عادت سائیاں بُھلنا ساڈی وادی.

ل انند پوری

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

تیرے در دا کُوکر
مَیں ہاں کپٹی کامی
مَیں ہاں کرت گھناں چوں
مَیں ہاں لُون حرامی
تنگور نیں چا کھو ہلے
کھُل گئے رب دوآرے
اِکو تکنی دے وِچ
آ گئے نظر نظارے
گور دے نیناں اندر
دِسیا اوہو چُبارہ
اُسے باری وِچوں
ہویا پھیر اشارہ
جوگا جد وی جاوے
پہرے دار سُناوے
کرئے بھجن بندگی
ویلا کھُنجیا جاوے
تکیا گوہ بھتیں جوگے
گورسی پہرے والا
سکھ دے پروے کھدا
بھجن ہار گوپالا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جوگا بُھباں مارے
ہُن ابھیاں سی کیتا
میرا صدقی چولا
نُنگوں پاڑ کے سیتا
بخشو بخشو سائیاں
ہُن صدقے جاں سَو واریں
پھریئیں میری خاطر
داتا کِنہیں بزاریں

گھُٹ کے نے چھاتی نال لا لیا گوبند گورو
جوگا پیا چھم چھم رو
جویں تینوں بھاوے ہُن رکھ میرے صاحبا
تینتھوں نہیوں کجھ وی لُکو
تیرے جوگا کِیباں داتا ہو

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سُوجھ سُجاکھی ہوئی

(شاعرِ اعظم بھائی نند لال جی گویا)

ست گور چرنی سوہندے گویا جی نند لال
غزلاں دے نے بادشاہ شاعر بڑے کمال
کہندے قلمے میرئیے بن جا سوز و ساز
تینوں ہے ستکاریا گورو غریب نواز
ہوبیا مینوں عشق ہے ستگور سچے نال
نوراں وِچ رُوح آپنی پُر پُر لئی سنگال
ہریا بھریا ہو گیا سوچ میری دا رُکھ
درشن کر کے اوس دا لہے رُوحانی بُھکھ
سرب کلا سمرتھ نے دتا ہے وڈیا
مار کے چھٹا نام دا دِتی اگنی بُجھا
اُڈ نی قلمے میرئیے مالک تے رکھ ڈور
اِتھے اِکو رُوپ نے چندا اتے چکور
چل نی رنگیئے دُوہری رنگ بھیجھے گھول
جھرن جھرن جھرنا ہٹاں اُٹھے تان کلول
بھر دے قلمے میرئیے معرفتاں دے جام
نِکلے تیری جیبھ چوں نِکھ نِکھ ہری نام
لکھ دے "نامہ زندگی" "گنج نامہ" "مقبول"
"گویا دے دیوان" دی واہ واہ کریں وصول

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

لِکھ "عرض اُل الفاظ" توں لِکھ "توصیف ثنا"
"جوت بِگاس" نالے "خاتمہ" "دستور الفشاء" "انشاء"
لِکھ "مجموعہ انوری" ستگور دی لِکھ بات
نام خماری نالکا چڑھی رہے دن رات
لِکھ فی قلمے میرہئے کلغی دھر دا نام
اوہیو اللہ واہگورو اوہیو ساڈا رام
مَیں ستگور دا سِکھ ہاں پل پل کھچاں پَین
سُوجھ سُجاکھی ہو گئی کھُلے اندرُوں نَین
مہر ہوئی کرتار دی سجھ رہے تے بول
ستگور دا ہے بخشیا جو کجھ اپنے کول
کریں نہ قلمے میرئیے بھُل کے کدی گمان
ایتھے گھاہی توڑدے چندن دا ابھیان
چندن نوں ابھیان سی مَیں ہاں کوئی جہان
ستگور دے دربار دے ہوئے تے دِدوان
گھاہی دھنا سنگھ دے سُن کے ارتھ وچار
گھس گھس چندن چمکیا پونٹے دے دربار
ستگور جی دی صفت نوں کردی چل بیان
ملنا اپنے آپ ہے جگ جگ دا دروان
ستگور لیندا ہوردی قلمے امتحان
پرکھن دے لئی آوندے اندر دا انسان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بھیس وٹا کے اِک دِن لنگر پئے ازماؤن
ہر اِک لنگر ساہمنے جا جا الکھ جگاؤن
کِسے کِہا بیوقت ہے سُورج ہویا است
کِسے کِہا کہ ہو گیا لنگر ساڈا مست
بَیں وی لنگر اِک سی رکھیا گھر وِچ کھوہل
میرے چُلھے آن کے کِیتے ستگور چوہل
لنگر دے وِچ سج گئے بانا جھٹکا پا
جو کجھ میرے کول سی دھریا بیس جُھکا
بَیں کی جاناں آگیا میرے گھر وِچ کون
بدو بدی ہی اوس نوں کھبدی جاوے دھون
لنگر جھپک کے آکھدے اِک دو شعر سُنا
سُنیا ہے توں فارسی خوب پڑھی عُلما
سِدّھے سادے جٹ دے مُوہوں سُن کے لول
اُڈّن دے لئی شاعری کھنب رہی سی تول
ایسی پھُٹی شاعری وگیا اِک دریا
اِنج لگّا کے ساہمنے بیٹھا آپ خدا
مَلّو مَلّی بُل سی لگ پئے کجھ گاؤن
وکھرا کوئی سرور سی مینوں لگا آؤن
شاہ معظّم صاحب دا رہیا مَیں منشی میر
ویکھے شاہی ٹھاٹھ میں ویکھے پیر فقیر

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایسا جلوہ ویکھیا مَیں نہ کِتنے کمال
کیتا ہے اِس جٹ نے ندری ندر نہال
وِچ اچنبے ڈبیا ایہہ ہے بیٹھا کون
گلاں کرے اُچریاں جس دا لوُں لوُں
شعر سُنا کے اپنے کیتی جاں ارداس
واہ واہ کہنی اوس جاں میری بجھی پیاس
اگلے دِن جاں پہنچیا ستگور دے دربار
ستگور اوہیو شعر سی مُکھوں رہے اُچار
فوراً پھرنی ڈِہ گیا مُونہوں نکلی جھپ
تُسیں سچے پاتشاہ ہور وکھائی ہپ
لایا سی اَن کیٹ نوں ست گور چھاتی نال
بخشی داتے قلم سی اِک کھڑک اِک ڈھال
توں تے اوہیو قلم ہیں قلمے گئی گھیر
تاہیوں سچّی کھچدی جیون دی تصویر
کریئے قلمے میریئے کوٹ کوٹ دھنواد
ستگور زندہ باد ہے ستگور زندہ باد

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ماتا جینو جی دا سپنہ

ہنّبھیا ہٹیا تھکیا ٹٹیا
بندہ رات نوں سوندا اے
سُفنے اندر اَن ڈِٹھیاں
دیشاں دے اندر بھوندا اے
کھنّب لگا کے اُڈا پھردا
اسماناں نوں چھوہندا اے
پریاں دے کتّے ناچ ویکھدا
کِدھرے تارے ڈھوہندا اے
بھکھا سُفنے دے وِچ چند نوں
روٹی سمجھ کے کھاندا اے
جٹ ستارے سمجھ کپاہ واں
پھٹیاں چگدا جاندا اے
بنئیے نوں دھن مال دے سُپنے
کِرتی نوں نت کماں دے
سُفنے آون یتیماں تائیں
اپنی پیاری اماں دے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سُفنے وِدھوا دے ہن سوامی
سُفنے چین ویوگی دے
سُفنے بُجھنہ گھڑیاں دے راجے
سُفنے دارُو روگی دے
سُفنے وِچ ہر خواہش اپنی
بندہ پُوری کردا ہے
پوڑی لا آکاش نے چڑھدا
کدھرے ساگر تردا ہے
سُفنے دے وِچ ویکھ چڑیلاں
چیکاں مار کے ڈردا ہے
سپاں توں کتے جان چھڑاؤندا
کدھرے چُنگیاں بھردا ہے
وِچ ہوا دے پینگاں پاؤندا
کدھرے پربت ڈھاؤندا ہے
سُفنے دے وِچ سورج تائیں
پھوکاں مار بجھاؤندا ہے
اندر دیوتا بن کے کدھرے
سُندا راگ اپچھراں دے
پر سُفنے سُفنہ ہو جاندے
ڈنگ جاں وجدے بچھواں دے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

مُنفتے جو وی دسے ہُن تک
اِہ سن دُنیا داراں دے
مُنفتے بالکل وکھ نے ہُندے
دلبر دے دلداراں دے
سبھرائی سی سس گوراں دی
ہر جیس شمسر سُہائے سن
جیتو ماتا اپنی گودی
چارے لال کھڈائے سن
چانن دے اوہ جاٹے چارے
لوزد نوری ٹکھڑے سن
درشن کر کے بُھکھ سی لہندی
بُھلدے دُکھیاں دُکھڑے سن
برتی دے وِچ جُڑ کے اِک دِن
جیتو جی کی تکدے ہن
مان گئے نے پُت شہیدی
کو تک جھل نہ سکدے ہن
سرنوں چھنڈ کے نیتر کھولے
پھر ارداسا کردے ہن
پر اوہ درشن اوہو نظارے
اکھیاں ساہویں تردے ہن

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دو کندھاں وِچ چندے دیکھے
دو دیکھے وِچ جنگاں دے
واہگورو جیہڑی کھیل پئی ویکھے
ماتا اُس دے رنگاں دے
جنگ وِچ وڈے صاحبزادے
فتح بلا گئے گج گج کے
لالاں دے ماں درشن کردی
پوری ہو کے بھج بھج کے
کِڈا اسی اُت خونی سُفنہ
کاگ پئے لاشاں ٹھنگدے سن
لاشاں نہیں ہتھیار سے پنچھی
ماں دیاں آساں ٹھنگدے سن
جاگ پیا ویراگ انوکھا
من دی ڈھیری ڈھہندی ہے
من نوں اُچا کرنے خاطر
واہگورو واہگورو کہندی ہے
ماتا اُٹھ اشنان جا کیتا
غم دیاں حداں ٹپدے ہن
وِچ شکرانے سیس جھکا کے
سُکھمنی صاحب جپدے ہن

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بھوگ پیا جاں پاٹھ دا ماتا
ستگور نظریں آوندے ہن
پھرنی ڈھہہ کے ماتا جیتو
ایداں کوک سناؤندے ہن
ہئے میرے سوامی کلغیاں والے
اہ کی کھیل وکھائے جی
سُفنہ آکھاں کو تک آکھاں
کجھ نہ آکھیا جائے جی
کی ایہہ سوامی سچے نے
جو تکے اج نظارے تے
میری ممتا دے آکاشوں
ٹُٹ گئے چار ستارے نے
او کملی او بھولی جنداں
گلاں نے اہ راز دیاں
وہندیاں نت تے گورمکھ اکھیاں
رمزاں دُور دراز دیاں
اہ سب بھانے ورتے نے جانے
کیوں کہ ورتن ہارے ہن
ممتا دے آکاش تے جندیاں
ہور وی کئی ستارے ہن

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اگوں آکھیا ماتا جیتو
عرض ہیں داتا کرجاواں
لالاں دے برہا نہ تڑپاں
اس نوں پہلاں مرجاواں
انتردھیان ہوئے گورگوبند
مند مند مسکاوندے ہن
دو گھڑیاں دے پچھوں کھول کے
نیتر اِنج فرماندے ہن
داتے نوں منظور ہے جیتاں
بھانا اِنج ہی ورتے گا
سکھ اتہاس دا خونی پترا
تیرے پچھوں پرتے گا
سُنتے سچے ہندے کبول
جیتاں مہاں گیانی دے
کوتک ایسے ویکھ نے صدقے
کبول ریسے بانی دے
چرناں دی دھوڑی نوں چک کے
ماتا مستک لاوندے ہن
شکر شکر شکرانہ کہہ کے
اپنا سیس جھکاوندے ہن

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بڑی سی انند بھری زندگی انندپور

(انندپور دی آخیری جنگ تے بھائی گھنیّا)

لگدی سی ایداں پئی پہاڑاں وچ انندپوری
جویں جوگی آکے اسماناں توں کوئی بہہ گیا
جاپدا سی جویں کوئی ٹکڑا سورگاں دا
پولے پولے پیریں کتوں دھرتی تے لہہ گیا
چوکھی دور سرسہ نے نیڑے وگے ستلج
ساہمنے میدان پچھے پٹھڑ تے پہاڑ نے
آسے پاسے گورو جی نے قلعے جو بنائے ہوئے
کعبے وانگوں چار پاسے موڑدے جھاڑ نے
ننھکی اسے جاندا کھنڈا کیسری نشان اُتے
پھکا پھکا پئی جاندا چند نے ستارہ ہے
گلی گلی موڑ موڑ مورچے دے وانگ جاپے
گھر گھر ٹوہا ٹوہا گورو دا دوار ہے
ویراں ہیٹھوں اُٹھ اُٹھ راہاں دے تے لکھ لکھ
جہدے کول لکھ نہیوں اوہیو اپنے شاہ ہے
باہرلی تاں گل چھڈو اپنے تاں خیالاں وچ
مندی گل سوچنا گناہ ہے سیجے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کھان پین والی کسے چیز دا نہ گھاٹا ایتھے
رج رج کھاؤ ایتھے گورو دے سنواریو
کھانا جے تے کھاؤ غم گتو تے غریب والا
پینا جے تے پیوو غصہ اپنا پیاریو
گز گز چوڑیاں جو چھاتیاں پھلائی جاندے
ایہہ تے سارے پہلوان والی دو جہان دے
اٹھ اٹھ فٹے اوہ جو گبھرو پئے دسدے نے
لاڑے تے بنائے گورو ہونیاں دے ہان دے
دوریاں تے ڈنڈیاں دے نال بنھ گھنگرو جو
گھوٹ گھوٹ پیندے سرداباں تے بادام نے
باٹیاں دے نال تے سمندراں نوں پین والے
اہناں تے ہی چھکنے شہادتاں دے جام نے
اہ جو پنڈاں چک کے تے گھاہی تڑے آوندے نے
اہناں دیاں پگاں نوں گوبند گورو چھاڑے گا
چم چم رکھے گا کساں دیاں داتیاں نوں
بھکھ دا اوہ کٹڈا پھکھے ڈھڈ چوں اکھاڑے گا
اہ جو اوہدے گھوڑیاں نوں کری جاندے مالشاں نے
ست بادشاہیاں جے پھڑاؤ' ٹھکراؤن گے
اوہدے نیلے گھوڑے دی جے لد وی نصیب ہووے
لکھ واری چم چم متھے تے لگاؤن گے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اہ جو موچی نائی تے جھیور چھینبے وسدے نے
انہاں دی نے جُتی نہیں جے تختاں تے ٹھکدی
مُکدی ہے گل ٹک جائے اہ جہان بھاویں
سکھاں دیاں دلاں وچوں نہ دھا نہیں مُکدی
بڑتی سی انتد بھری زندگی انتد پور
اک دم اوہدے تے طوفان جیہا چھا گیا
مغلاں دے بادشاہ دا پھٹیا دماغ پھر
راجیاں دے کہن اُتے فوجاں لے کے آ گیا
بھیجیا وزیر خان صوبہ سرہند اُس
نال ہی لاہوروں آیا خان زبردست سی
روز دا ہزار دینا کیتا سی پہاڑیاں
تے رسداں دا ایس توں علاوہ بندوبست سی
دوہاں ہی نواباں دیاں پیراں وچ لیٹ کے تے
ہتھ جوڑ کہندے راجے بائی دھار دے
مندراں نوں ڈھا کے تے مسیتاں بھاویں پا لیا جے
ایتھوں جھنڈے پٹو پر گورو دے دوار دے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چڑھناں گورنمنٹ دیاں

ویکھیا گوبند گورو جد کہ آنند پوری
گھیر کے کھلو گئے چار دے پاسیوں شیطاں نے
جھٹ پٹ کیتا تدوں لڑنے دا فیصلہ سی
قلعے وچوں باہر جا کے سوڈھی سلطان نے
گورو دے دوارے اروا سا گیا سودھیا جاں
مار کے پلاکی گورو نیلے اتے سجیا
گٹھ گٹھ نوجواں نوں سی مرنے دے چاء چڑھے
لوے سونہال دا جیکارہ جدوں گجیا
وجیا نگارہ جدوں کوچ اعلان ہویا
یودھیاں دا جوش اوہدوں جاندا نہیں سی ٹھلیا
گورو جی دے مکھ آئے سیاں سیاں سوریاں دا
تیج کسے اکھ توں وی جاندا نہیں سی جھلیا
پچھے پچھے ٹریا ایماں سارے خالصے دا
اگے اگے کیسری نشان جان جھولدے
نیلے اسمان دیاں سیراں تے اسیاں پے کے
دھرتی دے چمناں نوں جاندے تے قبولدے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

نال نال چٹا باز اُڈدا سی وِچ اُتے
تول تول کھنب ماری جاوے کلکاریاں
اج اہنے اُڈنے وی جانح نویں سکھی ایں
گورو جی دے تیراں دیاں ویکھ کے اُڈاریاں
چلدا سی نیلا گھوڑا اج ایسی چال بانکی
بار بار شہنشاہ سی دیندے جاندے تھاپیاں
راہاں وچوں اُڈ اُڈ مٹی پئی سی آکھدی
کہ مٹیاں دے وِچ رل جانا اج پاپیاں
کدے چلے دُڑکی تے کدے اوہ روال چلے
کردا ہوا دے نال گلاں پیا جاوندا
سمیاں دے بادشاہ نوں پِٹھ تے بٹھال کے تے
سمیاں توں تیز تیز دوڑاں ہے لگاوندا
چکدا اے پونچھ جدوں وال اوہدے اُڈ اُڈ
آپنے سوار تائیں کری جاندے چور نے
ڈبیاں تے اکھ رکھ تیغ اُتے ہتھ رکھ
نیلے دے پیار اُتے کری جاندے غور نے
مستی دے وِچ جدوں نیلا ہر جھنڈوا لے
جاپدا ہے اج جویں مہتا پیا ٹیکدا
سوچدا ہے جاندا گورو اک اک سکھ تائیں
کدوں ڈر دیندے ہن اک توں انیک دا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دونویں کن مُچک کے تے ایہو ای اُڈیکدا اے
کدوں سچے سایئں مینوں حُکم سناؤن گے
چھوہاں دی پیاسی آکھے ہر اک مچھلی
کہ کدوں میرے پنڈے اُتے اڈیاں چھوہاؤن گے
ٹپ ٹپ دھرتی تے پوڑ جدوں ماردا اے
تال نال ساری کائنات جاوے نچدی
سوچدا اسی ویکھیئے بندوق دیاں گھوڑیاں دے
کیہڑے کیہڑے سُم وچوں اگنی ہے مچدی

تیغ دشمن دی

بجلی دی تیزی نال گورو نے اشارہ کیتا
اپنی دو موہی تیغ ہر اچ اُچھال کے
بجلی دی تیزی نال ہو گئی تیار فوج
شستاں لگائیاں اُہناں موریچے سنبھال کے
اک اک چہرے تے شہادت نال دا لور آیا
جاپدا اسی جانی پچ ہسنے ہی تہایا اے
ہر کوئی جپدا اسی گورو دی اسیس والا
ساریاں توں گفا مینوں بلت سوایا ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کھڑگاں دے نال کِیتا کھڑگاں نے ٹاکرا
تے خوب ہویا دوہیں پاسیں دُلاں دا مقابلہ
آکھدی سی موت مَیں تاں اج ہال جوان ہوئی
ایسے ویلے ڈولی وِچ پا نے میں نوں بابلا
سُن کے پہاڑاں دے کلیجے پئے سی پاٹدے
چاں ڈھم ڈھم ڈھم ڈھم وجیاں ڈھمیریاں
طوطیاں دی رون ہاکی ایداں سی آواز ہوئی
لوڈھے ویلے روہی وِچ رون جیوں ٹٹیریاں
وَیشاں نوں مارنی تے پاپاں نوں سنگھارنی سی
پر اُپکارنی سی تیغ دسمیش دی
ہُریاں دی ناستی تے نیکیاں دی ڈھاسنی سی
دیش نوں اُبھارنی سی تیغ دسمیش دی
ایھنے گئی اوتھے گئی بجلی دے وانگ پئی
وڈے وڈے مچھلاں دے موچھیاں نوں چیری
کھڑگاں تے کھنڈیاں چ گدا پا کے نچدی
تے ہونیاں دے نال کھیڈے کھلی کلیردی
گھپوں گھپوں کر کے ہے گھان گھپ لاہی جاندی
نہ ہے کِتے ٹھکدی نہ چڑھے اہنوں ہو کِتی
ہپھوں ہپھوں کر کے تے وَیریاں دے ساہ پھُلے
پُھلدی ہے جویں کہ لوہاراں والی دھوکنی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کدی کرے جمع کدی فوجاں تقسیم کرے
کدی تفریق دی راہ پڑھے تہ مہارتی
اک اک وار نال یاراں یاراں ہریاں لوں
ہرباں ہے دیئی جاندی بڑی ہون ہارتی
دُوں دا پہاڑہ ہے پہاڑیاں تے پڑھی جاندی
پھاں دیاں پھٹیاں تے پائی جاندی پورتے
حل نہ سوال کر سکے اہدی نمبری دا
یودھے جو ہلاکوآں دے وانگوں مشہور تے
ٹک ٹک تٹی جاندی پوٹا پوٹا پورا پورا
جویں کوئی گنتے دیاں کٹدا گنیریاں
ایداں پئی نچدی اے ایداں پئی کُدی اے
بیلیاں دے وچ جویں الکاں وچھیریاں
ایتھوں لنگھی اوتھوں لنگھی ہریاں چو پھیر کنگھی
جت دیاں پھرے کیتے زلفاں سواردی
میتھے اُتے بھدی شتگار دیاں پٹیاں
نے چھوٹی موٹی ہوئی جاندی گندل کوار دی
سوہے سوہے ساگوآں بچ کھڑی ہے انارکلی
بن بن بہندی جویں بہن زنجیچ ووہٹیاں
سوہرے گھر آن کے کمال کر چھڈی اس
لاہی جاندی سبھ دیاں گلاں چوں گلوٹیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اِک اِک کاٹ نال وکھ وکھ چھیر پائے
جِویں کوئی کپٹے خربوزے دیاں پھاڑیاں
چھِل سارے مغلاں نے چکھ لے شتابیاں دے
ماس نال تاہیوں ہُن لدیاں نے جھاڑیاں
ناڑا ناڑا تاڑا تاڑا تڑکے تڑ کڑے
تے گاڑا ڑاڑا ڑاڑا ڑاڑا توپاں جدوں چلیاں
سارا رارا رارا رارا تیر اُتے تیر چلے
آرا رارا رارا پے گئیاں تر تھلیاں
توبہ توبہ توبہ توبہ چیخ پئے پٹھان سارے
ہائے ہائے سب چیکیاں پٹھانیاں
بلے بلے بلے بلہاری سنگھاں سُورماں دے
شاوا شاوا شاوا کہہ اُٹھیاں سوانیاں
ٹھک ٹھک، ٹھاں ٹھاں، ٹشک ٹشک ٹشاں ٹشاں
توڑے اُتے توڑا جدوں گورو جی نے سُٹیا
ہائے اللہ ہائے اللہ ہلے اُتے آئے ہلّہ
بولتے پٹھان کہندے اِہ کی قہر ٹُٹیا
اوئی اوئی اوئی پنجیاں نے پنجی رُوئی
کُٹ کُٹ جھنبنی دے نال سانوں جھنبیا
مُولا مُولا مُولا زنگراں نے پایا رولا
اِک اِک یودھا ساڈا ہاریا تے ہنبھیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ڈیریاں دے پاسیاں نوں سیکیا گوبند گوڑو
ایداں جویں سیکیئے تندوراں اُتے روٹیاں
آہوُ اُتے آہوُ لیتھے بلیّاں دے باہوُ لیتھے
ٹوُنبہ ٹوُنبہ کرکے اُڑائیاں تکا بوٹیاں
کِسے دا سی دھڑ لتھا کِسے دا سی سر لتھا
لہوُ دیاں اُٹھے اِنج اُڈیاں دھتیریاں
گرمی دے مارے ہوئے باغاں تے بغیچیاں نِچ
جویں ساون بھادروں پِچ اڈن بھنبھیریاں
مچھ دیاں گاریاں نِچ گھانیاں دے گھاں لیتھے
بالیاں دے وانگ اُٹھے گُٹیاں سی ہڈیاں
کِسے کِسے پُل اُتے جان ہے سی اڑی ہوئی
کِسے دیاں اکھاں اسماں ول گڈیاں
کِسے دیاں نیتراں نِچ کِسے دی اُڈیک دِسے
موت ہناں ہور کھوُرے کِنوں سی اُڈیکیا
کِسے دِے نے ہتھ اِنج کناں اُتے ٹکے ہوئے
مرنے توں پہلوں جویں توبہ توبہ چیکیا
کجھ لوتھاں آٹے دیاں توناں وانگوں پھُلیاں نے
کجھ لوتھاں گھراں دیاں غماں وِنچ ہسیاں
گنڈھیاں دی چھل وانگوں رنگھڑاں دی چھل لتھی
ہیریاں سی وانگوں ہدوانیاں دے پھسیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گورُو دیاں سنگھاں اِک بھبھکا حیا ماریا
تاں گجراں دے خوُن دیاں ڈہل گیاں دوہنیاں
چُم چُم چنڈیاں نوُں آکھدے سی سنگھ سوُرمے
اِہ تاں ہالی کیتیاں نے پہلیاں ہی بوہنیاں
نھاییں نھاییں لگ تلواراں دے سی ٹُٹے ہوئے
مُودھے مُونہیں ڈگیاں سی ڈھالاں ہوکے چِبیاں
مُڑ گئے سی اِنج مُنہ توپاں دے دہانیاں دے
آپنے ہی مُوہاں وِچ دین جویں چُبھیاں
لوتھاں دے پہاڑ وِچ کِتے کِتے لوتھ کوئی
زخمی آواز نال ہائے ہائے ہُونگھدی
لاش لاش اُتے لہوُ لِبڑی زبان نال
مار کے پچاکے موت بیٹھی بیٹھی اونگھدی
ہائے پانی ہائے پانی سُکدی ہے جیبھ کوئی
بولنا ہے چاہُندی پر بولیا نہیں جاوندا
اپنے نوُں گھنیّا بھائی آن کے پھٹڑاں نوُں
غٹاغٹ غٹاغٹ پانی ہے پِلاوندا
وَیری سی حیران ہوئے ہوگیا زمانہ دنگ
اِہ تے سکھ جاپدا ہے گوُرو دسمیش دا
ساڈیاں ہی پھٹڑاں نوُں پانی ہے پلائی جاندا
رکھدا نہ بھید کوئی دیش دا بدیش دا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چھٹ پٹ رولا پیا گورو جی دی فوج وچ
کیتا ہے گھنیئے کم ویری نوں جتاں دا
آپنے ہی ویریاں نوں پانی ہے پلا کے آیا
لتھی چڑھی جان دا نہ ویلا ہے پچھان دا
جاں تے اہنے لشیاں نے پہاڑیاں توں وڈھیاں
تے جاں ایہہ کوئی مغلاں دا کھلیا جاسوس ہے
اج تے ضرور اہنوں گورو جی دی مار وگو
کھوتے اتے چاڑھ اہدا کڈھنا جلوس ہے
کویں سدا بنیا اہ رہندا سی گا میتا
تے کویں آ کے لور وچ جپ جی سی جپدا
اج پتہ لگا پانی کوٹیاں نوں دین والا
وچو وچ ساڈیاں سی جڑھاں پیا کپدا
مشکاں نوں کس کس کڈھو کھاں اڑاٹ اہدے
دیکھ لیئے ماشکی اہ کنے پانی وچ ہے
مار مار ڈنبہ چا بناؤ اس بھیکھے نوں
ویریاں دے ورچ اہنے کیتا ساتوں نچ ہے
وٹی ہے کونتا ہی صلاح ایویں خالصہ جی
چھیتی نال کوئی وی نتیجہ ناہی کڈھیئے
آؤ پیش کر گورو دے حضور وچ
اہدا انصاف سچے بادشاہ نے چھڈیئے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پچھیا پیار نال گورو نے گھنئیے کولوں
دس خاں گھنئیے بھائی کی اِہ گل سچ ہے؟
آؤندا نہیں یقین ساڈوں تیرے ٹٹ جاونے دا
اساں تیرے وِچ کدے ویکھیا نہ کجھ ہے
گل وِچ پلّہ پا کے بولیا گھنّیا بھائی
اِک وی تاں پیر تیرے باجھوں نہیں ہیں پٹیا
اوڈوں درگاہوں میری ٹٹ جاوو پالتا ہا
جدوں وی دھیان تیرے چرناں چوں ٹٹیا
اِک دن توہیوں مینوں دسیا سی شہنشاہا
مانس کی ذات سبھ ایکے ہی پہچان لو
مینوں تاں توں پھٹڑاں دے مونہاں وِچوں دِسدا ئیں
دیندا ہے سیں مینوں توہیں گیتا دا گیان لو
رت دیاں چھپڑاں چ ڈبیا سی رن سارا
کھوپڑی دے وِچ ہے سی پھسی ہوئی کھوپڑی
سچ پچھ اُتھے ئیں پہچان نہیوں سکیا
کہ کہڑی لاش اپنی ہے کہڑی لاش اوپری
تھائیں تھائیں آندراں نوں ویکھ کے تے لگدا سی
گھر گھر ماواں دیاں آندراں نے ٹکیاں
کھول کھول مینڈھیاں دیا ہنڈراں نے وین پائے
ماریاں نے ہونیاں ضرور سینے مکیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پتا سی گا بینوں تیرا دلاں دیا موہریا اوئے
جیہڑا تیرے دل وچ اکو اک داغ ہے
اُدوں تیرے سورجاں نوں لگدا گرہن جہا
جدوں کیسے گھر وچ بجھدا چراغ ہے
پتہ سی گا مینوں توں ہیں جنگ دے خلاف ڈھول
تیرے اُتے جنگاں سبھ گئیاں نے ایہہ ٹھونسیاں
جان دا ہال تینوں ہیں گھنیئے دے گھنیا کیہڑی
گلوں توں وجائیاں تلواراں دیاں بونسیاں
تیریاں جو تیراں نال تولہ تولہ سونا لگا
ایہو تیرے دل دی اُدارتا ہے پاتشاہ
لاشاں جو لاوارثاں تے کفن پوائی جاندے
دھن تیرے تیراں دی اہ وارتا ہے پاتشاہ
مَیں نے ایہو پڑھیا ہے تیرے اہناں نیناں وچوں
تُوں نے خرابہ تینوں اک اکھ بھاوے نہ
جس دن تینوں تیغ ایویں ہے اُٹھانی پیندی
اُس راتیں نیند تیری اکھیاں وچ آوے نہ
اہ جو تیرے مکھڑے تے کدی کدی کھیڑے وچ
انمی ٹنی بھاہ جیہی ماردی اُداسی ہے
آکھدی ہے ایہو توں ہیں موئیاں نوں جواؤن والا
تیرے ہتھوں مریاں دی کٹ دی چوراسی ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

یودھیاں دے یودھیا ئیں جان دا ہاں دِل تیرا
رَبّ رُوپ بچیّاں توں ودھ معصُوم ہے
تیرے دِل وِچ ساری دُنیا دے مذہباں دا
بڑے ستکار نال جڑیا ہجُوم ہے
توہیوں ہی تے آکھیا سی میرے سانجھے لنگراں چوں
بناں پرشاد چھکے کوئی وی نہ جائے گا
بادشاہ دے نال ہی فقیر اِکو پنگتی بِچ
اِکو تھاں تے بیٹھے گا تے اِکو جہا کھائے گا
ایہناں ہی اصُولاں اُتے چل کے تے شہنشاہا
آپنے ہیں ولوں تیرا حُکم بجایا ہے
ساریاں ہی پھٹڑاں دے وِچ توہیوں وسدا ایں
تُوہیوں سیں پیاسا پانی نینوں ہی پلایا ہے
گھُٹ کے تے چھاتی نال لا لیا گوبند گورو
آکھیا گھنیئے بھائی توں تے دھن دھن ہیں
ساڈیاں توں دلاں دیاں بجھیاں نے سیوکا اوئے
ساڈیاں توں سکھاں وِچوں چودھویں دا چن ہیں
ایہہ لئے پھڑ ملہماں تے ایہہ لے پھڑ پٹیاں
ایسے طرحاں آپنے توں گورو نوں رجھایا کر
آپنے بیگانیاں نُوں پانی وی پلایا کر
نالے سارے پھٹڑاں نُوں ملہماں لگایا کر

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

درویش

گورو گوبند سنگھ

کیتیا دُوکھ بھُوکھ سد مار
اِہ بھی دات تیری داتار

(انند پور دا گھیرا تے قلعہ خالی کرنا)

مُغلاں نے حد ویکھیا پئی مار تے مار
زبردست خاں چیکیا زبردست ہے ہار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

راجے باہی دھار دے ڈگے مُنہ دے بھار
اِک دُوجے نُوں کوسدے سارے دار و وار
غصّہ کھا کے اُٹھیا صُوبہ خان وزیر
کہندا اِکو اِک ہے باقی ہن تدبیر
آؤ پوری اَنند نُوں اِک دم لیئے گھیر
لمیاں پاؤ چھاؤنیاں ہو سکدی ہے دیر
رستے سارے روکیئے ناکے کریئے بند
بُھکھے آ کے مِلن کے ساڈے نال مسنّد
دِجنا ساڈا تیر ہے عین نشانے ٹھک
رسداں جیس دِن مُکیاں گوڈُو جاسے کا ٹُک
آئی بڑی پسند سی سبھناں نُوں تجویز
لگے کرن بے اُدبی راجے بد تمیز
سارا شہر سی پیوندا پانی جہدے طُفیل
اُس نالے وِچ روہڑیا اُوناں مُوتر مَیل
گھیرا لمّاں ہو گیا لوک گئے گھبرا
اندروں رسداں مُکیاں چڑھے بزاریں بھا
راتیں سِکھ سی ماردے فوجاں تے شبخُون
لُٹ لیاؤندے بوریاں آٹا دال تے لُون
اُڈ گیا جد شہر چوں سارا پہنن کھان
تڑھیں لگیاں اندراں نکلے نین پران

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بنشنک بھرے بھنڈاریوں گئے خزانے کُھٹ
پھر دی لنگر ونڈدا رہندا روز اتُٹ
دالے دی نھاں دیگ وِچ رجھن لگے روڑ
نسکھ پرشادے ونڈدے رُکھوں پتے توڑ
اِکو پنگت وِچ سی سجیا گور پروار
وار وار سی جپدا موہنوں ست کرتار
زورا ور تے فتح سنگھ سری اجیت جُجھار
چھکدے پئے کرُو مبلاں کرکے شُکر ہزار
گجُری ماتا چھندی بن وندول پرشاد
جُھوم جُھوم کے آکھدی لنگر بڑا سواد
محل گوراں دے بولدے پھک پھک کے دیت
ساڈے گور سرتاج دے ہین اہی بھیت
نال صدقیاں سوبھدے ستگور چونکڑ مار
آپے ہی جُگ جوگیا پُورن پُرکھ اپار
"کھنڈا جا کے ہاتھ میں کلغی سوہے سیس
سوہری رچھیا کرے کلغی دھر جگدیش"
مستک نُور و نُور ہے بڑی نرالی پھبّ
چھتی بھوجن والڑا روڑ رہا اے چبّ
دنویں لوچن مُوند کے گاؤن دیوانہ وار
بھانا مِٹھا لگدا تیرا سر جنہار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اِہ تاں گور پرشاد ہے ہونا نہیں اُداس
"جس دا دتا کھاونا تِس کہیئے ساباس"
"دّدا داتا ایک ہے سب کو دیون ہار
دیندے توٹ نہ آوئی اگنت بھرے بھنڈار"
جو جو لنگر چھکدا لہندی اُس دی بھُکھ
دھن بھاگ نے ساڈڑے آکھن لگے دُکھ
کِسے نہ کیری ہنچ ہے کِسے نہ کیتا رنج
شبد گوراں دے گا رہے بیٹھ پیار سے پنج
ویکھی سِکھی صِدق دی چڑھدی کلا کمال
دُنیا وِچ نہ کِدھرے ایسی مِلے مثال
اُپر بُھکھ چنڈال دا بڑا بھینکر رُوپ
بڑے بڑے ہٹھ جوگیاں دے گئے حوصلے چُوپ
ستگور رہے اڈول سی مند مند مُسکان
چھڈّ گئے دِل آپنا بڑے بڑے بلوان
راجے پُوری انند چوں سُوہ لیائے کدّھ
ڈھاڈی پیئے وجاوندے ڈھڈھاں دی ہُن ڈھد
مِچھاں کر کے نیویاں تُر گئے کئی سردار
کجھ نے نکلن واسطے بالکل کھڑے تیار
موقعہ ہے کہ چلیئے ایسی چاتر چال
باہر قلعے چوں ماریئے کر کے گوردوں ڈھال

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

وِدھوا کر بیٹھے رانیاں کلُ خزانے لُٹ
دیئیے پوری انند چوں جڑھ کفر دی پُٹ
گھلے اُنہاں ایلچی مَنّدیاں سوچاں سوچ
اِک پنڈت دو مولوی نالے تِن بلوچ
گیتا پنڈت کول سی تُرکاں کول قرآن
لگے کھُؤ قرآن دی دونویں قسم اُٹھان
فوج ہے عالمگیر دی ڈاڈھی ہی مُنہ زور
چھڈو پوری انند نوُں وَسّو کدھرے ہور
اگوں ستگور بولیا اِک مَن ہوئے اِک چِت
ہتھاں باجھ کراریاں وَیری ہوئے نہ مِت
ستگور نہ جد منیا قربانی دا پنج
تھوہڑ دِلے سِکھ سوچدے موقع چلیا کھنج
بھجے نجے پہنچدے ماتا گجری پاس
پیرناں اُتنے ڈِگ کے کردے اپنی ارداس
کہندے ماتا ساڈیئے توہیں وقت پچھان
ماواں اکھیاں ساہمنے پُتر نہ مروان
توہیوں ساڈی انبڑی ساڈی جان بچا
صاحب گورو گوبند نوُں توہیوں ہی سمجھا
سارے لوک نے سمجھدے آئی موت قریب
کِداں ہُن اِہ لڑان گے بُھکھے سِکھ غریب

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ماتا آئی دوڑدی کہندی پُت گوبند
ویکھے سارے شہر دی نکلن لگی جند
راجے بائی دھار دے مورکھ تے انجان
رمزاں تیریاں لالناں سکے نہیں پچھان
جنہاں دسے توں دھرم دی رہیوں پالدا لج
اوہیو تیرے خون دے بنے پیاسے اج
گیتا گئو قرآن دی کھاندے نے سوگندھ
چھڈ انندپور چلیئے پٹنے والے پندھ
ست گور بولے انہاں دی قسماں نے اہ جھوٹھ
راجے مغل پٹھان نے اِک جوٹھاں چوں جوٹھ
تیری تسلی واسطے رچیدا ہاں اک کھیڈ
ویکھ لییں اِہ بھیکھیئے ہین کمینے کیڈ
ستگور جی نے آکھیا شرطاں نے منظور
چھڈ کے پوری انند نوں ٹر جاواں گے دور
ساڈی پر اک شرط ہے کرنی پیوو پروان
پہلوں نکلو رات نوں ساڈا کل سامان
نکلاں گے پھر سب ہی نگری دے وسنیک
ساڈے مال خزانیاں دے آؤ ناں نہ نزدیک
خوش خوش ٹر گئے ایلچی بغلاں پیئے وجان
پچھوں ویکھو شہنشاہ کوتک کی ورتان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ڈمٹے چھتر ہڈیاں ٹوگڑے لد اچھاڑ
چھٹاں وِچ بھروا لیا کوڑا اتے کباڑ
بلداں اُتے لد کے چھٹاں نالے چھچھ
سُٹ دُشالے قیمتی اُنوں دِتے کج
بلداں دے ہر سنگ نوں بدھی اک مشال
اِنج قلعے چوں کڈھیا بڑا قیمتی مال
ویلا ہے سی رات دا پیّاں مشالاں جگ
قسم توڑ کے آپنی لُٹن آئے ٹھگ
پٹلے پیّاں جُتیاں گئے نوشی کھٹ
رہیٹ پیٹ کے مُٹھیاں رہے کچیچی وَٹ
ستگورو بولے خالصہ بیٹھے ہو اَزما
ڈٹ کے کرو مقابلہ اوہدی من رضا
ڈھٹے دِل نوں سکھ سی لگے پھیر اُٹھاون
اُپر پاپی ڈھڈ دی اگ بجھائے کون
بھیم چند نے مُڈھ توں رکھی جس تے اکھ
ہاتھی اوہ پرشادیا مریا چُن چُن ککھ
نیلے توڑ نبھا لئی ستگور نال پریت
چرناں دے وِچ لیٹ کے ہویا ٹھنڈا سیت
رُوپ دھار کے مَوت دا اُٹھکھ لگائی سن
"گھر گھر ایہو پا ہُچا سدڑے نت پُن"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

مِٹّی دے وِچ رُل گئے ہیرے کئی انمول
پھر وی گُورو نہ ڈولیا بالکل رہیا اڈول
سُنیا اورنگ زیب جاں دکھن دے وِچ حال
اچن چیتی بولیا "واہ اوئے گورو کمال"
دستی رقعہ بھیجیا اپنے ہتھیں لکھ
دُھن تہاڈا صدق ہے دھن تہاڈے سکھ
مَیں شرمندا ہاں بڑا بخشو میری بھُل
کوئی بہادر سُورما نہیں تہاڈے تُل
بند کرو ہُن جنگ اِہ چھڈ دیؤ پنجاب
درس تہاڈے واسطے ڈاہڈھا ہاں بیتاب
چھڈو پُوری انند نوں جِتھے ہون فساد
جِتھے چاہو ہے گورُو ہووو تُسیں آباد
مینوں قسم قرآن دی ہُن نہ کوئی وَیر
اوہیو دھرت تہاڈری جِتھے رکھو پَیر
ستگور کہندے ایلچی ساڈا دیئیں دھنواد
آخر ساڈی آ گئی بادشاہاں نوں یاد
آکھیں تیری لِکھت دا سُندر ہے مضمُون
اِیپر مینوُں دِسدے حرف نے خُون و خُون
جو کجھُ پُرکھ اکال نوُں ہونا ہے منظُور
اُدسے بھانے وِچ ہی رہنا ہے بھرپُور

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

رنگ سبھے نارائنے کوئی نہ اُترن ہار
ویکھو رنگ وکھالدا کی کی ہے کرتار
بدّھا اُہدے حُکم دا بیٹھاں نشچہ دھار
جویں جویں اوہدا حُکم ہے تویں تویں ہے کار
ہلن دھرت اکاش اِہ رہنا اساں اٹل
حُکم بناں تے اِک نہ پتّہ سکے ہل
جیدوں حمالہ ویکھیا ایداں بڑا اٹل
داس کٹاری تک سی پہچ گئی ترتھل
کچّھے بچّے سکھ سی گئے یہ دعوے لِکھ
"نہ توں ساڈا گورو ہیں نہ اسیں گورو دے سِکھ"
گجری ماتا آکھدی منو میرے لال
توہاں نال پونترے ٹورو میرے نال
سُفنے وِچ فرما گئے راتیں نے سرتاج
توڑو بھانڈا بھرم دا کھولو دیو سبھ پاج
کہہ گئے کہو گوبند نوں اُٹھو میرے لال
ویلا دھرم بچاؤن دا آیا بھاگاں نال
میں جو پائے پورنے اُس تے ٹرو گوبند
میرے رستے چل کے آن بچاؤ ہند
پھیر سماں ہے منگدا میرے گھر چوں سیس
پاوو امر شہیدیاں ایہو میری اسیس

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پلّے کدی نہ بھنّدے پھکّڑ نے یجرات
اِک اِک کر کے دسے دیئو سب الٰہی دات
سُن کے سچّے پاتشاہ ہوئے اتی نہال
کہندے پتا حضورؐ نے کیتے حل سوال
"راج کرے گا خالصہ عاقی رہے نہ کوئے
خوار ہوئے سبھ ملیں گے بچے سرن جو ہوئے"
پچھے چھڈ گوربخش نوں سانبھن لئی استھان
چاہے پائے ستگورو کٹھا کر سامان
ہتھ لکھتاں تے پوتھیاں رکھیاں نال سنبھال
پنج سو صدقی سکھ سی تُرے گوراں دے نال
مُڑ مُڑ تکدے جا رہے اچھے جیت جُھبار
لگی گلی نال جاپدا اِک اُٹ ٹُٹ پیار
چارے پاسے سہم سی سہمے در و دیوار
اُپر سینہ تان کے تُریا کلُ پرِوار
رو پڑ دے دل ٹُرپئے ونڈن ستگور دات
پنج پیارے نال سی بڑی ہنیری رات
کیرت پور نوں چھڈ کے لنگھ گئے نرموہ
دشمن کردا آ رہیا پچھے پچھے ٹوہ
اِک تاں سردی قہر دی دُوجا مُٹھی جان
تیجا وسّن لگیا گڑیاں دا طوفان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پل پل بجلی لشکدی لاوے پھٹ ہوا
بجلی دے لشکاریاں دتے ناگ جگا
شاں شاں کر کے شوکدی سرسہ بنی وراٹ
ہور وی ہُندا جا رہیا چوڑا اُس دا پاٹ
پاپن ندی پہاڑ دی لگی اگ لگاؤن
وانگ پہاڑی راجیاں لگی قہر کماؤن
پھڑ لئو پھڑ لئو کُوکدے بھجے آؤن پٹھان
اِیدھر تِلکن بازیاں پَیر پَیر نقصان
سارے سِکھاں پچھیا ستگور گہر گنبھیر
اَج کیوں دُشمن ہو گئے قُدرت تے تقدیر
نور رچ آ کے بولیا اِنج سوڈھی سُلطان
لیندا اُپرکھ اکال ہَے ساڈا اِمتحان
بھانت بھانت دے کر رہا ساڈے نال کلول
کھیڈے لکن میٹیاں بہہ کے ساڈے کول
"ہَوں ڈھوڈھیدی سجناں سجن میڈے نال
نانک الکھ نہ لکھیئے گورمکھ دیئے وکھال"
دُکھ سُکھ دونویں کپڑے پانی جاوے جگ
اِیہہ ننگی آتما ٹھگ لجاون ٹھگ
اِیہہ تن بالن اگ دا ہونا اِک دن ڈھیر
جس دن بھور ہَے اُڈنا رتا نہ لگنی دیر

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ہنساں موتی چُگنے کاگاں کھانے ماس
سُور پنچھی ہیکڑو پھاہی وال پچاس
دیندے سن اُپدیش، اہ ستگور جد دُندھیر
سرسہ کنڈھے آ پئی پچھوں آن وہیر
ہویا خُوب مقابلہ دُشمن ہوئے چھار
چلن پئیاں گولیاں کھڑک رہی تلوار
امرت ویلا ہوگیا لڑدے رہے سردار
ستگور لا کے بہہ گئے آسا جی دی وار
بھوگ پیا تاں صاحباں کیتے اہ فرمان
لڑدے لڑدے چڑیئے سرسہ دا طُوفان
سرسہ کہندی ڈوبنے بھر بھر تیرے پُور
ستگور کہندے توڑنا تیرا اَج غرُور
اُٹھو میرے خالصہ بولے انج حضُور
لے کے نام اکال دا کر لو ندی عبُور
بیشک ہے نہیں بیڑیاں بیشک کنڈھا دُور
ہیٹھاں ہڑ ہے قہر دا اُتوں پیندی بھور
واہگورو نام جہاز ہے چڑھے سو اُترے پار
جو شردھا کر سیوندے گُر پار اُتارن ہار
ستگور سرسہ چیر کے جا پہنچے اُس پار
کھیروں کھیروں ہوگیا سارا ہی پروار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

مال خزانہ پوتھیاں رُڑھیاں بے شُمار
سالاں بدھیاں محنتاں گئیاں سب بیکار
زورا ور سنگھ فتح سنگھ وِچھڑے گجری مات
وِچھڑے جیت جُھجار سی کسے نہ پچھی وات
محل گوراں دے روپڑوں پہنچے دِلی شہر
اِک اِک جی تے وکھرا ٹُٹن لگا قہر
سچے ہتھ اجیت سی کھبّے ہتھ جُھجار
لا کے دوویں اُنگلی ٹُری جائے داتار
ٹُردے ٹُردے ستگورو آ پہنچے چمکور
چالی نال سی سُورمے گورچرناں دے بھَور
مساں سی بیٹھے آن کے اِک گڑھی وِچکار
مگرے واہراں آ گئیاں کردیاں مارو مار
اگے کی کُجھ ورتیا رکنج لکھاں میں کھول
تُلسی میری قلم دے نھڑک رہے نے بول
دھیاں پُتراں والیو دھرو کلیجے ہتھ
لگا کرن بیان ہاں ساکا اِک سِر لتھ
اگے کی کی بیتیاں ستگور سچّے نال
آپ گڑھی چمکور دی اِنج سُناؤندی حال

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چمکور دی گڑھی

سئے نی گڑ چھپے دس دے ہینوں خونی ساکا
کِنج پیا دسمیش دی جاگیر نوں ڈاکہ
کِنج لڑے سن اوس دے دو وڈے کاکے
کِنج گورو دے ڈوہیاں وچ پیئے پٹاکے
کِنج دوہاں نے چھانگیا سبھ آکا باکا
سیس تلی رکھ کھیڈیا کِنج تلی تلاکا
کِداں صاحبزادیاں نے کھیڈی ہولی
کِداں شیراں گِدڑاں وچ پائی بولی
کِداں جاکے جُوجھیا اوہ کلّا کلّا
کویں بُکھیلے ہکیا بھیڈاں دا گلّا
کِداں اوہناں ویریاں دے لاہے پڑچھے
کِداں ہوئی پی گئی رت بھر بھر کڑچھے
کِداں پڑھیا چالیاں کرپان چلیسہ
کِداں چڑھ گئے سولیاں تے چالی عیسے
کِنج گورو گوبند نے سنگھ ٹورے چالی
کِنج چلائی پتراں دی بھری دُنالی
سئے دے کویا تُلسیا تینوں لیکھ لکھاواں
لکھدا جائیں لکھاریا جو حال سُناواں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پَین کرڑلاں جیبھ نوُں بَس کِداں بولاں
گنڈھ کلیجے وَجدی ہَیں بھیت جاں کھولاں
پڑھیا سال اِکاٹھواں تے صدی ستاراں
اٹھویں پوہ دے دِوس نوُں اِہ ہویاں کاراں
مَیں گڑھی چمکور دی اِنج عرض گزاراں
بھُر بھُر جاون پچھیاں ہریاں دیواراں
سب توں اُپر ہَے میری اک ڈھٹھی بُرجی
جس وِچ لاکے مورچہ سن بیٹھے گورجی
سردی ہَے سی قہر دی ہڈ چیرے ٹھکا
اِٹ اِٹ میری. ماردی سی ڈنڈو ڑکا
اُتے سوُرج کنبدا اوہنوں چھڑیا پالا
ہیٹھاں رن گرما رہا اِنج کلغیاں والا
اُٹھو میرے سُورجو چھا گیا ہنیرا
کِرن ٹکرنی کر گیا کِرناں دا ڈیرا
دانہ دانہ بھُر گئی رشماں دی چھلّی
پھِر وی ڈنڈوُ چاننا میری جند اکلّی
اِک دِن مَیں سی آکھیا دِن ایسے آونے
چڑیاں کولوں جس گھڑی ہَیں باز تڑاونے
اَج اوہ ویلا بخشیا سچیاں سرکاراں
لَوو نی چڑیو آ گیاں بازاں دیاں ڈاراں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اک دن بُن سی آکھیا اوہ وقت ہے آونا
نال سوا لکھ ویریاں مَیں اک لڑاونا
اَج اوہ موقعہ آ گیا میرے برخوردارو
میرا قرضہ آپنے سر نال اُتارو
بس قرضائی رب دا اک قسط ہے تاری
اَج ہے دُوجی قسط دی پھر آئی واری
نگّی ڈنڈا کھیڈدے دی عُمر تہاڈی
رنگ جوانی ماننے دی عمر اساڈی
اُیپر ساڈوں گڑھتیاں وِچ مِلی شہیدی
آؤ پُترو وکھیے بن بن کے ہیدی
ایسی لاوَنی شوٹ ہے اَج دُور دُراڈی
بٹ بٹ پچھے ویکھدے رہ جاون پھاڈی
دیوو ایداں تیر لیوں دُشمن نوں داباں
جداں منڈے گُلیاں نوں دیندے راباں
کھیڈو اج کھڈاریو اج کوڈ کبڈی
دُشمن دی نہ رہ جائے کوئی ثابت ہڈی
وَر لئو میرے پُترو ہے موت کنواری
ویکھ لئو مونہہ اوس دا اَج وار و واری
اگڑ پچھڑ پہنچ کے اَج لینیاں لاواں
بھڑکے اک وی پیر نہ مَیں صدقے جاواں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ساڈا تے اِس موت دا سنبدھ پُرانا
ساڈے گھر دے وِچ ہی اہدا رِہا ٹھکانا
اِس دے پُرکھاں نال ہے ساڈی رشتے داری
آپس دے وِچ بھاجیاں تے کُڑماں چاری
ساڈا تے اِس موت دا ہے خُون وی اِکو
قلم دواتاں اِک تے مضمون وی اِکو
دُھر توں رکھیاں سانجھیاں اہدے نال گراہیاں
حدوی لایاں یاریاں اساں توڑ نبھایاں
دُھر توں سانجھا کرلیا اساں ڈُبنا ترنا
دُھر توں سانجھا کرلیا اساں جینا مرنا
ٹکڑی گل کہ موت دا ہے لُطف انوکھا
ہنگ لگے نہ پھٹکری رنگ آوے چوکھا
بیٹوں وی اِہ ریجھ ہے پُت چار دیاہواں
ئیں وی نُوہاں والڑا سوہرا اکھواواں
چلّے میری پُتّرو جگ اُتے پیڑھی
سچ کھنڈ تیک لگا لئو ساہاں دی سیڑھی
جاوٗ میرے لاڈیو لاڑی پرناوٗ
اُج ویاہ کے موت نوُں میری انس ودھاوٗ
نہ شرماوٗنا ہونیاں حد مارن وسپیاں
پاوٗنا میرے ساہمنے گھُٹ گھُٹ کے جپھیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

حاضر نہیں تُہاڈے باں ابس دیلے ماواں
آؤ مَیں ہی لاڈلئوں سبھ شگن مناواں
کھارے بیٹھو پُترو مَیں ماں ایں پاواں
مل مل وٹنے اجّھ دے لہُو نال نُہاواں
تِلک لگاون واسطے رتّ گُنگو پاواں
دادی دلّوں سے لواں سبھ دُور بلاواں
آؤ بنھّاں لاڈلیو مَیں ہر نئے سہرے
ویکھ لواں میں لشکدے نُورانی چہرے
لا لئو سر تے کلغیاں ہتھ پا لئو چھاپاں
اج تہانُوں آپنا کلغی دھر ہتھا پاں
اُویں پائی لاگیاں ہے کانواں رولی
بھوں گاتے موت دے میرے کول نہ بولی
کول نہ میرے کوڑیاں نہ کول ہے مہندی
پھر وی پُوری کر لواں جو حسرت رہندی
دُشمن دا دَل آگیا جیُوں آوے ٹِڈی
اوسے دی اج مکھنوں مل بینی چھڈی
نہ کدھرے شہنائیاں نہ وجے طُوطی
چُپ چُپیتے پُترو اج دیُو آہوتی
گھوڑی آگئی موت دی لئو پئے گئی کاٹھی
پڑھدے شتّید چلا نیاں دے میرے پاٹھی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ارج جے ہندی اِک وی کوئی، بھین تُہاڈی
گاؤندی پنج پنج گھوڑیاں کر کر کے لاڈی
آؤ بھیناں والڑے یُیں شگن مناواں
گند گند واگاں گُون دے میں سوہلے گاواں
لڈُو ممنا والڑا مُنہ پاواں بھر بھر ماں
پاواں اکھیں بیبیں کے دُشمن دا سُرمہ
ٹھہرو چُماں ہتھ اوہ جن کیتی سیوا
جاندی ایس بہار دا ذرا چکھ لاں میوا
اَج تُہاڈے ہتھ نوں مرحاناں کنساں
ماں سہراں نوں اُڈ ناں میرے بچے ہنساں
اُٹھو میرے لاڈلیو ہُن فتح بُلاؤ
میری ایہو اسیس ہے نہ واپس آؤ
کھا کے سینے آپنے وچ سو سو گولی
سدھے سچ کھنڈ پہنچناں اُٹھا کے ڈولی
پہلا متھا ٹیکنا گورو نانک اگے
جس دے سکھی باغ نوں پھل ایسے لگے
ستگور نانک دیو نے ہے کرم کمایا
میرے بسر تے اوس دا ہے ہر دم سایہ
ایسی چاڑھی اوس نے میتوں نام خماری
سیس اُتارن نال وی نہ جاوے اُتاری

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ڈوجا متھا ٹیکناں گورو انگد تائیں
امرداس گورچوتھے کے رام داس دھیائیں
پھری گورو ارجن دیو نے پڑدا دا میرے
پنجواں متھا ٹیکنا تیس اس دے ڈیرے
بھہ کے نویاں تتیاں جس ریت پوائی
جس نے لٹک شہیدیاں دی سانوں لائی
ستگور ہرگوبند نوں پھر سیس جھکاؤنا
پھری پیری والڑے دے درشن پاؤنا
نانک دے گھر اوس نے نوریت چلائی
پہلی واری اس نے تلوار اٹھائی
دادے توں ئیں سکھیا تلوار اٹھاؤنا
پھیر پتا توں سکھیا ئیں سیس کٹاؤنا
پھیر گورو ہررائے تے ہرکرشن دھیا کے
کرنا دونویں بنداں تند سیس جھکا کے
پھیر دیادب نوڑدے بابے ول جانا
توڑ پچایا رب نے جہدا اج گھرانا
تیغ بہادر صاحب تے اتھے اڈیاں باہواں
جہدیاں گنیاں جان نہ ییٹھوں صفت صلاحواں
کہتاں دونویں اوس نوں اوہدی بھہ کے گودی
نوں رہا تلوار تے پھر سیس ہئے ہودی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

نانک دے بازار دا بھابڑلی جاشے
تیرا تیرا آکھ کے ہسر تولی جاوے
کہنا ہند دی چادرے میرا ڈھکیں پردہ
ایس ویلے دو پتراں دا جوڑہ سردا
جس دن میریاں ہو گیاں کجھ ہور توفیقاں
تاروں تیجی کشت میں بہہ وچ شریکاں
کہتا پرکھ اکال نوں پھر وارو واری
پہلی کشت گوبند سی تیری اودوں تاری
سبیس پتا دا وار کے حد پچھو لایا
رُڑھدے ہندو دھرم دا جد لوڑ بچایا
کہنا سر جہنار نوں میریو سر ڈولو
حاضر ساڈے سیس نے داتار قبولو
اج ایس ہاں آگئے سیچیئے سرکارے
حاضر دوجی قسط ہے ساڈے بخشن ہارے
جو وی قرضہ مالکا تیرا باقی رہندا
مک جاسئے گا اک دن سجدہ لہندا لہندا
کہتا گورو گوبند دی ہے نیک کمائی
اک اک کر کے لاہ دیو تیری پائی پائی
نے وے کویا ٹلسیا لکھ ہور کمائی
اکھاں وچوں پونجھ لئے ایہہ وگدا پانی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

نہ ہی ہنجو ڈیگیا اوہدے برخورداراں
نہ ہی ہنجو ڈیگیا اوہدے سکھ سرداراں
ستگور دی توہین ہے نہ ہنجو کیریا
ستگور ہنجو کیریا نہ اک وی ویریں
اوہ شکرانے وچ سی رہے ایداں گاؤندے
دن وڈبھاگی اس طرحاں کوئی روز نہ آؤندے
دُھر درگاہوں حکم سی پُت لیکھے لاداں
جس داتے دی دات ہے اوہدے کول پچاواں
ایتھوں خوشیاں بھاریاں اج دیکھو ودھائیاں
ترس ترس کے اج نے شُبھ گھڑیاں آئیاں
لئے دے کویا چڑھ پینگاں اوہ ویکھ براتاں
پلّے بھنیاں لاڑیاں ستگور دیاں باتاں
نکا ویر جُجھار ہے بنیا سربالا
گھُٹ گھُٹ چڑھیا رُوپ ہے نے شان دوبالا
پہلوں تُرے اجیت سنگھ تے پنج پرانی
کہندے موت ویاہونی جو جیون داتی
پچھے میرے جُجھار ہے جہدے اگے اڈیئیں
اج اُڈاؤنے جس نے ویری دے دھوئیں
اوہدی عمر ہے چوداں سال دی تے پھبّ نرالی
اوہ بوٹا ہتھیں پالیا سکھ پنتھ دے مالی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

میرا نام اجیت ہے نہ جتیا جاواں
مردا مردا مرجاواں نہ قابو آواں
عمر اٹھاراں سال دی ہے میری حالی
مکھناں دے نال اپنی ہیں دیہی پالی
کیہڑے کم نے آؤنیاں راہ دودھ ملائیاں
پربت نال جے ٹاکرا نہ کیت رائیاں
لکھو میرے سیتے پاتشاہ ہین بخشو چھڈیاں
ویلا ہویا لگن دا درگاہوں گھٹیاں
موقع ملیا قیمتی کتے کھنج نہ جاوے
کر کر مینوں مینتاں پئی موت بلاوے
موت کہے تیرے باجھ نہ مینوں نیندر آوے
جنی چھیتی ہو سکے لے جب مکلاوے
سنیا سوہرے پنڈ دے ہن لوک گھمنڈی
ایس لئی ہیں وڈھنی ظلماں دی جنڈی
میلا جڑیا مرگ دا پھر آئی ہے ماگھی
اج بگھیاڑاں وچ ہے پھر پاؤنی باگھی
لکھو جی سب نوں آخری ہین فتح بلائیے
ویکھو اسیساں جنگ چوں نہ زندہ آئیے
چھیڑیا مارو راگ ہے کوئی ست سراں دا
بنیا سرتے چھنر ہے اج ہتھ گوراں دا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

نہ کوئی گھوڑی ہنکدی نہ وجیا واجہ
ہو یا خضر حیران سبھی مُغلاں دا خواجہ
لئو جی ویکھو ٹرُ پئے دھمیش دے لاڑے
چڑھتاں ویکھ شریکیاں وِنج پیئے گئے ساڑے
لئو جی ویکھو شوہریاں دا پنڈ ہے آیا
دوہاں دھِراں دا ستگوروں نے میل بلایا
اُودھر ملنی واسطے ہن لکھاں فوجی
ایدھر ۲۰ ویہہ ۳۰ تیہہ سِکھ نے تے دو من موجی
لئو جی آن بہادری نے سہرا پڑھیا
سُن کے جوش اگمڑا سنگھاں نوں چڑھیا
ٹُٹ کے گل نوں پئے گیا حد آل دوالا
پئے گئی تدوں اجیت دے گل وِچ جے مالا
لئو جی اندر لئے گئے ہُن اپنے ڈیرے
اندر جا کے ہونیاں نے پا لیئے گھیرے
وڈھ وڈھ کہندی چونڈھیاں جیجے نوں سالی
دیوو اج کلپچڑی بیٹوں ساہاں والی
کہندی بڑا پسند ہے بیٹوں سر بالا
بڑا لڑاکا لگدا جھدا روپ نرالا
متوں میری بینتی جیجا جی میرے
بہن وی نال جُھمار دے اج رئے لال پھیرے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اگوں کیہا اجیت جی منظور ہے سانوں
اُج توں ویرا اپنا ہیں دیاں تہانوں
آکھو آپنے بابلے نوں کاج رچائے
اگرڑ بچھڑ ساڈیاں لاواں پڑھوائے
لئو جی آیا پھیریاں دا وقت سہاوا
لئو جی ہوون لگیا جے گنڈھ چترادا
لئو جی بابل موت دے پلے پکڑائے
اگرڑ بچھڑ نڑ پئے وسیش دے جائے
پہلی لاں وِچ رہ گیا نہ کوئی وی سُکا
اک اک تیر کمان چوں دس دس نوں ٹھکا
دُوجی لاں وِچ وَیریاں دے لاہے آہو
تیجی لاں وِچ بن گئے اوہ کیتو راہو
چوتھی لاں وِچ لاڑیاں اوہ حشر مچایا
دُشمن کہندا بخش دے اَج جان خُدایا
تیر مُکے جاں بھتیوں تاں نیزہ پھڑیا
لڑ لگی ہوئی موت دا درکٹ کے لڑیا
لا کے تنبراں بانکیاں لاشاں دیاں ڈھانکاں
پھیر چڑھائیاں موت دی ڈیمی وِچ بانکاں
ڈولی دے وِچ بابلے خود موتاں پائیاں
ناہر خاں سی لگیا اِنج دین دوہائیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ٹُٹّے دنداں نال مساں اِہ بال دو چھتے
اُپر اِنہاں لاڑیاں دا باپ ہے کِتھے
ہالی ناہر خان دا نہ فقرہ مُکا
سِدھا مُنہ وِچ آن کے اِک تیر سی ٹھکا
جِس دے نال سی بِنھیا ستگور نے رُکا
سمجھو گورو گوبند سنگھ ہُن مگرے ڈھکا
ساڈی ریجھ سی دیکھیئے مغلاں دیاں بھیڈاں
اکھیں جا یئے ویکھ کے پُتراں دیاں کھیڈاں
کوٹ کوٹ دھنواد ہے تیرا کرتارا
نِرو گھن سماپت ہو گیا میرا کارج سارا
ویکھے اکھیں بیٹھ کے میں کل نظارے
رن وِچ جُوجھے کِس طرح میرے جیت جُجھارے
پُتاں توں وی ودھ کے بینوں سِکھ پیارے
پا گئے اَج شہیدیاں میرے دیش دُلارے
بس گڑھی چمکور دی کی ہور سُناواں
ستگور نال سی رہ گیا سِکھ ٹاواں ٹاواں
معاف کریں اے شاعرا ہے کٹھن سمسیا
سِنگھاں دا ہیں حال ہے تینوں تھوڑا دسیا
سِنگھاں نے جو کھیڈیاں ایتھے کھڑگاں ڈھالاں
دُنیا وِچ نہ اوہدیاں کِتے مِلن مِثالاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جناں پیار گوبند توں گورسکھاں پایا
اوناں جیت جُھجھار دے نہ حصّے آیا
ستگور چھڈّے تیر اوہ جو ناگ کرنڈے
مُغلاں دے جرنیل سی چُن چُن کے ٹُھنڈے
پوئے سہّمے پاتشاہ او مُغل پٹھانوں
سپاہ گری دی ہو چھبو کُجھ قدر پچھانوں
ٹُک ٹُک ہلّہ بولدے ہو کائر لوکو
روکو میرے تیر دا اک وار تے روکو
سُن لئو لشکر والیو وڈّیو جرنیلو
مُک گیا جے حوصلہ تاں ہیٹھوں لے لئو
لشکر ہور منگا لئو نے ملدے جتھوں
جگرا گورو گوبند دا پر آئے گا کتھوں
ستگور نے پھر گج کے چھڈیا جیکارہ
تھر تھر تھر تھر کنبیا سی دشمن سارا
لڑدے لڑدے پئے گئیاں جد اپردں شاماں
رُکیا وَجدا وَجدا جد گگن دماماں
سکھّاں کیتی جوڑی گل پلّہ پا کے
چلے جاؤ تسیں پاتشاہ انھوں جان بچا کے
تد تک دشمن روکیئے اسیں جند لڑا کے
جد تک کدھرے دور نہ تسیں پہنچو جا کے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ستگور اگوں بولدے اوئے سکھ سردارو
گل کرو کوئی ہوش دی کجھ سوچ وچارو
ٹُر جائے اَج گوبند سنگھ کر گڑھی ایہہ خالی
لاشاں ہویاں ٹھنڈیاں نہ جس تھاں حالی
کِداں ٹُرے گوبند سنگھ کر جان پیاری
جس نے جوڑی پتراں دی ایتھے واری
کِداں ٹُرے گوبند سنگھ بچے مروا کے
قیمہ قیمہ اپنے گورسکھ کرا کے
کِداں ٹُرے گوبند سنگھ اہ چھڈ چُبارے
پنجاں وِچوں ٹُر گئے جھتے تن پیارے
کِداں ٹُرے گوبند سنگھ وِرچ چھڈ لڑائیاں
جس نے سارے ہند نے ہن آساں لائیاں
کِداں ٹُرے گوبند سنگھ سکھ پنتھ دا والی
ہتھیں بوٹے پال کے نہ پٹدے مالی
کِداں ٹُرے گوبند سنگھ جی کر کے کوڑا
سارے دُشمن کہن گے میتوں گورو بھگوڑا
کِداں چڑھے گوبند سنگھ اَج دُوجی جنجے
حد کہ باقی رہ گئے سکھ کیول پنجے
اَج تہانوں چھڈ کے ایتھوں ٹُر جاواں؟
رہندی دُنیا تک میں بزدل اکھواواں؟

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ته نه سنگھو پیاریو راہ ہو نہیں سکدا
خون شہیداں والڑا ایں دھو نہیں سکدا
ایس شہیدی خون نے رنگ ہور لیاؤناں
ئیں وی اپنا خون ہے ایدے نال ملاؤناں
نویں رنروسے انگ نے لاچار نہیں ہاں
ہو سکدا مجبور ہاں غدار نہیں ہاں
ہٹ جاؤ میرے رستیاں دے وچ نہ آنا
ایس گڑھی نوں چھڈ کے میں نہیں جے جانا
سن کے پنجے سکھ سی ڈاڈھے گھبرائے
کہندے تینوں ستگورا کوئی کنج سمجھائے
ساڈے ورگے جمدے تے مرن کروڑاں
اپر تیریاں داتیا نے جگ نوں لوڑاں
تیرے باجھوں ظلم دا ہڑ کس نے تھمنا
دوجا گورو گوبند سنگھ نہیں ماواں جمنا
توں نہ بچیوں شہنشاہ ہر کون دیئے گا
بدلہ کل شہادتاں دا کون لیئے گا
نیل کنٹھ جے نہ رہا وش کون پیئے گا
توں بچیوں تے ستگورو سکھ پنتھ جیئے گا
اک دن توں سی دسیا دسمیش پیارے
پنجاں وچ پربشور دے ہون دیدارے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

یاد ہے ساڈوں آ رہا بس اوہیو دیلا
بنیا گورو گوبند سنگھ آپے جد چیلا
پھر ہے آیا پاتشاہ اج اوہیو ویلا
اج گورو ہے خالصہ نے توں ہیں چیلا
"سن لے اج گوبند سنگھ او سکھ سردارا"
اج گورو دے پنتھ دا اہ حکم ہے بھارا
پنجاں دے اس حکم توں توں اک نہیں سکدا
اک پل ایتھے ہور وی توں رک نہیں سکدا
حکم گوراں دا ستگورو نے اج نبھایا
کلغی لاہ کے اپنی پھر سیس نوایا
کہندے ایہہ لؤ پیاریو میری گوریائی
حکم تہاڈے وچ ہے کوئی حکم رضائی
اج توں بس ہاں خالصہ تے گورو تسیں ہو
بس ہاں منزل آخری پر شروع تسیں ہو
پنج اکٹھے ہون گے جد سکھ پیارے
اُنہاں چوں دس جوت دے تسیں کرو دیدارے
پنتھ گورو توں رکھنی وڈی گور بانی
ٹر وی جاوو اپنے ہی آپ کہانی
سکھاں کیتا فیصلہ نہ دیر لگاؤ
بھائی دیا سنگھ دھرم سنگھ توں نال لجاؤ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

نیسجے بھائی مان سنگھ دی ساتھ کرن گے
بھیڑ بنی جاں آپ نے تاں کٹ مرن گے
بڑی ہنیری رات ہے ہتھ پیر بھڑ بندے
ویری دا دل سوں رہا ہے گوڑھی نیندے
جاؤ سچے پاتشاہ ہن گڑھی اہ چھڈو
ہور کتے سکھ پنتھ دے جا جھنڈے گڈو
نکلے تالی مار کے گور اچ سنا کے
"پیر ہند دا چلیا جے پھڑ لؤ آ کے"
سن لئی اہ آواز جاں دو پہرے داراں
نٹھے دونویں چک کے ننگیاں تلواراں
اپہر دونویں ستگورو نے پار بلائے
مردے مردے چیکدے سن ہائے ہائے
کل مشالاں دشمناں جو رات جگائیاں
تیراں دے نال ستگورو نے جھٹ بجھائیاں
ہپھڑا دپھڑی پئے گئی مچ گئی دہائی
ہر کوئی آکھے فوج ہے سکھاں دی آئی
آپو وچ جاں لڑ پیا اوہ لشکر بھارا
ایدھر اگے ٹر پیا میرا ستگور پیارا
ٹردے ٹردے پہنچدے جاں اس تھاں اتے
جتھے پھل کملا گئے سن خونی رتے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گھُپ ہنیرے وِچ نہ کُجھ دِسئے دِکھائی
اَینے نوُں اِک لاش سی پیَراں وِچ آئی
کڑکی بجلی انبروں ہویا لِشکارا
آیا نظر اجیت سِنگھ اوہدا پُت پیارا
اَیداں لگے لاش دا دِل ٹھِہریا ہویا
ستگور رچی اُس نے سِر دھریا ہویا
ست گور پُت دے سیس تے ہتھ رکھ کے لوِیے
"دھن اساڈے سِکھ جو صِدقوں نہ ڈولے"
ٹُر پئے پھیر شہید نوُں گور سیس نِوا کے
اپنے سِرجنہار دا لکھ شُکر منا کے
اِک سِکھ کولوں بولیا میرے ستگور پیارے
اُوہ جے لاش جُجھار دی جو کرے اشارے
کہندی مینوں آن کے وی دیئو اپیاں
ایتھ وی لایا مورچہ جے نال تجیباں
ستگور پھیر جُجھار دا جا چُمیا متھا
کہندے قرضہ داتیا نبرا کجھ تاں لتھا
جھٹ دیا سِنگھ لک توں اِک چادر کھولی
کہندا میرے ستگور میری ہمت ڈولی
حُکم دیئو تے پاڑ کے دو کفن بناواں
دوہاں صاجزادیاں دے اُپر پاواں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جذبہ تیرا نیک ہے ستگور فرمایا
اُیپر ساتھوں وِتکرا نہیں جاندا پایا
جنے سکھ شہید نے اس تھاں تے لیٹے
ٹوٹے نے میرے جگر دے میرے نادی بیٹے
پہلاں کھچّن دوجیاں لاشاں تے پاؤ
پھیر اجیت جھجھار دی کوئی گل چلاؤ
سُن کے سکھاں آکھیا تیرا دھن ہے جیرا
دُنیا وچ نہ پاتشاہ کوئی ثانی تیرا
لوے ستگور پیاریو نہ چت ڈلاؤ
ٹُٹے ہوئے ستاریاں دا سوگ بھُلاؤ
اوہ اِک تارا چمکدا اوہدی سیدھے جاؤ
جنی چھیتی ہو سکے ایتھوں قدم اُٹھاؤ
کھٹے رہن وچ جاپدا ہُن خطرہ بھاری
ایتھوں ہو یئے وکھرے ہُن وارو واری
ماچھی واڑے جنگلاں وچ آ کے مِلنا
دُکھ مصیبت وچ وی مُسکا کے مِلنا
ستگور کل شہید نوں تدسیس جھکا کے
ٹُر پئے سینہ تان کے گردن اکڑا کے
ہنجوں اک نہ ڈیگیا یودھے بلکاری
مُڑ کے پچھے اِک نہ گور جھاتی ماری

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کردے چاندے ربّ دے لکھ لکھ شکرانے
کیتے جس قبول تے اُس دے نذرانے
حدّ بنّے چمکور دے سبھ ٹپدے جاندے
واہیگورو واہیگورو مُکھ چوں سن جپدے جاندے

گڑھی وِچ چلے سنگھاں دا حال

ہُن گڑھی چمکور دی دساں اگلا حال
آکھے لگ جاں پنتھ دے چلے گئے پرتپال
پیر پیر تے اوکڑاں پیر پیر تے جال
اُپیر مرد اگڑے کیتے حل سوال
جاندے جاندے کر گئے کرنی اک کمال
سنت سنگھ شنگاریا کلغی جگیاں نال
دے گئے اِک کمان سی نالے اِک شمشیر
سونے دی مُٹھ والڑے نال پھڑائے تیر
اُسے تھاں تے مورچہ دوہاں لیا سنبھال
جس تھاں مارے تیر سی ستگور بیتیال
ادھی راتیں یودھیاں ماری دھونسے چوٹ
ڈر کے مغل پٹھان سی لبھن لگے اوٹ
کیتی دوہاں یودھیاں تیراں دی بوچھاڑ
دشمن دسنے اک دے دِسنے پیر اکھاڑ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اَیتے نوُں دِن چڑھ گیا ، ہو گئی جدوں سویر
ساری شاہی فوج نے لیا گڑھی نوُں گھیر
تھاں تھاں لاکے پوُڑیاں گئے دیواراں ٹپ
رینگ، رینگ کے آوندے کئی ہزاراں سپ
دونویں ہی سنگھ سوُرمے بیدے سن سر لتھ
آہرن جہیاں چھاتیاں ہتھوڑے ورگے ہتھ
ڈولے سن فولاد دے چھلیاں والے پٹ
دُشمن دی ہر کھیڈ نوُں کیتا چوپڑ چپٹ
لڑدے لڑدے ہو گئے بیشک لہو لہان
پھر وی کرن مقابلہ رکھ ہتھیلی جان
سنت سنگھ دے سیس تے سجی کلغی ویکھ
دوڑے مغل پٹھان سی زنگڑ نالے شیخ
عیلی عیلی کوُک کے دشمن شور مچان
"ہتھ گورو ہے آگیا" خوشیاں پئے منان
آن ہزاراں ویریاں سمجھ لئی تکرید
مٹھیاں چھریاں نال سی کیتے سنگھ شہید
سنت سنگھ دا سیس سی لیا ویریاں کٹ
آکھن لگے ایس نوُں دلی گھلیئے جھٹ
ویکھ کے اِس نوُں بادشاہ ونڈو خلعت نیاز
شاہی مسجد وِچ اوہ جاکے پڑھو نماز

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بھید حیدوں پر کھلیا رو یا خان وزیر
بنی بنائی اوسدی دلیا ہوگئی کھیر
جھٹ پٹ اپنی فوج نوں لگا حکم سنان
سارے پاسے آپنے دشنے کرو روان
زندہ مُردہ جس طرح پیش کرو دمیش
بنیا پھردا بادشاہ نالے جو درویش
کیتا پھیر نواب نے صوبے وچ اعلان
شاہی باغی ہے گورو شاہی ہے فرمان
جو وی اُس دی مدد تے آئے گا انسان
اُسدی آل اولاد دی کڈھ لواں گا جان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سُول صُراحی خنجر پیالہ

بیرڑ سمے دا گبڑیا پُٹھا بازی ہوئی پُٹھی
ست گور کہندے واہ میرے داتا تیری رحمت مُٹھی
شکر شکر شکرانہ تیرا او میرے سرجنہارا
اک اک کرکے لیکھے لگیا میرا ساتھ پیارا
ننگے پیریں ٹُریا جاوے پیراں وِچ نہ جوڑا
نہ ہی چِٹا باز رہا نہ تھلے نیلا گھوڑا
نہ ہی سر تے کلغی سوہے لیرو لیر ہے جاما
پاٹ پاٹ کے کچھے دا گوں بنیا ہے پاجاما
اِکو اِک کمان ہے موڈھے تیراں دا اک بھتھ
اِک اکلّی جان نے لایا نال پہاڑاں متھہ
انھی بولی رات دے اندر بھر بھر جان تارے
چڑھدے سورج ورگا مُکھڑا اکھیاں لشکاں مارے
کھیڑی پنڈ دِہاں دو گجراں اُچی زولا پایا
پھڑ لئو پھڑ لئو، پنڈ والیو باغی گورو ہے آیا
ستگورو جی نے مہراں سُٹیاں پھر دی چپ نہ ہوئے
آخر ستگورو تیراں دے وِچ دوئیں دُشٹ پروئے
پَیر پَیر تے روڑ کنکراں پیر گورو دے چھلّے
قدم قدم تے قدم گورو دے پَیندے جاندے ڈِھلّے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کمی ڈناں توں چلدے چلدے اِک پل نہ ستائے
آتم سکھ مٹائی جاندے تھکھے تے رتر ہائے
سُولاں نال نے پچھیّے ہوئے پنجنیاں نے گوڈے
کھاوݨ لگے اکاں اُتوں توڑ توڑ کے ڈوڈے
ایداں ڈہڈ دی اگ بجھا کے سنگو تھکھن بھانے
اِک رُکھ دے تھلے سوں گئے دھر کے ڈھیم سرہانے
جاگو میٹی لائیاں اکھاں ہر اک رستے اُتے
سجا ہتھ سی رکھیا ہویا تیغ دے دستے اُتے
بیشک نیند بہوشتی والی غلبہ پاؤنا چاہے
اپہر راتو رات ہی سنگور ٹرپیے اگلی راہے
تھوڑی دور گئے سن ہالی لتاں ہمت ہاری
اِک پیر نہ جاوے پٹیا قدم ہوئے سن بھاری
ناڑاں تے حد ناڑاں چڑھیاں سنگور پئے گئے مٹھے
پچھے دشمن غیلی غیلی کر کے آون نٹھے
مکر پھنڈی دھرتی ہیٹھاں اُتوں پوہ دا پالا
نیلی چھتری تھلے سُتا تختاں تاجاں والا
نیل گگن دے بسنے اُتے ٹُٹدے جان ستارے
ایسے ویلے سنگور جی نے مکھوں شبد اُچارے
مِتر پیارے نوں حال مریداں دا کہنا
تدھ بن روگ رضائیاں اوڈھن ناگ نواساں دے رہنا

سول صُراحی خنجر پیالہ بنگ قصائیاں دا سہنا
بارڑے دا سانوں سھتر چنگا بھٹھ کھیڑیاں دا رہنا"
بارڑیا جو بیتی اج تک اُس دا صبر ہے سانوں
جو وی اگے بیتن والی اُس دی خبر ہے سانوں
بیشک جسم ہے ٹُٹدا جاندا رُوح ہے ثابت میری
آخر دم تک جُوجھ ہاں سکدا وسّے بجے دن بھیری
میرے بہرڑ تے درڑھ اصُولاں نہ رُکنا نہ جُھکنا
گوبند سنگھ دے حوصلیاں نے حشراں تیک نہ مُکنا
جدوں تھکاوٹ دُور ہوئی تاں ستگور اُٹھ کھلوتے
ٹُرے مالوے دے دل دانا بالکل نویں نروئے
جھُوم جھُوم کے گاؤندے جاندے سنگور شید ہزارے
قدرت آکھے واہ میرے گوبند واہ تیرے بلہارے

کون آیا اِہ کون آیا:-

ٹُر دے ٹُردے بیر بہادر چڑھدی کلا مناؤندے ہن
ماچھی واڑے جنگل تائیں آ کے بھاگ لگاؤندے ہن
پنکھ پکھیرو رُکھ برُوٹے چُک چُک اڈیاں تکدے ہن
شاہی چوگا پیر نے نگے بھید سمجھ نہ سکدے ہن
اک دُوجے نوں پچھن لگے کون اِہ راہی آیا ہے
جس دے چرناں ہیٹھاں دھرتی اپنا آپ وچھایا ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

رَبّ جانے کوئی جادُو گر ہے ہھکڑ ہے جاں راجہ ہے

ہیرو ہیر غریبو جاپے اُنج غریب نواجبا ہے

ندری ندر نہال ہال ہو گئے اِس دے درشن کر کر کے

نیناں چوں لُٹوائی جاندا جام صُراحیاں بھر بھر کے

جی کردے اِہدے نین کُنڈ چوں سارا امرت پی جائیے

پُرزہ پُرزہ کٹ مریئے انکھیلا جیوںِ جی جائیے

ایس ویلے جے سیس اِہ منگے فوراً حاضر کر دیئے

جی کردے اِہدے کھنڈے ہیٹھاں اپنی گردن دھر دیئے

مور پنکھیر وسیھ توں سوہنا اگے وَدھ کے بول پیا

سگو بھراوٗ ایں راہی لئی میرا من جے ڈول گیا

جی کردا میں پیلاں پاواں نچ نچ کے تے بھج بھج کے

پَیل پیے ہوئے تخت طاؤس نے بہہ جائے سوہنا سج کے

ہرن آکھیا ہٹ اوئے پاسے وَڈیا رالی کینہ اوئے

اِہدے نین نے میرے ورگے اوہ وی نِرے نگینہ اوئے

طوطا آکھن لگا ویکھو ایں دے گل وِچ گانی ہے

میرے وی گل گانی ہے اِہ ایں لئی میرا جانی ہے

سرُوآں ورگا قد ہے ایں دا دند چنبے دِیاں کلیاں نے

پپل پتے کہندے ساڈے وانگ ہی ہتھ دیاں تلیاں نے

ذرّے آکھن ذرّہ نوازی ایں دے گھر چوں آئی ہے

ذرّے وی بن جان ستارے اِیں دی مہر سوائی ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کداں رہندا چُپ پپیہا، پی ہُو پی ہُو چھیڑ لئی
پھٹک پھٹک کے کھنب وچھا کے اپنی ہک اُدھیڑ لئی
ہنوماں دے وانگوں سینہ پاڑ کے سبھ نُوں دسدا ہے
تک لئو میرے ہردے دے وچ ایہو رام ہی وسدا ہے
پی کہاں پی کہاں والی رٹ ہیں جُگاں جُگاں توں لائی ہے
پل بھر دے اس میل دے مگروں قسمت وچ جُدائی ہے
کوئل بولی ٹھپیا رہ توں میٹھوں توں کوئی بھُلیا نہیں
اوڈے واتوں اوڈا دسدیں وچ جدائی گھُلیا نہیں
میرے وَڈے تک پپیہا میں وی تے دل والی ہاں
ایسے پریتم دے برہا وچ سڑ سڑ ہو گئی کالی ہاں
ایسے لئی اہ میرا پریتم میرا ہی مہمان رہو
اکھیوں اوہلے ہون نہیں دینا جد تک جان بچ جان رہو
وددھ کے کونج تے بولی ماری ہٹ پراں کلموہنیئے نی
کاواں دی اس محفل دے وچ ہنساں نوں نہ ڈھوہیئے نی
اہ تاں مینوں کونج جاپدی وچھڑ گئی جو ڈاراں چوں
توبہ کِڈا اوکھا ہندا وچھڑنا پرواراں چوں
پچھے چھڈ کے آئی ہوسی اہ وی کجھ بچونگڑیاں
سوہنیاں سوہنیاں موہنیاں موہنیاں کومل کس بلونگڑیاں
ایداں جاپے ڈگ پئی بجلی اس دے تیلے تیلے تے
ورت رہا ہے کیہا بھانا خورے مگر قبیلے تے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایداں چُنجھاں لڑدیاں رہیاں سبھو حق جتاوندے رہے
اُبپر راہی ہورپن مچھلے پچھلے ہَیر اُٹھاوندے رہے
آخر تھکیا ٹُٹیا راہی اِک تھاں آ کے بیٹھ گیا
کُجھ دیر لئی جھگڑ یہاں داسوں کے جھگڑا میٹ گیا
سیھے آکھن سُنڑے ماہیا جلوہ ہور وکھائی جا
اُسے انیائے تیراں والے دِل تے تیر چلائی جا
آکھن لگا چن تے تارا ہٹ جاؤ ہیرا ہ ساڈا ہے
ہیراں وِچوں ہیر اچیرا دستگیر اہ ساڈا ہے
بانس پولیا بھُلدے او جی اِہ کاہن ینواری ہے
جس دی بنسی اُتے اج تک جھومی سرشٹی ساری ہے
میرے بانس دی پوری نوں جس بُلیاں کدی چھوہایاں سن
بندرابن وِچ جمنا تٹ تے راساں جس رچایاں سن
کاہن کنہیا ناگ نتھیا نٹ کھٹ کیسا پھب رہا
بندرابن دیاں گمیاں گئواں ماچھی واڑے لبھد رہا
پوہڑ آکھیا صدقے جاواں کیسی بات بتائی ہے
بیٹھوں پچھ پچھاں اڈے لم ڈھینگا اصلی جو سچائی ہے
اہ تے گوتم بدھ ہے جس نے امن پیالہ پیتیا سی
میرے تھلّے بیٹھ کے جس نے بودھ پراپت کیتا سی
اہ گل سُن کے تُلسی بوٹا پتّے اج ہلاؤندا ہے
جداں کوئی راماین وِچوں جھوم چوپیاں گاؤندا ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ہرن سنہری بِچھڑدے بِچھڑدے خود گھبیزجی آئے نے
تھک گئے نے ایسے لئی کجھ نیندر غلبے پائے نے
رات بھیلنی آکھن لگی ہاں ہاں رام پیارا ہے
میرا وی تاں تاریاں دے سنگ بھریا چھکو سارا ہے
تاریاں والے بیر کھواداں مِٹھڑے مِٹھڑے چکھ چکھ کے
اہ شُبھ گھڑیاں اج نے آیاں ترس ترس کے مِتھ مِتھ کے
کنول کہا اہ میرا پریتم نت ہریپ جو رہندا ہے
ایسے لئی اہدے چرناں تائیں چرن کمل جگ کہندا ہے
جداں میرے کمل پھُلاں تے شبنم موتی چمک رہے
ایداں ہی اُن گنت نے چھالے چرن کمل تے دمک رہے
چاننیاں اِنج سبھس دوالے چانن دا چھنب بھریا ہے
جداں کسے سرہانے دی تھاں چند سرہانے دھریا ہے
اُڈدا اُڈدا باز کتول نہ اُس تھاں اُتے آیا سی
پیہلوں اُس نے کر پرکرماں اپنا سیس جھکایا سی
اپنے پی دی حالت تک کے زار زار اوہ رویا سی
اُس دے ہنجو سَون والے دے چرناں نوں جا چھوہیا سی
درداں والا ہنجو ڈگا ست گور سٹ نہ جھل سکے
کھنڈے دی سٹ جھلن والے اُٹھ بیٹھے نہ ہل سکے
چرناں دے وِچ لوٹن ہووے تڑپھے باز نہ باز رہے
قدرت اُیپر آکھ رہی سی راز رہے ہاں راز رہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

باز سی چرناں دے ول تکدا جاں تکدا اسی فرشاں نوں
بنھ ٹکٹکی تکدا مالک تاریاں والے عرشاں نوں
دُکھ سکھ دے میرے ساتھی بازا چرناں دے وِچ بہہ جا توں
ہنجھ کلیجے اُتے دھر کے جو وی ویکھیں کہہ جا توں
داتا تیریاں تلیاں اُتے لکھ لکھ دِسدے چھالے نے
چھالے نہیں اوہ میرے ہترا اِہ تاں صدقے پیالے نے
داتا جے ہُن صدق پیالے ناں پھر ٹُٹدے جاندے نیں
وانگ ندّی دے وہندے جاندے گھمن گھیر بناندے نیں
اِہ نہیں صدق پیالے ٹُٹنے بازا گل اِہ پکّی آ
اہناں دانیاں صدقہ ہی تے چلنی دھرم دی چکّی آ
کی دسیا ای ندّیاں وانگوں پیر جوں چھالے وگدے نے
ہاں داتا اِہ سرسہ والے عین نظارے لگدے نے
داتا جی میں ویکھ رہاں سربنس دی رُڑھدا جاندا ہے
مال خزانہ ہاتھی گھوڑے ہر کوئی غوطے کھاندا ہے
تک اوئے بازا نیل گگن تے دو ہُن تارے ٹُٹ گئے
جاندی واردی بند نا کرئے جیت جُھارے ٹُٹ گئے
باز کہا تد ہوکا بھر کے اِہ کی بھانا ورت گیا
کویں سُنہری ورقے دی تھاں خونی پترا پرت گیا
باز دا ہوکا سُن کے اودہیاں اکھاں روہ وِچ بھر گئیاں
باز سنے ہی جنگلی جنداں جس نوں تک کے ڈر گئیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گوبند سنگھ دا باز توں ہو کے ڈھہندی کلا مناؤندا ہیں
ساڈی اُنگلی اُتے جگ دی اُنگلی نوں اُٹھواؤندا ہیں
بخشو بخشو بخشنہارے باز آیا ہیں باز آیا
بُھل بخشدا توں بخشندا سدا غریب نواز آیا
اوہدی بُھل تاں بخشنی ہی سی بچھی وی بُھل میٹ گئے
گوبند دا ناں سُندے ساری چرناں دے وچ لیٹ گئے
مانا دھرت جہت سی کینی کینی سرشٹی ساری سی
جدم جنگل وِچوں ٹُریا مہاں بلی بلکاری سی
جس دھرتی تے چوپا چھالا کُھل گئے اُس دے کھیتّے سن
چرناں دے سنگ فتح فتح دے لگدے جاندے پھیتے سن
خنجر دے سنگ سُولاں کڈھ کے اک چُوآ کے اُٹھ ٹُریا
جنگل دے وِچ پتراں دا گور پرُب منا کے اُٹھ ٹُریا
کھیڑے نوں ٹھکرا کے نِنے بس یاد منا کے اُٹھ ٹُریا
اپنے گھر دیاں سبھے جوتاں آپ بُجھا کے اُٹھ ٹُریا

پنڈ ماچھی واڑے وچ پرویش

ماچھی واڑے پنڈ دے لاگے جنگل چوں گور آؤندے ہن
پنڈوں باہر باغ دے اندر ڈیرہ آن لگاؤندے ہن
کھوہ دے اُتوں ٹنڈ کھول کے شنگور پانی پیندے ہن
اوہیو ٹنڈ سرہانے دھر کے کنڈے پیئے اُمیندے ہن

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

تنّے سکھ جو وچھڑے ہے سن ایس جگہ تے آوندے ہن
بڑے ادب دے نال گوڈ ونوں آکے جھٹ جگاوندے ہن
کہندے دشمن واہو داہی پچھے نٹھا آوندا ہے
ابھوں چھیتی نٹھ بیئے داتا جیدوں ہنیرا چھاوندا ہے
مان سنگھ جی ست گور تائیں جھٹ اشنان کراوندے ہن
ست گور جی دے جوش دے اندر پھیر اُبالے آوندے ہن
ایس باغ تے کھوہ دا مالک اک گلابا کھتری سی
جو سی کدی مسند گوراں دا رکھدا لیکھا پتری سی
درشن کر کے اپنے گور دا پھلیا نہیں سماوندا ہے
دودھ گھیو نوں پھیٹ پھینٹ کے ستگور تائیں چھکاوندا ہے
اُس دا اک بھرا سی اوہ وی ہفتیں سیوا کردا ہے
جو کجھ اُس نوں سریا پجیا چرناں دے وچ دھردا ہے
پھیر گلابا ست گور تائیں اپنے گھر ٹھہراوندا ہے
اُنوں اُنوں خوش ہے اپیر وچوں وچ گھبراوندا ہے
ڈردا ہے کہ آسے پاسے سیّد اتے براہمن سے
مغل پٹھاناں دے گھر بالکل اُس دے آہمن ساہمن سے
کدھرے وی جے بھنک پئے گئی ستگور ایتھے ٹھہرے نے
میرے لئی جھٹ گڈے جانے سولی اتے کٹہرے نے
اک گوانڈھی پنڈت نوں پر پتا ایس دا چلدا ہے
بھالی اک سجا کے پنڈت ستگور دے دل گھلدا ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

نھائی دے وِچ گھلے اُس نے جنجُو اتے پتا سے سن
ویکھ جنہاں نوں ستگور جی دے پھڑ کے پل بہائے سن
آکھن لگے میرے گاترے جنجو تلک بچاؤنا ہے
کیساں اتے سواساں دے سنگ سکھی صدق نبھاؤنا ہے
دھر کے پنج اشرفیاں ستگور تھالی واپس موڑی ہے
تیغ بہادر نال اُنہاں تے برتی اپنی جوڑی ہے
ڈریا بہت گلابا کھتری اُٹھدا بہے کدی بہندا ہے
آخر نموجھونا ہو کے ستگور جی نوں کہندا ہے
میرے اِک دو نکجی جانوں ہُنے اِہ سُن کے آئے نے
شاہی فوجاں دے اِک لشکر ایدھر چاہے پائے نے
ہے میرے ستگور خطرے دے وِچ اپنی جان نہ پاؤ جی
ماچھی واڑے دا پنڈ چھڈ کے ہور کِتے ٹُر جاؤ جی
ستگور کہندے ٹُر جاندے ہاں ایتاں کرم کما سِکھا
اِک مائی گوردیوی ایتھے اُس نوں جھٹ بُلا سِکھا
کھدر دا اِک پیچہ کت کے ساڈے لئی اُس رکھیا ہے
اُس نے وی انند پوری جوں بانی دا رس چکھیا ہے
دوڑی دوڑی آئی مائی گورچرنی چِت لاؤندی ہے
ستگور جی دی حالت تک کے چھم چھم نیر وہاؤندی ہے
خان نبی خاں خان غنی خاں گھوڑے دے بیوپاری سن
کدے رہے اوہ ستگور جی دی سیوا وِچ درباری سن

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

یودھے ویر پٹھان روہیلے دونویں سکے بھائی سن
پیر پیر تے کردے رہندے ستگوروی وڈیائی سن
شرع شریعت دے وچ پکے پنجے وقت نمازی سن
سارے ماچھی واڑے ہنڈ وچ مستے جاندے غازی سن
ستگور اُنہاں دوہاں تائیں اپنے پاس بلاؤندے ہن
صوبے دی کرتوت دا قصہ سارا کھول سناؤندے ہن
سُن کے جیس نوں دونویں بھائی اکدم رووہ وچ آؤندے ہن
ستگورجی دے چرنیں ڈھہ کے ایداں کوک سناؤندے ہن
رولا جو اسلام دا پاؤندے کی جانن اسلام ہے کی
جنہاں دے سر خون ہے چڑھیا کی جانن الہام ہے کی
مسلمان نہیں ہو سکدے اوہ تاں نرے جنونی نے
تیرے پتاں دے نہیں، قاتل اوہ اسلام دے خونی نے
بچیاں تے بندوق چلاؤنی اہ کوئی سورمتائی ہے؟
اک دے پچھے فوج لگاؤنی اہ کوئی سورمتائی ہے؟
اہ تاں کم شیطاناں دا ہے کردے مسلمان نہیں
ہوئے نے حیوان اوہ داتا ہو سکدے انسان نہیں
حکم کرو نے اس دے بدلے خون جگر دا چو دیئیے
دھبہ جو اسلام نوں لگا اسیں نمانے دھو دیئیے
جھٹ پٹ مائی والا ریجہ دونویں خان رنگاؤندے ہن
نیلے بستر والا اپنا اُچ دا پیر بناؤندے ہن

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اک پلنگ دے اُتے اُنہاں ست گور تائیں بٹھایا ہے
جھک جھک کر دے جان سلاماں پیر اُچیرا آیا ہے
راہ وِچ فوجی افسر نوں اِک ٹنک جہا تد ہوندا ہے
اہناں ویرہ پٹھاناں دا اوہ رستہ روک کھلوندا ہے
طرح طرح دی گھوکھ ہے کردا ٹنڈ کا پیبا مٹاؤندا ہے
قاضی پیر محمد تائیں فوراً ہی بلواؤندا ہے
ایسے قاضی پیر صلوح نوں ستگور نے وڈیائیا سی
بچپن دے وِچ علم فارسی منشی ایس پڑھایا سی
افسر کہندا قاضی تائیں ویکھو گورو گوبند تاں نہیں
ایس بھیس دے وِچ بچائی بیٹھا کدھرے جند تاں نہیں
ستگور تائیں منشی صاحب پہلی نظر پچھان گئے
جو سی بنھ نکلن والا اندرو اندریں جان گئے
بولے انہاں نوں نہ روکو پہنچے ہوئے فقیر نے اوہ
اُچ شریف بہاولپور دے بہت اُچیرے پیر نے اوہ
شاہی افسر منگ معافی اپنی بھُل بخشاؤندا ہے
پیر صاحب دی بد دُعا توں دِلوں وِچ گھبراؤندا ہے
کینچ ضلع لدھیانے دے وِچ ستگور جی پھر آؤندے ہن
فتے جٹ دے کولوں اُس دی گھوڑی نوں منگواؤندے ہن
فتا گھوڑی دے نہ سکیا نیّت ڈگمگاندی ہے
اوسے ویلے اُس دی گھوڑی سپ لڑیاں مرجاندی ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ادھروں ٹُر کے ہسے ہر پنڈ وِچ ست گور ڈیرہ لاؤندے ہن
جھٹ پٹ آ کرپال اُداسی اپنا سیس جھکاؤندے ہن
ایس مہنت بھنگانی یدھ وِچ واہ واہ نام کمایا سی
گُنتکے نال حیات خاں نوں اس نے پار بُلایا سی
ایس اُداسی ستگورجی دی سیوا کیتی رج رج کے
سادھو کولوں جو کجھ سریا حاضر کیتا بھج بھج کے
نبی غنی خاں بیشک اگے ہور دی چلنا چاہُندے ہن
اُپر ستگور دوہاں تائیں واپس گھلنا چاہُندے ہن
سونے دے کڑیاں دی جوڑی بخشی بخشنہار گورو
پھیر حکمنامہ اِک دِتا دوہاں نوں داتار گورو
لکھیا اُس وِچ نبی غنی خاں پُتروں وَدھ پیارے نے
نت انہاں دے خاندان دے ہونے وارے نیارے نے
ہیہروں چل کے سارا جتھہ رائے کوٹ وِچ آؤندا ہے
ایتھوں دا جٹ رائے کلا آ کے درشن پاؤندا ہے
رائے کلا مسلم سی پر گور شردھالو بھارا سی
نال ادب دے دِتا اُس نے ستگور تائیں اُتارا سی
اُس نے نوکر ساکا سُن کے چھم چھم ہنجھو کیرے سن
اسے پر گورو اڈول سی بیٹھا دھن گورو دے جیرے سن
خبر نہیں سی چھوٹے بچیاں دی کجھ ستت سپاہی نوں
گلے جٹ نے خبراں دے لئی گھلیا نورے ماہی نوں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جا کے نِنے سرہندوں نورا جو کُجھ خبر لیا یا سی
سُن کے اُس نوں رائے کوٹ وِچ اِک زلزلہ آیا سی
نال دیواراں ٹکراں مارے کلّہہ روئی جاندا سی
پٹ پٹ کے رائے کلّہہ بہبل ہوئی جاندا سی
کہندا یا میرے اللہ اِہ توں کیسا قہر کمایا ہے
تیرے نام تے جھوٹھے قاضی کیسا فتوے لایا ہے
بچے نیہاں دے وِچ چِننے فعل کوئی اسلامی ہے
صوبے نے اسلام دی کیتی بے ادبی بدنامی ہے
مولا دی درگاہوں ہونا صوبے دا مُنہ کالا ہے
پھبیتی ہی اورنگ زیب دا تختہ الٹن والا ہے

کھیل گئے سے پنکھوں جو جُگدے سَر نل

(ساکا سرہند' نورے ماہی دی زبانی)

نورے آ سرہند چوں جیدوں سُنایا حال
لوں لوں تیکر کنبیا سارا آل دو آل
دسیا نورے آن کے کداں پیا ہنیر
کیسی ظلمی رات سی کیسی چڑھی سویر
سرسہ ندی وِچھوڑیا جد سارا پروار
اگوں ہوئی ورتدی ویکھو کی کی کار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

زور آور تے فتح سنگھ نکے بال گوپال
ماتا گجری ٹر پئی لے کے اپنے نال
خچر تے سن لوڑے نالے کجھ سامان
اٹکل بچ ٹر پئے جنگل سی سنسان
ککر جمی دھرت سی گھپ ہنیری رات
گھٹ کلیجے لا لیا پوتریاں نوں مات
"ماں جی متھا ٹیکنا" آئی اک آواز
"کون ہے؟" ماں نے پچھیا اُتر سی "ہمراز"
کھڑا رسویا آپ دا گنگو میرا نام
کھیڑی میرا پنڈ ہے اوتھے کرو آرام
ویکھ رسویا اپنا ماتا ہوئے نہال
کھنڈی ملیا آسرا چنگے بھاگاں نال
اپنے گھر وچ لے گیا دتی صف وچھا
پلنگھیں پیٹن والڑے دتے ہیٹھ لٹا
اک دی آیو ۹ نوں ورہے اک دی چھ کو سال
طرح طرح دے پچھدے بچے پئے سوال
کتھے پتا حضور نے دس دادی ماتار
ساڈے ویر اجیت تے کتھے گئے ججھار
ماتا گجری چھوہندی دکھاں دے پرسنگ
تینے کردے ہون گے دشمن دے تنگ خنگ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بچے کہندے اہ بیٹے اسیں جے ہندے کول
اسیں وی لیندے سیس اہ کھڑگاں اُتے تول
رات پئی تاں ہو گیا گنگو دیے ایمان
بھبس وٹا کے چور دا لُٹ لیا سامان
پاپی لے گیا چُک کے موہراں والی چھَٹ
ماتا اپنے چور نوں تاڑ گئی سی جھَٹ
ماتا نے بھٹکاریا نہ سوچے انجام
لوہا لاکھا ہو گیا گنگو نمک حرام
کہندا بدلا لین دا آیا وقت قریب
چنگیاں بھاگاں نال ہے موقعہ ہویا نصیب
یاد کرو آنند پور نہرے گورو سپوت
میرے چو نکے وچ سی چاڑھے جدوں اچھوت
بھٹیا ہندو دھرم سی چڑھیا سُو اج پاپ
تھاں تھاں بچے رُل رہے رُلدا پھر دا آپ
دِتی جس نیو ٹیڑ اج تہانوں اوٹ
اُسے گنگو وچ ہی دس رہے ہو کھوٹ
اہ ہے میری نوادری اہ میرا ایمان
میں نہ دمڑی اِک تے ویچاں کدی ایمان
دنیا گھر وچ آسرا اہ ہے میری بھُل
اپنے سر تے خواہ مخواہ خطرہ لیتا مُل

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بول نہ ماتا بڈھڑ بیئے ایویں دھمتھ بھلنتھ
سُتّا ناگ توُں چھیڑیا ویکھ میرے ہُن ہتھ
خبر مُرنڈے بھیجدا جھٹ گنگوُ غدّار
میرے گھر چوں پھڑ لئوُ گوبند دا پردار
لاہتھ کڑیاں لے گئے تِناں نوُں سرہند
ٹھنڈڑے سمّن بُرج دے اندر کیتے بند
لگیاں آن کچہریاں سمن پہنچے آن
دادی اپنے پوترے کردی اینج روان

ماتا گجری دا پوتریاں نوُں ٹورنا

جاگو جاگو میرے پوتیو کُل جاگ پیا سنسار
چھڈ چھڈ کے پنچھی آہلنے اُڈ چلے کھنب کھلار
تسیں لے تسک نکڑے لوٹ ہو لئو کھنیاں وچ اکاش
تسیں چانن اُس پرکاش دے جو نانک دا پرکاش
اُٹھ بڑھ لئو پنجے بانیاں میں صدقے میں قربان
پھر لا لئو نکیاں کلغیاں نالے پھڑ لئو تیر کمان
ہتھ کوُلیاں کوُلیاں گندلاں اِہ مرگاں ورگے نین
ساتوُں تکنے پھیر نصیب نہ ایہو دِل نوُں ڈوبے پین
ایہہ کہیاں نے مجبوریاں تسیں ہو رہے اکھوں دوُر
تسیں رکن توں مجبوُر ہو میں روکن توں مجبوُر

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اج گھٹ گھٹ پا لئو جِھپیاں میری گود وچ جاؤ سج
اج چُم چُم نوری مکھڑے میری ممتا جاوے رَج
اج ور لئو میرے پوتیو ئیں کھندی نال یقین
اج ور گی نہیں سجے ڈولیو کدی ہونی موت غمگین
اج ہنڈا کول گوبند سے نالے ہون پیارے پنج
اج چاوال دے نال چاہڑدے میرے پوتریاں دی جنج
جبیں سوہرے ڈھکنا بچیو اُتھے کوئی نہ اپنا ہور
ڈٹ جاناں چھاتی تان کے رکھ مالک اُتے ڈور
اونہاں نیل نہیں چونا مکھنوں اُنہاں رنگنی لال دہلیز
اونہاں گردن تے تلوار وچ نہیں کرنی رتا تمیز
نہ اُتھے گورو گرنتھ ہے نہ لاواں دا نہ آنند
اُنہاں جوڑن دی تھاں توڑنی دو ساہاں والی تند
اُنہاں ڈولی ٹورن لگیاں نہیں کرنا رتا لحاظ
رہے آخر دم تک گونجدی جیکارے دی آواز
لکھ لالچ دین گے لالچی پر ڈولے نہ ایمان
نہ مکھ تے ہون اُداسیاں سگوں نچدی رہے مُسکان
نہ ایدھر اودھر تکیو نہ نکمّا دھرتی دل
انج چلنا چھاتی تان کے جویں رہا گوبند سنگھ چل
اُتھے سارے ہی بگھیاڑ نے اُتھے بیٹھی کالی بھیڈ
نت لبھدی نہیں کھڈاریو ہر وارن والی کھیڈ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اوہناں ارکاں گوڈے چھلنے کپ کپ کے رنبیاں نال
تسیں کہنا دونویں گج کے تد بوٹے سو نہال
اوہتے نہیں کوئی واقف اپنا اک گنگو ہے غدار
اوہناں دینا میرے دُولیو وچ نہاں دے کھلہار
تسیں پوتے اوس شہید دے جو میرا ہے سرتاج
جہنوں ہند دی چادر آکھدے جو ابلاواں دی لاج
تسیں پُت ہو اوس گوبند دے جو دُکھیاں دی دھرواس
جہنوں دُشٹ دمن تے آکھدے جس اُتے بخشش خاص
ہن بیشک لکھاں ہو گئے تے ہون گے ابراہیم
میرے گوبند وانگ نہیں ٹور نے پُت چار سے کسے عظیم
اج سچی ہوندی جاپدی میرے سُفنے دی تعبیر
دسمیش دے سکھی محل دی اج لگی ہون تعمیر
جس دھرتی اُتے پئے رہا اہ محل ہے عالیشان
اس دھرتی تائیں شنگاریا گورو نانک دیو مہان
اوہنے روڑی کُٹ انخاد دی وچ کُٹ کُٹ پایا پیار
اوہنے ٹوئے ٹبے پور کے اک کیتا قطعہ تیار
پھر مار کے چھٹا نام دا کر دتی دھرتی پاک
پھر انگد گورو نے آن کے اہدی انگ انگ لائی خاک
پھر امرداس گور تیسرے خود سیوا لئی کما
اوہتے ڈھو کے سر تے گاگراں ایتھے کیتے چا تنکا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چمکائی سونے وانگراں گورو رام داس پھر تھاں
اوہنے لا دُکھ بھنجن بیریاں کر دِتی ٹھنڈڑی چھاں
پھر ارجن گورو فقیر نے جہدے شاہاں ور گے ٹھاٹھ
اس دھرتی اُتے رکھیا سری گرنتھ صاحب دا پاٹھ
پھر میری پیری والڑے اہدی دِتی نیہہ سوار
ہر رائے گورو ہر کرشن نے اہنوں دِتا خوب نکھار
اس سکھی محل تے پتر و نہیں جس دی کوئی ریس
اساں گوبند دی نہاں رکھنا گورناویں والا سیس
اوتھے بینتر پینے ہڈ دے پھر منزل چڑھو اخیر
اُتھے پینیاں چھٹ شتیریاں کئی متی داس جیہے چیر
میرے نکے نکے پوترے بن جانے روشندان
بس خود وی بُرجاں وِچ ہی ہو جانا بُرج سمان
اُتھے انکھ تے غیرت والڑے وِچ ڈاہنے تخت طاؤس
وِچ جگنے کُل شہید نے بن بن کے جھاڑ فانوس
اوتھے گارے لگنے جھڈے اُوتھے پانی دی تھاں خون
اوتھے اِٹ اِٹ اُتے لکھنا ہے اِکو اِک مضمون
"سُورا سو پہچانیئے جو لڑے دین کے ہیت
پُرزہ پُرزہ کٹ مرے کبھوں نہ چھاڈے کھیت"
مینوں سبھ کجھ نظریں آ گیا جو ہونا ہے اج کل
اک پاسے جیت جُجھار ہے اک پاسے ٹڈی دل

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

مینوں ماپھی واڑ سے ول دی دو اُٹھدے دس پیر
ہیسے نہ کاہوں سے دوستی ار نہ کاہوں سے ییر
اَج پُترو ایس محل دی تسیں رکھو اوہ بُنیاد
کہ رہندی دُنیا تک وی اہدی یاد رہے آباد
تد اُٹھے دوویں بالکے پھڑ بولے ماں دے پیر
سر تیرے سِر توں وار کے تیرے سِر دی منگیئے خیر
میرا زورا ور سنگھ نام نہ اہدا فتح سنگھ نہیں ناں
اساں دودھ توں لائی لاج جے سن ساڈی دادی ماں
اج جوڑی سورج چند دی ماں لوڑی شگناں نال
لے نی حاندی وار دی جوڑیئے تینوں ست سری اکال

خونی کچہری

بھری کچہری وِچ جاں پہنچے بدر مُنیر
چال ڈھال توں ویکھ کے عش عش کرن وزیر
نکیاں نکیاں کلغیاں موڈھے تیر کمان
ویکھ نُورانی صورتاں دشمن وارن جان
سبھ درباری چاہوندے بیٹھن ساڈے پاس
جیبھاں نے بل پھیر دے لگی جویں پیاس
کر کے دھوناں اُچیاں آن کھڑے دلدار
مُنہ وِچ پایاں اُنگلاں سارے ہی دربار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پھِر بُلائی گج کے اِنج گورو کی فتح
" واہگورو جی کا خالصہ واہگورو جی کی فتح "
بالکل گورو گوبند دا بولن وِچ انداز
جاپن دونویں اوس دے کھنبّاں دی پرواز
بالکل گوبند سنگھ جیہے نوُری نقش نِگار
اوہدے جہیاں عادتاں اوہیو ہی کردار
سُچّا نند سی بولیا پٹھّو اک بدنام
جُھک جُھک خان حضوُر نوُں منڈیو کرو سلام
زورآور سنگھ بولیا اگّوں کر انکار
ساڈا سر ہے جُھکدا ساچے گورو دربار
سُن کے " جھوٹھا نند " تے خلقت ہوئی دنگ
سارے آکھن بھولیاں موت لئی ہے منگ
ہتک سمجھی اپنی بیشک خان نواب
پھِر وی چنگا لگیا اُس نوں کھرا جواب
اُس نے دِل وِچ سوچیا کھٹیئے کجھ ثواب
مُسلمان بنا لیئے دونویں پھُل گلاب
وڈے ہو اسلام دا کرن گے روشن نام
سِکھ دھرم دی کر دیئے انہاں ہتھوں شام
مِکر بھری آواز وِچ کہندا خان وزیر
بُری خبر ہے بچیو ہونا نہ دلگیر

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پِتا تہاڈا مر گیا قتل ہوئے دو ویر
ہُندا ایہیو حشر ہے باغی دا آخیر
اج تسیں ہو آگئے اسلامی دربار
کلمہ پاک رسُول دا پڑھ لئو وار و وار
اگے ہی بیخوف ہو ڈاڈھے ہو بیباک
بن جاوو دو آتشہ رُوحاں کر کے پاک
رنگ جوانی ماننا پُچھن والا کوݨ
پریاں تے شہزادیاں اگے پچھے بھوݨ
تحفے نالے خلعتاں دیویئے ملکھ جاگیر
اِکو کلمہ پڑھدیاں بدل جاوُو تقدیر
بچے تسیں یتیم ہو کِسے نہ پُچھنی وات
کِسے نہ کرنی آن کے نال تہاڈے بات
گوبند سنگھ غدار سی شاہی بے فرمان
دُنیا اُتوں مِٹ گیا اُس دا نام نِشان
روہ وِچ آ کے بالکاں کِیتا اِہ اعلان
کِھچ لواں گے جیبھ اِہ تیری بد زبان
بند کر آپنی صُوبیا فوراً اِہ بکواس
دو گور گوبند سنگھ نے اجے کھڑے تیرے پاس
سُن کے نام گوبند دا کنب گیا دربار
پھرے وار سی چھندے چُک چُک کے تلوار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اِک نہ جاوے سانبھیا شیدا گور گوبند
دو دو ٹکڑوں ہو گئے پیدا گور گوبند
پھیر کڑک کے بولیا صوبہ خان وزیر
کلمہ پڑھو قرآن دا موقعہ دیاں اخیر
بوٹی بوٹی جسم دی دیواں گا پچوا
زندہ وِچ دیوار دے دیواں گا چنوا
صاحبزادے بولدے سانوں مرن عزیز
ساڈے لئی تاں موت ہے کھیڈن والی چیز
"جس مرنے تے جگ ڈرے میرے من آنند
مرنے ہی تے پائیے پورن پرمانند"
جو کچھ دِتی سِکھیا سانوں پتا حضور
توں وی سُن لے صوبیا دُکھ ہون گے دور
جان نہیں ہے آپنی مالک دی ہے دات
واپس کیول رب ہی لئے سکدا سوغات
اِہ تن بھانڈا بھرم دا گھڑیا ہے گھمیار
جس دِن رُوح ہے اُڈ دی ٹھیکر ہون ہزار
کلاکار نے گھاڑتاں گھڑیاں بے شمار
رنگا رنگ گلکاریاں رچدا رچنا ہار
سچے سُچے آدمی کردے سدا پیار
تیرے ورگے پوچدے نفرت دی دیوار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کعبہ کاشی اک ہے اکو گورو دوار
سچا مذہب ہے رب دا بندے دے وچ کار
جد تک پریم پیار دی نہیں ماݨ دے رُت،
چیلڑے پھر دے لوک وی مٹی دے نے بُت
سارے بُت بیکار نے وچ نہیں جے جان
جاناں دی بے جان نے وچ نہیں جے گیان
بیشک بُت نے مندریں وچ تے لُکاں مروڑ
ایہہ ساڈا حوصلہ تسیں نہ سکدے توڑ
بیشک گلے گویرا ہپیا پاتھیاں ہتھ
جینا مرنا رکھیا مالک اپنے ہتھ
اکدم صوبہ کڑکیا سیس دیاں گا کپ
باغی باپ دے پُتر و جیبھاں رکھو ٹھپ
اندروں پر گھبرا رہا ہے سی خان وزیر
کہندا بال معصوم نے ڈاہڈے بے تقصیر
بڑے پیارے لگدے ہندے حد گستاخ
کنڈیاں وچ ہی جھکدی پھُلاں لدی شاخ
جی کردا ہے چھڈ دیاں من لین جے دین
اپر اہ ہٹھ دھر ہیئے ذرا نہ منن این
اندرو اندریں ٹھنڈا جائے خان نواب
اتوں اتوں کڑک کے دسے رعب تے داب

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

صُوبہ جس دم ویکھیا لگا ڈگمگاؤن
جھولی چُک نواب دے لگے پھر بھڑکاؤن
قاضی کہندے صُوبیا فوراً حُکم سُنا
شرع شریعت آکھدی کرڑی دیئو سزا
نعرہ ہاہ دا ماریا اِکدم اِک نواب
کہندا ظُلم ہے ہوگیا خانہ ہوؤُ خراب
کوٹلیا مالیر دا شیر محمّد نام
کہندا مُسلم قوم نوں کرو نہ اِنج بدنام
کِتھے لکھیا قاضیو دسو وِچ قرآن
بدلہ لیئے باپ دا لئے پُتراں دی جان
رحم کرو اسلام تے چھڈو خام خیال
بچّے بڑے معصُوم نے کرو نہ ذبح حلال
نے کے نام رسُول دا کرو نہ انیا چار
آل اولاداں والیو کجھ تاں کرو وچار
جھولی چُکن واسطے وڈھیا سُنّچا نند
میری عرض قبول کر او صُوبے سرہند
لوگ سیانے آکھدے ناگاں دے پُت ناگ
دودھ پیا یئے پھیر وی کٹن سدا سُہاگ
جو مُنہ آیا بولدے تُو کتے دیودہ بھَن
اِہ ہَن بچّے سپ دے کچُل دیؤ اِہ پھَن

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گل ہے مُکدی صُوبیا بیشک سوچ نشنگ
وڈے ہو کے سپ اِہ تینوں جان گے ڈنگ
سُن کے صُوبا بولیا ٹھیک کِہا دیوان
بے ایمان دے پُت نے ہُندے بے ایمان
صُوبے دے دربار وِچ دوسن کھڑے پٹھان
باپ جنہاں دا ماریا ستگور وِچ میدان
بدلہ لے لؤ باپ دا صُوبے کہیا دنگار
ہتھیں دونویں گردناں دیوو تُسیں اُتار
بولے پُت پٹھان دے مرنا ہے منظور
بچے مار نہ سکدے اسیں نواب حضور
ہُندے جیکر ہان دے بھانگا جاندا لتھ
بدلہ لیندے باپ دا کردے دو دو ہتھ
سُن کے نک مُنہ وٹیا صُوبے خان وزیر
پھیر چلایا اپنا اُس نے دُوجا تیر
شوہدے نے تد اپنا قاضی لیا بلا
قاضی نے جھٹ آن کے دِتا فتوے لا
اکدم صُوبا بولیا میرا ہے فرمان
زندہ چِنو دیوار وِچ دونویں ہی شیطان
گارا چُونا آگیا دوڑے آئے راج
پورا ہوون لگیا جھٹ سہتیدی کاج

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اِک قلعے دی ڈھا لئی اوہناں جھٹ دیوار
دونویں نِربھے بالکے دِتے وِچ کھلہار
لک لک تیکر اُسری اِٹاں دی حد کندھ
قاضی کہندے بچیو توڑ دیؤ سو گندھ
چھڈ دیؤ اِس ضِد نُوں کر لؤ دین قبُول
صُوبہ حاکم وقت دا کرو نہ حُکم عدُول
ہُن وی وقت پچھان لؤ آیا وقت اخیر
قدر کرو اِس وقت دی بن کے گئی گھیر
اگوں صاحبزادیاں کیتا اِہ اعلان
سُن لے بارے وقت دے ستگور دا فرمان
"ویل نہ پایا پنڈتی جے ہووے لیکھ پُران
وخت نہ پایو قادیاں جے لکھن لیکھ قرآن"
سُنی وقت دے قاتلا ربّ کرُو انصاف
وقت کسے بیوقت نوں کردا نہیں معاف
لنگڑی لنگڑی بگلیا تیری ہے پرواز
گُونج سُنیں گا بولیا سمیاں دی آواز
توں نے ابن الوقت ہیں توں نہیں وقت شناس
توں بیوقتا بِنج ہُیں انت ہوئیں گا ناس
سینے تک سی اپڑی جس ویلے دیوار
قاضی مُلّاں مولوی پھیر کردے اقرار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایہپر صاجبزادیاں اک نہ گنوُلی گل
سارا شہر حیران سی بچے ویکھ اٹل
منتک نورُ و لوُرسی بڑے شاہانہ ٹھاٹھ
جھوُم جھوُم کے گا رہے سری جپ جی دا پاٹھ
لور تِج آکے سُن رہے لوک اتے پرلوک
آخر پڑھیا آخری دوہاں اِنج سلوک
"پون گورُو پانی پِتا ماتا دھرت مہت
دوِس رات دوئے دائی دایا کھیلے سگل جگت
چنگیاایں بُریائیاں واچے دھرم ہدور
کرمی آپو اپنی کے نیڑے کے دُور
جنی نام دِھائیا گئے مُسقت گھال
نانک تے مُکھ اُجلے کیتی چھُٹی نال"
بھوگ پیا جیاں پاٹھ دا ٹک چھپ چلے گوپ
فتح سنگھ جی ہو گئے اٹاں وِچ الوپ
ٹھوڈی تیکر آ گئی جس د ییلے دیوار
زوراور سنگھ صاحب نے کیتی جے جے کار
اُٹھی ول اکاش دے آخر اِنج پُکار
"دادا جی اسیں آ رہے کھولو مُکت دوار"
پھیر دوبارہ جگ نے پڑھیا اِہو شلوک
ہے ہے ہے سبھ جگ بھیُو جے جے سُرلوک

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ٹوڈر مل اِک سِکھ سی رہندا جو سرہند
سُنیا اُس نے جس گھڑی ڈُبن لگے چند
آیا سرپٹ دَوڑدا ایداں کرے دُعا
رّبا پیسے نال ہیں بچے لواں چھُڑا
تکیا اُس نے موت ہے سالو رہی لپیٹ
دو انمُلّے لال اوہ کندھاں لئے سمیٹ
روندا روندا پہنچیا ماتا گجری پاس
کہندا ماتا میریئے اکٹ رگیا انہاس
سُن کے گجری مات نے جھاڑی اپنی جھول
بیٹھی رہی اہل سی ہوئی نہ ڈاواں ڈول
سُرت اکاگر کرلئی برتی لئی سنبھال
اکھاں میٹ کے گا رہی بڑے صدق دیال
آؤ ملو سہیلیو اُڈے لال گلال
اساں دی اُتھے چلنا جتھے گئے گوپال
"جیہا چیری لکھیا تیہا حُکم کماہِ
گھلے آوہِ نانکا سدے اُٹھی جاہِ"
ایناں کہہ کے مات نے لئے سواس چڑھا
گئی سمادھی وِچ ہی جوتی جوت سما
ٹوڈر مل نے سوچیا آپ کراں سسکار
کرے کتے بے ادبی صُوبا نہ مُردار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

صُوبے نوں کروائیٔ آخر اُس نے ہال
دِتیاں موہراں ادنیاں جنی لوڑسی تھاں
تِناں دا سسکار سی کیتا شاہُو کار
روندا روندا گا رہا ایداں بارم بار
"جگ رچنا سب جُھوٹھ ہے جان لیوُ رے مِیت
کہہ نانک بِھر نہ رہے جیوُں بالُو کی بِھیت"
"نام رہیو سادُھو رہیو رہیو گورو گوبِند
کہو نانک اِہ جگت مَیں کِن جپیو گورمنت"
تُورے ماہی جس گھڑی کِنا ختم بیان
اکھیاں وِچوں خُون دے ہنجُو ہوئے رواں
کہندا اسچیا پاتشاہ دھن تیرا پروار
دھن تیرے گورسِکھ نے دھن تیرا دربار
کِس مِٹّی دا بُت ہے بنیا تیرا حضُور
سُن سُن تینوں پاتشاہ چڑھدا جائے سُرور
رائے لکّھہ ہو گیا سُن سُن کے بےہوش
کہندا مارے ظالماں بچّے نِرے نِردوش
مَیں وی مسلمان ہاں مَیں وی پڑھاں قرآن
ایہہ پر کِتے نہ لِکھیا جو کِیتا شیطان
پاجی خان وزیر تے وٹّا دِتا لا
ساڈی نے اسلام دی دِتی دُھون جُھکا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ست گور اگوں بولدے سُن میرے کلہے جٹ
آخر کالے بدلاں اک دن جانا چھٹ
"جو ہر لوڑے سو کرے سوئی جی کرن
جو پربھ کیتے آپنے سیئی کہیئے دھن
آپن لیا جے ملے وچھڑ کیوں رووں
سادھو سنگ پراپتے نانک رنگ مانن"
خوشی مناؤ پیارو کریئے نہ افسوس
ہونا اوہیو کجھ ہے جو کجھ لکھیا اوس
سارے میرے پتراں موت لئی ہے جت
ڈگیا دھولر ظلم دا چاروں شانے چت
میرا پتر خالصہ زندہ ہے کئی لکھ
کیہڑا ماں دا لال جو چکے اُس تے اکھ
پٹ کے بوٹا دبھ دا پیر دے نکے نال
بولے گورو گوبند سنگھ بوٹا انہاں اُچھال
جداں جڑھ ہے دبھ دی پٹی میرے پیر
ایداں ہی جڑھ ظلم دی پٹی جاؤ اخیر
جس نگری سرہند دے پتھر دل انسان
اُس نگری تے جھلنے لکھاں ہی طوفان
کوٹلیا مالیر دا جو ہے شیر نواب
ہاہ دا نعرہ مار کے کھڑیا اُس نواب

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اُس نے اپنی نسل دی پکّی کر لئی جڑھ
پاپی اورنگ زیب دا ٹُٹ جائے گا گڑھ
رائے کلّھے جٹ نے کیتی تد ارداس
یُس وی مسلمان ہاں رکھنا بخشش خاص
نوں ہیں بولے ستگورو سچّا مُسلمان
تیرا ہو نہیں سکدا کسے طرح نقصان
جو وی مُسلمان نے ساڈے پریمی ہور
اُنہاں دی نہ ٹُٹنی جیتراں تیکر ڈور
خاں نبی خاں غنی خاں بُدھو شاہ جہے پیر
منشی پیر صلوہ نے سید خان بلبیر
سیّد بھیکھن شاہ نے عارف دین فقیر
چمکو وانگ ستاریاں اںہاں دی تقدیر
تینوں بخشی کلّھیا انج اپنی تلوار
یاد رہے کہ ایس دا کرنا ہے ستکار
کیتی جے توں کلّھیا ورتوں کتے ایوگ
خانداں وچ ہوئے گا دُکھ دلدر سوگ
رکھیا جے توں ایس نوں ڈاہڈے آدر نال
تیرا نے تیری انس دا ونگا ہوو نہ وال
ایداں مہکاں ونڈ کے اگے ٹُرے گلاب
خونی ساکے سُندیاں تڑف گیا پنجاب

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پنڈی جدوں بے دعو پیئے پچھے مندڑے حال
ستگور نال جو بیتیاں خبراں پجیاں نال
پُر پُر دُکھی ہو گئے سارے پنڈ پنڈال
کہندے آئے سکھ نے ساڈی ہٹی پال
ستگور تائیں آ گئے اج دکھا کے کنڈ
سارے کہندے کائراں دتا ساڈوں بھنڈ
مائی بھاگو شیرنی بولی تند للکار
آؤ اج سوانیوں چک لیئے تلوار
چھڈو بن کے آ گئے ساڈے ستگھ سردار
کھولو کڑیو میڈھیاں کھُسن ہار شنگار
گھر گھر دے وچ پہنچدی پھڑکے کھڑگ کٹار
گلی گلی وچ گاوندی ایداں طعنے مار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بھگوڑیاں نوُں پھٹکار

(ماتی بھاگو دا گیت)

آؤ سوگ منایئے نی بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے
سِندھور مٹاییئے نی بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے
داغ لگا کے دیش نوں
چھڈ آئے دسمیش نوں
لکھ لعنت پاییئے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے
لکھ کے بے دعوے آ گئے
بُزدِل جان بچا گئے
آؤ گھروں نسایئے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے
بے مکھ گورتوں ہو گئے
لڑنوں ڈور کھلو گئے
جھگ وانگ بہھاییئے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گور چرناں دے بھور نی
سنگھ بنے اُج کور نی
آڈ ونگاں چڑھایئے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

گدھیاں نج نچدیئے میلنے
ہتھیں تاں پھڑیئے ویلنے
رچھ دانگ نچاییئے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

اج نہ نی چوناں جھوٹیاں
اج نہ پکاؤناں روٹیاں
اج منا پکاییئے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

اج نہ تھال پروسنا
گل گل اُتے کوسنا
کجھ شرم کھواییئے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

نک وچ نتھلی پا دیئیے
ساؤ سریں سجا دیئیے
اج اتھ جگاییئے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

خصماں پچ پاییئے بھنڈیاں
تُیس مرے ایس رنڈیاں
آؤ وِدھوا کہاییئے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

پلنگ بٹھا سردار نوں
آپ پھڑو تلوار نوں
آؤ رنْ گرماییئے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

دھن دھن گور گوبند ہے
ستگور جو بخشند ہے
آؤ پھُل بخشاییئے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پانی پانی ہو گئے سُورمے

(گیت)

مائی بھاگو نے جاں مارے للکارے
کہ پانی پانی ہو گئے سوُرمے
مری جاوندے نے شرماں دے مارے
کہ پانی پانی ہو گئے سوُرمے

جنھاں سکھاں لئی داتے پُتراں نوُں واریا
جیہڑے اُن تارُو آں نوُں گورُو جی نے تاریا
تارُو پنجاں پانیاں دے
ویکھو ڈُب گئے تے لگ کے کنارے
کہ پانی پانی ہو گئے سوُرمے

دھوناں گئیاں جھک جاندے دھرتی پچ کھُبدے
تیویاں دے دِل جاندے سینیاں وِچ چبھدے
شیراں دیاں ڈھانیاں دے
یودھے ہار تے شنگاراں کولوں ہارے
کہ پانی پانی ہو گئے سوُرمے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سِکھ ہمیش دے نہ ڈِکدے نہ جھُکدے
سِکھ ہمیش دے نہ ماریاں وی مُکدے
ہوئی دیاں ہانیاں دے
ہانی جاپدے دیا ہے وی کنوارے
کہ پانی پانی ہو گئے سوُرمے

جنہاں نے انندپور تیغاں ہے سی ماریاں
جنہاں دیاں تیراں لوتھاں بھوئیں تے اُتاریاں
پاپٹی کہندے بانیاں دے
بان طعنیاں دے جان نہ سہارے
کہ پانی پانی ہو گئے سوُرمے

ہتھ جوڑ جوڑ کہندے بس کر بھاگئے
ساڈے وِچوں پھیر ہٹن لاوے اوہیو جا گئے
تند سارے تانیاں دے
اساں اِک اِک کر کے سنوارے
کہ پانی پانی ہو گئے سوُرمے

سِکھ کہندے دیر نہ لگاؤ مہاں سنگھ جی
چلو ساڈی بھُل بخشاؤ مہاں سنگھ جی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گھان لاہ کے گھانیاں دے
پھر بن جاہئے گورو دے پیارے
کہ پاپی پاپی ہو گئے سورمے

پینے وچ پرویش

کلّھے جٹ نوں تار کے ستگور اگے چلنے پائے
رائے کوٹ تے جٹ پورے توں دینے پنڈ وچ آئے
اوتھے تک بھرا سی رہندے تخت مل لکھمیرا
تناں وچوں وڈا ہے سی انکھی ستیر شمیرا
تناں ویراں اگے ودھ کے اپنا آپ وچھایا
ستگورو جی نوں اپنے گھر وچ آدر نال بٹھایا
ستگور بولے بھائی شمیرے خطرہ ہے اک بھاری
ساڈے پچھے فوج نہ کوئی نہ ہے ہیٹھ سواری
ساڈی خاطر تینے جاناں خطرے وچ نہ پاؤ
جو رستہ کھدرانے جاندا اوہ رستہ دکھلاؤ
ہتھ جوڑ کے کہا شمیرے سُن ستگور عرضوئی
تیرا میرا عشق ہے سچا تیجا وچ نہ کوئی
سدھا سادا پینڈو ہاں میں ادب نہ جاناں کرناں
اُسپر تیری خاطر صاحبا آؤندا مینوں مرناں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دُھر درگاہوں میرے دِل وِچ بجھے تیرے ڈیرے
من وی تیرا تن وی تیرا جِند حوالے تیرے
توں میرا تکیا توں میرا اوڑھن توں میرا تانا بانا
تیرے ہتھاں دے وِچ بکھیا میرا آنا جانا
توں میرا کعبہ توں میری کاشی توں میرا گوردوارا
توں میرے دِل دی بات ہیں ستگور میں ہاں تیرا ہُنکارا
توں اُس دے ہیں جوگا داتا جو ہے تیرے جوگا
کر اشنان سمر پریھ اپنا تن من بھیئے اروگا
ہرو بھرنا بڈو بیبکی آپے سنت کہائے
جوگ تج جوگی بھوگ پرج بھوگی ایسا گر ہٹ نبھاوے
تیری نمرتا تے خودداری سُورمتا دا گہنا
جیھڑے رنگ میرا من توں رنگیا رنگ ہئیں اوہ لہنا
میرے انگی میرے سنگی جوہری گُنی گہیرے
سُنیا اے تیرے ہتھ وِچ آکے کوڈاں بنیاں ہیرے
توں میرا راکھا سبھنی تھائیں سچے سوامی میرے
توہیوں توہیوں نظریں آویں مینوں چار چپھیرے
انگی کار کرو میرے ستگور جو مَیں سیو کماواں
جی کردا اے چرناں دے وِچ لٹ لٹ ٹکنی پاواں
پیراں وِچ نے چھالے تیرے ہتھاں وِچ بیائیاں
سارا جگ ہے کہندا ستگور تیریاں دھن کمائیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ساڈے پُت دی چیچی اُتّے اِک چیر جے آئے
پُتر دی اسیں پیڑا توں دوہ کر دے ہائے ہائے
اَیپر توں تاں اُف نہ کیتی چارے پُت مروا کے
ربّ دا شکر منائی جائیں چڑھدی کلا منا کے
دھن دھن تیرا جگرا ستگور دھن ہے تیرا گُردہ
ایسی حالت وِچ وی تیرا چہرا نہیں افسردہ
ہووے اپنا لکھ بے دعوے تیرے اگے دھر گئی
ویکھ حوصلہ تیرا ستگور موت وِچاری مر گئی
جو جو تیرے اُتّے بیتی جو جو گھڑیاں آئیاں
اُس دے اِک اِک حرف دیاں نے خونوں خون لکھائیاں
تھکا ماندا میرا ستگور ایڈی دُوروں آئے
اگوں اُس دا سیوک اُس نوں اگلا پنڈ وکھائے
نہ داتا میں جان نہیں دینا ہونا نہیں میں بوناں
کوبھے جیڈ ابت اِہ میرا کیہڑے کم ہے آوناں
رہ نہیں سکدا دینے ہِنڈ وِچ جیکر دین دیالا
تاں پھر سمجھو ایس پنڈ دا دُنیا وِچ مُنہ کالا
ستگور جی نے جھٹ شمیرا گھُٹ کلیجے لایا
پھیر اُہناں نے رُکا پڑھیا جو سرہندوں آیا
صُوبے تے سی لکھیا سُن اوئے شیشی خور شمیرے
کاہنوں موت دے گھاٹ اُتے بھیں پیا کلیرے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گورو حوالے کر دے میرے آ کے چُپ چُپیتا
نہیں تے تیرے ڈینے پنڈ دا کر دیئوں فیتا فیتا
غصّہ کھا کے شیر شمیرے ہتھ کھڑگ تے دھریا
کہندا شیراں کولوں گیدڑا گھاہ نہیں جاندا چریا
ماس دا اُکھا تسکرا ہاں مَیں ایسا ماروں جھپٹا
صُوبے دا مُنہ ایسا کھجنا ہو جانا ہے چپٹا
بیشک فوجاں کول نہیں پر دشمن تے ٹُٹ پینا
لوہے نال ہے لوہا پھر وی لوہ پُرشاں نے لینا
جو کجھ تیرا دتا ہویا میرے کول ہے داتا
اج تیرے میں لیکھے لاؤنا لکھن ہار دوھاتا
ڈینے پنڈ وچ رہ کے ستگور فوجاں پھیر بناؤ
بھرتی کر کے گبھرو سارے جنگی مشق سکھاؤ
صُوبا ایویں بکڑ تولے وِچوں ہے اوہ بودا
تُہپاں توں تا نقلی دیوے نرا تسکنڈ ای کھودا
صُوبے دا کی فکر ہے سانوں جت لواں گے لڑ کے
مغلاں دا مُنہ موڑ دیاں گے جھوٹے وانگوں چھڑ کے
دِلّی تیکر دھمک پئو جد گیتے کھڑکے دڑ کے
ٹلاں اُتے ٹل لگاؤ نے گلّی وانگوں گھڑ کے
دسے کے ہنجھ پرائی دی اساں ڈھگیاں وانگوں گنداں
لالالالا کر کے ڈیرہ جھوٹھ کفر دا ٹنڈاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پُچھل نوں جاں چاڑھ مروڑا کیتا تتّا تتّا
صوبے دی رت نال بھرے گا کھیتاں دا ہر کھتّا
ویر کشمیر سے اُتر گھلیا ایہ کوئی عجوبہ
پڑھ کے جس نوں جھگ دے وانگوں بیٹھ گیا سی صوبہ
پھیر دوبارہ فوج بنائی سکھ پنتھ دے والی
پھیر دوبارہ ہکن لگی رُنڈ مُرنڈی ڈالی
ستگورو دیہ دے شستر وِدیا کھڑکن کھڑکاں کھنڈے
پھیر دوبارہ حوصلیاں دے جھولن لگے جھنڈے
ایسے نوں اورنگ زیب دی چِٹھی دینے آئی
عالمگیر نے اُس وچ اپنی کیتی پیش صفائی
چِٹھی پڑھ کے ستگورو جی نے متھے وٹ نہ پایا
ایپر اندروں اندریں لگدا اک طوفان سی آیا
لکھی اورنگ زیب نوں ستگورو کوئیتا دے وچ چِٹھی
ایسی غیرت والی چِٹھی دُنیا ایسے نہ ڈِٹھی
نام ظفر نامہ ہے اُسدا جہدی فارسی بھاشا
اک حرف دے وِچ نہ ڈھِلکی کدھرے کوئی نراشا
چڑھدی کلا مناون والے چڑھدی کلا منائی
اپنے دِل دے لاوے دی کجھ ایداں لکھی لکھائی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ظفرنامے دی اندرلی آواز

او نپُنسک سلطنت دے بادشاہ اورنگ زیب
توُں پلیندا دھوکھیاں داتوں ہیں بندہ پُر فریب
رَبّ جانے تیریاں قسماں دی کِنی قِسم ہے
جُھوٹھ دی ہے رُوح تیری تے جھوٹھ دا ہی جِسم ہے
جس گھڑی ظالم ہے کردا اَت اتیاچار دی
جاگ پیندی چنڈ کا ہے قلم تے تلوار دی
جے بَے ظالم ساہمنے تلوار لاؤہندی چم ہے
جے ہے ظالم دُور تاں پھر قلم آؤندی کم ہے
توُں ہَیں بیٹھا دُور پھٹی اپنی توُں پلوچ کے
اَج ہے مَیں قلم چُکی سوچ ایہیو سوچ کے
لکھ دِیاں پھٹی تری تے اج سیاہ نامہ ترا
روبرو تیرے میں کھولاں اج گناہ نامہ ترا
اِہ میرا وشواش ہے توں کاغذا گر جائیں گا
آدمی جے ہیں تاں چِٹھی پڑھدیاں مرجائیں گا
لَے شروع کردا ہاں چِٹھی اپنی دا سلسلہ
ویکھ میرے دِل دی رنگت دا نظارہ بزدِلا
واہگورو دے نام دا لکھدا ہاں پہلا حرف مَیں
تیر وانگوں مار دا ہاں حرف تیری طرف مَیں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

توں ہیں اس دھرتی دا بنیا زبردستی بادشاہ
میں ہاں لکھاں دین دکھیاں دے دلاں دا شہنشاہ
توں ٹیڑھا ہیں تے تیری دوستی اک بھرم ہے
میں ہاں راکھا سچ دا تے سچ میرا دھرم ہے
ناں ترا اورنگ زیبا رکھیا جو ماپیاں
اوس نوں وٹا لگایا تیریاں اوٹے گھاپیاں
ناں ترے دا ارتھ ہے سُندر سجاوٹ تخت دی
پر تیری صورت ہے لگدی ستمگر کمبخت دی
تیری تسبیح دے نے منکے قید خانے موت دے
ڈنڈیاں دے نال گڈھے ارتھ توں ڈنڈوت دے
ایس تسبیح دا توں دھاگہ ہن ودھا سکدا نہیں
اِہ ترا پھندا پرانا ہن پھسا سکدا نہیں
خواہشاں دے راج ہونا انت توں برباد ہے
پلیاں اٹاں تے تیری مورکھا بنیاد ہے
جو وی شکتی ہے ملی مینوں میرے کرتار توں
اوس دا تینوں پتہ لگے گا میرے وار توں
لئے میں ساون بھادروں دا میگھ بن کے چھا رہاں
کے میں بدل نیزیاں تیراں دا بن کے آ رہاں
ہن ترے سر تے میرے لوہے دی بجلی کڑکنی
ہن تری شاہ رگ تے ہے کھڑگ میری کھڑکنی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اہ جو دھوکھے دی اُساری چوہنہ طرف دیوار نوں
اہ جو بنیا ہیں خدا دی خلق دا غدّار توں
اک دِن رونا ہے تیرے دھولراں وِچ گدِڑاں
بولنا ہر اِٹ دے وِچ اُلّوواں چمگدِڑاں
کامیابی دا توں دکھن چوں پیاسا آ گیا
دیکھ کے حالت تیری دُنیا نوں ہاسا آ گیا
راجپوتاں نے ترا میواڑ وِچ مُنہ بھنّیا
پھیر وی تینوں نہ آئی عقل کوئی انّھیا
اہ تری کڑوی کمینی بدلیاں دی بھاونا
ہُن ہے چاؤہندی زور گوبند سنگھ دا ازماونا
ہیں ترے پیراں دے ہیٹھاں اگ ایسی بالنی
جس نے تیری سلطنت تے بادشاہت گالنی
توں پیاسا پھر رہیا ہیں پھیر آب و تاب دا
پین نہیں دینا ہیں پانی گھٹ وی پنجاب دا
کی ہویا جے شیر دے بچّے تو مارے گِدڑا
کی ہویا جے لد توں پھر نئیں چھڈائی لِدڑا
شیر زندہ ہے اجے چیرے گا کھا کھاں تیریاں
نک دے رستے چوں کڈھے گا دُھوا کھاں نیریاں
جو خدا دے نام تے چُکیاں توں قسماں مر گیاں
نیریاں پنجے نمازاں نوں کلنکت کر گئیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

وہمیا شکی مزاجا کی تیرا اعتبار ہے
تیرے ہر پاسے تعصب دی کھڑی دیوار ہے
ہُن ہیں تیرے نال کرنی آر دی نہ پار دی
ہُن ہیں تیرے نال بولی بولنی تلوار دی
جے ہے چاتر بھیڑیئے تینوں مرن دی لالسہ
ہیں تیرے پچھے لگاؤنا شیر ببر خالصہ
سچ دا جھنڈا تیرے تختاں دے اُتے گڈ کے
راہ اُڈیکاں گا نواں اک تیر اپنا چھڈ کے
آ سُناواں کسطرح کردے نے یودھے گفتگو
آ سکھاواں کسطرح لڑدے نے جنگاں جنگجو
جنگ دے میدان وچ فوجاں سجائیاں جاندیاں
ہو کے آہمو سا ہمنے تیغاں اُٹھائیاں جاندیاں
دو دلاں دے وِچ ہُندا بہت تھوڑا فاصلہ
جوش ہُندا بے پناہ بے حد ہُندا حوصلہ
جے نہ فوجاں نوں لڑاؤناں چاہوں یودھے نال کرے
دو دھڑاں دے سُورمے جرنیل کردے ٹاکرے
توں دی ایداں فوج لے کے آجا میرے رُو برُو
ہیں لڑاں گا جنگ اوسے ہی طرح دی ہُو بہو
ہیں تینوں للکار کے آواں گا وِچ میدان دے
پُرزے لا تینوں گِناواں گا میں گن کرپان دے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دو بہادر سوُرمے نے سہ توُں اپنے راج دے
جو نگینے ہین تیرے بادشاہی تاج دے
مَیں اِکلّا ہی تہاڈے کردیاں گا ڈکرے
بکرے دے وانگ جھٹکاں گا بُلا کے بکرے
توُں نئے چارسے وانگ خلقت ربّ دی ہیں کٹدا
نہ توُں مگروں لہندا ایں نہ توُں ظلموں ہٹدا
توُں بڑے پرہیز گاری دے تماشے کر لیئے
جبر لیئے اسلام تے بیترے گناہ سب جرَ لیئے
مَیں کہ جو راکھا ہاں ہر اِک دین دا ایمان دا
مَیں کہ جو ساتھا ہاں ہندو سِکھ مسلمان دا
آ پڑھاواں ربّ دی تحریر اَن پڑھ عالماں
آ وکھاواں اُس دی رحمت دا چشماں ظالماں
ربّ ہے سب دا محافظ جو حفاظت کر رہا
اوہ ہے سب دی بخششاں دے نال جھولی بھر رہا
آپ ہی منصف ہے اوہ تے آپ ہی انصاف ہے
بھولیاں معصوم بُھلاں نوُں اوہ کردا معاف ہے
اوہ ہے سوماں فیض دا اُس دا نہ کوئی پار ہے
عاجزاں تے بیکساں دا آپ بن دا یار ہے
بادشاں دا بادشاہ کردا نہیں ہے وتکرا
اوس دا قدرت دے ہر ذرّے دے وچ ہے تذکرہ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اِک جیسی روشنی دیندا ہے کلُ سنسار نوُں
آپ ہی اوہ کھولدا ہے آپنے اسرار نوُں
رنگ نسلاں توں پرے ہے اوہ کتاباں توں پرے
کرمچی قانین تے شاہی عقاباں توں پرے
اوہ امیراں تے غریباں دے دلاں وچ وسدا
ربّ لوکاں کول ہے پھر وی پتہ نہیں دسدا
اوہدیاں گنیاں نہ جاون بادشاہی برکتاں
ویکھدا ہے جا رہا اوہ تیریاں سب حرکتاں
اِہ زمیں اِہ آسماں اوسے دی مہماں گا رہے
اِہ پرندے اِہ چرندے اُس دا دِتا کھا رہے
اک ناشکرا جے کوئی ہے تاں اوہ انسان ہے
جو حکومت دے نشے وچ جاپدا شیطان ہے
کون کہندا ہے ہلالی چند دا ہالا ہیں توُں
کون کہندا ہے خودی والا خدا والا ہیں توُں
بھار ہیں دھرتی دا توُں تے آدمی منحوس ہیں
توُں تاں قاروں توں وی ودھ کے بادشاہ کنجوس ہیں
توُں تے مٹی وی ہے پٹ چھڈی خُدا دے نام دی
توں کی جانیں کی ہے ہندی الف بے اِسلام دی
اوہ ہے خالق اوہ ہے رازق اوہ سخی اوہ سخنور
بادشاہ دا تاج ہے محتاج دا ہے تاجور

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

نُور دا نغمہ ہَے اوہ سوماں ہے عقل وفہم دا
اوہ ہے بحرِ بیکراں ٹھاٹھاں جو مارے رحم دا
رَبّ ناں بیخوف ہے بیداغ ہے بے عیب ہَے
آدمی دِچ عیب ہَے تے اوس دے وِچ غیب ہَے
اوہ عبادت کرن والے نوُں ہَے اُچا چُکدا
اوہ قیادت کرن والے نوُں ہَے اُچا چُکدا
آدمیت نوُں بچاؤنا رَبّ نوُں مرغوب ہَے
رَبّ سچّے عاشقاں دا آپ ہی محبُوب ہَے
اوہ ہے ویداں تے کتیباں نوُں اُبھارن والڑا
اوہ ہَے رُوپاں تے اُرُوپاں نوُں نکھارن والڑا
اوہ ہَے مالک اوہ ہَے پالک ایس کائینات دا
اوہ ہے چالک وقت دا ہر دوس دا ہر رات دا
او خُدا دے مجرماں توں بادشاہ مردُود ہَیں
آپنی ہی اگ دے وِچ سڑ رہا نمرُود ہیں
تیریاں اِہ جھُوٹھیاں قسماں تے مُردے قبر دے
دِن بڑے تھوڑے نے ہُنْدے ظُلم دے تے جبر دے
توُں قراناں نوُں ہَے پڑھیا پر عمل کیتا نہیں
معرفت دا اِک وی تاں جام توں پیتا نہیں
توُں ہلاہل پی رہا ہیں بُغض دا اوٹے حاسدا
توں کی جانیں زندگی نوُں موت دے لئے قاصدا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

زندگی مٹھے پہاڑی چشمیاں دا آب ہے
زندگی تاں موت دا ہی اک سہانا خواب ہے
زندگی بے داغ ہندی ہے اوتی پرش دی
زندگی ترچھی تراشی جاوندی ہے ترش دی
جو اوہدی رحمت دے سائے ہیٹھ ٹریا جاوندا
اوس دا ڈھلیا ہویا سورج دی جگ رشناوندا
اوہ بھیانک حادثے دی دیکھ کے رکدا نہیں
ٹٹ جاندا ہے اوہ بیشک سر اوہدا جھکدا نہیں
شیر نوں جو آدمی اپنی سینا وندا ڈھال ہے
اوس دا وِنگا کی کرناں تونبڑاں نے وال ہے
سن او بولے بادشاہ اِہ وقت دی آواز ہے
خالصے دی ایس تباہی وِچ کوئی راز ہے
اِہ تباہی ہے ہوئی اجڑے وساون واسطے
اِہ تباہی ہے ہوئی روندے ہساون واسطے
اِہ رچایا کھیل تیری خاک شاہی واسطے
اِہ تباہی ہے ہوئی تیری تباہی دا سطے
میں قسم کھاندا جے کوئی بادشاہ اوئے جھوٹھیا
تیرے وانگوں توڑدا نہ ٹھیکراں اوئے ٹھوٹھیا
چالیاں سکھاں تے بھیجی فوج توں دس لکھ سی
جھکھڑ دے مارے ہوئے سنگھاں پچ پھر دی دکھ سی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

توں میدانِ جنگ دے دستور سارے بُھل کے
بولیا ہلہ ہتھے سُوریاں تے جھُل کے
تیرے برچھے برچھیاں جس دم مچائیاں انھیاں
تد کیتے تیراں دیاں مارُو ہیں شستاں بھنیاں
جس گھڑی لکھاں ہی تیرے بھیڑئیے سن آ پیئے
ہتھ میرے کھڑگ دے دستے تے آپے جا پیئے
ہیں گورُو نانک دے نُوراں دی جو دسویں جوت سال
بن گیا چمکور دے وِچ رکت دا اک سوت سال
جاݨ دا ساں لومبڑی دے وانگ توں مکار ہیں
جاݨ دا ساں توں تے اک چھٹیا ہویا عیار ہیں
ہیں لڑی ہے جنگ دھرماں دی خدائی واسطے
ہیں اُٹھائی تیغ ہے جگ دی بھلائی واسطے
جو ہے کیتا تیریاں فوجاں گڑھی چمکور وِچ
بُزدلی اُس توں نہیں وڈی کوئی اِس دَور وِچ
تیریاں فوجاں نے ایداں آ وکھائیاں اکھیاں
چھڑ دیاں جداں ہیرے وِچ نے مدھ مکھیاں
میریاں تیراں جدوں دِن نوں وکھائے تار کے
خان تیرے نس گئے سی ہمتاں نوں ہار کے
ٹُھنڈیا جاں تیر میرے خان ناہر خان نوں
سب تیرے جرنیل پھردے سی لکاؤندے جان نوں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کٹ گئے تیرے ہزاراں ہی سپاہی کٹ گئے
ڈٹ گئے میرے لڑاکے سنگھ[40] چاہلی ڈٹ گئے
اوہ ترا خواجہ جو ہئے مردود وڈا سورما
جے نہ ٹکدا کٹ دیندا اوس دا ہیں چوُر ما
جے کِتے سایہ وی اوہدا نظر مینوں آوندا
سو کوہاں دی وِتھ تے وی اوہ پرے بھا جاوندا
موت نے دو پاسیاں توں زنگیاں سی چو لیاں
مینہ وسایا اولیاں دے وانگ تیراں گولیاں
پوستاں دے پھُل وانگوں دھرت خونوں خون سی
تھوک دا جو مال سی اوہ وِک رہا پرچون سی
اِنج میرے یودھیاں نے کٹیاں سی منڈیاں
جس طراں پھڑ کاؤندیاں نے کھِدوآں نوں کھونڈیاں
سُن کے تیراں تے کماناں دی بلی آواز نوں
ٹھک لیندی سی اِہ دھرتی ہوکیاں دے ساز نوں
نیر نالے گولیاں دی وس رہی برسات سی
پنیاں نوں کوہن آئی مسّیا دی رات سی
ہر طرف اک موت دے ورگا ہنیرا گھُپ سی
ہر طرف شمشان دے ورگی بھیانک چُپ سی
اُس گھڑی میری خدا نے آپ کیتی رہبری
آپنے بندے دی کیتی آپ بندہ پروری

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ئیں ہزاراں گھیریاں نوں توڑ کے ہاں آگیا
بادشاہا ہک ترا مُنہ موڑ کے ہاں آگیا
واں تک ڈنگا نہ کر سکیوں توں میرے جسم دا
نہ ہی آیا زخم ہے کوئی کسے دی قسم دا
توں علاقے دا ہیں بھکھا توں پیاسا خون دا
اک ہی مطلب ہے تیرے ہر کسے مضمون دا
توں نہ پکا دھرم دا نہ شرم دا نہ کرم دا
توں ہیں گھاتک سچ دا نے توں ہیں بھانڈا بھرم دا
تیریاں قسماں وچ جیکر سچ ہندا دسدا
ساریاں گلاں ئیں تینوں آپ آ کے دسدا
جھوٹھیاں قسماں دا شاہا توں ہی ذمے دار ہیں
توں خدا دی نظر وچ شیطان ہیں مردار ہیں
تیرے وعدے سن مری خیر و دعا دے واسطے
خوب لکھے حرف توں پا کے خدا دے واسطے
جے ترا دل صاف ہندا انج نہ گند گھولدا
پت نہ اسلام دی مٹی وچ ایداں رولدا
آدمی ہے اوہ کہ جس دے کول سچی اکھ ہے
آدمی ہے اوہ جہدا پرمان وی پرکھ ہے
جو تیرے قاضی نے مینوں دسیا ہے آن کے
مینوں یقیناً ہے خوشی تیرا ارادہ جان کے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دسّیا اُس نے کہ توُں ہر ظلم توں بے خبر ہیں
دسّیا اُس نے توُں مِلنے واسطے بے صبر ہیں
دسّیا اُس نے کہ توں ہیں بہت ہی پچھتا رہا
دسّیا اُس نے کہ ساڈا غم ہے تینوں کھا رہا
جے کدی اِہ سچ دی ہووسے لُے جھُوٹھے بادشاہ
پھر وی توُں اِس مُلک دا قابل نہیں ہیں سربراہ
بادشاہ نوُں خبر ہونی چاہیدی ہر طرف دی
بے خبر ہونا نشانی ہے بڑے کم ظرف دی
واقعی نیّت تیری جے صاف ہے تے نیک ہے
واقعی سُن کے جے تیرے دِل نوُں لگا سیک ہے
واقعی قسماں جے کھائی جا رہئیں توں سچیّاں
واقعی اِہ تیریاں گلاّں نہیں جے کچیّاں
پرکھ لیندا ہاں مَیں تیرے قاصداں نوُں موڑ کے
ویکھدا ہاں اثر تیری آتما جھنجھوڑ کے
نئے ہیں بابہاں کھولدا ہاں اج ایسے آس نے
جے توں سچا ہیں تاں آئیں گا معافی واسطے
اِہ جو کانگڑ ہے نہ ساڈے مالوے دے دیس وچ
آ اسیں دو دِن ہی رِل سکدے ہاں اکدن ایس وچ
اِس جگہ تینوں کوئی خطرہ نہیں ہے جان دا
اِہ علاقہ ہے براڑاں دی نرالی شان دا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جو کہ میرے حکم دے بدھے ہوئے طوفان نے
مالوے دی مچھ نے تے مرد عالیشان سنے
توں لیا اپنا ہزاروں پچوں جو گھوڑا اک ہے
چھڈ دے میرے علاقے لڑن دی جے ہبک ہے
توں ذرا پھڑ کے وکھا گھوڑا دوبارہ اپنا
توں ذرا لڑ کے لگا لئے زور سارا اپنا
لئے رچاؤندا پھیر اسومیدھ دائیں یگ ہاں
جان دا تیری نیں جھوٹھے بادشاہ رگ رگ ہاں
جے خدا توں من دا ہیں آ مری آواز تے
گیت پچھوتاویاں دا چھیڑ دل دے ساز تے
توں کلا تے شاعری دا جے جنازہ کڈھیا
توں نے سرمد نوں نمازاں پڑھدیاں ہے وڈھیا
گڑ گڑا کے منگ لئے رب توں معافی قاتلا
بند کر انسانیت دے قتل دا اِہ سلسلہ
چغل بازاں ماریاں تیرے جاں اگے چغلیاں
توں اُٹھا کے پا لئیاں منہ وچ گراہیاں اگلیاں
انج نہ اودھم مچا کے خون کر انصاف دا
توں تے بنیا بادشاہ جن ہیں کو قاف دا
جے خدا دے رستیاں نوں توں ذرا ہیں پیار دا
سٹ دے ہتھیار دھریاں واسطے تلوار دا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جے نہ آئیوں باز تاں پھر بادشاں دا بادشاہ
اس زمیں تے آخرت دا جو ہے سچا شہنشاہ
کالکھاں دے لیپ تیرے جسم تے کروائے گا
رب تینوں تیریاں عیباں توں ہی مروائے گا
رب تاں بے انت ہے اُس دا نہ پارا وار ہے
رب تاں سُمیاں دی سیماں توں وی پرلے پار ہے
اوہ نہاں ہے اوہ عیاں ہے اوہ نیائے کار ہے
کیڑیاں تے ہاتھیاں دا اوہ ہی پروردگار ہے
اوہ سزا دیندا ہمیشہ ہے بڑے مُنہ زور نوں
اوہ حفاظت وچ رکھدا ہے سدا کمزور نوں
اوہ خوشامد نال بھرمایا تاں جا سکدا نہیں
چکنیاں گلاں نھیں پھُسلایا تاں جا سکدا ہنیں
چاناں دا ہڑھ نہ جاندا ہے کسے توں بھنیا
اوس دی تاں روشنی سب دے لئی ہے انھیا
ہر سطر وچ توں قرآناں دی جو کھادھی قسم ہے
جاپدا ہے توڑنا ہر قسم تیری رسم ہے
توں تے ایویں عقلمندی دا ڈھنڈورا پٹ رہیں
ہر گھڑی اے مُورکھا توں لیک وانگوں مٹ رہیں
توں جدوں چوہنہ بچیاں نوں دھوکھیاں نھیں ماریا
چاہلیاں سکھاں نوں کوہیا توں جدوں ہتیا دیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اوس ویلے ہیں ہی سان ایڈا جو جگرا کر گیا
اوس ویلے توں ہی سیں جو جیوندیاں ہی مر گیا
جے اجے وی ہے کوئی پھُرتی ترے وچ آہلسا
کُل ولیویں کڈھ دیئو میرا بھجُنگی خالصہ
ہُن جے لمبو لگیا تاں اگ بجھاون ٹُرپیا ہیں
دل دیاں چنگیاڑیاں تے تیل پاون ٹُرپیا ایں
جنّیاں توُں کر رہا ہیں بادشاہا تیزیاں
اُتنیاں ہی ہو رہیاں ظاہر تے فتنہ خیزیاں
ہُن تے تیرے موڈھیاں تک آ گئیاں چنگیاڑیاں
ہُن تے تیرے سر تے گھڑیاں آ گئیاں نے ماڑیاں
خوب دسیا ہے کتے فردوسیاں انسان نوں
ملدیاں بدبختیاں نے جلد ہی شیطان نوں
رب دی جس دن کچہری وچ ہویاں پیشیاں
تیزیاں دیکھاں گا آ کے آپ کمیاں بیشیاں
رب دے اگے دہی جا کے کفر جے توں تولیا
جے قرآناں دی قسم کھا کے توں کجھ وی بولیا
رب نے ہے آکھاں کیا اہ مسلمین ہے
ایہیں توں تاں نرک پاؤناں نرک دی توہین ہے
جے توں لئیاں گڑ گڑا کے منگ اوتھے معافیاں
جے توں لئیاں من سبھے پاپ بے انصافیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جے توں پیتا من توں ہیں دِل دکھایا جگ دا
جے توں پیتا سن توں سی رُوپ بھریا ٹھگ دا
جے توں پیتا من کہ اسلام نوں توں دُور سیں
توں حکومت دے نشے وِچ چور سیں مخمور سیں
جے توں پیتا من توں نہ عیش نوں مُنہ موڑیا
توں وفا دے گھوڑیاں دی کمر نوں ہے توڑیا
کر لیا اقبال جے توں اپنی ہر بھُل دا
ربّ ویکھیں کِس طرحاں دُوجا ہے ورقہ کھُل دا
بخش دیوے گا تیری ہر بھُل نوں ہر بات نوں
پھر وسائے گا اوہ آپنے رحم دی برسات نوں
پھر اُٹھا دیوے گا اوہ تیری لتاڑی آتما
ہے بڑا ہی کھُل دِلا میرا پیتا پرماتما
جو توں کیتا بادشاہ اِنج بادشاہ کردے نہیں
جو دِلاں دے بادشاہ نے اوہ کدے مردے نہیں
آ دِلاں دے بادشاہ دی وِس دِیاں پہچان ہیں
آ دِکھاواں ربّ دے ستکاریاں دی شان ہیں
جو ہے سچا پاتشاہ اوہ ہر طرحاں بھرپور ہے
اوس دے روشن ضمیراں دا نرالا نور ہے
ٹھکدا تلوار ہے انصاف دے اوہ واسطے
اوس دے اُسے بادشاہ پُرامن بنھدے راستے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اوہ لڑائیاں وِچ پہاڑاں وانگ آ کے ڈٹدا
اوہس دے اِکو اشارے نال لاوا پھُٹ دا
اوہ خزانے آپنے دا مُنہ سدا ہے کھولدا
اوہ تے مشکل ویلڑے وی ڈِگدا نہ ڈولدا
اوہ ہمیشہ دھرم دی کردا ہے آیا رکھیا
ہر سمے وِچ سچ بولن دا مزا اُس چکھیا
توں اَسے جھوٹھے بادشاہاں زندگی دا کوہڑ ہیں
توں کھڑا دریا کنارے کھوکھلا اِک بوہڑ ہیں
توں سرایاں واہیں بھاگی نرک بھوگی جا رہا ایں
توں تے اپنی رُوح دے متھے تے کالکھ لا رہا ایں
کی پتہ تینوں حکومت تے مذہب کی چیز ہے
توں تے اپنے گل چ پایا بھرم دا تعویذ ہے
ہُن لگائی راجیاں دے نال بازی جان دی
پوجدے اوہ بُت سی دے کے بلی انسان دی
توں تے اپنی آتما نوں توڑیا ہے بُت شکن
توں تے اپنے کعبیوں مُنہ موڑیا ہے بُت شکن
لے سنبھالیں وار چکّر چلیا دسمیش دا
لے اخیری گھُٹ پانی ہور پی لے دیش دا
ویکھ کلّا کِس طرح وَیں لکھ نوں ہے چیردا
ویکھ کِداں کامیابی پَیر چُمّے ویر دا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ویکھ بندی چھوڑ کِداں راہ وِکھاوندا آپ ہے
اِک جیبھا توں جپاوندا اوہ سہسر جاپ ہے
ویکھ دُشمن نوں اوہ کِہ دا جنگ دے وِچ انھیاں
ویکھ کِداں اوس نے ہے یودھیاں نوں بنھیاں
جو دیانت دار سچے رب دا ہے ہو گیا
اوہ تاں اپنی زندگی دا کوڑھ سارا دھو گیا
اوہ اکلّے سادھواں دے آپ چلدا نال ہے
راکشاں توں اِک وی ڈنڈ نہ دیندا وال ہے
تیریاں اکھاں چ شاہا خوف ہے تے فوج ہے
ساڈیاں اکھاں چ رہندی رب دی ہی موج ہے
توں گھمنڈی ہیں بڑا دولت دا تینوں مان ہے
رب نے ساتوں بنایا شہنشاہ بزمان ہے
کِس جگہ "کے خسرواں" جیہے بادشاہ نے ٹُر گئے
اوہ سُلیمانی پیالے کِس جگہ نے کھُر گئے
مٹ گئی ہے بادشاہت مِٹ گئے نام و نشان
آدمیت ہی بچی ہے مر گئے نے شاہجہان
کِس جگہ فرعون ہے بہمن اتے اسفند یار
کِس جگہ دارا گیا مُک کے خطاباں دا ہے بھار
کِس جگہ اوہ ٹُر گیا وڈا سکندر بخت ہے
تیر مارو شیر شاہ دا کِس جگہ تے تخت ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کس جگہ تیمور بابر تے ہمایوں بے پناہ
کس جگہ تے ٹُر گیا اکبر جیہا ہے بادشاہ
بادشاہ اورنگ زیبا ہُن وی نہ غدار بن
وقت دے بدلے زمانے دا توُں چوکیدار بن
پاپ دا گھر وسدا نہ آر توں نہ پار توں
اوس دے وِچ رہن والا مِٹ گیا سنسار توں
بیکساں تے ظُلم جو کردا ہے اوہ پھلدا نہیں
اوہ تاں اپنے آپ نوں وی مارنوں ٹلدا نہیں
اوس نوں کی آکھ آدمی سچ جس دا یار ہے
اوس نوں کی فکر جس دا رب پہرے دار ہے
کیوں کُہاڑا ماردا ہیں اپنی شاہ رگ تے
جھُلسنوں کِداں بچیں گا تیل پا کے اگ تے
وال میرا اِک وی ونگا نوں کر سکدا نہیں
خالصہ میرا تاں حشراں تیک مر سکدا نہیں
ختم کرداہاں اِہ چِٹھی کھولیا جس پاج ہے
بس پراؤہنا دو دِناں دا ہُن ترا اِہ راج ہے
نوں ہوا تک وی نہیں چھُو سکدا گوبند دی
پھوک بس نکلی ہی سمجھیں بادشاہ ہند دی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چٹھی لکھ ہلکارہ گھلیا

ظفر نامہ جد لکھ لیا ستگور غیرت مند
گِٹھ گِٹھ اُچی ہو گئی گردن ہور بُلند
ستگور کہندے پڑھدیاں تڑپھو اورنگ زیب
وِچ چور رستے ٹٹیا اُس دا کُل فریب
نہ اوہ پنج نمازیا نہ اوہ مُسلمان
بے ایمانی اوس دا بنیا دین ایمان
کیتے اوس ہلال نے شیعہ مُسلمان
اُس نے صُوفی مت نُوں کیتا لہوُ لُہان
سُنی دا اوہنے کڈھیا مطلب سُن مُسن
گلاں کرے گھناونیاں بولے بُھن بُھن
بیجاپور وِچ بیجیا لاشاں دا اُس بیج
مُسلمان حکومتاں گئیاں رت رنگیج
مُکی پھردا جھوٹھ دی عالمگیر ہے چھپٹ
گو لکھ ڈٹے دی کھان چوں ہیرے آیا چیٹ
راجپوتاں نے اوس دا بھنیا خوب بُھتھاڑ
شمبھو وکھن وِچ ہے ڈٹ کے کھڑا پہاڑ
ساڈے نال ہے آملن مرہٹے راٹھور
اُڈے گلشن ساڈیوں جھٹ بدیسی بھور

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اوہ نے آپو اپنے راجاں تک محدُود
آپنے راجوں باہر نہ سمجھن ہور وجُود
ہمارے بھارت ورش دا جے کر کرن دھیان
ہوسکدا آزاد ہے ساڈا ہندوستان
سنگور کہندے دیا سنگھ دھرم سنگھ سردار
فوراً پہنچو اُڈ کے دکھن دے وچکار
بیٹھا احمد نگر ہے اِس دیلے جمدُوت
عرض مند دی کُکھ چوں پیدا ہویا کپُوت
اُس دے کول تاں اِک وی اپنا نہیں خیال
ہنتھ پُرانے کھوفسڑے اوہو کڈھبی چال
بی بی دا اِک مقبرہ کرکے نقل پھقل
کہندا آکھو اوس نوں دُوجا تاج محل
ہتٹی تاج محل دی اُس نے دِتی پُٹ
راگ کلا دی اوس نے دِتی سنگھی گُھٹ
اُس دے مُنہ تے مار کے کہنا میرا خط
راس نہیں آوَنی کُبیا تینوں ساڈی لت
نہ ہی جُھکنا اوس نوں کرنا نہیں سلام
ڈٹ کے وِچ دربار دے دینا اِہ پیغام
کہنا سنگھو اوس نوں ساڈا گُرو گوبند
تیرے قیصتے وِچ نہ رہن دِیئے گا ہند

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

تیرا راج ہے بادشاہ اک بدبیتی راج
تیرے راج پچ مر رہے دین دُکھی محتاج
تیرے راج پچ ہو رہا دھرماں تے ہے وار
چارے پاسے اُسری نفرت دی دیوار
کہنا سنگھو میر یو جُھریا نہیں دسمیش
کہنا گورو منا رہیا چڑھدی کلا ہمیش
کہنا جد توں آدمی آیا وِچ سنسار
من بھاؤندا ہے کھاوندا پہنے من انوسار
اورنگ زیب نے سمجھیا کھول مذہب لباس
ہُندا اصلی مذہب دا دِل دے اندر واس
کھانا پینا پہننا ہر اک دا ہے وکھ
اپر ساجھی سب دی اکو من دی اکھ
اندر وسدا مذہب جو ہُندا نہ تبدیل
اندر وسدا مذہب تاں لیندا بسیّر کیل
بھری سبھا وِچ پہنچ کے کرنا سچ بیان
گز گز چھاتی تان کے کرنا اِہ اعلان
ساڈا گورو گوبند سنگھ سب دھرماں دی ڈھال
سکّہ گھڑدا نام دا شبدّ سچی ٹکسال
سلطنت دسمیش دی سب دُنیا دے لوک
سچا تخت ہے اوس دا سچیا وِچ پرلوک

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کہنا ساڈے راج دی کوئی نہیں ہئے حد
ساڈے تپ تیاگ دا گگنوں اُچا قد
کہنا ساڈی فوج نے ساڈے سِنگھ وِچار
مال خزانہ ساڈڑا ان مک پریم پیار
کہنا سُن اوئے بادشاہ وڈے مُسلمین
ساڈے گورو نوں رب دے سِکھ پیارے دین
بھانویں کیہڑے دھرم دا ظالم ہووے آنگ
ظالم دے سنگ اوس دا کرے خالصہ جنگ
جداں ہندو دھرم تے کیتے ہن توں وار
ایداں ہندو جے کدے کردے اتیا چار
جے کر مُسلم دھرم دی ہندو کڈھدے جند
رکھیا خود اسلام دی کردا گورو گوبند
ساڈی رمز نوں سمجھیا تُرے معظم پُت
ساڈی شبھ اسیس دی مان رہا جو رُت
کھا کے قسم قرآن دی ہویا ہیں توں نِیچ
اللہ دا ناں لئے رہیں ذبیح خانیاں وِچ
صُوفی مت ہے کہہ رہا تیری بھیڑی مت
کیتا توں اسلام دے ناں تے بڑا کپت
مذہب تاں ہُندا مُورکھا ساجھی اک زبان
جس بھیں دُکھ سُکھ ونڈدے دُنیا دے انسان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کہنا اورنگ زیب نوں بول رہی ہے موت
جس کارن توں جی رہئیں مقصد ہے اوہ فوت
جو توں کیتا باپ دی معیت نال سلوک
اووال ہی ٹر جائیں گا جس دن نقلی پھوک
تیری معیت چکنی لئے کے ٹکے چپڑال
ساتوں آونا ہیں ہے آپے پرکھ اکال
مغلاں دے دربار چوں بچ گئی جیکر جان
دکھن ول پیارلیو ہونا جھٹ روان
دکھن وچ جو سکھ نے کہنا رہن تیار
"حکم نامہ" اک ساڈڑا کرنا گوش گزار
کہنا پریم تہاڈڑا ساتوں پاوے رکھ
چوتھی کشت میں "نارتی" آ کے دکھن وچ
اوتھے ندی گوداوری میتوں بڑی پسند
اوتھے آن وساوناں اجپل نگر انند
اُس دے کنڈھے مانتی الکدن آن سگندھ
مہاکال نوں دیوناں جیون دا سوندھ
متھا ٹیک کے بولدے دوویں سنگھ سردار
جیہا گور دا حکم ہے توہیں کراں گے کار
ٹھتے ہاں جاندے سنگو رو لمی منزل مار
سمجھو خط اہ پہنچیا مغلاں دے دربار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دینا کانگڑ چھڈ کے گئے سراویں آ

کر کے دینے پنڈ نوں بخشش بھیں بھر پور
آن سراویں لا لیا ڈیرا گورو حضور
پنڈ پنڈ دے وچ گونجیا ستگور دا فرمان
خطرے دے وچ دیش ہے رُڑھیا دھرم ایمان
بود ھے بیر بہادرو نترو اُج میدان
طلباں ملیچھوں لے لوو بیٹوں دیوو جوان
پنڈ سراواں والڑے ہو گئے زندہ یاد
خوب چھکایا فوج نوں گھرو گھریں پرشاد
ستگور دی شاباش دے پاتر بنے براڑ
ہڈ جنہاں دے موکلے جُسّے وانگ پہاڑ
لکیں بنھن چادراں موڈھے رکھن ڈانگ
جو سر جٹاں نہ نویں فوراً دیندے چھانگ
کناں دے وچ مُرکیاں ورلے ورلے دند
پیڑ وچ پاون لوبلیاں پل پل سجھن چھند
رکھدے اُوہٹ تے ڈاچیاں نال تھلاں دے عشق
بھرڑے وانگ کپاہ دے نرمے ورگی بشک
مارن ٹک زمین تے دھرتی جدوں کھداں
ڈر کے ٹبے ریت دے کھنب لگا اُڈ جان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

مالا گنڈھیاں والڑی گنڈ کے کردے جاپ
نھبا کھاون روٹیاں چھ چھ گھٹاں ماپ
ستُو پیندے گھول کے دانے لیندے چُب
تنگی تُرشی وِچ وی کردے سنے رَبّ رَبّ
سیوا کردے پُہنچ کے جو نے سِکھ خوشحال
روٹی اُتے کڈھدے چوکھے مکھناں نال
جو نے سِکھ غریبڑے سیوا کرن وشیش
جے نہ گھر وِچ ان ہے پیلوں کردے پیش
پنڈ سراں نوں بخشیا ستگور اِہ وَردان
پنڈ سراویں مُکنا کدے نہ پہنن کھان
کوٹ کپورے پہنچ کے لبھیا کپورا سد
کہندے شیر کپورِیا خطرہ ہے بیحد
گڑھی جے دے دیں اپنی لڑاں وزیدے نال
تیری گڑھی کپورِیا بنے دھرم دی ڈھال
تُرکاں دا ڈر دِل کے کیتا اُس انکار
شیروں گدڑ ہو گیا بانکا گھوڑ سوار
ستگور کہا کپوریا گل رہے اِہ یاد
تینوں ایسے ٹھگ نے کر دینا برباد
اوتھوں چل کے پاتشاہ ڈھلواں پہنچے آن
درشن کر کے سنگتاں ٹھارے نین پران

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کوڑا بھائی آ گیا پرتھی چند دی انس
کہندا بانا چھڑا پہنو ہے وڈ ہنس
چٹے بھوشن پہن کے سچے میت مُراد
نیلے بستر پاڑ کے کیتے تار و تار
اگ وچ لیراں ساڑ کے بولے دھرم سہاگ
سڑیا راج ہے مغل دا لاوا اُٹھیا جاگ
نیلی ٹاکی چک کے مان سنگھ سردار
ٹنگ لئی جھٹ اپنی پگڑی دے وچکار
کہندے اِہ ہے داتیا نبی غنی دی یاد
سکھاں کدے نہ بھلنی اوہناں دی امداد
ستگور بولے لیر اِہ بن جاؤ پرسنگ
ہر تے جھکی پھرن گے اِس نوں شیر نہنگ
پیریں ڈگا آن کے جھٹ کپورا آپ
کہندا میرے ستگورا بخش دیئیں سب پاپ
مے کے آیا پوتر ہے بخشو امرت دات
ہیں تاں یکی گوٹ ہاں کھیڈ ہوئی ہے مات
ڈھلواں توں گور قافلہ پہنچا جیتو پنڈ
چرنی لگے آن کے بڑے بڑے بلونڈ
سوہا آیا دوڑ دا سننا گورو گوبند
پچھا کردا آ رہیا صوبہ ہے سرہند

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پنج چھ دِن وِچ پہنچیا سمجھو اوہ مُرد ار
نفری اُس دے نال ہے لگ بھگ پنج ہزار
جھٹ کپورے اپنی خدمت کیتی پیش
کہندا میرا سُورما لئے جاؤ اِک دمیش
سارا گاہیا مالوہ اُس نے اپنے پیر
ہر کوئی جانو اوس دا کوئی نہ سمجھو غیر
کھدرانے دی ڈھاب تے پہنچو گورُد حضور
اوتھوں نیکر پہنچ کے صوبہ ہو جاؤ چور
ستگور اوتھوں ٹر پئے جُڑیاں فوجاں نال
مکھڑے اُتے چمکدا وکھرا کوئی جلال
رستے دے وِچ مِل گئے اوہیو کائر سِکھ
چھڈی پُری انند سی جنھاں بے دعوے لکھ
آئے کجھ لاہور توں ہور وِچوں لوک
کھتری ہے سن ذات دے وِچوں ایپر پھوک
صلح صفائی کرلوو لگے دین صلاح
آکھو تے لے آویئے صوبہ سدھے راہ
ستگور بولے کائرو کیسا کرو الاپ
کائرتا دی بات وی سُننا ہے اِک پاپ
مَیں نال جڑھ توں پٹنے ظلماں والے رکھ
باقی ہر اِک رکھ دی مانن چھاں منکھ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بُس تاں اِک درویش ہاں سب دی منگاں خیر
مظلوماں دا یار ہاں پاپی نال ہے ویر
کیتھے گیا رسُوخ سی دسّو اَے نادان
تبی لوہ جد بیٹھیا ارجن گورو مہان
اودوں ایس رسُوخ دی مٹّی ہوئی پلید
تیغ بہادر صاحب سی کیتے جدوں شہید
مینوں ماسہ غم نہیں ٹُرسے جے پُتّر چار
کی ہویا جے کھنڈیا سارا گور پروار
مَیں تاں رتا نہ ہرکھیا ڈگیا نہ اِک وار
پنتوں وَدھ پیارڑے ٹُر گئے جد سردار
مینوں اِہ افسوس ہے تُسیں کہا کے سکھ
منگ رہے ہو جان دی قاتل کولوں بھکھ
سب شرمندہ ہو گئے تُر پئے دھوناں سُٹ
مہاں سنگھ پر شیر نے لیا کلیجہ گھَٹ
ست گور اگے ٹُر پئے ہوٹھیں نے مُسکان
مہاں سنگھ نوں جاپیا لگی چوٹ وِدان
دُھو کے چنڈی اپنی کھچی اوس لکیر
کہندا اُٹھے ایس نُوں جو سُورا بلبیر
جو تاں گور دا سکھ ہے آ پہنچے اِس پار
جہنوں پیاری جند ہے بن جاوے غدّار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جھٹ چھڑپے مار کے نکلے چاہلی شیر
ست ست پھٹے سورمے جا پئے سیر
چاہلی سنگھاں رکھیا ماجھے دا اج نک
جنہاں شہادت واسطے بنھ لیا اے لک
رَدہ وِچ آئے سورمے لگے کہن مجھیل
پاؤنی اج تلوار نے موراں وانگوں پیل
جس ماجھے وچ سوہندے لو جوتاں دے دھام
جس دھرتی تے دوڑ دا سماں کرے وشرام
جس دھرتی چوں اُپجے بڑے بڑے بلکار
جس دھرتی تے گونجیا تھاں تھاں ست کرتار
جس دھرتی دی جان ہے امرت سر دا شہر
جھتے کردے کیرتن لوکیں اٹھے پہر
دھرتی دے نے کھلہدے ماجھے وچ مسام
صبح سندھوری جس جگہ شنگرف ورگی شام
پوناں مہکاں لدیاں خوشبو دار اڑان
جس دھرتی تے ڈِگ کے کرناں رنگیاں جان
جس تھاں ندیاں گاوندیاں لہراں پاون چھند
جس دے چھپڑاں وچ وی ٹُبیاں لادے چند
گدے جھمر نچدے جھتے دن تے رات
کھنڈاں اُتے بیٹھ کے سورج پاوے بات

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ماجھا ہے پنجاب دا شیشہ تے شنگار
کوٹھے جڈے گبھرو جس دے نے سردار
کھاندے اج سوگندھ ہاں ماجھے دے اسیں جٹ
صوبے دے وٹ کڈھ کے مچھیں دینے وٹ
آئے اسیں ہاں آپنے اج کٹا ون سیس
امرت سر گور مانگوں لے کے آئے اسیس
آئے ڈیرہ صاحب نوں راہ وچ متھا ٹیک
بھل بخشاؤندے آ رہے بن کے اسیں ببیک
لنگھے کاہنے کاچھیوں[1] جس دی سنگھنی رکھ
شیراں دا جو تیڈ ہے بڑی نرالی دکھ
جس دی دھوڑی وچ وی اُڈن عطر ابیر
جس دی مٹی وچ وی چندن جہی تاثیر
نانک گور دے تانکے بڑی پوتر جوہ
کمیاں بھرے تالاب تے چھ چھ ہرٹے کھوہ
جتھے کھیتیں کھیڈ کے فصلاں جاون مگ
راتیں بندا وڈھیئے دن نوں پیندا اگ
ٹپے جیئے بگیوں موڈھے رکھ کے ڈانگ
چھانگے مانگے آکھیا دشمن دینا چھانگ
رام لچھمن دے ڈیریوں اہو آئی آواز
بخش دیئے گا بھلڑ و گورو غریب نواز

[1] لیکھک دی جنم بھومی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ٹپ کے حدوں قصور سی ستلج کیتا پار
آئے یاد قصور سی اپنے بے شمار
پہنچ گئے ہاں مالوے آئے بھُل بخشاؤن
قتلاں دی کمنلوہی دی متیا آئے نہاؤن
بچ کے کھتے جاٹے گا صوبہ خان وزیر
ایتھے ہی لک توڑنا اُس دا اساں اخیر
آؤ سنگھو پہنچیئے جھٹ کھدرانے ڈھاب
آؤن والا جس جگہ خونی انقلاب
گوروے پچھے جان توں صوبہ لیئے روک
آؤ سُہیلے کر لیئیے لوک اتے پرلوک

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

آپے مکت دان مکتیسر

(واراں لڑیاں جان)

مائی بھاگو نال آئے سنگھاں چالیاں
ڈیرا لایا کھدرانے والی ڈھاب تے
کھنڈا چک کے جہاں سنگھ گجبیا
ہلہ بولنا ہے اتھوں ہی نواب تے
ساکے ہور دی بتھیرے ہوئے جگ تے
ساکا وکھرا ہے مالوے دی ڈھاب دا
ایتھے ٹاہنی نوں دوبارہ پھیر لگ گیا
پھل ٹٹا ہویا چراں توں گلاب دا
اہناں جھاڑیاں تے پا بیٹھے جھٹ چادراں
ویلا آ گیا ہے موت نوں ویاہون دا
دہری چادراں نوں تنبو ہئے جے جاننا
ویلا آ گیا ہے پھندیاں نوں بچاہون دا
اہ جو صوبے دیاں واہراں پچھے لگیاں
ایتھے گوراں جی پچھے جانوں رد کیتے
چہرہ بنیا تابوت شاہی فوج دا
سنگھو اوس نوں اخیری گل ٹھو کیتے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

صُوبہ آ گیا جے عیلی عیلی گو کدا
چھڈو گج کے جیکارہ سنگھو سُوریو
اَج جوجھ کے مٹا یئو ساری ڈُنجھ نُوں
ریجھاں رہن نہ ادھوریاں اوئے پُوریو
سنگھ ویکھ کے اشارہ جتھے دار دا
تیہیچے پاؤندے نے کھڑگاں دے جُٹ کے
جھٹ کٹ کے تپنگ شاہی ڈور نوں
سنگھ گُٹھاں تے ولیٹڑے نے ٹُٹ کے
کھنڈے سے ویریاں دے کھنڈ کھنڈ ہو گئے
ڈھالاں نیزیاں نوں توڑیا ہُونڈ کے
پیٹیاں کھنڈیاں بندوقاں دیاں گولیاں
چیکن لیناں اَج ویریاں نوں پُھنڈ کے
تیغاں مار کے جہاں سنگھ سوُرماں
لائی جاؤندا ای لوتھاں دیاں منڈیاں
ڈنڈ لاہی اوہنے ویریاں دی فوج دی
پاٹیاں مُونتڑی دے کناں وِچ ڈنڈیاں
مائی شیہنیاں دے وانگ جاۓ بکدی
اوہنے بودھیاں دے وانگوں لائیاں جُھٹیاں
اوہنے ویریاں نوں ایداں آ کے جھنبیا
جویں جھنبیۓ کپاہاں دیاں پھٹیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایداں پانی لے کے سنگھاں وِچ پہنچدی
جویں بھتّا لے کے جاندیاں نے جٹیاں
اوہدا کھنڈا جاوے آندراں ولیٹدا
جویں ٹیریئے اٹیرنے تے اٹیاں
جاوے رتڑے اوہ ساؤآں نوں کڈھدی
پانی جاوندی اے پھٹاں دیاں بوٹیاں
اوتھے بھر گئیاں لوتھاں دیاں کھوہنیاں
وگی جاندیاں نے رتّ دیاں ٹوٹیاں
جناں یودھیاں سوہاگہ آن پھیریا
جیوں ہوندیاں دے ہل واہیے ہالیاں
ویری ڈھگیاں دے وانگوں دھوناں سٹدے
سنگھ تیغاں دیاں پاؤندے نے پنجالیاں
"مجھا سنگھ" نے پھری ہے ڈھاب مجھ دی
بیڑا ویریاں دا "بوڑ سنگھ" بوڑیا
دل باغ باغ کیتا "دلباغ سنگھ"
مان ہینکڑاں دا "مان سنگھ" توڑیا
لاش بولدی ہے "سنگھ سلطان" دی
آجا سوڈھیاں دے سوہنے سلطان جی
مویا ہویا دی "ندھان سنگھ" گوکدا
سانوں تارو آ کے کرپا ندھان جی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چُپ بیٹھاں وِچ "دھناسنگھ" بولدا
دھن دھن ہے کمائی تیری واہیا
اِہ جو سوہدی ہے لوتھ "سوبھا سنگھ" دی
اِہ ہے ساری وڈیائی تیری داتیا
راما بینتی ہے "سرجا سنگھ" سِکھ دی
سانوں سرجا ندی دے وِچ تار جیا
کہندا "جادو سنگھ" میرے جادو بنسیا
ساڈی بھُل والے کنساں نوں مار جیا
دودیں "گنگا سنگھ" اج جو خموش نے
اِہناں جودھیاں اُڑایا چھیبا موت دا
"جوگا سنگھ" نے کمایا جوگ سہج دا
"چنبا سنگھ" نے کھڑایا چنبا موت دا
اِہ جو "بھولا سنگھ" "سادھو سنگھ" "سندر سنگھ"
اِہناں بھولیاں میداں اج ماریا
پھیر جیتی ستی "لچھمن سنگھ" نوں
پُت راکشاں دا جُوجھ کے تے ہاریا
"رائے سنگھ" وی ہے اِیہو رائے دے گیا
گورو ملیا شہادتاں دے نال جی
"دھرم سنگھ" تے "کرم سنگھ" آکھدے
گورو ملیا عبادتاں دے نال جی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اُیہہ جو "جنگ سنگھ" دھرتی تے لیٹیا
اِہ ہے کھاڑکو جھجھارا اس جنگ دا
اَیہہ جو "ہری سنگھ" ہری بھری ڈال ہے
پھُل ایس نے کھڑایا شوبھے رنگ دا
"کالا سنگھ" نے ہے کالا جادو کھیڈیا
"گنڈا سنگھ" نے توبت جاں اُلیکیا
حدوں وار کیتا شیر "متیا سنگھ" تے
وَیری ہائے متیا ہائے متیا چیکیا
کہندا "بھاگ سنگھ" توں جے آئیوں شہنشاہ
بھاگ جاگنے نے ساڈی تقدیر دے
توں جے آئیوں تاں "سمیر سنگھ" آکھدا
بُلھے آؤن گے سُگندھ تے سمیر دے
جا کے ویریاں دے وِچ "سنگھ کیرتی"
تیری کیرتی تے جس رہیا گاوندا
اُیہہ جو داں ویر "کرن سنگھ" سوں رہا
"ہرسا سنگھ" نال رہا ہرشا وندا
دیکھ اکو "دربارہ سنگھ" ویر دی
تیرا ویکھ جاپیئے آکھیں دربار جی
ریجھ اکو "گھربارا سنگھ" سکھ دی
تینتوں وار دیئیے سب گھر بار جی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

لاشاں وِچوں "کرپال سنگھ" بولدا
داتا ساڈڑا تاں بڑا کرپال ہے
خوشی وِچ "خوشحال سنگھ" گوُں رہا
روم روم تیرے آئیاں خوشحال ہے
فوجاں نٹھ گئیاں ساڈے کولوں ہار کے
جھنڈا ہوگیا بُلند ساڈی ساکھ دا
چڑھی سمت ستاراں سال باٹھواں
لُوآں لدیا مہینہ ہے وساکھ دا
عیلی عیلی سی جو آیا صُوبہ کوُک دا
پچھاں بھجیا اے پانی پانی کوُک کے
اگ دلاں دی بُجھا لئی اساں داتیا
ڈیرے وَیریاں دے اج سارے پھُوک کے
پیا لاشاں وِچ "مہاں سنگھ" ہُونگدا
کہندا دیر نہ لگاؤ میرے پاتشاہ
سِکھاں چاہلیاں چوں ہئیں یوں اجے سہکدا
ذرا چھیتی چھیتی آؤ میرے پاتشاہ
اُس ٹبلے اُتوں ہیٹھاں لتھے شہنشاہ
جھڑے ٹبلے اُتوں تیر ہے سی مار دے
جھڑے تیراں دی بچھاڑ کھا کے ویریاں
موہرے چکھ لئے نے مغلاں دی ہار دے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اوتھوں جھٹ پٹ آئے گورو ڈھاب نے
گوراں لاشاں والے سُن لئے نے بول جی
گورو تتلی دے وانگوں اُڈ اُڈ کے
بہندے اک اک پھُل دے نے کول جی
لوتھ بولدی "نہال سنگھ" شیر دی
ساڈا تن من ہو گیا نہال سجے
ہتھ جوڑ کے "دیال سنگھ" کہہ گیا
گورو ساڈا بخشند تے دیال سجے
لاش کھِل کے "گلاب سنگھ" پھُل دی
کہندی آ گیا جے ماہی مہکاں ویلڑے
مویا ہویا وی "سُہیل سنگھ" آکھدا
ساڈے ہو گئے اج جنم سوہیلڑے
گورو اک اک سکھ تائیں چُمدے
نالے دیئی جاندے ہتھ تے نے تھاپیاں
گورو جاندے نے شہیداں تائیں تاردے
رب پا لیا جے پُناں والے پاپیاں
اج ٹُٹیاں پیالیاں پرچ سیوکاں
دیکھو نام دیاں بھریاں خماریاں
کل جہاں نوں سی پیندی پھٹکار جی
اج اوہیو سکھ پاؤندے سرداریاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

مہاں ستگھ نوں جیوندا ویکھ پاتشاہ
سر رکھدے نے گودی وچ چُک کے
دھن سکھی دھن سکھا مونہوں بول کے
متھا ٹیکدے نے سکھ تائیں جھک کے
مُکھ اوس دا رومال نال پونجھ کے
کہندے منگ لے جو منگنا ایں سیوکا
نوندھیاں اٹھاراں دیواں سدھیاں
پنج کھنڈ وچ پچاواں نام سیوکا
ہتھ جوڑ کے مہاں ستگھ بولدا
پلّے بنھی جو حضوری ساڈی جھاڑدے
جے توں تُٹھیا ایں سچے میرے پاتشاہ
ساڈا لکھیا بے دعوے اج پاڑدے
اُس کنڈ اُتے دے دے اج تھاپڑا
جہڑی اساں نے وکھائی ہے سی کنڈ جی
تیری گودی وچ آنند جو ہیے آ رہا
داراں اوس توں ہزار پنج کھنڈ جی
داتے کڈھیا بے دعوے جھٹ جیب چوں
کری جاندے اوہدے پُرزے ہزار جی
مہاں سنگھ نالو نال گاتی سبا رہا
دھن دھن دھن ست کرتار جی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کہندا آکھے کوئی صوبے سرہند نوں
آکے ویکھ جا توں گورو دا جلال اوئے
ساڈے نال کھیڈے ہولیاں گوپال جی
روحاں ساڈیاں اڑاؤندیاں گلال اوئے
تیرے یوسفاں دا پیندا اتی مل نہ
ذرا آن کے تے ویکھ اوئے وزیدیا
رب نالوں وی وڈیرا جہدا مل ہے
سنگھاں گولیاں نے گورو اوہ خریدیا
پھر گج کے مہاں سنگھ بولیا
نتوچی فتح ہے۔ اخیری میرے پاتشاہ
لاؤ لال نوں ٹکا لئو داتا گودڑی
متھے لکھ دے فقیری میرے پاتشاہ
اج گنڈھ لئی او ٹٹی میرے مالکا
ہن ویلا میرا آ گیا قریب ہے
تیری گودی وچ مرنا تاں پاتشاہ
تیرے پتاں نوں وی ہویا نہ نصیب ہے
میں تاں تیری دے وانگ چھیکو چھیک ہاں
جینوں چمیا توں مرلی منوہریا
رہندے جگ تک رہنیاں نے جگ تے
باتاں تیریاں ڈلاں دیاں موہریا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایداں بول کے مہتاں سنگھ سورما
گیت آخری شہادتاں دا گوں گیا
جدوں مُکیاں سواساں دیاں لوریاں
سچے پاتشاہ دی گودی وِچ سوں گیا
اِنہاں سنگھاں توں علاوہ سنگھاں دُوجیاں
واہ واہ کھیڈیاں نے خُون دیاں ہولیاں
گورو اُنہاں نوں اسیساں دِئی جاوندے
جنہاں ہونیاں بنائیاں انج گولیاں
مائی بھاگو نوں پچا کے ڈیرے شہنشاہ
اوہدے زخماں تے بنھدے نے پٹیاں
مائی ہوش وِچ آ کے ایداں بولدی
داتا ساڈیاں چوراسیاں توں کٹیاں
تیرے چرناں دی دُھوڑ منگاں داتیا
تیرے ڈیریاں دے نال ٹری جاواں گی
تیرے لنگراں تے سیوا کروں پاتشاہ
جوڑے سنگتاں دے پونجھ کے ٹکاواں گی
گورو سُن کے تے کہندے مائی بھاگئے
کُل ناریاں دی رکھ لئی توں لاج ہے
بلے بلے نی پنجاب دیئے شیہنیئے
توں نے ٹوریا اِہ نواں ہی رواج ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

لاشاں کٹھیاں کرا کے پھر پاتشاہ
ہر اک ہی شہید سمسکاریا
اج مُنکتسر اک مکتیشور
کھدرانے والی ڈھاب تے آ رہیا
ساکے لکھنے نے کلسی اکھاریاں
گلاں حیاتیاں نے دور تے دُراڈیاں
ایتھے آن کے زمانے باتاں پاؤن گے
واراں گاونیاں جو شیلیاں نے ڈھاڈیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گور اُپدیش سُنیو نہہ کانن

گور سچے مُکتسروں

جد چاڑے پاٹے نے

اوہ تُڑدے تُڑدے جاں

اک تھاں تے آٹے نے

جتاں ملوٹیاں چوں

کجھ پھُول پھُلیّاں چوں

کجھ کنڈے واڑاں دے

کجھ لوک براڑاں دے

کجھ جانجی لاڑے دے

کجھ ٹٹو پھاڑے دے

راہ روک کھلوندے نے

گور اُگے ہوندے نے

جھٹ گھوڑا روک لیا

اوہناں مندڑے بھاگاں نے

اُہناں پھڑیاں واگاں نے

ستگور نوں کہندے نے

کجھ پیسے دہندے نے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اَج بُتا سار دیئو
تنخواہاں تار دیئو
تنخواہاں تار دیئو
اِک پہر دی اگے نہ
ہُن ٹپٹن دینا ایں
سُکھ چین دا بُلا نہ
اِک لُٹن دینا ایں
ستگور فرماندے نے
ایداں سمجھاندے نے
انج سِکھو مایا دے
کجھُ توڑے آئے نے
نہ بھیتا پہنچی ہے
نہ گھوڑے آئے نے
کجھُ دِن تے صبر کرو
نہ ایداں جبر کرو
تنخواہاں تاراں گا
سر سونا واراں گا
لیکھا چکواواں گا
پھر اگے جاواں گا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

میری سینا پیچی ہے
میرے رنگ اہلٰی نے
وچ بانکے یودھے نے
وچ سنت سپاہی نے
کدی جنگاں لڑدے تے
کدی مالا پھڑدے نے
اوہ کجھ نہ منگدے نے
اوہ کجھ نہ چاہندے نے
جے آون منگن تے
اوہ ایہیو منگدے نے
اوہ ایہیو چاہندے تے
"اساں دیش بچاؤ ناں اے
اساں دھرم بچاؤ ناں اے
نت امناں جنگاں وچ
نت سوہے رنگاں وچ
ساڈی سیوا انگو جی
ساڈا چولا رنگو جی
ساڈی ہؤں میں مار دیو
سانوں ستگور تار دیو"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اِک تسیُں اِکلّے ہو
جو دولت وَلّے ہو
اِک پاسے گوبند ہے
اِک پاسے مایا ہے
اِک پاسے چاندی ہئے
جو ڈھلدی چھایا ہے
میرے کول تاں ازلاں توں
اِک نام خُماری ہے
جو تنگی تُرشی توں
نہ گئیَ اُتاری ہے
میرے مالک بخشی ہے
پرتپالک بخشی ہے
من مانک بخشی ہے
گورو نانک بخشی ہے
اوہدا نشہ نرالا ہے
اوہدا لُطف نرالا ہے
اوہدی پدوی اُچی ہے
اوہدا رُتبہ اعلےٰ ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اوہ شانت سرور ہے
اوہ بینتل سوماں ہے
اوہ نوری ہالہ ہے
اوہ سرب ویاپی ہے
اوہ پُن پرتاپی ہے
میرے کول تاں بھگتی ہے
میرے کول عبادت ہے
میرے کول تاں شکتی ہے
میرے کول شہادت ہے
جو تپّتیاں تُوبیاں نے
جا آسن لاوندی ہے
کدی کھُل لہاوندی ہے
کدی سیس کٹاوندی ہے
جو دھرم بچاوندی ہے
جو مُلک بچاوندی ہے
اِہ اوہیو بھگتی ہے
اِہ اوہیو شکتی ہے
جو عُمر نیانی وِچ
جو چھبیل جوانی وِچ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ہسر تلی ٹکاندی ہے
جو زندہ کندھاں وچ
چنوائی جاندی ہے
نہ ڈگدی ڈھہندی ہے
نت ثابت رہندی ہے
جو ہر دم کہندی ہے
توں اوٹ نیوٹے دی
توں مان نمانے دا
توں تاݨ نتانے دا
توں تھاں نتھاویں دا
اِہ اوہیو جذبہ ہے
اِہ اوہیو جیرا ہے
چمکور دے جنگاں وچ
جو اُس دے رنگاں وچ
آ رنگ جماؤندا ہے
آ تیغ گھماؤندا ہے
اوہ ہتھ دکھاؤندا ہے
دشمن گھبراؤندا ہے
ارجن ترلے پاؤندا ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ساڈوں بخشیو بخشش دیو
اسیں بھرے گناہاں دے
اسیں نوکر شاہاں دے
اسیں ٹٹو بھاڑے دے
اِس ڈھڈ لئی وِکدے ہاں
اِس ڈھڈ لئی لڑدے ہاں
ہتھ تیغاں پھڑدے ہاں
میرے کول تاں باقی ہُن
اِک سکھ سکھتی ہے
جو شہدوں مِٹھی ہے
جو کھنڈیوں تکھی ہے
میرے کول مُحبّت دے
اُن ٹُک خزانے نے
میرے کول نشانے نے
میرے کول زمانے نے
میرے کول بہاراں نے
میرے کول اسیساں نے
میرے کول دُعاواں نے
بخشش بخشیشاں نے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ہُنڑ سِکھ منگ لو
جو کجھ وی منگدے ہو
تُسیں راکھے دھرماں دے
تُسیں یودھے جنگ دے ہو
پر جھُوٹھے جٹاں تے
اِہ رنگ نہ چڑھیا ہے
اُہناں ہتھیں اکھری چوں
اِک نتاں پڑھیا ہے
اوہناں سچے جٹاں دی
اج کنڈ لوائی ہے
اج پیٹھ وکھائی ہے
جھٹ آکے اِک سکھ نے
اِک چھٹ اُلٹی ہے
اوہدی جیون کھٹی ہے
وِچ موہراں چھنک پیاں
اشرفیاں ٹھنک پیاں
تنخواہاں نہ گئیاں
سب اگاں ٹھر گئیاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سِکھ اِک بپاری سی
لاہوروں آیا سی
جس کِرت کمائی نوں
گور پیچھے لایا سی
اِس سارے جھگڑے دا
جو آگو دانا سی
اوہدا اِک نشانہ سی
سِنگوروں پاؤنا ہے
گور تاہیں رکھاؤنا ہے
مینوں سِک نہ پیسے دی
بیتوں لوڑ نہ موڑی دی
مینوں سِک ہے سِنگور دے
چرناں دی دھوڑی دی
ملوئیاں جبّاں چوں
میں سکھی رکھاں گا
جڑھ اِس دی پالاں گا
جیوں ماچھے رکھی ہے
میں رکھ وکھالاں گا"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ستگور ہر شاؤندے ہن
ٹھک چھاتی لاؤندے ہن
اُس دائی دائے نوں
گور سنگھ سجاؤندے ہن
اوہنوں اپنی بخشش دا
اوہنوں اپنی رحمت دا
اک جام پلاؤندے ہن
اوہ پنج کھلوندا ہے
اوہ کیھوا ہوندا ہے
اک مستی تاری ہے
کوئی نام خماری ہے
جو اِنج پکاری ہے
مَیں تینوں اروگا ہاں
ہَن منوں اروگا ہاں
مَیں ستگور جوگا ہاں
مَیں ستگور جوگا ہاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دلّن زنن پربھ سنگ ٹولیا

(نکھی جنگل)

لیندی شام اُباسیاں چھٹکی مارے پوّن
سُورج کھاوے ڈُبکیاں کرناں سُٹی دھوّن
بیٹھی آن کریر تے ٹوٹرُوآں دی ڈار
نال ہنیرا بہہ گیا اپنے کھنّب کھلار
گھگی بولے آہلنے بنیڈا بولے جنڈ
چُپکی پھردا مالوا ریگستانی پنڈ
بسے بسے رُکھ نے سہمے سہمے پت
موئیاں موئیاں جھاڑیاں نُچڑی نُچری رت
سارا جنگل سؤں رہا چارے کنیاں جھاڑ
بُلبھّن جیبھاں پھیردے کلّر اتے اُجاڑ
ناگاں وانگوں لیٹ کے رستے لاہوندے کُنج
لگی وانگ سیونک دے کوٹ اُسارن مُنج
رُکھوں ڈنگر تیکراں لا کے گدّھ اُڈان
مویا کرنگ گھسیٹ کے کھنّب سمیٹی جان
ناڑے نے کے وہنگیاں ٹرپئے جن چڑھاؤن
رشماں ڈب کھڑبیاں لگیاں مُنہ لٹکاؤن
اینے نوں اک چیکیا خوشیاں نال پرند
آیا گورو گوبند ہے آیا گورو گوبند

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اِک دم جنگل جاگیا نوِیں پئی کوئی جند
ویلا سی رہ راس دا پاٹھ کرن بخشند
جیوں جیوں جنگل وِچ سی کھنڈدے جاندے بول
تیوں تیوں بھردی جا رہی سکھنیاں دی جھول
جس جس رکھ نوں چھوہ گئی ستگور دی آواز
اوہیو رکھ سی ہو گیا رکھاں چوں ممتاز
اِک دم گرجھاں اُڈیاں ہویاں اکھیوں دُور
پنچھی چہکن والڑے بچّے نال سرُور
ہریاں ہویاں ڈالیاں ساوے ہوئے رکھ
نکھا مٹھائی ستگورو دُور ہوئی سب بھکھ
جنگل بھر بھر جھولیاں لُٹن لگا موج
بچیاں وانگوں رجّ کے ویکھے گور دی فوج
سبھ سینوکاں لتھیاں مِٹیا دُھند غبار
کن کن گاتی جا رہیا بولو "ست کرتار"
ایسا چانن ہو گیا سارے جنگل وِچ
جس دے چانن نال نہ سورج سکدا پُج
ستگور ڈیرا لا لیا آئی جگہ پسند
چانن لگا سب نوں جنگل پوری انند
دانا سنگھ دا پنڈ سی اِس جنگل دے نال
چُک لیاندا اوس نے سب لوڑیندا مال

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

آ کے پنڈاں ساریاں خدمت کیتی پیش
راگی ڈھاڈھی گاوندے دھن دھن گور دمیش
لکھی جنگل ہوگیا جنگلاں پچوں ہرتاج
آ کے جہنوں نواجب گورو غریب نواج
آن ملے سی وچھڑے کئی ہزاراں سکھ
جو جو درشن پاؤندا بجھدی جاندی تکھ
لائی سنگھاں راگیاں آسا جی دی وار
اک اک تنک نے جھومدے بیٹھے سنگھ سردار
ڈھاڈی لاون جوشیلڑے ستگور دے پرسنگ
کوی وکھاؤندے اپنی کوتا دے کئی رنگ
کوئی گڑھی چمکور دا ساکہ رہا سنا
کوئی پوری انند دا خاکہ رہا بنا
کھچ رہا سرہند دی کوئی جنا تصویر
کداں وچ دیوار دے چنے گئے دو ویر
جگیا گورو گوبند دا کردا کوئی بیان
ماچھی واڑے والڑی مہاں کرن بکھان
ست گورش دے جا رہے سبھ شردھا دے بول
گورونا دے بھجیا جنگل ڈانواں ڈول
اپیر پیچھے پاتشاہ مند مند مسکان
کھے اڈ ھٹے رس نے رنگے نین پران

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سنگت وچوں اُٹھیا مُسلم اِک فقیر
کہندا سچے رّب دی ویکھی تصویر
وجد وچ آ کے نچیا لگا پاؤن دھمال
کہندا مُرشد مِل گیا کامل اتے کمال
"کبیر ایسا کوئی نہ جنمیو اپنے گھر لاوے آگ
پانچوں لرکا جار کے رہے رام لو لاگ"
"کبیر ایسا ستگور جے مِلے تُٹھا کرے پساؤ
مُکت دوآرا موکلا سہجے آوؤ جاوؤ"
چرناں اُتے ڈِگ کے کہندا ابراھیم
مینوں سنگھ سجا لئو میرے گورو عظیم
چرن تہاڈے پرسنے اُسے میرے پارس ناتھ
نام دان مینوں بخش کے اپنا بخشو ساتھ
تُٹھے سچے پاتشاہ بخشی نویں سویر
بنیا ابراہیم سی مہاں سنگھ اجمیر
بھوجن اُس دے ہتھ توں ستگور چھکیا آپ
ودھیا سی اجمیر دا سنگھاں وِچ پرتاپ
اُس دے ہتھوں کھاونا سمجھن سِکھ ثواب
گل باسی توں بن گیا تازہ پھُل گلاب
چھتبانے توں تُرپئے ستگور دین دیال
سکھ نواں اجمیر سی تُریا اوہناں نال

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پِنڈ پِنڈ جاندے تار دے راہ وِچ گورُو مہان
جِتھے ستگور جا بہے سوئی شُہاوا تھان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ڈلا عرض کرے

(گیت)

ستگور عرضاں کردا ڈلا
مالک ایس پنڈ دا کلا
درس دکھاؤ جی
صاوو کی تلونڈی ڈیرے لاؤ جی

مَیں ہاں ستگور تیرا بردا
جو نہ موت کولوں وی ڈردا
پھیری لاؤ جی
اپنے در دا کوکر اج بناؤ جی

داتا ہویا کُجھ کرشمہ
میری جھولی پئیاں رشماں
کچھ سمجھاؤ جی
اج کیوں نہیں پوہندی تتی واؤ جی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ساڈوں تیرا نام آدھارا
برسے برسے امرت دھارا
ہتکھا بجھاؤ جی
رم جھم رم جھم رم جھم رس برساؤ جی

کھڑیا چنبا رنگ برنگا
ساڈے گھر وچ آئی گنگا
توں دریاؤ جی
ہے مہاں ساگر لوک لہر اُچھاؤ جی

دانا دودھ ماکھیوں گھیور
حاضر رُپا سونا زیور
بیکھے لاؤ جی
ساڈوں وی ہُن تیغاں تے نچواؤ جی

دانا ویکھو چھبیل جوان
مارن مُکی کڈھن جان
ذرا لڑواؤ جی
بیشک جنگاں وچ کِتے ازماؤ جی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اہ نے پتھراں وانگوں پیڑے
ملاّں مارن دُور دریڈے
تیز سمھاؤ جی
بھاویں نال طوفاناں دے ٹکراؤ جی

کردے کدے جے ساکوں یاد
صوُبا کردیند سے برباد
کھا کے تاؤ جی
دشمن نوں کر دیندے صفن صفاؤ جی

توں ہیں پوُرن پُرکھ ودھاتا
توں ہیں دُکھ بھنجن سُکھ داتا
نیج رکھاؤ جی
آؤ ہر جی جُگ جُگ بھگت اپاؤ جی

نسگور کہندے سُن بھائی ڈلیا
بانکے چوُدھریا اوئے ملیا
کھیڈ رچاواں گے
تیرے اِہناں بلیاں نوں ازماواں گے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

لایا ڈیرہ گور گوبند
کہندے ستگور نے بخشند
جوت جگاواں گے
ایتھے اسیں گرنتھ صاحب لکھواواں گے

ایتھے ناویں گور سن آئے
ایتھے لَو دِن چرن ٹِکائے
درشن پاواں گے
تنجی صاحب نوں جا کے سیس جھکاواں گے

تر گئی سابو کی تلونڈی
بنی گُن گاہک دی منڈی
تول تلاواں گے
تیرا تیرا بول کے نام لٹاواں گے

گور کی کانشی بنُوں کمال
بنی شبد سچی ٹکسال
شبد گھڑاواں گے
قلماں ایتھے گھڑ گھڑ آپ پھڑاواں گے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ہو گئی ہو گئی مستی تاری
کہندے سکھ نے وارو واری
سیس کٹا واں گے
عرشاں قرشاں دے وِچ بھنگڑے پاواں گے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سُن گلّاں ایہہ آکاس کی کیتیاں آئی ریس

(ڈُلا جھُلوُلاّ)

اِک دن صبابو کی تلونڈی
سنگور دات الیٰ ونڈی
بیٹھی سنگت کئی ہزاراں
ڈھاڈی گاؤن جوشیلیاں واراں
آئے سیوک دیس دساوروں
سِکھ سی آئے کجھ لاہوروں
اپنے نال لیائے گھوڑے
استر بستر شستر نوڑے
لئے کے آئے اک بندوق
جس دی کاریگری ملُوق
کیتی سنگور جی نوں پیش
ہر شئے خوب گورو دسیش
کہندے کاریگری کمال
اس دا گھوڑا بڑا رواں
اس دا پنڈا ہیے فولادی
جاپے لوہ گڑھ دی شہزادی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اِس دے مُنہ دی گول گُلائی
جانٹے کِس دی موت بلائی
اِہ بیں اُجو ہی ازمائونی
اِہ بیں ہونی ہٹنے چِسلائونی
ویکھاں اِس دے ذرا نِشانے
ڈلیا دے دے ڈو دلیوانے
اگڑ پچھڑ دُور کھلوݨ
ایدھر اودھر مُول نہ ہووݨ
جیدم گولی اِس چوں داگاں
اوس دم کسیّاں رکھن واگاں
نہ ہی ڈگن نہ ہی ڈولن
نہ ہی کُسکݨ نہ ہی بولن
نہ ہی موتہوں نکلے ہائے
تاں کہ ٹھیک نشانہ جائے
ڈلیا پرکھاں تیرے شورے
جو تے بیر بہادر پورے
تینوں مانݨ جنہاں تے بھارا
مردے تیرا ویکھ اِشارا
ساتوں ایداں ہے توں دسیا
ہندی کدی نہ کھٹن سمبا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جے کر تینوں اسیں بلاؤندے
تیرے یودھے بھے لڑواندے
اجے نہ پوری انند گواندے
صاحبزادے وی بچ جاندے
سانوں اہ وی توں جتلایا
لڑنا سکھاں نوں نہیں آیا
توں ہے دسیا فوج چ میرے
یودھے بیشک ہین بتھیرے
اُہپر بہتے بھرتی کاسے
بھرتی کیتے بھگت سداسے
جنگاں چھڈ کے دیر لڑاکو
جو کہ جنھوں ہون ہلاکو
جنگاں سادھو کیکن لڑدے
کداں گولیاں اگے کھڑدے
یودھے موتوں نہیں گھبراندے
سینہ تان کے گولی کھاندے
ڈلیا پرکھاں تیرے یودھے
ویکھیں مرنہ جاون شودھے
ویکھاں سینہ تانن والے
ویکھاں موناں مانن والے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ڈلیا کیہڑیاں سوچاں سوچیں
ہُن کیوں ہٹی بیٹھ کھروچیں
یُبھ تاں اکو منگ ہے منگی
دے دے شیر دو اپنے جنگی
دونویں اِک نسّا تے ٹھنڈاں
اِکو چُٹکی وِچ مَرُ نڈاں
ڈلیا کِس گل دی ہے دیری
آخر کی مرضی ہے تیری
ڈلا جوڑ کے ہتھ کھلوتا
کہندا باہر کھڑا میرا پوتا
میرے اُونٹھاں چوں جو سوہنا
کُل علاقے دا منموہنا
گولی اوسے تے ازماؤ
ناحق بندے نہ مرواؤ
ہندی جے کر داتا جنگ
یودھے پھیر دِکھاندے رنگ
اِہ ہے موت آجائیں مرنا
اِہ ہے اپنے خون وِچ ترنا
اگوں سنت گور پوے ڈلیا
سُن اوئے ڈلیا جھلّولّلیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

تیرا جوڑ نہیں ہے جُڑدا
ساڈا حُکم کدے نہیں مُڑدا
ڈلیا اک وار تاں پُچھ لئے
کہندے کی یلکار نے پچُھ لئے
ڈلے لایا اِنج للکارا
ہے کوئی ماں دا لال پیارا
جو ہے ستگور دا پروانہ
جس نے بننا خاص نشانہ
سب نے دھوناں نِھلے سُٹیاں
اکھاں دھرتی نوں نہ پُٹیاں
ڈلا چیک پیا پھر اُچی
شیرو بنو نہ لنڈی بُچی
فوراً کدو وِچ میدانے
جو نے ڈلے دے دیوانے
ڈلا متھے تے ہتھ مارے
کھسکے اُس دے جد یلکارے
پِچھے ستگور نند فرمایا
ڈلیا ساڈا ویلا آیا
ساڈے باہر کھڑے دو گواہی
جو نے ساڈے سنت سپاہی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ساڈا جا کے حکم سناؤ
فوراً سنگت دے وچ آؤ
کہنا ئیں بندوق چلاؤنی
اُس دی گولی ہے ازماؤنی
لاؤناں سینے وِچ نشانہ
نترے مرد کوئی مستانہ
ڈلے جس دم حکم سنائے
سکھ سی گولی وانگوں آئے
سر توں سُٹ کے پنڈ ہریٹی
دونویں پہنچے بگ ولیٹی
پہلوں چرن گورو دے چُمے
پھر پرکرماں دے وچ گھُمے
اِک دم سینہ تاں کھلو گئے
کھنڈے سنگور جو کے ہو گئے
جو جی شست جاں اپنی بنھی
سِکھ مچاون لگے انھی
اِک سی دُوجے اگے ہوندا
دُوجا اگے پھیر کھلوندا
اِک سی کہندا میری واری
دُوجا آکھے میں بلہاری

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سبھ توں پہلی گولی میری
دُوجی ہوسکدی ہے تیری
جس دم حُکم ہویا مُکھ بھلوں
مَیں یوں سُنیا سی اوہ بہلوں
پہلی گولی مَیں ہے کھائی
دُوجی پھیر تیرے ول آئی
ستگور جھگڑا ایہ نبیڑیا
فوراً دُوجا حُکم سُنایا
اِک دم رُک جاؤ کھڑے کھلوتے
ہتھوں ہُنے اُڈا اُونا طوطے
سُن کے حُکم گوراں دا رُک گئے
جھگڑے جِد کھِدیاں دے مُک گئے
اگلا سکھ سی بنیا تھماں
پچھلا اُڈیاں چُک چُک لماں
دونویں کردے پئے ارداساں
ستگور لگیاں مرن پیاساں
گولی سینے دے وِچ مارو
ساڈے تپدے ہردے ٹھارو
ستگور جھبٹ بندوق اُٹھائی
موڈھے رکھ کے شِست لگائی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ڈلا پاؤندا حال دُہائی
لُٹ گئی لُٹ گئی اج خُدائی
ڈلا ہو گیا پپلیاں بھُوکاں
مونہوں نکل گئیاں شُو کوکاں
ٹھہرو ٹھہرو سنگو میرے
صاحبا دھن دھن سکھ نے تیرے
ہُن نہ راہ بندوق چلاؤنا
ہُن نہ سکھاں نوں ازماؤنا
ہُن تے ڈلا بنّوں نشانہ
تیری مستی دا مستانہ
توں گورد یو تے میں دیوانہ
توں ہیں شمع تے میں پروانہ
تیرا چلدا رہے میخانہ
بھرا بھر یا رہے پیمانہ
مینوں ڈلا سنگھ بناؤ
بلنوں امرت آپ چھکاؤ
بخشو تنگ دلاں نوں کھلاں
بخشو بخشو میریاں بھُلاں
سنگو دیکھنی خوشی اپار
کہندے سکھاں توں بلہار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جتھاں ڈولے دی اکھ کھولی
جتھاں دل دی رنگت ڈولی
سکھ دا جذبہ ہے لاثانی
سکھ دی دھن دھن ہے قربانی
سکھ ہے میری امر نشانی
سکھ ہے میرا دلبر جانی
"خالصہ میرو پنڈ پران
خالصہ میری جان کی جان
خالصہ میرو روپ ہے خاص
خالصے میںہہ ہوں کرو نواس
خالصہ میرو ستگور پورا
خالصہ میرو سجن سُورا"
ستگور شست نہ اپنی توڑی
اگے کھڑی نورانی جوڑی
جھٹ بندوق چوں اگنی جاگی
وچ ہوا دے گولی داگی
سچے ستگور اِنداں بولے
میرے سکھ نہ صدقوں ڈولے
اِہ جو گولی ہُنے چلائی
دتی سکھاں تائیں ودھائی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سِکھاں وِچ نہ دِسی خامی
تاہیوں دِتی اساں سلامی
سِکھو سکھ کھاؤنا سَوکھا
سِکھی صدق نبھاؤنا اَوکھا
جے ہے سِکھی صدق نبھاؤنا
سیس تلی تے رکھ کے آؤنا
ڈلا چرناں دے وِچ لِٹیا
کہندا میرا بھیتسا مِٹیا
ڈلا بُوند بُرند ہو ڈلھیا
کہندا رحمت دا در کھُلیا
ست گور ڈلا سنگھ سمجھایا
امرت سبھناں تائیں چھکایا
داتا مستی دے وِچ آیا
اُس نے سِکھوں شبد الایا
"بھیڑوں کو مَیں شیر بناؤں
راکھش کے سنگ رنگ لڑاؤں
بھوپ غریبن کو کہواؤں
چڑیوں سے مَیں باز تڑاؤں
سوا لاکھ سے ایک لڑاؤں
تَبِئے گوبند سنگھ نام کہاؤں"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ٹھٹیا ٹھٹیا بخشنہارا
کھلیا کھلیا مُکت دوارا
سنگور چنت مٹائی سگری
ایداں کہہ کے تاری نگری
"اِہ ہے پرگٹ ہماری کاسی
پڑھ ہیں ایہاں ڈھور متراسی
ٹیکھک گنی کوند گیانی
بدھ سندھ ہُوہیں ات آنی"
ڈلا بھیاں مار کے کُوکے
میرے دِل دِج ہین دڑُوکے
میں سی ماریاں اُویں پھوٹاں
توں تے جنیاں چارے کوٹاں
توں تاں چار جگاں دا ہانی
تیری جگ جگ ٹرے کہانی
تُلسی ڈھونڈے قلم دواتاں
تیریاں توں ہی جانے باتاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

میری بَٹّبا لِکھ دِیہو گوبند مُرار

(اِلکھن سر)

گور کی کاشی بیٹھ کے اِک دِن گور دسمیش
وِدواناں نوُں دے رہے ایداں سُن اُپدیش
"بہو ساستر بہو سمرتی پیکھے سرب ڈھنڈول
پُوجیس ناہی ہر ہرے نانک نام امول"
اِکھو سچّیاں بِکھتاں اَے میرے وِدوان
بھم شُہیلے کر لوو دُھوڑی کر اشنان
"سری گور پیارے خالصے بانکے بھاری بیر
وَیراگی تپ گی تپی گیانی دھیانی دِھیر"
آؤ اِلپکو لیکھکو کر لوؤ قلم دھناڈ
لالک بن کے انج بِیں آپ لڈاواں لاڈ
قلماں گھڑ کے ئیں دیاں ہتھیں لاواں ٹُک
نتاہی کدے نہ شُکنی ساگر جانے مُک
ایداں کہہ کے ستگورو پُورن پُرکھ اپار
گھڑ کے قلماں وتیاں جُونہہ دِش رِچ کھلار
پُجھیا جدوں پرمیاں اِہ کی کھیڈ مہان
کیتا سچے صاحب نے ایداں سی فرمان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

"تن کے کارن قلم گڑھ دیت پرگٹ ہم ڈار
سکھ سکھا اِہ پڑھیں گے ہرے کئی ہجار"
ست گور سوجھی وان دا سن کے گوڑھ گیان
بن گئے سی ہل واہُنڑے کھوجی تے گُن وان
ڈلا آیا دوڑدا ست گور دے دربار
ہتھ وِچ قلم گلاب دی سُنگھے بارم بار
پھڑیا اُس دے سیوکاں پاندھا اِک غریب
آیا سی لاہور توں چیزاں مُچک عجیب
ڈلے نے اُس شخص نوں جھٹ پٹ کیتا پیش
کہندا ننگا کر دیو ساڈا گور دسمیش
بول رہا اِہ آدمی پیرو پیر ہے جھوٹھ
کہندا پھُل گلاب دے سُنگھ نہ سکن اُوٹھ
ستگور اِہ جو لکڑی پھڑی ہوئی میرے ہتھ
اہدے بارے بولدا ایویں جھنتھ بھلتھ
کہندا چھڑی گلاب دی اِہ ہے لاجواب
اِہں چوں پھُٹ نے سکدے سوہنے پھُل گلاب
کہندا پھُل ہے جھڑ گیا تاہیوں پیلی بھُوک
شالا مار دے باغ دی اِہ ہے کلی ملوک
دسو اُسکی لکڑی کویں کھڑاؤ پھُل
ساڈے ریگستان وچ اِس نے جانا ہل

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایتھے پانی پین نوں ملدا نہ اک گھُٹ
پانی اِس تے ڈوہل کے ایس محبائی ٹُٹ
ساڈے ریگستان وِچ اُگدی پوہلی دیھ
ایتھے دانا چول دا اک نہ سکے لبھ
ایتھے عام نے لگدے تھوہراں جھیڑ اکّ
بھتی ایتھے رُکھ دے پنڈے اُتوں سکّ
سُورج کھیتی پال ہئے چند بنائے رس
جو راہ دونویں نہ ملن کھیتیں اُگدی بھُبس
دن نوں سورج اِس جگہ پنڈا دیندا جال
راتیں ریت ہے کڈھدی دِل دے کل اُبال
ایہوں مالوے دیس دا سُنتا رہو نصیب
پانی دی اک چھِٹ نوں ترسوسدا غریب
کھیتی بیجو کھان نوں کھیتی آوے کھان
جھپا مارے گھُٹ کے گھرے نہ دیندی جان
"کرڑک نہ جاندی کپھول رہندے تیل بھرے
ککر جنڈ کریر نوں پیوند کون کرے"
ککر دا ہی پھُل ہے ساڈے لئی گلاب
مانسرور جھبیل ہے ساڈی ہر اک ڈھاب
ستگور لوے ڈلیا پاندھا کہندا ٹھیک
اِہ ہے قلم گلاب دی باغاں دی دسنیک

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ستگور جھکی اپنی مہراں بھری نگاہ
ماروتھل نوں ویکھ کے جھومے عالی جاہ
کہندے ڈلیا ایتھیں فصلاں کینی حد
کنکاں دے نے جاپدے سروآں جیڈے قد
ارکاں جڈیاں چھلیاں ڈانگو ڈانگ کپاہ
لیف دی ٹیکل مار کے ڈلیا ویکھن جاہ
"گاگروا جل اُبلے پٹڑیاں نہاون دھوڑ
چیونٹی انڈا لے تُری میگھ ورہے بھرپور"
ویکھ او ڈلیا وگ رہی کڈی سُندر نہر
لہراں بہراں کر رہی اک اک اُسدی لہر
ڈلا جھلا ہوگیا ویکھے دیدے پاڑ
ریتاں دے پر دسدے اسنوں کھڑے پہاڑ
ڈلے جاناستگور جھلے دکھ ہزار
دل دا بوجھ نے اپنا ایداں رہے اُتار
آکھن لگا ست گورو دھن نہاڈے چوہل
ٹبیاں نوں ہو دسدے کنکاں دے پتے بوہل
نہراں نہیں اِہ پاتشاہ چمک رہی ہے ریت
کانے دا اِہ پور ہے مکیاں دے نہیں کھیت
اکاں نوں انب دسدے پوہلی تائیں کپاہ
اِہ کی چوج دکھا رہے سرشاہاں دے شاہ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ست گور بولے ڈلیا تیری سمجھ اجان
دِتے تیرے دیس نوں ہریالے وردان
اِک دن مارو مالوہ بن جانا گلزار
نچنا ہے خوشحالیاں ایس تھاں چھالاں مار
جیوآتما تے پربھو ہون جے اک سروپ
اوہیو دس نے سکدے آون والا روپ
"نانک تورو ایک بھل دُئے پنچھیرہ آہیہ
آوت جات نہ دیسہی نہ پرپنکھی تاہیہ"
"کرن کارن پربھ ایک ہے دوسر ناہیں کوئے
نانک تس بلہارنے جل تھل مہیتل سوئے"
ڈلا چرنی ڈھہہ پیا کہندا سری حضور
بھانڈا میرے بھرم دا ہویا چکنا چور
کتنک ڈھونڈے میگھلا بھلی پھرے گوار
کتنک نوں ساون کرے جیہے بھاوے کرتار
میری نیویں سوچ ہے اسے میرے بخشن ہار
تنگ نظریئں جیوہاں بخشو ہے داتار
" ایسیں کھتے بہت کما وندے انت نہ پارا وار
ہرکر پاکرکے بخش لیہہ ہوں پاپی وڈ گنہگار"
سکھ پنتھ دے مالیا لکھن سراں دے پران
جگ جگ تیکر تیریاں قلماں رکھدیاں جان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

آیا سرپٹ دوڑدا سیوک خبر پُچھاؤن
محل تُہاڈے آ گئے ستگور درشن پاؤن
دلیوں آئے داتیا متی سنگھ جی نال
دونویں ماتا پچھدیاں کون سُناوے حال
پُچھن صاحبزادیاں بارے کئی سوال
ماتا گُجری صاحب دا پُچھن حال حوال
سارے لوک تے بن گئے درداں دی تصویر
جیبھاں ہویاں گونگیاں اکھوں وگدا نیر
ستگورجی نے سکھ دے سر تے رکھیا ہتھ
چڑھی ہوئی ویراگ دی کانگ گئی سی لتھ
ستگور بولے سبھو کا دُکھ وچ سُکھ منا
راضی رہیئے اوس دی جداں ہوئے رضا
بہہ جا چونکڑ مار کے سنگت دے وچکار
سادھ سنگت ہی سکدی تیہ دے ہردے ٹھار
اپنے چِت نوں آ گیا اوہنے گور پروار
پڑھیں لگ سنراج دے کہن دیوانہ وار
"سادن سرسی کامتی چرن کمل سیئوں پیار
من تن رتا سچ رنگ اکو نام آدھار"
ہووے صفت خصم دی لُوں عرسوں قرسوں جھڑیئے
"دُھڑ ڈھٹے سچے پاتشاہ نل جنم جنم دی کٹیئے"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دسّو ہے ہسر تاج جی کبھتے ہَہے گور مات
کھنِھے چار ے چنّ نے بڑی ہنیری رات
"برہا برہا آکھیئے برہا توُں سلطان
فریدا جبت تن برہا نہ اُپجے سو تن جان مسان"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

مانا سُندری تے مانا صاحب دیواں دی ممتا

(گیت)

کوئی چلیاں نی تتیاں ہواواں
کہ جنگلاں دے دُکھ بولدے
ماواں پیپلاں توں ٹھنڈیاں نے چھاواں
کہ جنگلاں دے دُکھ بولدے

پچھے مانا صاحب دیواں پچھے مانا سُندری
کتھے چار نگ میرے خالی دِسے مُندری
واجاں سُن دے نہیں لکھ پئی بُلاواں
کہ جنگلاں دے دُکھ بولدے

کیہڑی تھاں نے لُکے میری اکھیاں دے تارے نے
ماواں نوں تے ہُندے پُت پنی توں پیارے نے
کیہڑے شہر وِچ گئیاں اوتھاں لاواں
کہ جنگلاں دے دُکھ بولدے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اِنج جاپے اگے جان ساڈے لندے
ساڈے نین روندے اوہ تاں کھڑ کھڑ ہسدے
ساتھوں پھڑیا نہیں جاندا پرچھاواں
کہ جنگلاں دے دُکھ بولدے

ساڈے نال کھیڈاں دا تا کیہیاں جے کھیڈ یاں
ساڈے کیوں نہ چھتے آنیاں موتاں اِہ چھلیڈیاں
سینے پٹ دے نے چڑیاں تے کاواں
کہ جنگلاں دے دُکھ بولدے

کھائی جان غشیاں تے پئی جانڑ وِندناں
ہتھ جوڑ جوڑ کری جاندیاں نے بندناں
سانوں دسو جی شہیداں دیاں تھاواں
کہ جنگلاں دے دُکھ بولدے

سُن سُن اَمّیاں دے لمے لمے کیرنے
گودیاں وِچ بھیناں نے لکا لیئے نِکّے ویرنے
بچّے لائے نے کلیجے نال ماواں
کہ جنگلاں دے دُکھ بولدے۔

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دھن دسمیش سی جو ڈِگیا نہ ڈولیا
دوہاں ہی ویلوگناں نُوں ایداں گورو بولیا
اُڈّو جھولیاں ہزاراں پُت پاواں
کہ جنگلاں دے دُکھ بولدے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کھڑگ گودیں تم کو پاپئیو

ستگور بولے برہمنوں تُھٹیا پُرکھ اکال
تُرٹھی میری بنسا ولی آد پُرکھ دے نال
"جو ہر لوڑے سو کرے سوئی جی کرن
جو پربھ کیتے آپنے سیتی کہیئیہہ دھن"
دکھ شکرانہ اوہس دا جو ہئے ہر جنہار
اس قابل جس سمجھیا گوبند دا پروار
پربھ شکتی میری کھڑگ ہے پربھ بھگتی میری ڈھال
بھگتی شکتی واسطے جُوجھ گئے میرے لال
آد انت نوں رہت ہے ساڈا آد جُگاد
سبھا کجھ وارن وِچ ہے وکھرا کوئی سواد
رکھی بالک سُوریاں چھوٹی دھرماں دی لاج
چھوٹی تختاں تے ہوئے گا چھوٹی تیراں دا راج
چارے وید نے بن گئے دھرم دے چارے پیر
چارے یگ نے تُرپئے منگن سب دی خیر
چار بانیاں بن گئے چارے بال گوپال
چارے بھر دے چوکیاں تیندّ چوکیاں نال
چارے ورن تے آشرم چارے تیج اچار
چاراں دے گُن گاؤندے جگ جگ بارمبار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اِک پل کریئے یاد جے چارے بالک نُور

چارے بُجھن اگنیاں چارے کلو کھ دُور

چارے آوَن برکتاں پاوَن آن دھمال

چار پدارتھ آوندے اِک اِک برکت نال

پُتر بیتوں تھاپیا اپنا پُرکھ اکال

پوتے پُرکھ اکال دے بن گئے چارے بال

چارے صاحبزادیاں ملّیاں گُٹھاں چار

چارے باہیاں بن گئیاں باہاں بے شُمار

چار کیتیاں بن گئے یُگ دھرماں دی شان

بن گئے نِکے بالکے چارے پُرکھ سجان

چارے میرے پُت نے چار یُگاں دے وید

ہو گئے پُرکھ اکال دے بھیداں وِچ ابھید

کلجُگ دے وِچ کر گئے ست جُگ دی اوہ گل

جُگاں جُگاں دی پوکڑی جُگ جُگ تیک اٹل

"ست یُگ ست، تینا جُگی، دوآپر پوُجا چار

تین جُگ تینوں دِڑے کل کیول نام آدھار"

ساڈے کول نا رہ گیا کیول اُس دا نام

جس نے نال ہے چلنا پرمیشر دے دھام

"پُتر کلتر نہ سنگ دھنا ہر اوناشی اوہ

پلچ پلچ سگلی مُوئی جُھوٹھے دھندے موہ"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

"ساتھ نہ چالے بِن بھجن بِکھیا سگلی چھار
ہر ہر نام کماوناں نانک اِہ دھن سار"

"جو پرانی ممتا تجے لوبھ موہ اہنکار
کہو نانک آپن ترے اورن لیت اُدھار"

اُٹھو کرماں والیو چھڈو اِہ دِرلاپ
پڑھ لئو پنجے بانیاں اُترن گے سنتاپ

اُہہ جو بیٹھا خالصہ میرا خالص رُوپ
ایہیو ساڈے پُت نے آل اولاد انُوپ

"اِن پُترن کے سیس پر وار دیئے سُت چار
چار مُوئے تو کیا ہُوا جیوت کئی ہزار"

سُرتی دی سُرکسُ کے گوُنجے صبر سرود
صاحب دیواں خالصہ پایا تیری گود

سُندری تیری گود توں پنتھ جاؤ بلہار
تیری گودی پا رہاں اج اپنی تلوار

ایس کھڑگ وِچ سودھے ساڈے چارے لخت
ایہناں دے گُن گاون گے ساڈے چارے تخت

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پُورن کبھوں نہ ڈولتا

(اگرنتھ صاحب لکھواوناں تے دکھن وَل روانگی)

سُن دے پئے سی پاتشاہ اِک دِن شبد سلوک
ڈگے پجرنی آن کے راما تے تزلوک
بڑی مصیبت جھیل کے خطرہ لے کے مُل
آئے سرپٹ دوڑ دے وانگ ہنیری جھُل
آئے نے جمکور چوں مُشکل لکھ سہار
کُل شہیداں والڑا کر آئے سسکار
گڈے بھرے اناج دے کیتے دوہاں پیش
ویکھ اہناں دا حوصلہ خوش ہوئے دسمیش
دوہاں پا کُل ہونڑ دا بھریا خوب سوانگ
سُکے رُکھ چکور دے سارے پیتے چھانگ
لوتھاں دا سسکار سی کیتا راتو رات
کاج مکمّل ہو گیا جد ہوئی پربھات
ویکھی اُنہاں اُس جگہ مُروا سی اک نار
موئی پئی دی جاپدی شیہنی اِک بلکار
بجھیا اگ چوآتڑہ پیا اوس دے کول
جاپھندی سی سسکارنا لوتھاں نوں انبھول

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایہہ دشمن کس طرح چڑیاں سہے مزید
کیتی بی بی سنگھنی اونہاں جھٹ شہید
بی بی نوں سسکار کے سبھناں لوکاں نال
رامے تے ترلوک نے آن سنائے حال
ستگورو دِتا تھاپڑا دِتے ور وردان
"تیرا گھر سو میرا گھر" کیتا اِہ فرمان
رامے تے ترلوک نے کیتا امرت پان
رام سنگھ ترلوک سنگھ بن گئے پُرکھ سُجان
انس اونہاں دی بن گئی نابھہ تے پٹیالہ
اج تک جو ہے بولدی جے جے گور دسمیش
بیشک چھیڑدے ہر گھڑی دُکھاں دے پرچنگ
دھن گورو دا حوصلہ بیٹھے رہن نشنگ
"پورن کبھو نہ ڈولتا پورا کیا پربھ آپ
دِن دِن چڑھے سوایا نانک ہوت نہ گھاٹ"
اپنے کشٹ سہار کے سنت گور رہے اڈول
دکھ وِچ شکھ مناوندے مِٹھڑے بولن بول
بھائی منی سنگھ بولدے چرناں تے رکھ سیس
دھن تہاڈا حوصلہ کلغی دھر جگدیش
ستگورو اِنج فرماوندے آ کے وِچ سرور
موت ہوئی ہے سکھنی ایسی ہوئے بھرپور

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ساتھ پیارے وچھڑے رکیا نہ اِک پیر
دشمن دی وی منگدے پیر پیر تے خیر
سبھے سوڈھی اپنے ہُندے جاندے غیر
ساڈے نال نے کڈھیا کیہڑے جُگ دا ویر؟
ساڈے آدِ گرنتھ تے بیٹھے ملّاں مار
ہیڑ پرانی دین توں کر دِتا انکار
سوڈھی وِکے سوارتھی اُج لابھاں دے بھا
لالچ دے وِچ پھس گئے لالچ بُری بلا
ڈردے ہن کہ گرنتھ جے دِتا گورو دوآر
گھٹ جائے گی آمدن مٹ جاؤ رُزگار
اِنج ہنورا سُٹ کے سوڈھی رہے سُنا
جے ہے "سچا پاتشاہ" آپے لئے لکھوا
اساں ہنوردے بھُل کے کرناں کم مہان
ساری بیڑ لکھاونی لا کے سبھ دھیان
جداں پہنچیں پاتشاہ کیتی بخشش خاص
جداں لکھیا گرنتھ سی بھائی صاحب گورداس
ایداں ہی لکھواوناں ہن ہیں سری گرنتھ
بیڑ دمدمے والڑی آکھو جس نوں پنتھ
منی سنگھ جی بہہ جاؤ لے کے قلم دوات
دن نوں دن نہ جاننا رات نہ جانوں رات

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

منی سنگھ جی بہہ گئے پُھٹیا نُوری سوت
بانی اُچرے رب دی اِک نُورانی جوت
دِن نتے دِن رہے پہندے راتاں اُتے رات
پیدا ہُندی جا رہی بات بات چوں بات
اِن بِن آد گرنتھ دا اُترئی آوے رس
لگ ماتر تک بولدے صفحے رہے گورو دس
منی سنگھ جد ویکھیا اکھیں بیٹھ کمال
بھرناں اُتے ڈِگیا پیرے بھیجاں نال
اِیداں جے کوئی لگدی ہور کِسے نوں سٹ
اکھر اِک نہ سجھدا ہردا جاندا اپھٹ
دھن تہاڈا حافظہ ستگور زندہ باد
سارے آد گرنتھ دا اِک اِک اکھر یاد
ناویں گورو دے ستگور پائے وِچ سلوک
آپنی بانی نال دی لائی گورمکھ جھوک
پُورن جدوں گرنتھ سی کیتا دِین دیال
کیتے سَن ہستاکھشر نیر دے مُنکے نال
ستگور کہندے سنگھ جی اِہ ہے اُس دی دات
کرن کراون ہار اوہ مانکھ دی کی ذات
ہرنی آد گرنتھ نے ہر ہردے دی پیڑ
امرت سہر وِچ سوہنی اِک دن اہیو بھیڑ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جس وقت ہوئی سماپتی ستگور اُٹھے بول
جی کردا ہے پہنچیئے دیا سنگھ دے کول
کوئی خبر نہ اُس دی پہنچی ہے اِس بار
پہلے اُتر وِچ ہے اوہیں ذکر دِکار
ٹُر پیئے دکھن ول سی ستگور گئی ندھان
ڈُلا تُرلے پاؤندا نہ جا گورُو مہان
سمت سترّاں سو تے چڑھے تریسٹھ سال
وہیہ کتک دے دِوس نُوں ٹُریا گورو کمال
منی سنگھ دے نال گور مہاں تیج دے تیج
وِ تے محل سی آپنے دِلّی دے ول بھیج
لگی چوٹ نگاریاں فوجاں ٹُریاں نال
مارواڑ دے ول سی ٹُر پیئے گور کرپال
سرسہ نوہر بھاندرا نارے گورُو حضور
پنڈ سُہیوا ست گورد کیتا نُورو نُور
مدُھو سنگھانا تار کے پہنچے پُشکر راج
کیتی نیرتھ یاترا دُنیا دے سرتاج
پھیر نرائنے پہنچدے جس تھاں رہندے سادھ
دادُو اِک فقیر دی جس تھاں بنی سمادھ
لالی تے گھمر وِدیوں پہنچے پنڈ کلایت
دیا سنگھ جی آملے کیتی گورُو عنایت

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دیا سنگھ نے دسیا سارا حال حوال
کِداں ہوئی گفتگو اورنگ زیب دے نال
ظفر نامے نوں پڑھدیاں ڈُوگا عالمگیر
کہندا گورو گوبند ہے ڈاڈھا بے تقسیر
مینوں صوبے قاضیاں کر دتا برباد
ستگور بامُراد ہے مَیں ہاں نامُراد
جا کے دسو سنگھ جی میرے دل دی بات
مَیں ہاں پچھوتا رہا بخشس دیئو میری ذات
فرشتی سجدے والڑا اُس نوں کراں سلام
اوہ ہے میرا پاتشاہ مَیں ہاں اوہدا غلام
سُن دے حال حوال اِہ پہنچے گورو بھور
پربت لنگھے اروڑی وسویں گور سرمُور
خبر ملی کہ بادشاہ مریا اورنگ زیب
اُس دے ظُلم وستم دا ہویا ختم فریب
دکھن جانوں ستگورو لیا ارادہ روک
آن معظم شاہ دے ملے وچولے لوک
بھائی صاحب نندلال نے آ کے کیتی عرض
اج معظم شاہ نوں بڑی تہاڈی غرض
اورنگ زیب دے اُلٹ ہے اُس دی سوچ وچار
شیعہ مُسلمان ہے ہر اک نال پیار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

وارے چاپچے وانگراں دِل دا بُرا فقیر
اپنا پیر ہے سمجھدا حضرت میاں میر
آکے وِچ لاہور دے کیتا اُس اعلان
مَیں ہاں اصلی بادشاہ شاہِ ہندوستان
مدد کرو گور اوس دی مِلے اوس نوں تخت
صوبے اوہ سرہند نوں دِیوو سزاواں سخت
ستگور نے اِہ بینتی کر لیتی پروان
ہوئے پیچھے پاتشاہ دِلّی وَل روان
دِلّی دی جُوہ ٹپ کے کلغی دھر جگدیش
دَل چاندنی چوک دے جھٹ جھکایا سیس
جمنا کنڈھے آن کے ستگور لائے بھاگ
کُل علاقے ایس دی قسمت اُٹھی جاگ
موتی سی اِک باٹیا بھوک سیوادار
دِلّی وِچ سی اوس دا چمڑے دا ویوپار
ارپن کیتا اوس نے اپنا گھر تے باگ
گونجن لگے اِس جگہ شبد الٰہی راگ
ستگور موتی باغ چوں چھڈیا اپنا تیر
لال قلعے وِچ پہنچیا بن کے اِک سفیر
اُس نوں رقعہ کھول کے پڑھ پڑھ آکھے شاہ
کرامات ہے ہوگئی واہ واہ واہ واہ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اینے نوں اِک شُوکدا آیا دُوجا بان
لِکھیا ہے سی اُس تے ستگور گُنی نِدھان
کرامات نہیں بادشاہ نہ ہے کوئی راز
اِہ میرے اِنہالڑے تیراں دا انداز
وِتی اپنے آون دی تینوں خبر پُچا
ہُن توں قصہ اپنا بیشک آن سُنا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سُن سوامی ارداس ہماری

گورسکھاں نوں ناویں پاتشاہ دے شہیدی استھان دی تانگھ

ڈوہا کھول بیکنٹھ دا پاتشاہا
درشن پا دیئے پُرکھ سُجان تیرا
گاؤندے لوک پرلوک سلوک تیرے
دِلّی آیا ہے پُت مہمان تیرا
نہ کوئی بھتر لبھے نہ کوئی تھوہ لبھے
بکھڑے راہاں وِچ لنگھے بیابان تیرا
توں تے ناویں محلے وِچ وسدا ایں
کِتھوں پچھیئے گلی مکان تیرا

جاناں پا گیا جان بے جان اندر
جانوں چلے جانا جانی جان تیرا
ذرّہ ذرّہ ہے ذرّہ نواز کہندا
رِنی رہے گا ہندوستان تیرا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گلی یار دی پہنچنا بڑا اوکھا
دھوناں تلی تے دھرنیاں پینڈیاں نے
سراں نال سہرواد نے کری دے نے
موتاں لاڑیاں ورنیاں پینڈیاں نے

چڑھیا لکھ جھناواں دا کٹک ہووے
کچے گھڑے نے ترنیاں پینڈیاں نے
اک سبق شہیدی دا پائیدا ہے
فیساں ڈونیاں بھرنیاں پینڈیاں نے

نقل باز نہ کدی وی پاس ہندے
اوکھا بڑا ہے امتحان تیرا
سیس واریا ہرگز نہ جان دتا
بچی رہے گا ہندوستان تیرا

مارن ٹکراں لکھ اہ شہنشاہیاں
صدقی کدے نہ تھڑکدے ڈولدے نے
دھڑی دھڑاں والی دھڑا دھڑ تولن
سوڑے سراں والے سودے تولدے نے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

تیں تشبیہ دِتیڑا پریم پٹولڑا جو
یودھے رنگ مجیٹھڑے گھولدے نے
لکھ آریاں نال پڑے سیس چیرو
عاشق واہگورو واہگورو بولدے نے

موت اونہاں نوں زندگی وانگ جاپے
جنہاں رکھیا سدا دھیان تیرا
چونک چونک کے چاندنی چوک کہندا
رِنی رہے گا ہندوستان تیرا

کہندا قافلہ ہتّھوآں بھجّوآں دا
تلک تنکیا تلکناں بھاریاں سی
ڈھول دھرم دے راکھیا باجھ تیرے
ڈھولاں دھرم نوں پئیاں کراریاں سی
پکھّی وانگراں ڈولدے پھرن ڈولے
دھیاں چکیاں کنج کواریاں سی
سالو چیر کے سوہے سہاگناں دے
لائیاں ظالماں سبز کناریاں سی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چند مسّیا نال گرسّیا سسی
سمے منگیا سی بلیدان تیرا
پردا ڈھکیا ہندی چادرے توں
رِتی رہے گا ہندوستان تیرا

پُتّاں جہی نہ جگ تے چیز کوئی
پُتّاں باجھ نہ نعمتاں بھاندیاں نے
دولت لگدی مٹّی دے ڈھیر وانگوں
وڈھ وڈھ امیریاں کھاندیاں نے
پُتّاں باجھ نہ آندراں ہون ہریاں
وُلاں پانی دے باجھ کملاندیاں نے
پُت ذرا کو اکھاں توں ہون اوہلے
ماواں انّھیاں ہو ہو جاندیاں نے

توں تے سارا کٹنب ہی وار دِتا
لیکھے اج لگا خاندان تیرا
دے کے ٹھُمنا سبھ دا رکھیا ای
رِتی رہے گا ہندوستان تیرا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جے نہ بھّدوں لک شہادتاں تے
کبُھی ہند دا کدی نہ کُبّ جاندا
قومی پھُلّاں تے لالیاں آوندیاں نہ
سوُرج سچ دا ٹُٹ کے ڈُبّ جاندا

کدی تیرے دوآرے جے آجاندا
عالمگیر وی کھٹ کے ہٹّب جاندا
ہس ہس کے موت سہیڑ لیندا
مرن ویلے نہ ماردا ہُبّ جاندا

بیڑے بھوجلوں توہیں ہیں پار کردا
موڈھا ہُندا ہے لہو لہان تیرا
مکھن شاہ لُبانے وی آکھیا اے
رہی رہے گا ہندوستان تیرا

ہوری آکھیا وقت دے بادشاہ نوں
کرن لگا توں گل دانائی دی نہیں
کم کرن جے بگیئے کافراں دے
شکل مومناں جہی بنائی دی نہیں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کچھوکُمّے دے وانگ جے ہون لتّاں
چھال ہرن دے وانگراں لائی دی نہیں
گدڑ گدڑ ای رہندا اے گدڑا اوے
کھل شیر دی کدے ہنڈائی دی نہیں

اہدے پُت نے پیتا نوں داریا اے
جیلیں سڑ گیا اے نے شاہ جہان تیرا
رِتی ہوئے گا ہندوستان اہدا
نہ کہ ہوئے گا ہندوستان تیرا

تیرے نال دا کوئی شہید سائیاں
ہویا ہووگا سانوں تے یاد نہیوں
ایسپر دُوجیاں واسطے مرن والا
ہویا شہنشاہا تیرے بعد نہیوں
غیراں واسطے سیس کٹاؤن والی
دینی کسے وی مَوت نوں داد نہیوں
جیہڑا شرف ہاسے چاندنی چوک تائیں
اوہ نال کسے اُرنگڑا باد نہیوں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سُورج چند اِہ رہن نہ رہن بھاویں
زندہ رہے گا نام و نشان تیرا
جدوں تیک ہمالے دی دھون اُچی
رِلی رہے گا ہندوستان تیرا

امرت ویلے ببیہا جاں بولدا اے
جھُوم جھوم کے سرگھیاں کہندیاں نے
گورو تیغ بہادر نوں سمریئے جاں
نُوندھاں ہی آوندیاں رہندیاں نے
جسے قوم دا جدوں وقار رُڑ گے
فرشتاں اُتے اُڈریاں ڈھہندیاں نے
تیرے جیہے شہیداں دے خُون اودوں
لاؤندے عرش تے فرش نوں مہندیاں نے

تلسی کوی دی قلم نوں کھنب لادے
اوہدی قلم تیری قلمدان تیرا
اُڈ اُڈ جیکاریاں نال بولے
رِلی رہے گا ہندوستان تیرا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پچھتاوا

(اورنگ زیب دی قبر دی آواز)

مَیں ہاں قبر اورنگ زیب دی مَیں مٹی دی ڈھیری
ستگور دے درباروں کوہیا بھُل بخشنا دے میری
اِک شہنشاہ منگتا بن کے تینوں عرض گزارے
لے چل مینوں چوک چاندنی اپنی قلم سہارے
مَیں اپرادھی جنم جنم دا مَیں قاتل مَیں خونی
میرا خون سفید رہا ہے مَیں ساں اِک جنونی
مَیں پُتاں دا وڈا دشمن مَیں دھیاں دا ویری
مَیں ازلاں توں پکا شکی اکھ رہی میری کیری
میرے ہتھاں سنگھی گھُٹی سکیاں ویراں والی
میری ہر کرتوت سی ہندی تویاں توں وی کالی
ابا نوں مَیں قید چا کیتا دے کے دھون انگوٹھا
گٹا ہیرا اگے دھر کے ہتھ پھڑایا ٹھوٹھا
مَیں ساں اِک پلیت پلیتا مَیں ساں اِک چنگاڑی
اپنے ہتھیں آپے پھوکی اپنی ہی پھلواڑی
مَیں پنچھی دا توڑ آلھنا کیتا تیلا تیلا
مَیں بوٹاں وی بوٹی کر کر کیتا ختم قبیلا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ئیں کھنبھاں دی ڈار بنا کے چھڈے مگر شکاری
وَلاں پٹّن دے لئی کھوہلے ساہن پلے سرکاری
اِک اِک پیلے اُتے کیتا ہلّہ سو بگھیاڑاں
جی کرداسی ہر کافر نوُں پیراں ہیٹھ لتاڑاں
ئیں مسجد نوں نیواں جاناں مندر اتے شوالہ
بئیں ایشور نوں وکھرا جاناں اپنا اللہ تعالےٰ
ئیں لکھاں تے بھاڑو یودھے ککھاں وانگ اُڈائے
بئیں اکھاں وِچ وسن والے قبراں وِچ وسائے
ئیں دھرتی دی ہِک دا پھوڑا ئیں راہاں داکنڈا
منظلوماں دی کھل لہا کے سیتا مذہبی جھنڈا
ایسا سبز قدم ئیں جمیا جتھے پیر ٹکایا
جان بچا کے نٹھیا اوتھوں ہریاول داسایا
ئیں راہو ئیں کیتو جیہڑا چند گرسن آیا
بئیں مسیا داجیٹھا پتر ہیں نیہرے دا جایا
راگ کلا دا کڈھ جنازہ ئیں قبریں دفنایا
کاو کلا تے چتر کلاداہتھیں بُت جلایا
سو من جنجو پھوک ساڑ کے حدئیں تلک مٹائے
جنجو تلک بچاون خاطر تیغ بہادر آئے
چہرے اُتوں کرناں پھٹن دگ دگ بھکھدی لالی
ایداں لگے جداں ہووے دین دُنی دا والی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گد گد ہویا چوک چاندنی جد اُس درشن پایا
مَیں یوں اِک نکرمن بندا جو جھُریا جھُنجلایا
مَیں ساں کھوہ دے کول کھلوتا پھر وی رہا پیاسا
سیتل سومے لاگے مینوں چنبڑ گیا چماسا
اِک نعصّب والی پٹّی مَیں اکھاّں تے بنھی
انھّے نوں تاں دُنیا دی ہر صورت لگدی انھّی
مَیں مورکھ پچھان نہ سکیا کون میرے گھر آیا
مَیں اپنے مقتل وِچ سچّے ربّ دا سیس اُڈایا
چارے پاسے پہرہ لایا لاش کوئی نہ چُھکے
حُکم سُنایا جو وی لنگھے لاش ایس نے تُھکے
اوہدے اوہیو تھوکاں میرے مُنہ تے آ کے پئیاں
اللہ دی درگاہوں ایداں لکھ لکھ پھٹکاں لئیاں
پھر وی مینوں عقل نہ آئی اِہ میری نادانی
مَیں ہٹّی دا پلّہ دیوا اوہ سی جوت نورانی
مکھن شاہ دا ڈُبدا بیڑا جس نے بنّے لایا
کُرتا لاہ کے زخمی موڈھا جس نے سی دکھلایا
مَیں نر جاندا جے بن جاندا اُس کُرتے دا بیڑا
بنیا وی تاں کی مَیں بنیا اِک وٹیاں دا کیڑا
مَیں مورکھ نہ پھر وی مُڑیا بھڑک پئی اگ دُوتی
دل وِچ ٹھانی اِس گوہڑے دی ساڈاں پونی پونی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

میں نیہاں وِچ پھُل چنوا کے اپنی نیہہ ہلائی
میں چمکور چ رتاں پی کے کالکھ مِتھے لائی
پیچ دے سُورج کلغی دھر نوں چاہیا جدوں لُکاؤنا
میرے پلے پیا ہنیرا خوب رہیا پچھتاؤنا
کجھ بھکشو اوہدے منگن مونہاں الکھ نرنجن کہہ کے
کجھ چیلے اوہدے گڑھکن لگے دیگاں دے وِچ بہہ کے
سینچے وانگوں پنجیا بیٹنک کُٹے چھنڈے جھنبے
پھر وی اوہدے سِر لڑی عاشق نہ ڈولے نہ کنبے
داراں نے سِر دھر دھر چھُی سُولی سکھ سرداراں
لتھ لتھ کے نہ دھوناں مکیاں مُک گئیاں تلواراں
اُس دے چانن دا پربھ پور تاں دِلی وِچ سُہایا
قبر میری تے آن کسے پر دیوا نہیں جگایا
جیندے جی بُت توڑن لگیاں ترس نہ کھادھا ماسہ
ایسے کر کے کول بُتاں دے مر کے ملیا واسہ
اپنی بکھنی تے ہر ویلے میں جھُردا ہاں جھورا
پیتھر دے بُت کجھ چکی ٹھٹھا کرے الورا
غار اجنتا اتے الورا ہر کوئی ویکھن جاوے
ایہہ میری تربت کولوں لنگھدا وی شرماوے
کاش کوئی ہل واہون والا آن بسنتی رُتے
آ کے بیج کپاہ دے بیجے اِک میری دے اُتے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اُس وھا گے دے وٹ وٹ جنجوُ دکھاں لکھ کروڑاں
بِچنے جنجوُ ہتھیں نوڑے اُس توں دُ گنے موڑاں
کاش کوئی جے میری مٹّی بس گنج پہنچا دے
ست گور جی دے در دے اگے چرناں ہیٹھ وِچھا دے
چرن کِسے دے چھوہ کے کِدھیں تتڑی ٹھر جاواں
پچھلے دھوتے دھو کے سارے میں ڈُبدی تر جاواں
سنگت دے نیں جوڑے جھاڑاں چرن دُھوڑ مُکھ لاواں
پکھا پھیراں پانی ڈھواں ہتھیں سیوا کماواں
ہٹ ہٹ نیلا انبر ہویا میں پتھر نہ رویا
ایسے لئی میں مجرم بن کے اج اقبالی ہویا
میں جاتا گور گوبند جیڈا والی کوئی نہ دوجا
میری قبر قیامت تیکر کرسی اُس دی پوجا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سر شاہاں دے شاہ

دسے آکھیا واہ میرے ستگور تیرے چوج نیارے نے
تینوں اپنے دشمن تک وی پتوں ودھ پیارے نے
جیہڑی مغل حکومت کیتی سکھاں دی بربادی ہے
اج تیرے دربار وچ داتا آپ ہوئی فریادی ہے
اج بہادر شاہ نے اپنی جھولی نوں پھیلایا ہے
حق والے دا حق دواؤ اوس واسطہ پایا ہے
ایس بہادر شاہ دے پرکھاں کی کی قہر کمائے نے
سکھ دھرم دے نال ہمیشہ ویر کماوندے آئے نے
جہانگیر پڑدادا ایس دا جس دا برا ارادہ سی
تتی لوہ تے اوس تہاڈا بٹھلایا پڑدادہ سی
اوسے نے ہی چھیواں ستگور قید قلعے وچ کیتا سی
میری پیری والے جتھے زخم دلاں دا سیتا سی
بندی چھوڑ تہاڈے دادے ظلماں دا ہڑ بنھیا سی
ایس دے دادے شاہجہاں دا جنگاں وچ منہ بھنیا سی
ایس دے پتا اورنگ زیب نے پتا تہاڈا کوہیا سی
ظلم ستم دا قصہ اُس نے نویں سرے توں چھوہیا سی
جیہڑے اورنگ زیب دی داتا مشکل بھیتی جڑ پٹی ہے
جیہڑے اورنگزیب دی گڈی دُھر اسمانوں ٹٹی ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اوسے اورنگ زیب دے پُت نوں ڈور پھڑاون لگے ہو
کٹی ہوئی پتنگ اوسدی پھیر چڑھاون لگے ہو
دھن تیرا ہے جگرا سنگورہ دھن تیری قربانی ہے
تیری بخشش تیری رحمت سانجھی ہے لاثانی ہے
حق والے نوں حق دواؤنا گورگھر دی ہریادہ ہے
شاہ معظم ویسے وی بھلمانس اک شہزادہ ہے
آیا سی جمرودوں سدھا کابل کول خزانہ سی
شاہ دولے دے پل تے اُس نے لقب لیا شاہانہ سی
جھٹ لاہوروں دلی دے ول چالے اُس نے پائے سن
سنگورو نے اُس تے اپنے بندے جھٹ دوڑائے سن
سنگور اس فریادی شاہ تے بخشش کر کے تُھڈ دے ہن
اُس نوں تخت بٹھاون خاطر وانگ طوفاناں اُٹھدے ہن
بھائی دیا سنگھ اتے دھرم سنگھ اپنے پاس بلاؤندے ہن
دین دُنی دے والی ایداں دوہاں نوں فرماؤندے ہن
اج ساڈے دروازے اُتے عجیب سوالی آیا ہے
جس دے پتراں دیش دھرم تے ڈاڈھا ظلم کمایا ہے
اُہپر ایس سوالی دے وچ دِسیاں کجھ چنگیائیاں نے
ایس دِیاں چنگیایاں اُدہلے لُک گئیاں بُرایاں نے
صوفی مت تے شیعہ مت دا اہ مُسلم دلدادا ہے
اکھاں دے وچ شرم ہے رکھدا دل وچ خوف خُدا ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

سب دھرماں دی قدر ہے کردا نرم دلا انسان ہے اوہ
جناں وچ نہ ممکن بدیسی اوناں وچ پروان ہے اوہ
اک اک پل جو آون والا گاوندا ایہو الاہنی ہے
مغل حکومت کجھ عرصے دی سمجھو بس پراہنی ہے
کیتا ہے شہزادے وعدہ سکھ تے چین لیائے گا
کیتے ہوئے اورنگ زیب دے حکماں نوں اُلٹائے گا
ثابت کریئے سکھ سردارو ساڈا اسٹیٹ شہادت ہے
دشمن دا وی انگ پالنا گور گھر دی اک عادت ہے
جاؤ جا کے مغلاں دے وچ اپنے ہتھ وکھا آؤ
جا کے میرے تیراں دی انیالی چھہبر لا آؤ
آپنے سپہ سالار ہو آپے من مرضی دے مالک ہو
اپنے دستے دے تسیں آپے چالک ہو سنچالک ہو
تسیں بہادر شاہ دے ساتھی درجہ اک برابر ہے
سن گور نانک دی گور مہماں کرنی ہور اُجاگر ہے
شرن پئے دی لاج بچاؤنی جت کے واپس آیا جے
گوبند سنگھ دے شیرو اپنا پورش اج وکھایا جے
دو وی سپاہ سالار گورو دے چرنی سیس جھکاؤندے ہن
خالصئی کجھ فوجاں لے کے ڈنکے چوٹ لگاؤندے ہن
دل آگرے اُڈدے جاندے دھوڑاں پئے دھماؤندے ہن
سوم گڑھ تے جا جو لاگے بانکا رن گرماؤندے ہن

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایسا یدھ مچایا سنگھاں دشمن تھر تھر کمبے سن
بڑے بڑے جرنیل مغل دے پئے گئے وچ اچنبے سن
پہلاں قسمت اعظم دے بیدار بخت دی سُتی سی
جس دی لاش کسے دے خونی نیزے وچ پروتی سی
اعظم نوں اک تیر جاں لگا اُس دا گھنگرو بول گیا
دم دیا کے نٹھا لشکر اُس دا پاسہ ڈول گیا
جت بہادر شاہ دی ہوئی خوشی مناوے بھج بھج کے
نوجاں نوں شاباشاں دیوے اُچی اُچی گج گج کے
سنگھاں دا شکرانہ کردا تیر اُہناں دے چم چم کے
ستگورو جی دے چرچے چھڑے لشکر دے وچ گھم گھم کے
کہندا گوبند سنگھ گورو نے بخشی اہ وڈیائی ہے
جس نے میری وگڑی ہوئی قسمت پھیر بنائی ہے
پیراں دا ہے پیر وڈیرا میرا اُچا پیر ہے اوہ
رب جہا اوہدا روپ ہے بارو یودھا بے نظیر ہے اوہ
اُس نے ویکھو ساڈے اُتے کنا کرم کمایا ہے
اگلی پچھلی بھل ختامی ساڈوں پھر نی لایا ہے
کہندا دیا دھرم دے پنجو چھیتی دلی جاؤ جی
ہتھ جوڑ کے ستگور تائیں میری عرض سناؤ جی
اس ویلے میرا آپ آونا خطرے توں نہ خالی ہے
ایس لئی تیرا سیوک داتا درشن لئی سوالی ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جنی چھینی ہوئے پیر جی شہر آگرے آؤ جی
مینوں نال اشیرواد دے آکے تخت بٹھاؤ جی
کھسی ہوئی جاگیر تہاڈی واپس ہیں دلواواں گا
ہر اک صاحبزادے دا ہیں قاتل آپ پھڑاواں گا
جنی بے انصافی ہوئی بھگتاں گا خمیازہ ہیں
دوجے دھرماں دے لئی کھولوں عزت دا دروازہ ہیں
پھیر انندپوری نوں جا کے بیشک بھاگ لگاؤنا جی
پہلوں اے پیر میرے مرشد مینوں درس دکھاؤنا جی

ننگور جی دی دلی توں روانگی

ست گور ٹرپئے دلیوں جمنا کرے پکار
تیرا وچھوڑا صاحبا جھلنا دوجی وار
پہلوں پاؤنٹہ صاحب توں وچھڑے سو ہر مور
پھیر جدائیاں والڑا آیا ہے اج دور
صاحب گورجی آکھدے ست گور دین دیال
اہ دکھیا دو داسیاں لے جاؤ اپنے نال
سندری جی اج بولدے میرے گورو سہاگ
توں توں وچوں پھٹدا میرے جوگ بھاگ
"برہا برہا آکھیئے برہا توں سلطان
فرید جت تن برہا نہ اپجے سو تن جان مسان"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پُتراں دا غم کھا رہا بینوں دِن تے رات
پُتراں باجھوں ہور نہ بینوں سُجھدی بات
جِتی وار سنبھالدی مَیں ہاں سُرت خیال
اُدّی وار نے وِسدے کندھیں چندے لال
جُوجھن وِچ چمکور دے میرے جیت جُجھار
زوراور تے فتح دی اِٹ اِٹ کرے پُکار
بَس ہاں رونْدی ہر گھڑی کردی ہاں دِرلاپ
سُن کے جس وِرلاپ نوں بھیل ہُندے آپ
لکھ وار مَیں روکیا ہنجواں دا طوفان
لکھ وار مَیں موڑیا اپنا دِل ناداں
لکھ وار مَیں پانیاں پڑھیاں ہو بسماد
چِناں چاہواں بُھلنا اُتے آون یاد
مَیں نہیں چاہندی سنگورو ہووو تسیں اُداس
میرا رونا ویکھ کے پل پل رہو نراس
سنو میرے سرتاج جی عرض کراں ہتھ جوڑ
صاحب کور دی بینتی اَج نہ دینا موڑ
نال نہاڈے چاہیدی داسی اک ضرور
نت جو پرسے آپ دے چرناں تائیں حضور
پیر پیر تے آپ دا رکھے سدا خیال
دُکھ سُکھ دے وِچ آپ دی رہے جو ساتھی وال

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

یتھوں ایتھے رہن دی دیئو اجازت ناتھ
صاحب گور نوں ستگور لے جاؤ اپنے ساتھ
ستگور ٹُر پیئے دِلیوں صاحب گور دے نال
فوج گجاؤندی ٹُر پئی ست سری اکال
سُندری جی جد رکھیا گور چرناں تے سیس
دِتی گورُو گوبند نے ایداں سی اسیس
"لیکھ نہ مٹئی ہے سکھی جو لِکھیا کرتار
آپے کارن جِن کیا کر کرپا پگ دھار"
"نانک پربھئو پربیئو جے کری میرے میلن ہار
جِن وِچھوڑی سو میلسی گور کے ہیت پیار"
سمت سنراں سو تے بیتے چوسٹھ سال
ساون ماہ وِچ آگرے پہنچے گور کرپال
شہروں باہر سی سوہدا اِک سہانا باغ
چھڑیا جتھے آن کے کوئی الہی راگ
ست گور ڈیرہ لا لیا ہُول پئی سی رُت
کوتک درتے اوس جگہ کِتنے ہی ادبُھت
بھیس بدل کے آ گیا آپ بہادر شاہ
کہندا مَیں مشکور ہاں مُرشد عالی جاہ
کل تہاڈی شان وِچ لاؤنا اِک دربار
جِس وِچ دسنے آپ دے سارے پراُپکار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کُل درباری آپ دے درشن نوں بیتاب
اَج اسانوں صاحبا خوشیاں بے حساب
مُرشد مِنّی بینتی ہویا خوش مُرید
اَج بہادر شاہ دی بر آئی اُمیّد
۲۳ تیئیے ساون تخت سی سجیا جد دربار
چال شاہانہ چلدے تا پہنچ گئے کُل نار
تختوں لہہ کے بادشاہ اگوں آیا لین
اوودھر وسن رحمتاں جدھر اُٹھن نین
نُور جہا اِک آ گیا پھیل گیا پرکاش
دھرتی تارن آ گیا اَج کوئی آکاش
نینج نہ جاوے جھلیا اکھ رہی چُندھیا
مُڑ مُڑ سوچے بادشاہ کِتھے لواں بِٹھا
جے ہاں تخت بٹھاؤندا بھڑک پین گے مُغل
تھوہڑ دِلے تنگ نظر تے اجے جیوندے چُغل
تختوں نیواں جے کِتے ہور دیاں استھان
اِہ ہے میرے ستگورو مُرشد دا اپمان
آخر کیتا فیصلہ اُس نے سوچ دُڑا
کھڑے کھڑے ہی اج دا دیواں کاج نبھا
کیتی بھیٹا بادشاہ خلقت اک وشیش
سٹھ ہزاری ڈھکّو ڈھکّی جھُک جھُک کیتی پیش

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

نالے کیتی بینتی اُسے میرے پیر ہند
خدمت دا کجھ داس نوں موقعہ دے بخشند
ہے میرے سچے پاتشاہ سرشاہاں دے شاہ
تیری گنتی نہ جاوندی میتھوں صفت صلاہ
گھڑی ہری کے پٹنوں ہیں اپنی تقدیر
گھلیا تساں حضور یہ کلدیپک سنگھ ویر
آیا ماجھا مالوہ ایتھے گھت وہیر
دِتی اَج اسیس ہے آپ تساں بلبیر
اَج توں میرے راج دی نویں ہووگی بات
دیا دھرم تے دلہتیا ہن نہ لگو گھات
میتوں ستگور آپ دا ہر اِک حکم قبول
ہن نہ ہندو ہون دا خدیہ کروں وصول
جناں چر نہ ستگورو ٹھیک ہون حالات
تد تک ایتھے نام دی لاوو گور برسات
ایہ ادھورا ہے میرا ستگور تخت و تاج
دکھن دے وچ کھولنا کام بخش دا پاج
جس دن پکے ہو گئے ستگور میرے پیر
کروں حوالے آپ دے جناں کمایا ویر
سن کے گلاں اوہدیاں مسکائے داتار
عرض ہوئی پروان ہے بول پئے سو وار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ست گور بولے بادشاہ ساڈی ہے اک شرط
اسیں رہاں گے آپنے طور طریقے ورت
اسیں کراں گے اس جگہ خلقت وِچ پرچار
ڈُبدی دُنیا ایس نوں اکو نام آدھار
چوتھہ دھرماں دی چونکڑی اساں بناونی اک
ہر دِل وِچ جگاؤنی مانکھتا دی ہک
اگوں کہندا بادشاہ نالے کُل دربار
مارو چھٹا نام دا ہے سچی سرکار
جداں چاہو ستگورو دیوو گور اُپدیش
دُکھ دلدر ساڈڑے دُور کرو ہمیش
ستگور نے اِہ بینتی کر لیتی منظور
گد گد ہویا بادشاہ بھریا نال سرُور
واپس ڈیرے پہنچدے دُنیا دے سرتاج
ہندو مُسلم سکھ دے بنے غریب نواج
آ آ بھیڑاں جُڑدیاں روز صُبح تے شام
ست گور دیندے اسطرح الفت دا پیغام

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

رام کہو یا رحیم کہو

(گیت)

تم رام کہو یا رحیم کہو مطلب تو ایک تمہارا ہے
وہی مندر میں وہی مسجد میں وہی گور کا ایک دوارا ہے

کوئی کافر ہو یا مومن ہو سب ایک خدا کے بندے ہیں
انسان کو بانٹا فرقوں میں شیطان کے گورکھ دھندے ہیں
اک آر کھڑا اک پار کھڑا دونو کا ایک کنارا ہے
تم رام کہو یا رحیم کہو مطلب تو ایک تمہارا ہے

کیوں بھول گئے ہو پروانو ہے دھرت وہی آکاش وہی
ہے جلنے کا انداز جدا ہے دیپ وہی پرکاش وہی
تم پوچھو چاند یا سورج کو پر نور کا اک فوارہ ہے
تم رام کہو یا رحیم کہو مطلب تو ایک تمہارا ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ہیں شمع ہدایت دونوں ہی خواہ دھرم کہو ایمان کہو
الہام چھپا ہے اِن سب میں تُم وید گرنتھ قرآن کہو
جو اشک گرا غیروں کے لئے وُہ سمجھو پاک سپارہ ہے
تُم رام کہو یا رحیم کہو مطلب تو ایک تمہارا ہے

رحمت کی گھٹا جب جب برسی ہر پھول کا چہرہ نکھر گیا
منبّے سے جو اک دریا نکلا ہو نہر نہر وُہ بکھر گیا
اپنے اپنے برتن ہیں جُدا پر جل کی ایک ہی دھارا ہے
تُم رام کہو یا رحیم کہو مطلب تو ایک تمہارا ہے

جب جب ہے بشر میں شر آتا اوتار پیغمبر آتے ہیں
وُہ بن کر نانک یا گردھر پیغام محبت لاتے ہیں
عرفانِ محمدؐ بھی تلسی اک روشن چاند ستارہ ہے
تُم رام کہو یا رحیم کہو مطلب تو ایک تمہارا ہے

وہی مندر ہیں وہی مسجد ہیں وہی گور کا ایک دوارہ ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

قادرِ ہر کار گورو گوبند سنگھ
بیکساں را یار گورو گوبند سنگھ

وجن ڈھمک ڈھمیرباں ڈھپاں تے مردنگ
سنگت بیٹھی جھومدی چھڑے ہوئے پرنگ
اینے پچر نوں آ گئی باہروں اک آواز
کی ہیں اندر آ جاواں میرے غریب نواز
گوبند سنگھ مہاراج دا ہور ودھے اقبال
اک سوالی آ گیا ئے کے اک سوال
ہٹ ہٹ سنگت ویکھدی ہووے پئی حیران
کھڑا جوڑیاں وچ سی مغلاں دا سلطان
کہندا سچے پاتشاہ سر تے رکھو ہتھ
کام بخش دے نک نوں پاواں جا کے نتھ
دکھن دے وچ اوس نے مچیا بہت فتور
چلو میرے پیر جی میرے نال ضرور
سکھ تہاڈے اس طرف وسن بے شمار
ایس بہج ہو جان گے اُنہاں نوں دیدار
حیداں نسّیں ہدایت سی کیتی میرے حضور
راجپوتے نال ہیں کر لئی رنجش دور

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کئی علاقے پاتشاہ کر دِتے آزاد
مِتّرتا دی دانتیا رکھی نیں بُنیاد
ہو کے راجپوتانیوں تنبجیئے دکھن وَل
کام بخش دے ظُلم نے پائی ہے ترتھل
کراں ظُلم دا خاتمہ مینوں دیؤ اسیس
انگ سنگ میرے چلنا کلغی دھر جگدیس
عرض تیری پروان ہے بولے گور داتار
دکھن نال ہے بادشاہ ساڈوں خاص پیار
یاد رہے پر بادشاہ گل کہاں ہیں صاف
جے نہ توں دے سکیوں سِکھاں نوں اِنصاف
ایسا زور ہے جاگنا سِکھاں دے وِچکار
اِنہاں نے اِنصاف دا چھڈنا نہیں اُدھار
اِک سِکھ میرا اُٹھ کے سکدا بھڑتھو پا
دینا تنگی والڑا اُس نے ناچ نچا
ہتھ جوڑ کے بادشاہ ایداں عرض کرے
مہلت بخشو شاہنشاہ کرپا کرو ہرے
ستگور کہندے ٹھیک ہے ٹورو اپنی فوج
اسیں علیحدہ چلنا ساڈی ایہیو موج
ساڈا وکھرا ہوئیگا جھنڈا اتے نشان
من مرضی دے کراں گے رستے وِچ وکھیان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

راجپوت ان بانکڑے ہین کشتری ویر
اُہپر کھتری دھرم نوں بھُل گئے بلبیر
اُنہاں وِچ رُوح پھُوکنی اِک ہَیں نویں نکور
ہُن ہَیں سانجھاں والڑی پکّی کرنی ڈور
کہا بہادر شاہ نے شرطاں تے منظور
حُکم دیؤ ہُن کوُچ دا جلوۂ کوہ طور
ست گور لوڑے مان سنگھ کرو نگارے چوٹ
ٹُرے دھرم دا قافلہ لے کے ہر دی اوٹ
اگے اگے کیسری جھولن میرے نشان
پچھے پچھے ٹُر پئے میری سکھ سنتان
پنڈ پنڈ وِچ گُنجا دیئے گوربانی دی گوُنج
پچھے یاداں چھڈ کے اُڈو وانگر کوُنج
عرضاں کردی تاپتی کر بیئے شکھو پار
کرشنا اتے گوداوری باہاں رہی اُلار
ہری بھری گوداوری جس دا نرمل نیر
واجاں سانوُں ماردی "آؤ گنُی گہیر"
حُکم گوراں دا سیوکاں دِتا توڑ چڑھا
فوج گورو گوبند دی ٹُپدی جاٹے پڑا
سنت سپاہی گا رہے گاون سپاہ سلار
سنگو نیری کھیڈ دا انت نہ پارا وار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پہنچ گئے برہان پور ست گور دین دیال
سادھو جیون داس نوں کیتا گورو نہال
سادھو جیون داس سی کائی بردھ سریر
کہندی میرے داتیا جاگ پئی تقدیر
جدوں میں دھبڑی وچ سال جو گی روپ الجان
تیغ بہادر صاحب نے کیتا سی فرمان
دکھن دے وچ پہنچ کے ساڈی کرو اڈیک
دسویں جامے آن کے تاراں گے وسنیک
اج تسیں ہو آ گئے کھلے مکت دوار
میری کٹیا وچ وی چرن پاؤ داتار
ساری سنگت واسطے لنگر کراں تیار
سیو قبولو میندڑی میرے میت مرار
ستگور تد ہر شائے کے بولے جیون داس
ہر اک پوری ہوئے گی تیرے من دی آس
جیون داس نوں تار کے کل تارن کرتار
ٹپ گئے برہان پور اپنا سنت اُبھار
ندی کنارے ٹر پئے ست گور جی دی فوج
پنج اُٹھی سی ناپتی گاوے اک اک موج
قدم ملا کے چلدے سنہیاں جہے جوان
ایدان گادُن جسیدے اک سُر ہو اک تان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

قدم مِلا کے چل

(خالصۂ فوج دا ترانہ)

گوبند دے دُلاریا قدم مِلا کے چل
اکھنڈ ایکتا دے گیت گن گنُا کے چل

توں زندگی دا خواب ہَیں
توں شوق دی کتاب ہَیں
توں گیت ہَیں رباب ہَیں
توں شعر لا جواب ہَیں
توں جوش ہَیں شباب ہَیں
توں مہکدا گلاب ہَیں
توں کنڈیاں دی نوک تے وی مُسکرا کے چل
گوبند دے بہادرا قدم ملا کے چل

راہ زندگی دے قافلے
محبتاں دے سلسلے
چلی چلے چلی سپ چلے
مسافری چلی سپ چلے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اے عشق دے سوداگرا
سوداگری چلی چلے
جو رستیاں دی دھول ہے
اوہ منزلاں دا مول ہے
اِہ سوچنا فضول ہے
کہ پھل ہے کہ سُول ہے
جو راہ وِچ آ گیا
قبول ہے قبول ہے
تُوں چہریاں تے رونقاں نُوں تھمتما کے چل
گوبند دے بہادرا قدم بلا کے چل
نگر نگر ڈگر ڈگر
ستمگاریاں دا دام ہے
کہ ہونٹ ہونٹ پی رہا
شہادتاں دا جام ہے
جو زندگی نُوں ہاردا
اوہ موت دا غلام ہے
جو دیش دا شہید ہے
اوہ قوم دا امام ہے
کہ دیش دے شہید نُوں
پرنام ہے پرنام ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

توں اوس دے ہی رستیاں تے سر اُٹھا کے چل
اوہ سنگھ دسمیش دے قدم ہلا کے چل

کہ رنگ ہے بے رنگ ہے
کہ سنگ ہے کُسنگ ہے
کہ توپ ہے تُفنگ ہے
کہ امن ہے کہ جنگ ہے
اُمنگ انگ انگ ہے
کہ جھُوجھنا نشنگ ہے
جے ڈاکوآں دی دھاڑ ہے
اُدھیڑ دے اُدھاڑ دے
جے ساہمنے پہاڑ ہے
اکھیڑ دے اُکھاڑ دے
بارُود دی بُچھاڑ ہے
پچھاڑ دے بچھاڑ دے
جے دُشمناں دی فوج ہے
لتاڑ دے لتاڑ دے

توں توپ دے دہانیاں تے دن دنا کے چل
او دیش دے بہادرا قدم ہلا کے چل
اکھنڈ ایکتا دے گیت گُنگنا کے چل

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دیگ و تیغ و فتح و نصرت بید رنگ
یافت از نانک گورو گوبند سنگھ

(موہر بابا بندہ بہادر جی)

مادھو بنیا بندہ گورگوبند دا

ہُن دھرتی ہاں نندیڑ دی ہُن دساں کُل نظارے
ایتھے کی کی کھیڈاں کھیڈیاں گورو گوبند پریتم پیارے
بُرہان پورے توں پاتشاہ جد ٹُرپئے ندی کنارے
تد ٹھر گئی تپدی تاپتی کر ستگور دے دیدارے
جد ویکھی ندی گوداوری ایتھے رشیاں وانگوں ٹُردی
جھٹ داتے ڈیرہ لا لیا کوئی مہر ہوئی ستگور دی
اس ندی کنارے مٹھ سی جدا مالک اک براگی
جہنوں کُل علاقہ آکھدا سی مادھو داس تیاگی
جو پُنچھ راجوری جمیا پنڈ جورا گڑھ اکھوائے
اک رام دیو رجپوت دا پُت لچھمن داس کہائے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جد ہویا لچھمن گبھرو نت جنگل دے وچ جاوے
اوہنوں لگی لٹک شکار دی اوہ خالی ہتھ نہ آوے
اوہنے اک دن تیر جاں ماریا اک ہرنی ہو گئی ڈھیری
اوہنے پیٹ جاں اُسدا چیریا اوہدی مُکی گل دیری
اوہدی اکھیاں ساہویں مرگئے دو بچے اوہ ہرنوٹے
اہ خونی منظر دیکھ کے اوہدے دل دے ہو گئے ٹوٹے
تد بستر پا کے جوگیا جھٹ لچھمن سادھو ہویا
سُٹ بھنجے تیر کمان نوں تد لچھمن چھم چھم رویا
اوہ کہندا میرے مالکا اہ ظلم کی مینتھوں ہویا
اک جاگ پیا ویراگ سی اوہدا تن من ہویا روگی
اوہنے پہنے بستر گیروے چھڈ ٹریا گھر نوں جوگی
اوہ رمتا سادھو بن گیا اوہدی پندرہ سال سی آیو
اوہدا دل دنیا توں اُڈیا کوئی ایسی چلی وایو
اوہ رام لچھمن دے ڈیریوں تد پنجوٹی ونج آیا
اوہنے جوگی اوگھڑ ناتھ نوں آ اپنا گورو بنایا
اوہنے سیوا کیتی رنج کے خوش ہویا یوگ گیانا
کر لیتا کانے علم دا تد مادھو داس احاطہ
جد اوگھڑ ناتھ سی مرگیا اوہ آیا نونند ڈیرے
اوہ ندی کنارے بیٹھ کے دن راتیں مالا پھیرے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اوہنے بڑھیاں سدھیاں جتیاں اوہدا خوفناک ہر چیلا
تن بھسم رچائی اُس نے من چنچل ستے البیلا
سی پکا اپنی ہٹھ دا نت رہندا جدیا کھدیا
سبھ جنتر منتر جاندا گل جانے تنتر ودیا
اہدے ڈیرے سنت فقیر جے کوئی آجائے بھُل بھلیکھے
گل گل وچ کرکے ہیٹھیاں اوہدا خوب تماشہ ویکھے
اِک پلنگھ سجا کے اُس نے پہلوں آئے نوں بٹھلاندا
پھر کالے جادو نال سی اوہنوں پٹھیاں کر الٹاندا
کدی سر دی بلدی کھوپری لے آوے اوہ شمشانوں
اوہنوں ٹنگ کے وچ ترشول دے کجھ منگ منگے اسمانوں
اِک کالی دی ہے مورتی جیدے گل سریاں دی مالا
اوہدی جیبھا اتوں ٹپکدا ہے خون راکشاں والا
اوہ کر اُٹھدی اٹہاس ہے جد جادوگر ایہہ بولے
جھٹوں سن سن کے بلوان دا دل پارے وانگوں ڈولے
اج اُس دے ڈیرے آگیا کوئی عرشی پریتم پیارا
جدا انج نہ جاوے جھلیا جو نوری کوئی نظارا
اِس ویشنواں دے مٹھ نوں آ بھاگ لگائے تیگیاں
آرتھیاں سنگھاں سوریاں اُتھے ماس دیاں سن دیگاں
جد پلنگ برا جے ست گور مٹھ والے سن گھبرائے
اوہ کہندے مٹھ ہے بھٹیا ساڈی پیش کوئی نہ جائے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اُس وقت سی مادھو کر رہا کِتے جنگلاں وِچ تپسّیا
اوہدے چیلے جا کے دَسدے اوہنوں ساری کتھن سمیّا
رَوہ وِچ بیراگی چیکیا کس اپنی موت بُلائی
میرے پاک پوّتر مٹھ دی ہے کس نے الکھ مکائی
مَیں بھسم کراں گا اُس نوں اوہنوں مِٹی وِچ ملاؤنا
جس ڈیرا مادھو داس دا ہے جاناّ اِک کھڈاونا
ایتھوں بڑے بڑے نیچبوی ہن نسّے دُم دبا کے
کوئی کِداں بچ کے جا سکو میرے سُتے ناگ جگا کے
مَیں سنیا ایں اُس دے کول نے کُجھ شستر تیر کماناں
پر مینوں وی اج یاد ہے میرا پچھلا کُل زمانہ
مَیں سنیا ایں اُس دے نال نے کُجھ آئے ہور سپاہی
جناں میرے باغ بغیچیاں وِچ کیتی خوب تباہی
مَیں اِک اِک تائیں بجھناں نیں بدلا کُل چکاؤنا
جو پلنگھ تے سُتا آن کے اوہنوں بھنجے ہے ٹپکاؤنا
اِنج غصّے دے وِچ بولدا ہٹھ جوگی سی جد آیا
اوہنے آپنے ڈیرے پہنچ کے اِک بھڑتھو آن مچایا
اُس جنتر منتر پھوک کے لکھ اپنا زور لگایا
پر اُس دے بیر بنال نوں نہ پلنگھ گیا اُلٹایا
تد مادھو داس سی سمجھیا اوہنوں بھلیاں جادوگریاں
جھٹ چرنی ڈگ کے اوس نے ننگوں لوئی مٹھیاں بھریاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایس جادوگر نے ہو گیا کوئی جادو عجیب نرالا
کل بھل گیا سی چونکھڑی اوہ بدھیاں سدھیاں والا
اوہدے سر تے جہراں والڑے جد نوری ہتھ چھہایا
تد مادھو داس غریب سی جھٹ ہوش دے اندر آیا
تد بولے سچے پاتشاہ سن جادو گر بیراگی
کیوں بھسم رچا کے جو گیا توں جسم ہے کیتا داگی
کس کارن جوگ کما رہیں تن اتے پہن لنگوٹی
کیوں در در الکھ جگاونیں کھا آپ تک کے روٹی
جو دساں نہواں دی کرت دی ہے کھاندا سدا کمائی
اوہدے ہتھاں نوں رب چمدا اوہدی خادم بنے خدائی
جو تج کے گھر سنسار نوں ہن جنگلاں دے ول نسدے
اوہ اپنے بزدل ہون دا ہن خوب تماشہ دسدے
اوہ جت نہ سکے زندگی اوہ جان بچا کے دوڑے
ہر سچل گرہستی آکھدا اہ سادھو ہین بھگوڑے
جو دیش دھرم نوں بھل کے لا بیٹھے جنگلیں ڈیرے
انہاں نیل گگن کی ماپنا جو فصلی ہین بٹیرے
تد مادھو داس سی بولیا میرے ہو گئے دور بھلیکھے
اے نوری درشن والیا اہ جنم نہار سے لیکھے
ہے کون تسیں اے پاتشاہ کس کارن ایتھے آئے
لکھ شکرانہ آپ دا جس بھلڑ رستے پائے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ہیں اوہیو ہاں بیراگب جدا تیرے من وِچ ڈیرہ
جداں رُوپ رہیوں توں کلپدا ئیں اوہیو اشٹ ہاں تیرا
جس وقت پنجھ دہیاں واداں تینوں گودی وِچ کھڈایا
اُس وقت شوالک پربتاں سی کس لئوں سیس جھکایا
جس وقت تیرے کشمیر نوں اک ظالم چاہیا نپنا
کس نو سالاں دے بال سی تد پتا واریا اپنا
کس دیش دھرم دا جوگیا ہے رُڑہدا پور بچایا
توں آپے بجھ بیراگیا ہے کون تیرے گھر آیا
تد پھوڑے وانگوں پھس کے بیراگی بھیاں مارے
ہیں بجھ لیا میرے شنگورو گورو گوبند سنگھ پیارے
سب کھل گیاں نے گنجھلاں میرا ہٹیا گورکھ دھندا
ہیتوں حکم کرو میرے شہنشاہ ہیں اج توں تیرا بندہ
تد گد گد ہویا پاتشاہ اوہنوں گھُٹ کلیجے لایا
پھر مار کے چھٹے نام دے اوہنے بندہ سنگھ سجایا
گوربخشش کیتی آپنی گوربخش لیا ہٹھ جوگی
سب کل وِکھ نٹھی اوس دی تے تن من ہویا اروگی
تد بندہ بہادر سنگھ نوں اِنج دانئے تے فرمایا
ہن ویلا تیری پرکھ دا ہے بیتر ڈولیا آیا
آ رِدھیاں سِدھیاں تیریاں ہیں دھرماں لئی ازماواں
ہیں انیریاں سبھے شکتیاں اس دیش دی خاطر لاواں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بن پت جھڑ دی اس رُت نوں کجھ ایسی طرح مہکاؤ تاں
ہر پُھل کلی نوں آ جائے نت کنڈیاں وِچ مُسکاؤ تاں
چھڈ اپنا ڈیرا بندیا ہُن گور گھر نوں اپنا لے
میری سنگت دے وِچ بیٹھ کے کجھ ہور وی سکھشا پا لے
تیرے اندر تیرا سوں رہا آ .. یودھا جیون جگاواں
تینوں ہر اک شستر وِدیا میں بندیا آپ سکھاواں
جد بندہ ڈیرے آ گیا ہد روز ہوئی سکھلائی
جد لڑنی آ گئی اوس نوں ہر شستر نال لڑائی
تد اِک دِن سچے پاتشاہ اوہنوں اپنے پاس بُلایا
اُہدی کنڈ تے دے کے تھاپڑا اوہنوں سپہ سالار بنایا
پھر بھتے وِچوں ست گورو پنج تیر سی بخشش کیتے
جہنوں چُم چُم بندہ آکھدا تینوں توڑ نبھائیں پریتے
پھر ستگور بھائی بنود سنگھ بھائی کاہن سنگھ بلوائے
بھائی دیا سنگھ بھائی باج سنگھ بھائی رن سنگھ نال مِلائے
اِنج اوہدی سہائتا واسطے گور تھاپے پنج پیارے
نالے ویہہ سنگھ یودھے ہور سی اوہنوں دِتے وڈ بلکارے
اک دِتا جھنڈا کیسری اک دِتا بخشش نگارہ
پھر آپ بُلایا گج کے میرے ستگور نے جیکارہ
گور بولے ہُن بندیا پنجاب آوازاں مارے
اوہ پل پل ایہو کوکدا میرے کر جا پار اُتارے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پر آپے بہادر شاہ نے نہ اپنا قول نبھایا
بس ہونا اُس دن فیصلہ جس دن وی دکھنوں آیا
اساں لمیاں ڈوراں دتاں بھانویں جھلّے لکھ وچھوڑے
جو مہلت بخشی مغل نوں دن اُسدے رہ گئے تھوڑے
سانوں ڈر ہے سنگھو بادشاہ اک "شاہ بے خبر" ہے
اوہدے بُلّاں وچ کوئی زور ہے نہ حُکماں وچ اثر ہے
جے کتنے پرانے پاپیاں سانوں کیتا تنگ دوبارہ
تد کدنا وچ میدان دے میرا پا کے اک اشارہ
اسیں آواں گے پنجاب نوں جے گل سرے نہ ادھڑی
میرا سب نوں حکم سُناونا گورو آپ کریگا بوہڑی
جے مغل زبانوں تھڑکیا ساڈا پہنچو جھٹ پروانا
جھٹ ہونا دل سرہند دے تیئس لے کے فوج روانہ
کُل کٹھا کرنا خالصہ میرا بندیا حکم سُنا کے
میرا دیکھے کہنا ٹھاپڑا گور رکھے گا خود آ کے
تد بندہ سنگھ نوں پاتشاہ ہر نکتہ سی سمجھایا
اک تیر دے نکے نال سی اُنہاں نقشہ اک بنایا
پھر بولے نقشے ایس نوں نوں ہردے وچ وسائے
جو دساں اج ولیونت میں اوہنوں پلّے ونج بنھائے
آ دساں چل نند یڑ توں توں کس تھاں پہلوں بہانا
کس رستے وچوں لنگھنا تے کتھے ہوئے ٹکانا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

آ دساں اِک دن وِچ ہَے توں کِناں چلنا پینڈا
کِس جگہ سواگت ہوئے گا میرے سکھاں دا تے تینڈا
کِس جگہ ملے گا خالصہ میرا تینوں گھت وہیراں
آ دساں تیریاں کِس جگہ کھُل جان گیاں تقدیراں
کِس تھاں تے ہلّہ بولیاں تینوں وِجے پراپت ہوئی
کِس تھاں تے جے جے کار ہے تیرے قدماں وِچ کھلوتی
نہ تد تک ہلّہ بولنا ایتھے جد تک چلن باتاں
پر رہنا سدا تیار ہَے نہ تکنا دِن تے راتاں
اساں نہیں علاقے ملنے اساں کرنیاں دُور بلاواں
اساں چُن چُن مجرم وقت دے ہن دینیاں سخت سزاواں
آ تیرے چوں مَیں بندیا تیرا لچھمن جتی جگاواں
خود رام دے وانگوں تیریاں سب ریکھاں توڑ چڑھاواں
اَج خطرہ ہَے اخلاق نوُں کئی راون اُٹھ کھلوئے
اَج سیتا ہے مانگھتا کِتے اُس دا ہَرن نہ ہوئے
ہت یاد رہے اہ لچھمنا اخلاق نہ ڈولے تیرا
توُں جتی ستی بلبیرہَیں توں سچا قدم ہَیں میرا
جے پھُل کے کِدھرے آپنی توُں ٹپیوں لچھمن ریکھا
تینوں چھل جاؤ ہنکار دا کوئی بن کے ہرن بھلیکھا
ہت بدلہ لینا دُشٹ توں نہ ماریں بے تقصیرے
پر شکے بچ کے جان نہ کِتے ظالم خان وزیرے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جس بدھو شاہ جہے پیر دا کر دِتا ختم قبیلہ
اوہدی ساڈے نال سی دوستی اوہ مُسلم سی انکھیلا
جس کُٹیا پوری انند نوں لکھ جھوٹھیاں قسماں کھا کے
جس کو ہے چاڑی سُورمے کئی لکھ دی فوج چڑھا کے
جس کِیتے جیت جُھجھار دے بے دردی نال سی ٹوٹے
جس چِنے دیواراں وِچ سی دو صاحبزادے چھوٹے
توں نِکا لنک کلنک دی جا بیٹھک آپ جلائیں
پر کِسے بھبیکشن توں کِتے نہ دیندا پھریں سزائیں
مریادا وِچ ۔ بجھ کے نِت چلنا گورمکھ چالی
کِتے چالوں گھُتّھی ڈومنی نہ نچے تال بے تالی
نِت واہگورو جی کا خالصہ تے اُسدی فتح بُلاویں
جو بخشی امرت دات ہیں ہِنج ککیاں نال نبھاویں
ہر منتھے اُتے منتا جو آکھن پنج پیارے
اِنہاں پنجاں وِچوں توں بندیا میرے کرلیں آپ دیدارے
جے اِک پیر دی ٹھر کیا گورسکھی اُتوں تیرا
چند وانگوں جاؤ گرہنیا تیرا سارا چار چوپھیرا
جا' جا کے میری اُڈیک کرہے جویں تینوں سمجھایا
جا' کہہ دسے وِچھڑے بنتھ نوں ہیں آیا کہ بس آیا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کھولی گود گوداوری

دھن دھن ندی گوداوری جس دی وکھری چال
جس دے کنڈھے لا لیا ڈیرہ گور کرپال
ندیاں دے سنگ خاص ہے ست گور دا سنبندھ
ندی کنارے کٹیا سارا جیون پندھ
شبھ ترپینی بولدی "تہی بھیو پرکاس"
سرسوتی جو گپت سی پرگٹ ہوئی خاص
جیہڑے پٹنے شہر وچ جنم لیا داتار
گنگا لہراں اس جگہ کھیڈن بالاں ہار
گنگا گود کھڈا لیا ستگور نوں پنج سال
وچھڑی شودوں گنگو تری بھجیاں پلکاں نال
ستلج کنڈھے بیتیا بچپن رنگا رنگ
پل پل من وچ اٹھدی نویں نویں ترنگ
گنگا کولوں سکھیا رہنا پاک پوت
ست لج دھرم بچاونا ستلج دسیا نت
جمنا کنڈھے ستگورو پل پل ہوئے جوان
پیر جمایا پاؤنٹے دھمک پئی اسمان
بردھ رشی جی کانپی ویکھی گور دی دکھ
ٹہیسی "کبو رسے شاہ" دی سدا جھکائے اکھ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

نال ادب دے چلدی جمنا ندی وراٹ
گوبند گوبند گاؤندا ہردم گوبند گھاٹ
لہری بھاکھا وِچ سی لکھی لکھت ہزار
چلی نالو نال سی قلم اُتے تلوار
چھڈی ندّی کالندری جس دم نند کشور
ست گور دا گھر لُٹیا سرسہ بن کے چور
سُورج پُتری تاپتی چھایا جس دی مال
تپتی تارا کاپلا سیاپا جس دے نال
ست پُرٹے چوں نکلی ٹُردی ہوئے اُپرام
عرب ساگر وِچ پہنچ کے کردی ہے آرام
اہدے کنارے ستگورو ٹُردے رہے دِن رات
اِس دی اِک اِک لہر وِچ پیدا کیتی بات
ستگور ساگر لگدے سب ندّیاں دے وِچ
ندیاں وانگ روائیاں بول چال دے وِچ
پہنچے جدوں گوداوری ہولی ندی نہال
نکلے جو ترانبکوں جاوے وِچ بنگال
پنج وٹی توں گھُم کے چلّے آدر نال
سُنیا اُس سندیر چوں ست مہری اکال
کہندی گنگا گوداوری جاگے میرے بھاگ
سیج سُوجھ تے سوہج دا بن گئی ہاں پریاگ

میرے کنڈھے دسّیا اچل نگر اپار
اِس دھرتی تے ستگورو پنجّ کھنڈ لیا اُتار
ستگور جی نے دسّیا اِہ بیکنٹھی دھام
ست یُگ وِچ سی اِس دا گوبند نگری نام
ایتھے سِدّھ چوراسے رہندے سی نَو ناتھ
تپسی تپیسر وسدے بن گنگا دے ساتھ
سُندر سورن عمارتاں کھُلّے سدا دوار
چار کوس کوہ ایس دا ہے سی گھیر اکار
تیر کمانوں چھڈ کے اِک دِن گئی گھیر
اُس تھاں پہنچے ستگور جیتھے ڈگا تیر
پنج پرکرماں کیتیاں اُس تھاں سری حضور
سنگت تائیں بولدے آ کے وِچ سرُور
"ست یُگ مانہہ تپسیا کیتی یڈو مہان
دواپر یُگ بھی اِس جگہ لاگا سہج دھیان"
جدوں سمادھی لائی ستگور چونکڑ لا
لوں نند پرگٹ ہو گئے بولے درشن پا
اِسیں رکھیسر ہے پربھو تیرے ہاں بھجنیک
ست یُگ توں ہاں آپ دی کردے پئے اُڈیک
گرہن اِہ آسن کرلوو پُرکھ نرنجنی جوت
نو جوتاں دا اِس جگہ چُھٹنا دسم سروت

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

لاون لگے اس جگہ داتا جی دیوان
ہر شئے تجدے جا رہے ست گور گئی ندھان
دے کے درشن واسطے چھ ششتر گور تیج
دتا صاحب گور نوں دلی واپس بھیج
جدوں بہادر شاہ نے ہیرا کیتا پیش
ندی وچارے سُٹ کے بولے گور دسمیش
کدی نہ کریئے بادشاہ دل دے وچ ہنکار
کھو گئے ہیرے اک نے ست گور دے دربار
اک نگینہ قیمتی اک دن ہویا بھیٹ
ست گور بھیٹا کار دا ئیشہ دتا میٹ
وچ ندی دے سُٹ کے بولے سُکھ سلطان
ویکھ میری وچار یا موتیاں والی کھان
گپت خزانے کڈھ کے ورتے کیتے حضور
مال ٹیکری ستگورو کر دتی بھرپور
کدھرے کھیڈن جاوندے کھیڈن ہار شکار
کدھرے بیٹاں نال وی کردے پھرن پیار
جدوں بہادر شاہ نے انج کہا ہتھ جوڑ
اج تہاڈی پیر جی بخشش دی پھر لوڑ
دیئو اسیساں ست گورو دکھن لاواں ٹک
بیں مرہٹہ قوم دا توڑ دیاں اج لک

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ست گور بولے بادشاہ ہور نہ بولیں بول
تیر مرہٹّے دیش دے یودھے نے انمول
سکھ مرہٹّے راجپوت تینے ہین بھرا
جسدن تینے مِل گئے پرلو جانی آ
راجپوتاں نے وِنچ وی دِتی ایہو صلاح
دکھن وِچ وی لبھ دے کوئی صُلح دی راہ
پھیر دوبارہ بادشاہ کیتی دُوجی عرض
بینوں ہے اجے پیرجی بڑی تہاڈی غرض
کام بخش دی سرکشی کیتی نیند حرام
کرتا ہے میں پاتشاہ اُس دا کام تمام
بے شک ہے اوہ واتیا میرا سکّا ویر
ایپر اُس کمبخت دا دکھڑا کوئی خمیر
طالب ہے میرے تخت دا سدا لڑاؤ ندا پھک
میں ہاں اُس نوں سمجھدا دُشمن نمبر اِک
چلو سچے پاتشاہ ٹورو اپنا رتھ
رکھو میری پیٹھ تے مہراں بھریا ہتّھ
ست گور تد فرماؤندے سُنی بہادر شاہ
ساڈی ہراِک واسطے اِکو جہی نگاہ
اعظم دی گل ہور سی کام بخش دی ہور
جھگڑا سی تد تخت دا توں سیں تد کمزور

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

تیرا حق سی تخت تے نوں بیٹھ وڈا لخت
تیرا اس نے حق سی نڈرے دوایا تخت
ہُن توں ہیں خود بادشاہ آپنی آپ نبیڑ
جد تک واپس نہ مُڑیں ٹھہراں گے نندھیڑ
چھیتی مُڑ دو ہم توں شاہ ہندوستان
آ کے فوراً اپنی پوری کرو زبان
ہور کسے منیاد دی ہُن نہ کڈھیں ٹل
اس نوں وعدہ بیں بادشاہ ہور نہ دینی ڈھل
جے نہ وعدہ اپنا سکیوں تور چڑھا
دتی نہ جے بادشاہ مجرم تائیں سزا
آپے میرا خالصہ کر لئو دو دو ہتھ
مجرم نوں پچواۓ گا نک وچ پا کے نتھ
اک وی مجرم ساڈڑا ہُن نہیں سکدا بچ
کیتنے ہوۓ اپرادھ نے کدی نہ سکدے پچ
سیس جھکا کے بادشاہ کہندا گورو حضور
ہر اک حکم تہاڈڑا میں نوں ہے منظور
دکھنوں واپس آن کے پورے کروں قرار
ہر مجرم دی دھون تے رکھاں گا تلوار
مان سنگھ دا قتل میں بھلیا نہیں سرکار
آپ تساں نے بخشیا قاتل بخشن ہار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اُسے پر قاتل وقت دے مَیں نہ کروں معاف
واپس آکے دکھنوں آپ کروں انصاف
بخشو ستگور آگیا عرض کرو پروان
جاواں وانگ ہنیریاں آواں وانگ طُوفان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ٹُوٹی تنت رباب کی

جنگل دی اگ وانگوں خبراں پھیل گئیاں ہر پاسے
ست گور اتے بہادر شاہ دے ہو گئے بچن بلاسے
تھر تھر کمبن لگے مجرم ڈولن لگے پاپی
آکھن گوبند سنگھ گورو ہے وڈا پُن پرتاپی
مغل اعظم تے کی اُس نے خورے جادو پایا
شاہِ مُلک ہے بنیا پھردا اِک کافر دا سایہ
لگی فکر وزیر خان نوں پئے گئے اُس نوں پسو
کہندے میرے پاپ دی کایا پھوڑے وانگوں پھسو
مَیں ہاں گوبند سنگھ گورو دا وڈا مجرم خونی
بیٹوں کیسے معاف نہیں کرنا مَیں ہاں اَت جنونی
جے نہ کوئی تدبیر لڑائی میرے ہون گے ٹوٹے
کندھاں وِچ چنوائے نے مَیں بچے چھوٹے چھوٹے
جداں ہووے ایس گورو نوں رستے چوں ہٹاواں
خاص کوئی دو قاتل چُن کے اُس دے پِچھے لاواں
اُس نے دو افغان بُلائے جو سن سکے بھائی
باپ جنہاں دا ست گور ہتھوں مریا وِچ لڑائی
صوبا آکھے سُنو پٹھانوں دبلا ہے جے آیا
باپ تُہاڈے دا ہے قاتل دکھن وِچ سدھایا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

یاد کرو جد نیہاں وِنج ہیں اُس دے پُت چِنائے
اُس ویلے مَیں آپ نہانوں سہ اِہ سن حُکم سُنائے
لے لئو اپنے باپ دا بدلہ قاتل دے پُت آئے
اُپیر اوودل تُساں دوہاں لئے پچھے ہتھ ہٹائے
تُساں کہا معصوم نے بچے نہیں جو صلے پئیندے
ہُندا جے کر باپ اِنہاں دا فوراً بدلہ لیندے
زندہ ہُئے اوہ گورو گوبند سنگھ اجے نہ ساکھوں مُکیا
مُسلم شاہ بہادر شاہ وی کافر آگے جھکیا
خطرہ ہے اسلام نوں بھارا سُورج ڈھل نہ جائے
سارے دیش پر کدھرے اُس دا جادُو چل نہ جائے
تختوں پہلا شاہ ہند دا حُکم ہویا ہے جاری
ہُبر ہُبر تے سِکھاں دی اِہ قوم جائے سنکاری
نوکریاں چوں ہندو سِکھ نُوں ہُن نہ واپس موڑو
جس دے نال وی جیکی ہوئی ہتھ اُس نوں جوڑو
ایسے لئی ہیں بھرتی کیتے سِکھ نے آلی مالی
بادشاہ دی گل نہ جاندی صوبے کولوں ٹالی
مُکدی گل کہ جے نہ کیتا جیتی ختم پواڑا
مغل راج دا شیر پٹھانو ہونا انت اُکھاڑا
نالے پُن نے نالے پھلیاں دو دو کھٹیاں کھٹو
کیسے طرح اس گوبند سنگھ دے سر نُوں فوراً کٹو

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

رہندا اُس دے آل دوالے ہردم نگڑا پہرہ
چلو دُوہری چال کہ جس دم دشمن ہوئے اکہرہ
سبھو جان پچھان اجیہی کم تُہاڈے آئے
اُس دی پتنی سُندری نُوں جو دِلی وِچ بلائے
آکھ ماتا وس دے سانوں اسیں ہاں پُتر تیرے
دکھن دے وِچ کِس تھاں لائے بیٹھے صاحب ڈیرے
مِٹھے بن کے ثابت کرنا تسیں بڑے سُشر دھالو
آپے ماتا پیار نِج بدھی رستہ جھٹ وکھالو
کوشش کرکے حاصل کرنا گوبند لئی سُنیہا
جس دے راہیں مان لِلے اعتباری بندے جیہا
اُس دے منتراں دے کُجھ قصے جا کے پھر دہراؤ
مُسلم پیر فقیراں دا اوہنوں ادب آداب پچھاؤ
صوفی مت دے ذکراں دی اوہنوں ایسی گل سُناؤنا
جس نوں سُن کے پتنے جائے اوہنوں اپنے کول بٹھاؤنا
سجدے دے وِچ جُھک جُھک جانا سارا بدن جھکاؤنا
ست سری اکال دا نعرہ سکھاں وانگ بُلاؤنا
غیر مذہب دے موہنوں لگدے اپنے بول پیارے
سُن جیکارہ سِکھ تہاتھوں جاون گے بلہارے
سنگتاں دے وِچ گُھل مِل جانا ملنا خاصاں عاماں
اُس دے سِکھاں نوُں وی کرنا جُھک جُھک سدا سلاماں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ناواں تک توں بدل لوو جے سرے چڑھاونی پوجیا
بیشک گل جمشید خاں دا رکھ لوو ناں دوجیا
چھیتے وی دا لگے اُٹھتے گوبند سنگھ مکاؤ
جنی دولت موہوں منگو اُنی میتھوں پاؤ
اک ناں اپنے باپ دا بدلہ ہتھو ہتھ چکاؤ
دوجے اُسے سرہندی شیرو غازی وی اکھواؤ
اگوں گل خان اج بولیا سُن او صوبیدارا
میرا خون اُبالے کھاندا سُن سُن کے للکارا
لے کے خاں عطاالله نوں ہُنے ہاں دکھن جاندا
ویکھ پتا دا بدلہ لے کے ہُنے ہاں واپس آندا
جو دی توں کیہاں دسیاں سبھے میں ازماؤں
فکر کریں نہ کوئی ہُن بُن خالی ہتھ نہ آؤں
صوبے نوں ساہ سُکھ دا آیا بھار ہویا کجھ ہولا
پل پل ایہو خیراں منگے مدد کریں میرے مولا
ٹُر کے تے سرہندوں قاتل گھم گئے درگاہاں
ہر تکیئے وچ گاؤندے پھر دے اُچیاں کر کر باہاں
اسیں گورو دے درشن پاون دکھن ول ہاں چلے
جو وی کھلنا چاہے سینہا بنیک اپنا گھلے
پیر فقیرو گورو دے ہتھ دیوو اُج دُعاواں
اسیں ہاں تپدے جیو جو چلے مانن ٹھنڈیاں چھاواں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کدھروں چنگی واقفیت اِک دونویں حاصل کر کے
ماتا سُندری نیکہ پہنچے چرناں تے سر دھر کے
اوتھوں خبراں لئیاں کتھے ستگورجی دے ڈیرے
پہنچ گئے نندیڑ وچ قاتل ٹُر دے شام سویرے
ٹُر کے تے سرہندوں قاتل دکھن دے وچ آیا
اِک شہر دھالُو سیوک دا اُس آ کے سانگ رچایا
لگ بھگ پنجھی سال دی عُمرا کردا گل سیانی
خورے کتھوں کنھڈ سُو کیتے اِک دو نکاں بانی
ست گور دے دربار دیاں اوہ سبھے جانے ریتاں
خورے کیہڑے گورُو دوارے بیٹھا چھڈ میتاں
گور گھر دی مریادا دے اُنہوں طور طریقے اُونڈے
ایتھوں تک معلوم سی ستگور کس گل تے ہر شاونڈے
خوب پتا سی اُس نوں اپنے وقتاں دی پابندی
ہر شئے دا ہے وقت مُقرر رسم کوئی نہ مندی
ستگور دے دربار وچ ہر کوئی کھُلے عام سی آؤندا
عزت نال بیٹھایا جاندا رج رج درشن پاؤندا
پہلے دن جاں گل خان سی سنگت دے وچ آیا
فرشی سجدا کر کے اُس نے اپنا سیس جھُکایا
ستگور جی نے نال اشارے اپنے پاس بلایا
سیوا دار نے سبھ توں اگلی سنگت وچ بٹھلایا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ست سری اکال گوراں نوں گج کے اوس بُلائی
سُن کے جس نوں ستگور نالے سنگت سی ہرشائی
ستگورلوے ساںنوں جگ دے سارے دھرم پیارے
مندر مسجد مٹھ کلیسا اِک نے گورودوارے
سارے دھرم نے اندر خانے اِکو دھرم چلاندے
وکھ وکھ طرفوں آکے رستے اِک تھاں تے مل جاندے
جیہڑے دھرم نے اندروں باہروں اِکو رنگ وچ رنگے
اوہیو دھرم اکال پُرکھ نوں لگدے کیول چنگے
انساناں دا دھرم منکھتا اندروں باہروں اِکو
وِشو دھرم تے وِشو منکھ نے دونویں اِکو ہِکو
اِکو مُلک خدا دا جگ تے اِکو اُسدے بندے
اِک نور تے سب جگ اُپجیا کون بھلے کون مندے
ایہہ رنگ نسل دِیاں دُھنداں وکھ وکھ رکھن دھندے
بدو بدی انساناں دے گل پائی جاندے پھندے
سُن سُن کے اُپدیش گوراں دا مستی ہو گئی تاری
جھُوم جھُوم کے گلُ خاں قائل جاندا سی بلہاری
تھوڑے کی کی گیتیاں اُس نے ستگور نال سی گلاں
ستگورجی دے دِل ساگر چوں اُٹھن لگیاں چھلاں
جاں تے اُس نے سُندری جی دی کوئی گل سُنائی
جاں پھر گور دے پیراں متراں دی کوئی گل چلائی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ستگور نال سی گلاں کردا ایداں کھل کھل پھندا
جداں ہوئے گورو گھر دا اوہ اِک پرانا بندہ
کہندا اہنُ ایں ستگور جی دے چرناں وِچ ہی رہناں
پکھا پھیراں پانی ڈھواں چرناں دے وچ بہناں
گور گھر دے وِچ پھلاں وانگوں سُنگھیاں گئیاں تھوراں
خرچ پچھے لئی بخشش ہویاں ہُن اوس نوں موہراں
مُڑیا پچھلے پیریں قاتل جھک جھک کدی کھلوئے
ویکھے کدھرے ستگور دے دل کنڈ نہ اُس دی ہوئے
مُکدی گل پربھاو پالیا سنگت تے اُس بھاری
سبھ نے جاتا اِہ ہے گولا گور گھر دا اعتباری
کدی اوہ امرت ویلے آئے کدی آئے رہ راسیں
ایہہ پر سکھ سی ہُندے ہردم ستگور دے چوہنہ پاسیں
کئی دن اُس نے آوندے جاندے ایداں جدوں لنگھائے
طعنے اِنج عطااللہ نے اُس نوں خوب سُنائے
کہندا چنگا باپ دا بدلہ آیوں لین برادر
کافر دا توں نہیاں توں وی وَدھ کے کرنیں آدر
ساتوں کون پٹھان کہے گا جے نہ انکھ وِکھائی
عمل کرو چھیٹ اُس تے جیہڑی صوبے بنت بنائی
اگوں گل خاں ایداں کہندا سُنی بھراوا میرے
روز ہاں جاندا اِنج میں پا کے دسویں گور دے ڈیرے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اُہپر جانے کیوں نہیں ہیندا میرا اندروں جیرا
اوہ تے مینوں ایداں لگے جداں رّب ہے میرا
اوہ تاں جاپے سب ندہباں دا ساجھاں اک میخانہ
اُس دے دَرتوں اک نہ خالی مُڑدا ہَے پیمانہ
جدوی جاواں فیض دا چشمہ رحمت نوں برسادے
میرے اُتے خاص کوئی اوہ اپنا کرم کماوے
سنگت وِچوں سب توں اگے کر کے حکم بٹھاوے
مینوں جدوی ویکھے اوہدوں مَند مَند مُسکاوے
مینوں تے کجھ سمجھ نہیں آؤندی میری عقل ہے موٹی
ایداں جاپے تاڑ لئی اُس میری نیّت کھوٹی
حیرت ہے اوہ پھر دی مینوں سبھ توں وَدھ پیارے
میرے لئی نے رکھے اُس تے کھُلے سدا دوارے
مینوں اِہ محسوس ہے ہندا مینھوں فنق نہیں ہونا
ہویا دی تاں قدرت نے ہے دھوا ہو کے رونا
فوراً اُس دے بھائی اگوں دِتیاں اِنج دلیلاں
مینوں تھاپی گلُ پٹھاناں دی عِزرا عیلاں
منّیا ہندو مُسلم سکھ وِچ فرق نہ جانے کوئی
منّیا اُس تے سب دھرماں دی اِکو لڑی پروئی
منّیا اُس نوں ک پہچانا اک گناہ ہے بھارا
منّیا اُس دا رب دے درگاہ ہوندا ہے دیدارا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اُیہپر کِداں مینیئے اُس نے ساڈا گھُٹ نہ بھریا
لڑدے ہوئے اُس دے ہتھوں باپ نہ ساڈا مریا
بدلا کدے پٹھان دا بھُلدا ہتھوں خون نہ دھووے
بیشک آپے ربّ کیوں نہ اُس دا دشمن ہووے
اِک دِن دسّیا اِک جوتشی راشی پھل ہے پکّا
راون رام دا رارا مِلدا کرشن کنس دا ککّا
گوبند سنگھ تھیں گُل خاناں اوئے مِلدی تیری راشی
مسّیا بن کے دُنیا دی اِہ لُٹ لئے پُورنماشی
اُچا کرئے ہور وی تُرلا ہتّھ پھیر کے پگ تے
راون کنس دے وانگوں تیرا ذکر رہے گا جگ تے
کل جا کے دیوان دے اندر کریئے اپنا کادا
گوبند سنگھ دے خُون چ رنگیئے اُسدا گورودوارہ
مَیں نِنبوُ نوں باہر بیٹھوں تُوں ہیو اندر جاویں
اپنے باپ دا بدلہ ویرا ہتھو ہتھ چُکاویں
گُل خان دا گُل سی جھڑیا بنیاّ پلّہ دیوا
اگلے دِن دیاں کرے اُڈیکاں ہوہو بوُرا کھیوا
سن ستاراں سو اٹھ دا جاں چڑھیا ویہہ ستمبر
اِک ذرّے دے وِچ سماؤندا کِداں ویکھو انبّر
ویلا سی چھ ست وجے دا ست گور دین دیدارے
بھر بھر جھولی ونڈی جاندے بخشش بخشن ہارے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اپنے نوں پھر سنگت دے وچ گل خان سی آیا
سجدے دے وچ جھک جھک جاندا ستگور کول بٹھایا
اج تے ست گور مہراں والے دتے کھول خزانے
گل محمد تریا اے کے نظراں دے نذرانے
سنگت سوچے گل خان تے کی ہے جادو پایا
ستگور نے ہے جس نوں اپنا روز روز وڈیایا
ستگور بولے گل خانا اوئے جو منگنا ای منگ لے
جیہڑے رنگ وچ رنگنا چولہ اُسے رنگ وچ رنگ لے
اج نہ جانے کیوں ہے لگدی تیری صورت پیاری
بتی دنداں وچوں جو منگیں حکم ہوئے گا جاری
پا کے پلہ گل خان نے ایداں عرض گذاری
میرے دل وچ شکو رہندی ہر دم چنتا بھاری
نت ملی ناکامی بینوں لکھ وظیفہ پڑھیا
جیہڑے کم دا بیڑا چکیا اچے سِرے نہ چڑھیا
دیئو اسیساں سچے صاحب میں اوہ توڑ نبھاواں
ایس دوارے اُتوں ستگور خالی ہتھ نہ جاواں
ستگور بولے گل محمدا آیا حکم حضوری
جو وی خواہش لے کے آیا ایں ربّ کریگا پوری
ایس دوارے کدی جے آوے بن کے موت سوالی
اوہ وی اِس دروازے اُتوں جاوے کدی نہ خالی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بھوگ جدوں رہ راس صاحب دا پاٹھی سنگھاں پایا
ستگور اُس نوں ربوڑیاں دا تد پرشاد دوایا
ہتھ وِچ لے پرشاد ویکھدا چوہنہ طرفوں ہتیارا
ایتھے چر نوں اُٹھ کے ٹُریا ستگور پریتم پیارا
ستگور جی نوں ویکھ کے اُٹھدے اُٹھ پئی سنگت ساری
خالی سب پنڈال ہو گیا ٹُر گئی وارو واری
اِک دو پچھے رہے ٹہلیئے جو سن دُور کھلوتے
کھلے کھلوتے مارن لگے نیندر دے وِچ غوطے
ستگور و نال پٹھان بچے دے گلاں سن پئے کردے
ایس لئی نہ لاگے آئے سیوادار سی ڈردے
وَیسے وی کجھ گلاں دا مضمون سی لگدا رنجی
گھلویں ملویں ستگور دی اہ ملاقات سی تجی
ایس لئی کجھ شک نہ ہویا رہے وبسلے پہرو
نہ ہی کوئی پتہ سی قاتل کِتنے چر تک ٹھہرو
ستگور جد آرام دے کمرے اپنا پیر ٹکایا
گلاں کردا کردا قاتل مگرے مگر سی آیا
ستگور جد شکھ آسن اُتے اردھ سریر براجے
پنج کھنڈ دے وِتح وِچھے سنگھاسن وجے انحد واجے
قاتل بڑیاں سوچاں وِتح سی اہ بیبے خون اتھّا
مار لیا اوہنے ربوڑیاں دا اِکو واری پھکّا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

وِل وِچ اوہدے بجلی کڑکی سِینے گئی خنجر اُتے
کیسا گلُ کھڑادن لگا ویکھو خُونی رُتے
فرشتی سجدا کر کے اُس نے جِس دم سیس جُھکایا
ستگورنے آشیرواد دیئے سچا ہتّھ اُٹھایا
دُوجی واری وِچ شُکرانے جُھکیا پھیر دوبارہ
ایس بہانے خنجر کڈھ کے ٹُٹ پیا ہتیارہ
ستگور جی تے دو واری جد اُس نے چھُرا چلایا
تیجے وار توں پہلاں ستگور اُس نوں مار مُکایا
اِک دم ہی آواز لگائی ستگور حاضر ناظر
ساڈا ایہوا دارہ حال پہرُو ہے کوئی ایتھے حاضر
سُن دسے ہی آواز گوراں دی پَے گئی ترتھلی
سارے سمجھن بھُل ہے ساتھوں ہوئی اَج اَوَلّی
اندر آکے ویکھے اُنہاں بڑے بھیانک نقشے
اِک دُوجے نوں آکھن کِداں جاواں گے ہُن بخشے
ہر کوئی آکھے کس نے ستگور کلے نے اَج چھڈے
سارے اکھ جُھکا کے جاون دھرتی دے وِچ گڈے
گُل خان دے اِک سِکھ کوئی لگا کرن جاں ٹوٹے
ستگور بولے بُجھیا دیوا کاہنوں ساڑو پوٹے
اِس نوں کی ہو آکھن لگے اِس دا جسم ہے مٹریا
چُک لجاوو اِس نوں ایتھوں اِہ ہے کد دا مریا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ایہنے نُوں سنتوکھ سنگھ نے نظر گوراں تے ماری
ویکھی اُس نے جامے وِچوں چل رہی پچکاری
مُٹھیاں مار کے ستگور جی دے چرناں دے وچ ڈِٹھا
پلکاں دے اک پھور وِچ سارا ہویا سِکھ اکٹھا
بھجا جاندا خان سی دُوجا سنگھاں نے جا ڈھایا
اُس دا ٹُوٹبہ ٹُوٹبہ کر کے تیغاں نال اُڑایا
زخم گوراں دے جھٹ پٹ سیتے راتو رات جرّاحاں
سدو شاہی حکیم نُوں فوراً دتیاں کِسے صلاحاں
راتو رات ہی دَوڑ پئے سن شاہ دے ہلکارے
سِکھاں تائیں دین تسلّی اُٹھ اُٹھ ستگور پیارے
ہتھ جوڑ کے سنگتاں اگوں ستگور تائیں لیٹاون
اُٹھدے بہندے ستگور جیوُ ٹانکے ٹُٹ نہ جاون
ستگور پوے ساڈی سِکھو چنتا کرو نہ کوئی
اِہ گھٹنا اکال پُرکھ دی مرضی نال ہَے ہوئی
جان گئے سان قاتل دا ایس پہلے روز اِرادہ
پھِر وی ہون نہ دتا اُس دا کارج بے سوادا
اُس دے من دی ہر اِک خواہش کر دتی ہَے پُوری
اُس دے دِل دی سدّھر کوئی ہُن نہ رہی ادھوری
اِک سی اُس دی خواہش کِہ مَیں ہور نہ کجھ وی منگاں
گوبند سنگھ دے خُون وِچ اپنا اجو چولا رنگاں

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

دُوجی منگ سی منگی اُس نے خالی ہتھ نہ جاواں
گوبند سنگھ گورو دے ہتھوں اپنی مُکتی پاواں
ایسے لئی مَیں تیغ اُٹھا کے اُس نُوں پار لگایا
میرے ہتھوں مُکتی پا کے پاپ گیا بخشایا
ہُن تے سنگھو کجھ ہی دِن دا باقی رہ گیا میلہ
پا چھپے سکھ وچارے سُکھیا آگے بسن سُہیلہ
آسے پاسے دی سکھ سنگت جھٹ تندیرڑ بلاؤ
گور سکھاں نُوں ویکھدیاں ہی بھر جاوے گا گھاؤ
فکراں دے وِچ ڈُبے سکھاں منّیا حُکم حضوری
چھپکی دی اِک مار تج، ماری سو سو کوہ دی دُوری
ابچل نگر اپار گورُو کا پل پل خیر منائے
شالا میرے سِر دا سُورج کدھرے ڈُب نہ جائے
گھڑیاں دے وِچ سنگتاں جُڑیاں کر رہیاں اَردا سے
اساں جیاں گے تیرے باجھوں داتا کِس بھر واسے
سولاں دِن تک ست گور سچے جو سی بچن سُنائے
تُلسیؔ میری قلم نے بیتوں سارے حال لکھائے
یکھڑے جگرے نال مَیں دساں اگلی درد کہانی
ہنجو بن کے دِل وگ ٹُریا دو اکھیاں دے تھانی

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

اپنا کھیل آپ ہی کینو

ڈوروں چل چل آ گئی سنگت کئی ہزار

ترسے پا پا منگدی ستگور دا دیدار

پل پل گھڑیاں پیندیاں تنکے وچ جان

دھیر دھرو اُسے خالصہ سیوک پئے سمجھان

بلاں کڈھ کڈھ پچھدے کیسے نے دسمیش

چنتا وچ ہے ڈبیا سارا بھارت دیش

سب نوں پنج پیاریاں دِتی اِہ دھرواس

بھلی کرے گا واہگورو بخشش کر کے خاص

کر بیئے سنگتے بینتی سرجنہار دے پاس

ہر تھاکدے نہ جاوندی سیوک دی ارداس

سنگتاں پہرے دار دے قدمیں رکھن سیس

آکھن سانوں ہرناں وکھین دے جگدیس

پہرے دار سی روکدے سنگت نوں ہتھ جوڑ

کہندے اس دم خالصہ بڑے صبر دی لوڑ

ساری عمر ستگورو کیتا نہیں وشرام

زخمی حالت وچ ناں کرن دیئو آرام

پہنچی ستگور پاس جاں سنگت دی آواز

چھڈ سنگھاسن اپنا بڑے غریب نواز

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کول کھلوتے ٹہلیاں سیئے کلیجے گھُٹ
کہندے کِدھرے صاحبا ٹانکے جان نہ ٹُٹ
ستگور کہا پیاریو فرق کرو نہ کوئے
جِنہاں ناں کی کیجیئے جو انہونی ہوئے
اِس دیہی نے بِنسنا ہونا انت اخیر
گوبِند نام ہے رُوح دا گوبند نہیں سریر
گوبند نام پریت دا جو نہ سکدی مِٹ
گوبِندسنگھ ہر یُگ دی ہت سُلجھاوے لِٹ
گوبند ناں اُس رُکھ دا جو ہے لوکاں وِچ
پل پل ساڈوں اپنے ول رہیا جو کِھچ
گوبندسنگھ ہے خالصہ گورسکھاں دا داس
میرا اپنا رُوپ ہے گورمُکھ دا ہر سواس
لاؤ پنج پیاریو فوراً اِک دیوان
اپنے پُرکھ اکال دی جِھماں کراں پچھان
جھٹ پٹ پنج پیاریاں اِک وِچھائی سیج
جس تے آکے لیٹیا مہاں تیج دا تیج
سنگاں چرنیں ڈھنڈیاں اُچیاں کوکاں مار
دیون آپ تسلیاں شکھ ساگر داتار
پریتم زخمی ویکھ کے ہردے اُٹھے پیچ
اکھیں ہنجو لڈیاں گلیاں دے وِچ گچ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ستگورو بولے خالصہ سن میرے پنڈ پران
مَیں تاں تیرے وِچ ہاں میری جان کی جان
کرپا ونت خالص سگل نتھہ پرساد بھیئو گوُر
موہے سے رنک اناتھ جگ بھگلت پھرت کرور"
"خالصہ میرو رُوپ ہے ہوں خالص کے پاس
آد انت ہی ہوت ہے خالص میں پرگاس

اَج بیں سنگھو پیارِیو جو دیواں اُپدیش
پلے بنھّ لوؤ اوس نوں کرنا عمل ہمیش
بینوں سُت نواج کے گھلیا جاں کرتار
سیس پتا دا واریا سُن کے دیش پکار
دھرم دی رکھشا واسطے وار دِتے سُت چار
اَت مجبوُری وِچ ہی چُکی میں تلوار
جے تلواراں ساہمنے کردا نہ میں ڈھال
دبیا دھرم منکھتا ہو جاندی کنگال
سِکھے لا سربنس نوں ٹُر گئی میری مات
پُنیا وِچ وٹا گئی مَسیا والی رات
مُپتاں نوں دی پیار رڑا میرا ہر اک سِکھ
پینے سِکھ اتہاس دے نویں گیا ہے لِکھ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

لئے کے مقصد خاص ہاں آئے دکھن دیش
راجپوتانے وِچ دی دے آئے اُپدیش
پرگٹے وِچ بہار دے وِچرے وِچ پنجاب
انچل نگر ہاں آگئے دِل دا این گلاب
مُکدی گل کہ خالصہ ساڈی ریجھ تے سوچ
توڑ چڑھی ہے اُس طرح جویں لیا سی لوچ
جگت تماشہ ویکھیا مانی خوب بہار
آپ تماشے ایس دے ایس اتنے کردار
اک بچتر کھیڈیا ناٹک اساں جہان
ثابت کیتا رب ہے محنت کش انسان
ثابت کیتا رب تے آپ برہما روپ
جو تے گھڑدے اپنی دُنیا آپ انوپ
ثابت کیتا مرد نے نرے پڑے اعتبار
ثابت کیتا سادگی عورت دا شنگار
ثابت کیتا سچ ہے قدرت دا اوتار
اک اکلا آدمی آپے ہے سنسار
اصلی ہے انسانیت آدمی دی جو ذات
ثابت کیتا جھوٹھ ہے باقی ہر اک بات
دنیا کل سنسار نوں اکو نام آدھار
رہت بناں اِس جگ تے سبھ کجھ چلن ہار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

باندھ لیوؤ یہ گانھڑی سِکھو رے من ماہنہ
"رہت پیاری مجھ کو سِکھ پیارا ناہیہ"
پیریں پین جے دولتاں من توں رہو فقیر
اُت غریبی وِچ وی دِل دے بنو امیر
"کبیر مایا ڈولتی پون جھکولن ہار
سنتو ماکھن کھایا چھاچھ پیئے سنسار"

رُوح در ہر جسم گور گوبند سنگھ
نُور در ہر چشم گور گوبند سنگھ

میرے سجن سُورمیو سُننا گور اُپدیش
دس جوتاں نے کر لیا سِکھی وِچ پرویش
جو سن پائے پور نے ست گور نانک دیو
اُس رستے تے چل کے اساں کمائی سیو
سارے جیلے جس گھڑی ہو گئے سن بیکار
"دیگ تیغ دی فتح ہے" بول اُٹھی تلوار
لوہا کیتا کھڑگ دا نانک گورو تیار
ارجن گورو نبا لیا بھٹیاں دے وِچکار
اِس چنڈی نوں چنڈیا چھیویں گورو مہان
ناویں گور نوں تیغ لئی چڑھی شہیدی پان

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

آئی ساڈے ہتھ جاں پاپ ناسنی تیغ
ظالم تے اساں وَرتیا جابر دِتے ڈیگ
کیتی دیگ پیار دی اِکو جہی تقسیم
اِکو پنگت بیٹھیا راجہ رنک یتیم
پہلے جامے دِتے جاں بھُوت پئے کجھ لوک
پنجہ لاکے اپنا پربت لیتا روک
دسویں جامے وِچ دی ورتی اوہ ترکیب
اِکو کرکے اُنگلاں دِتی اِک ترتیب
پنج پیارے دا لڑا پنجہ لیا وَدھا
پربت زہر دا ظُلم دا پھیر لیا اٹکا
رکھے پنج پیاریاں ایسے سُندر نام
نام لیاں ہی چھلکدے معرفتاں دے جام
دیا، دھرم، محکم، صاحب، ہمت پنج نے ناں
اِنہاں پنجاں وِچ ہے ربّ دا کُل نیاں
دیا کرو تاں "دھرم" دا "محکم" ہووے یقین
"صاحب" بخشے صاحبی "ہمت" جیہے پربین
نام جو رکھے اپنے پُتاں دے میں چار
چڑھدا جوش اگڑا سب نوں سُن دے سار
"زورآور" دی مَن دا "فتح" سدا سنسار
"جوجھے" تدوں "اجیت" نے جوجھن جدوں "جھجار"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

چار سے صاحبزادڑے اُنتے پیارے پنج
نو ندھیاں تے میریاں میٹن سارے رنج
تسکتی بھگتی دے اساں نو ہن چاڑھے چنّد
میری گلّ فلاسفی نو ناداں وِچ بند
سولہ دِن تک ستگورو لایا اِنج دیوان
نو یر نو ست ہو گئے ستگور گنتی ندھان
چڑھیا دوس ستاہٹواں لگیا پھر دربار
امرت ویلے حکم اِہ کیتا گور داتار
اَج گورپُرب مناویئے خوشیاں کرو ہزار
دِن وڈبھاگی آگیا کھیڈن کھیڈ اپار
اساں. بچتر لکھیا ناٹک جو جگ آئے
انج میں اُس دا آخری لکھنا ہے ادھیائے
"نمسکار سِری کھڑگ کو کروں سو ہت چت لائے
پوُرن کرو گرنتھ اِہ تُم موہہ کرہُ سہائے"
"جب آئِس پربھ کو بھیو جنم دھرا جگ آئے
اب میں کتھا سنچھیپتے سبھوں کہت سنائے"
چن کے صندلی لکڑاں کر لئو چِخا تیار
اج راتیں میں اوس تے چپنا ست کرتار
اَج میں اگنی کُنڈ تے بہنا چونکڑ مار
ساڈے دِل دی لاٹ نوں "نہ لوہے اگنار"

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

"جو اُپجیو سو بِنس ہے پر یو آج کے کال
نانک ہر گُن گائے لے چھاڈ سگل جنجال"
"جیسے جل تے بُدبُدا اُپجے بِنسے نیت
جگ رچنا تیسی رچی کہو نانک سُن میت"
"جو اُپج پربھ مو سو کہا سو کہو جگ ماہہ
جو تہہ پربھ کو دھیائے ہے انت سُورگ کو جاہہ"
بول گوراں دے سُن دیاں جی پئیندے سے مُردار
پہلی وارسی مُردنی چھائی، سُن دے سار
سنگتاں ہویاں بَوریاں ڈِگیاں چاڑ چھپاڑ
اِک دم بھر تے آپئے غم دے کئی پہاڑ
بُھبّاں مار کے رو پئے شیر جگر یئے سِکھ
ڈِٹھا سچا پاتشاہ لگا ہون اَدِکھ
ڈُھڈیں مارن مُکیاں جبھیاں نین دند
مُڑ مُڑ مارن ٹکراں کر کے مُٹھیاں بند
ست گور بولے خالصہ جھلنا پئو دِیوگ
اِنج نہ مارن ٹکراں گورمکھ گورسکھ لوگ
اساں بنائی شکل ہے تیری جو پُر نُور
جم جم کر کے ایس نے لشکے سدا سرُور
اساں اُتارے سِکھ دی مورت وِچ اصول
رونا پٹنا اوس نوں شوبھا دیندے نہ مُول

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گورسِکھ دے مونہہ سجدا کدی نہ مندڑا بول
اوہ کاہدا گورسِکھ ہے صبر نہ چھڈے کول
اوہ تاں میرا سِکھ نہ جو ہے پتت پلیت
میرا سِکھ تاں چلدا ہر دم گورمُکھ ریت
جس دی رچی آتما اُسدی لہہ گئی بھُکھ
اُس دے نیڑے آن کے دُکھ نہ رہندا دُکھ
اُس دی دُکھ بھکھ میٹدا اِکو نام ادھار
پاٹھ کرن تے اوس نوں رہے آون ڈکار
میرا سِکھ نہ ڈولدا بیشک آون بھچال
میرے سِکھ دا ہوونا اِک نہ ونگا وال
میرا سِکھ نہ چھوڑدا رُون کروہ بند
آگے بس بُہیلڑا پاچھے سُکھ آنند
میرا ماتم جو کرے نفوہڑ دِلی اوہ چند
اُس نے میری دیہہ نوں سمجھ لیا گوبند
جل میں جل ہے مِل رہا کاہے منا دو سوک
نہ کبھی جنمہہ نہ مرہہ سنتو گوبند لوک
اِک دم سنگت سنبھلی پونچھے سبھناں نین
جادو دا کم کر گئے ستگور دے مُکھ بین
سنگت بھانا من کے ڈھٹی وانگ دیوار
پا کے گل وِچ پلڑو بولے کجھ سردار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بعد تہاڈے پاتشاہ گورو اساڈا کون
کس نوں سدا مجھ کا دیئیے نال فخر دے دھون
ست گور بولے خالصہ سُننا برتی جوڑ
دیہہ دھاری گور والڑی پرتھا رہے ہاں توڑ
دنس جوتاں دا ظاہرا ہویا اِک پرکاش
جس دے چانن وچ ہے دھرت پتال اکاش
دس آوازاں ہوگیاں اُس وچ اک آواز
اوہ ہے گور مکھ پیارِیو واہگورو نام جہاز
جس نے گورو گرنتھ دی اوٹ لئی نت اوٹ
بھرے بھنڈارے رہن گے کدے نہ آؤ توٹ
"آگیا بھئی اکال کی تبھی چلایو پنتھ
سبھ سکھن کو حکم ہے گورو مانیو گرنتھ"
"گورو گرنتھ جی مانیو پرگٹ گوراں کی دیہہ
جو پربھ کو ملیو چہے کھوج شبد میں لیہہ"
جہاں گورو گرنتھ دی ست گور پئے سمجھان
سنگتاں پئیاں تو کھلے لگیاں سوچ دڑان
"گور گوبند دونو کھڑے کس کے لاگوں پائے
بلہاری گور آپنے گوبند دیؤ بتائے"
ست گور بولے شبد نے ساڈے نقش نگار
دس گورواں دے ایس چوں کرنا نت دیدار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پوڑی ہے سچ کھنڈ دی اِک اِک شبد سلوک
اِہ راہداری توڑ دی کوئی نہ سکدا روک
اِس دے درشن کردیاں "ٹُٹ گئیں جم پھند"
پاٹھ جاں کریئے ایس دا مُکھیں آئے سوگندھ
بانی آپنی آتما سکھو وِچ گرنتھ
میرا امر سریر ہو تُسیں خالصہ پنتھ
اینہاں کہہ کے پاتشاہ اُٹھے ہنبھلا مار
اُٹھ کے گورُو گرنتھ دا کیتو نے نمسکار
پنج پیسے اِک ناریل رکھ کے گورو ببیک
صاحب گورو گرنتھ نوں مستک دِتا ٹیک
پھر پرکرماں کیتیاں چارے طرف فراک
لیتا گورو گرنتھ چوں آپ گوراں پھر واک
"توٹی تنت رباب کی واجے نہیں وِجوگ
وِچھڑیاں میلے پربھو نانک کر سنجوگ"
ستگورو لوڑے سنگتوں ہونا نہیں اُداس
اَج اسیں ہاں جا رہے پرم پتا دے پاس
ساڈے ذمے فرض سی لایا جو کرتار
اَج اوہ پورا ہو گیا لکھ لکھ شکر ہزار
رہو وِچھوڑے واسطے سکھو اَج تیار
ہنجھو اِک نہ کیرنا بھُل کے وی اِک وار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ادھی راتیں ہوئے گا ساڈا پربھو ہلاپ
دِل نہ زنا ڈُلاونا کردے رہنا جاپ
نہ ہی مڑھی بناونی نہ ہی واد وِواد
کر کر کے گورپُرب ہی سدا مناؤنی یاد
سُن بھائی سنتو کہ سنگھ ہلوئیے سردار
تیرے ہتّھ ہاں سونپدے اِس ڈیرے دی کار
کدی خزانہ ساڈڑا سکدا نہیں نکھُٹ
لنگر گورو دا ورتدا رہسے ہمیش اُتُٹ
سُن میرے سجن خالصہ انتم دا اُپدیش
دساں نواں دی کرت وچ وسدا ہے درمیش
اپنے پیریں چل کے کٹیں جیون پندھ
گورو دوارے آن کے دیندا رہیں دسوندھ
کھڑیاں کریں اِمارتاں اُیپر رکھیں یاد
رکھی کلُ شہیداں نیری ہر بُنیاد
اٹ چونے دا ناں نہیں سکھا گورو دوار
اوہیو گورو دوار ہے جتھوں مِلے پیار
جس بندے وِچ بندگی جو ہے ولیو سروپ
ساڈے لئی اوہ آدمی مندر دا ہے روپ
سُن سکدا جو محنتی مُڑھکے دی آواز
اُس دی صف تے بیٹھ کے پڑھدا ربّ نماز

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

یُں ہاں رسم رواج دے مُڈھوں بڑا خِلاف
اَیپر سِکھو سُورلیو گل کہاں یُں صاف
اِک نہ کھانا منگ کے اِک نہ کھانی قسم
میرے بعد نبھاوَنی کیول اِکو رسم
جو وی میرا پُت ہے بنھے ہر دستار
جتھراں تک نہ چھڈنے سنگھو پنج ککار
اَسے میری دولت خالصہ شبدّ سچّی ٹکسال
پوُجا پُرکھ اکال دی کرنی شبداں نال
جے کر کیتا خالصہ اپنا توں دیدار
جے توں اپنے آپ چوں آپا لیا لوار
جے توں پرچہ شبد دا رکھیا سدا سنبھال
تیرا پانی بھرن گے تن لوک تن کال
اِنج فرما کے ستگور گئے دوبارہ لیٹ
پراں ہین سن سنگتاں رہیاں دُکھ سمیٹ
لیٹے لیٹے ست گورو کیتا حُکم اپار
بِچھا دوالے لادیو جھٹ قناتاں چار
چھیویں گور دی وارتا ستگور نوں سی یاد
وِچ چھا دو سِکھ سی کُڈے ستگور بعد
تانی گئی قنات سی کر کے ایہو خیال
کوئی ویلو گی اگّ نے مارہ دیئے نہ چھال

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

جیؤں جیؤں اُتری آ رہی سِر دے اُتے شام
تیؤں تیؤں سنگتاں جپدیاں نمکھ نمکھ ہری نام
جیبھاں سمری جا رہیاں سکھ ہنے نے بُت
والی تڑیا پنتھ دا چھُڈ سہادی رُت
حُکم جاں کیتا پاتشاہ کرنا ہے اشنان
نال ادب دے ٹھیلیئے کھولی اِچ زبان
آئے مساں انگور نے زخم نہ جاون رِجھ
سینے ٹانکے صاحبا جاں کتے نہ پچھ
کھڑ کھڑ ہسے شہنشاہ کیتا اِہ فرمان
ٹُٹدے تارے دیکھ کے ڈر دے ہو بلوان
"کبیر جو ہم جنت بجاوتے ٹُوٹ گئیں سبھ تار
جنت بچارا کیا کرے چلے بجاون ہار"
دیہا بیشک ٹُٹنی ایپر رُوح اَن ٹُٹ
لا کے سُورج چلیا چانن والی لُٹ
سُورج نت نے من دے آئے حُکم اٹل
امرت ویلے اُگنا شامیں جانا ڈھل
پہنی سچے صاحب نے سُندر اک پوشاک
شستر پھیر سجا لئے جنہاں بِٹھائی دھاک
کلغی چگا سجا لیا جس ویلے داتار
خود اردا اسا سودھیا ستگور بخشنہار

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بوے بھُپ نہ مارنا کارج آؤنے راس
باجھوں پنج پیاریاں کوئی نہ آوے پاس
گھوڑے بیٹھے پاتشاہ بیتی ادھی رات
فتح بلاّ کے آخری تڑپیئے دل قنات
پکڑ کلیجے بہہ گئے حاضر سارے لوک
پھڑک پھڑک کے بُل سی گاندے ایہو سلوک
"نانک گورو گوبند سنگھ پورن گور اوتار
جگمگ جوت براج رہی سری اچل نگر اپار"
اِک دم گھوڑا دَوڑیا گیا قناتاں وِچ
سنگتاں روکن اتھرو پل پل پیندی کھچ
اج پچھاتے بہہ گئے لاکے گورُو دھیان
گورو ارجن سی جس طرح پربھو پر کیا پیان
پریتم پران پیارڑے تیج ونت دیدار
چاڑھے آپنے پران سی اک دم دسم دوار
بھڑکی اگنی یوگ دی مُکن لگی واٹ
اُٹھی وَل اسمان دے اِک نورانی لاٹ
اینی تیز سی روشنی اکھاّں ہویاں بند
مُڑ گئے جہاں یشوی جہاں بلی مکرند
سنگتاں بن کے گوپیاں لبھن اپنا گوپ
ہو گئے جہاں تیجسوی پرم دھام وِچ لوپ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گونجے وِچ آکاش دے اکدم ایسے پَوڑ
نیلا گھوڑا جس طرح پینداسی کدی دَوڑ
آئی صندلی پاؤن چوں ایداں دی آواز
کھنب پھٹک کے جبطرح باز کرے پرواز
سمت سنتراں سو تے بیتے پینسٹھ سال
کتک دی گور پنچمی ملے پربھو دیال
اک سکھ آیا دَوڑدا مُڑکو مُڑکی جان
اُس تھتھلا کے اپنی کھولی ابخ زبان
ہنے ہنے مَیں ویکھیا ستگور بخشن ہار
نیلے تائیں دُڑاوندے تیز بڑی رفتار
بدلاں دے وِچ مُک گئے کہہ کے ست کرتار
مُگ مُگ جیون کہہ گئے میرے سنگھ سردار
سنگناں آکھن سُورگ چوں آیا نیلا ین
دھن دھن دھن دھن بول کے کٹی ساری رین
دِن چڑھیا تاں خالصے لایا اک دربار
پنج پیارے وسدے کوتک دارو وار
دسیا سنگھ سنتوکھ نے جدوں لگائی تیل
کھنب سڑا کے نٹھیا اوتھوں عزرائیل
پُتر پُرکھ اکال دا بلیٹھا وِچ جلال
اُس نوں چھُو نہ سکیا مہاں کال دا کال

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

انتم ویلے دسیا آ گیئے پُرکھ اکال
ساڈی ہٹنی ہو رہی پرم پُرکھ دینال
ویکھو ہیں نے آ گیئے سانوُں آد مُجگاد
وائو منڈل مہکیا گونجے انحد ناد
اُپپر اساں ابھاگڑے کھن کھن بھلنہار
کداں اُس بے انت دا پاوُندے پارا وار
اکھیں ویکھ نہ سکیاں نہ سُن سکے کن
ایپر جیبھاں بولیاں چوچی پریتم دھن
خالی سرڑیاں لکڑیاں تُر گیئے گور بخشند
چانن دے ہر ڈھ وچ ہی مُک گیئے کتے گوبند
اگن انگیٹھا صاحب دا ہویا ٹھنڈڑا ٹھار
تشکل بنی ہے اوس دی جداں ایکنکار
دیہی ڈھونڈن والیو دیہی ہے گور پنتھ
دس گوروآں دی آتما مانو گورو گرنتھ
"اکال پُرکھ کی دیہہ میں کوٹک بشن مہیش
کوٹ اندر برہماں کتے رو سنس کوٹ جلیس"
گور گوبند اوہ وقت ہے جو ہے سدا اٹٹ
اُس دی نگن رنگدی چانن دی ہر چھٹ
اُس نے اگاں پی لئیاں بنیا گور اگنا کھ
لگن دتی اک نہ دِل نوُں کتے دھواکھ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بکھیا پُرکھ اکال دا گوبند ہے اک گیت
جس نوں قدرت گا رہی سدا سدا انونیت
گوبند ناں اُس شکت دا جو بھگتی دا نور
اُس دا دِسے ظاہرا سنگت وِچ ظہور
"گگا گوبند گن رَوہ ساس ساس جپ نیت
کہا بساسا دیہہ کا بلم نہ کرہو میت"
"دھندا دھاوت رہ گئے من مہہ سبد انند
دُرجن نے ساجن بھئے بھیٹے گور گوبند
سنگور وی لے خالصہ جہاں ہے بے انت
کرم لوکیاں وانگ ہی سماں بیتیا انت
انت سمے جاں کرشن جی لیٹے سن بلبیر
جہ پھندک سی ماریا اک کرشنا نتک تیر
حضرت عیسے لائی سُولی تے جاں جھوک
اُس دے پنڈے ظالماں میخاں دتیاں ٹھوک
کھا زہریلا ماس جاں پایا بُدھ نِروان
لیٹے لیٹے دے گئے دُنیا نوں وردان
رام کتھا جُگ جُگ اٹل سبھ کو بھاکھت نیت
سئو رگیاس رگھبر کرا سگری پوری سمیت"
جگتارک جگ تار کے تار گیا ہے ہند
جودھا جہاں تپسوی لیکھک اتے کوِند

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

ہر اِک سکھ نوں دے گیا اپنے جہی نوہار
پنجاں وِچ خود آون دا کیتا اُس اقرار
ثابت ہوئے شہید نے اُسدے بڑے بیباک
ایڈا کدی نہ موت نوں کیتا کسے نداق
"پتت اُدھارن بھئے ہرن ہر انا تھ کو ناتھ
کہو نانک تیہہ جانیئے سدا بست تم ساتھ"
ہر سکھ دے وِچ پا گئے شگور اپنی جند
ورثے دے وِچ دے گئے لکھاں گور گوبند

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

رام کتھا جگ اٹل

(پنج کھنڈ دا سیّی)

پنج کھنڈ دے وِل ستگور جی دا ٹُریا جدوں سوار اہے
گورمکھ اکھیاں نے ہی کیول ڈِٹھا عجب نظارا ہے
جپ جی صاحب ہر اِک پوڑی پنج کھنڈ تیک لگائی ہے
عرشاں دے وچ مات لوک دی جوتی جوت سمائی ہے
جی آئیاں ۔ جی آئیاں ست گور کُل دیوتے گاؤندے نے
نوری انواں دی ورشا وِچ ستگور قدم ودھاؤندے نے
پربھو جی نال سواگت خاطر آئے بشن مہیش وی نے
اندر نارد اتے برہما ورن کُبیر گنیش وی نے
گورو نانک توں ناویں گور تک سبھے جوتاں حاضر نے
اج جنہاں وِچ شامل ہوئے دسویں حاضر ناظر نے
گن گندھرو تے سُر نر مُن جن جیہے کار گنجائی ہے
پربھو جی دے پھر پچھے پچھے سبھ نے دُھنی لگائی ہے
"ہم گھر ساجن آئے پیاریا ہم گھر ساجن آئے نے
ساچے میل ملائے پیاریا ساچے میل ملائے نے"
پُرکھ اکال پتا دے درشن گور گوبند جی پاؤندے ہن
چرن پتا دے پھڑ کے ستگور لپٹ لپٹ ہرشاؤندے ہن

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

گھُٹ کلیجے لایا پربھو جی دِتی اُپنی تھاپی ہے
بولے میرا گوبند سنگھ تاں وڈا پُن پرتاپی ہے
جو وی فرض لگایا ذِمے توڑ چڑھا کے آیا ہے
کیساں اتے سواساں دے سنگ صدق نبھا کے آیا ہے
تُوں جوتاں نے اگے ودھ کے گھُٹ گھُٹ جپھیاں پائیاں نے
ستگور نانک دیو نوں دیندے سر جھار ودھائیاں نے
جس دا دسواں جامہ ایسا جام پلا کے آیا ہے
ہیم کنٹ توں سچ کھنڈ تیکر جس نے مُگ نشایا ہے
امرت داتے نوں اَج مِل کے سارے خوشی مناؤندے ہن
امرت منتھن والی بھیٹا چوداں رتن چڑھاؤندے ہن
چار جُگاں دے گھوڑے لے کے رتھ سمے دا آیا ہے
اُس تے پُرکھ اکال نے اپنا پُتر آپ بیٹھایا ہے
سُورج چند وِچھاندے جاندے چرناں ہیٹھ ستارے نے
نو کھنڈ منڈل تے برہمنڈ سے ست گور توں بلہارے نے
پہنچ گئے جاں پرم دھام وِچ سمیاں دا رتھ رُکدا ہے
ایسی جگہ تے سچ کھنڈ دا ہر نوری رستہ مُکدا ہے
وِچھیا ہے اک دِبھ سنگھاسن جس دی چمک نرالی ہے
جس تے پربھو جی آپ بٹھایا دین دُنی دا والی ہے
شکلوں رہت اکال پُرکھ جی ایداں پئے فرماؤندے نے
سچ کھنڈ دے وِچ ایسے شبھ دن بار بار نہ آؤندے نے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

انحد ناد گنجائیے دیوو ! دِن وڈ بھاگی آیا ہے
سورج کرن بلی مُڑ آ کے آیا چانن جایا ہے
وارو واری آئے دیوتے اپنی بھیٹا دھر دے ہن
ہراں بھریاں جھک نگاہاں ست گور بخشش کر دے ہن
جہاں کال آ حاضر ہویا اپنا سیس جھکاؤندا ہے
ست گور کولوں ہتھ جوڑ کے اپنی بھُل بخشاؤندا ہے
ست گور بولے کیہڑی گلوں جہاں کال گھبرایا ہے
مَیں تاں من توں چنتن کر کے اس نوں آپ بلایا ہے
خنجر داتاں دُنیا خاطر بھیّا اِک بہانہ سی
اُس دے پایاں پچھوں سمجھ نہ سکدا ساڈی رمز زمانہ سی
ساڈے انت دے بارے لکھاں سوچ رہے تے سوچن گے
ویداں اتے کیتباں وِچوں ساڈے بھید کھروچن گے
کوئی کہے گا اوہ سن دیہی پنج کھنڈ وِچ پدھارے نے
کوئی کہے گا اُس دی دیہی لے گئے کھتے انگارے نے
ایہہ میرا بھید کسے نہ پایا ہے نہ پانا ہے
کیوں کہ مَیں تاں ہر جُگ دے وِچ ایداں آنا جانا ہے
دس واریں اس کلجگ دے وِچ ستجگ بن وزنا آئیاں
اِکو گل توں دُنیا تائیں دس واریں سمجھا آئیاں
پھر وی جے نہ دُنیا سمجھے کی ہے دوش پچھاڑی دا
آپ اساں نے کھنڈن کیتا دُنیا [illegible] دا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

بانی روپ اکال پرکھ دا سچّا دھرم چلا آئیاں
آد پُرکھ دی گدی اُتے آد گرنتھ بٹھا آئیاں
سب دھرماں دی سب ذاتاں دی سانجھی جس وچ بانی اے
سب سمیاں دی سب پُرکھاں دی جس دے وچ کہانی اے
پنجاں وِچ پرمیشر مُنّدا ثابت کر کے آیا ہاں
جن شکتی وِچ رب جھی ہیں شکتی بھر کے آیا ہاں
دُنیا دے وِچ دیگ تیغ دی فتح گجا کے آیا ہاں
اِک سنگت اِک پنگت وِچ سنسار بٹھا کے آیا ہاں
گوربانی دی اِک اِک تُک نوں ہِردیاں وِچ وسا آیاں
اپنے تے گورسکھاں اُتے گورمنتر ورتا آیاں
بھانت بھانت دے ورگاں نوں ہیں اِکو وِچ رچا آیاں
بھانت بھانت دی جیبھا توں ہیں ہر کا نام جپا آیاں
اِک اونکار دے ایکے دی کرپان گاترے پا آیاں
پر بھنے کھنڈا ساجن والی ساری کتھا سُنا آیاں
اُوڑے دے شیشہ مستک اُتے نوری کلغی لا آیاں
ہیری ہیری والی جوتی جگ جگ تیک جگا آیاں
اِس اُوڑے وِچ گورونانک دی پھردی بھگتی مالا ہے
اوڑے دا تک رام دھنش دے وانگوں شکتی والا ہے
کلغی والے اوڑے دے وِچ شیش ناگ دی نشتیا ہے
اِس کلغی وِچ مُکٹ پہن کے رمیاں ناگ نتھیا ہے
اِس کلغی وِچ لہراں لیندی شو دی ہر ہر گنگا ہے
ایس شمع دا سورج تے چند بنیا آپ پتنگا ہے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

مُکدی گل کہ گورو نانک دا منتر مُول نبھا آئیاں
جیون دی ہر گھٹنا اُتے اُس دے شبد ڈھکا آئیاں
اُوڑا اوم تے ایکا اللہ دونویں دھراں ملا آئیاں
اِکو "اِک اونکار" لکھا کے سارے فرق مٹا آئیاں
چھوں کونٹاں وچ ست نام دا ڈنکا آپ وجا آئیاں
کرتے دی کر وڈیا دے وچ کرتا پُرکھ وکھا آئیاں
"نربھؤ تے نِرویر" بنا کے لکھاں سنگھ سجا آئیاں
جیسی "پُرکھ اکال دی مورت" تیسی شکل بنا آئیاں
لکھ چوراسی جُوناں کٹ کے گیڑے کلُ گوا آئیاں
گورُمکھ دا ہیں امر "اجُونی" "سیَے بھنگ" رُوپ وٹا آئیاں
"گور پرساد" کرو کنج حاصل سارے ڈھنگ سمجھا آئیاں
وَنڈ کے چھکنے والی عادت ہر جیبھا نوُں پا آئیاں
پھر پرچلت سماں بُلا کے ست گور اِنج فرما وندے ہن
میرے سکھ سکھا پتے اپنا ایویں وقت گواؤندے ہن
فوراً جا کے کہہ دے سمیا او گورسکھو ڈولو نہ
نہیں دیؤ اودے شنکا وانو اگن انگیٹھا پھولو نہ
کیہڑیاں وہناں دے وچ وہہ کے اپنا آپ بھُلاندے ہو
میرے سفر اخیری بارے ایویں مغز کھپاندے ہو
کتے بہادر شاہ تے کوئی اپنا شک جتاندے ہو
کتے گُپتے جمشید خان دا دُوجا نام سُناندے ہو

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کدھرے دو سہرہندیاں والی چھڑ دی پئی کہانی ہے
گلُ خاں والے خنجر دا کِتے پُہنچیا جاندا پانی ہے
پیندے خاں دے پوتے دی اِک وکھری کتھا سُناؤندے ہو
کدھرے بیٹھوں میرا اپنا آپ پئے مرواندے ہو
کجھ سٹر دھالو میرے ہتھ وِچ دھنش پھڑائی جاندے نے
چِلے نوں چڑھوا کے دونویں ٹانکے پئے تُڑواندے نے
ایسے لوک نے دسنا چاہندے دھنش جدوں مَیں کسیا سی
زخمی صورت وِچ دی اپنا پورش کیسا دسیا سی
ایسے لوگ نے دسنا چاہندے کیسی گوردی ستیا ہے
اِپہر سوچو تاں سہی سکھو اِہ تاں آتم ہتیا ہے
میرے انتم وقت دے بارے سوچاں لکھ دوڑاندے نے
قاتل دی مقتول توں وَدھ کے کھوج لگائی جاندے نے
بُھل گئے نے گوبند سنگھ دی امر الہی کایاں ہے
صوبے دے گلُ خان دی مینوں مارن دی کی پایاں ہے
میرا عشق حقیقی ہے جو کدے نہ باطل ہو سکدا
دُنیا دا ناں کوئی مجازی میرا قاتل ہو سکدا
مردے نے گلُ خان ہمیشہ گوبند رہندے زندہ نے
گوبند سنگھ دے انگ تاں رہندے حشراں تک تابندہ نے
کہہ دے سمیا گوبند سنگھ نہ مُڑ سکدا نہ تھُڑ سکدا
کہہ دے گوبند سنگھ دا میلہ مڑھیاں وِچ وی جُڑ سکدا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کہہ دے تُلسی کویاں تائیں قلم چلاون رنج رنج کے
کرتا دے وِچ واہگورو جی کی فتح بلاون گج گج کے
ہوواں گا میں آپ سہائی جگ جگ پھیرا پاواں گا
چھہڑے رُوپ پچ ملنا چاہو اوسے رُوپ وِچ آواں گا
پرم پُرکھ کا داس جو سمجھے اوہ میرے درشن پاوے گا
جو مو کو پرمیشر اُچرے نرک کُنڈ وِچ جاوے گا
اَے میرے گورسکھو اُٹھو اپنا فرض نبھاؤ جی
شکتی بھگتی دے اوتار و رُڑھدا دھرم بچاؤ جی
ہُن توں گوبند سنگھ تُسیں ہو جو کجھ چاہو کر سکدے
موت مرے تاں مرجاوے میرے سنگھ کدی نہ مر سکدے

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

کوی وِنتی

ہے میرے پاٹھک بھُل چُک میری سودھ کے پڑھنا آپے
کھُلے دِلیں معافی دینی بھُل کوئی جے جاپے
رہ گئیاں نے کئی غلطیاں چھپتی ہوئی چھپائی
ایس لئی لگ ماتر وی کر لینا آپ سدھائی
چار مہینے وِچ ہی کیول سارا کاج نبھایا
اینے عرصے وِچ اِہ کھرڑا لکھ چھپ باہر آیا
ست گور نے ہے بخشش کیتی کاد اِہ پورا ہویا
اپنے کارج دے وِچ ستگور ہردم آپ کھلویا
پاؤنٹے صاحب بہہ کے لکھیا کافی اِس دا حصّہ
دات دِنے ہے لکھیا اِس نوں کھا کے لُونا ہسّہ
سن چھیاسٹھ دی جاں آئی پندرہ ستمبر دسمبر
تہاں کاد سمپورن ہے کروایا گور پیغمبر
مَیں ہَیں لکھیا تہاں کاد اِہ اُس نے آپ لکھایا
مَیں تاں کیول منشی بن کے کاغذ قلم گھسایا

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

پُستک آدھار سُوچی

انگریزی

I Ashta Dharam Paul : The poetry of the Dasam Granth
2. Bedi P. L : Translation of Zafar Namah
3. Cunningham J. D. C. : History of the Sikhs.
4 Gopal Singh Dr. : Guru Govind Singh.
5. Lakshman Singh Bhagat : The Life of Guru Gobind Singh
6. —do— Sikh Martyrs
7. Maeauliff Max Arthur : The Sikh Religion Vol. V.
8. Narang Gokal Chand : Transformation of Sikhism
9. Trilochan Singh Dr. : Guru Gobind Singh
10. —do... Guru Gobind Singh's Ascension (Sikh Review Oct., 1963)
11. Sikh Shrines in West Pakistan ; Pakistan Govt. Publication.

پنجابی - ہندی - اتے اُردو

۱ - شبدارتھ سری گورو گرنتھ صاحب جی
۲ - دسم گرنتھ
۳ - جیون کتھا سری گورو گوبند سنگھ جی — پروفیسر کرتار سنگھ
۴ - سری کلغی دھر چمتکار — بھائی ویر سنگھ
۵ - مہان کوش — بھائی کاہن سنگھ نابھہ
۶ - راشٹر پتا سری گورو گوبند سنگھ جی — سردار دُرلبھ سنگھ
۷ - تواریخ گورو خالصہ پنتھ — گیانی لال سنگھ
۸ - جیون دس گورو صاحبان — سردار کرم سنگھ

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

۹ - بندہ سنگھ بہادر — پروفیسر گنڈا سنگھ

۱۰ - بابا بندہ بہادر — ماتا جوگندر کور

۱۱ - مردِ کامل گورو گوبند سنگھ — سردار گوربخش سنگھ

۱۲ - جیون برتانت گورو گوبند سنگھ جی — پروفیسر صاحب سنگھ

۱۳ - پورن پُرکھ — سردار سردار سنگھ سر

۱۴ - سوساکھی سٹیک — سردار پرتاپ سنگھ جھنہ

۱۵ - انقلابی یودھا — سردار پیارا سنگھ داتا

۱۶ - سکھ شہید — سردار پیارا سنگھ داتا

۱۷ - دُوہی لوچن پڑتال — بھائی ویر سنگھ

۱۸ - چڑھدی کلا — سردار رگھبیر سنگھ بیر

۱۹ - گورو گوبند سنگھ (ہندی) — شری پران ناتھ وان پرستھی

۲۰ - سکھوں کے گورو اور اُنکی تعلیم (اُردو) — پادری ڈبلیو۔ایچ۔ رائے برن

۲۱ - بندہ بیراگی (ہندی) — شری پرمانند

۲۲ - انہاں توں علاوہ :-

اکال اُستت - چنڈی دی وار (سٹیک) - شریمد بھاگوت
رامائن - بھاگوت گیتا - قرآن شریف - انجیل - بائیبل
تے بودھی ساہت

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri

CC-0. Kashmir Research Institute, Srinagar. Digitized by eGangotri